จิตสำนึกของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน
กรณีศึกษา ประชาชนที่อาสาสมัครเข้ามามีส่วนร่วม
ในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน

พิศอำไพ สมความคิด

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการพัฒนาสังคม)
คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
2558

จิตสำนึกของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน
กรณีศึกษา ประชาชนที่อาสาสมัครเข้ามามีส่วนร่วม
ในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน

พิศอำไพ สมความคิด
คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม

รองศาสตราจารย์.....ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ดร.สุรสิทธิ์ วชิรขจร)

คณะกรรมสอบวิทยานิพนธ์ได้พิจารณาแล้วเห็นสมควรอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการพัฒนาสังคม)

รองศาสตราจารย์.....ประธานกรรมการ
(ดร.สากล จริยวิทยานนท์)

รองศาสตราจารย์.....กรรมการ
(ดร.สุรสิทธิ์ วชิรขจร)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์.....กรรมการ
(ดร.ภัทรภร พลพนาธรรม)

รองศาสตราจารย์.....คณบดี
(ดร.พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต)

18 กุมภาพันธ์ 2558

บทคัดย่อ

ชื่อวิทยานิพนธ์	จิตสำนึกของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน กรณีศึกษา ประชาชนที่อาสาสมัครเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน
ชื่อผู้เขียน	นางพิศอำไพ สมความคิด
ชื่อปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการพัฒนาสังคม)
ปีการศึกษา	2557

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษา ระดับ จิตสำนึกของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน และ 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่สามารถทำนายระดับ จิตสำนึกของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน

กลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาสาสมัครเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันทั่วประเทศ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือแบบสอบถาม (Questionnaire) และ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ลักษณะเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง และสถิติอนุมาน เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม โดยวิเคราะห์สัมประสิทธิสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson’s Product-moment Correlation) และ สถิติการวิเคราะห์ค่าความถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบความสามารถในการทำนายของตัวแปรอิสระที่มีต่อตัวแปรตาม ผลการศึกษา สรุปได้ดังนี้

จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยภาย ในตัวบุคคลที่ผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.22) ด้านอุดมการณ์โดยรวมของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.38) ด้านความต้องการแก้ไขปัญหาสังคมอยู่ในระดับ มาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.38) ด้านความเชื่ออำนาจภายในตนอยู่ในระดับ มาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3. 73) ด้านเหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4. 43) ปัจจัยภาย นอกตัวบุคคลที่ผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.20) ด้านการอบรมเลี้ยงดูอยู่ใน

ระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.22) ด้านสถานการณ์ทางสังคมอยู่ในระดับ มาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.24) ด้านแบบอย่างจากบุคคลอื่นอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4 .25) และ ด้านการขัดเกลาทางสังคม อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11) ปัจจัยระดับจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน ระดับจิตสำนึกพึ่งตนเองอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.47) ระดับจิตสำนึกสาธารณะอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4. 73) ระดับจิตสำนึกอาสาสมัครอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.57) ระดับจิตสำนึกวีรชนอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.14) ระดับจิตโพธิสัตว์โดยรวมกลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.61)

ผลการศึกษา ยังพบอีกว่า ปัจจัยภายใน ได้แก่ อุดมการณ์ ความเชื่อใน อำนาจตน สามารถร่วมกันทำนาย จิตสำนึกของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน มีค่าสัมประสิทธิ์ของการตัดสินใจ (R Square: R^2) เท่ากับ 0.163 และปัจจัยภายนอก ได้แก่ แบบอย่างจากบุคคลอื่น การขัดเกลาทางสังคม สถานการณ์ทางสังคม สามารถร่วมกันทำนาย จิตสำนึกของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน มีค่าสัมประสิทธิ์ของการตัดสินใจ (R Square: R^2) เท่ากับ 0.268 สรุปได้ว่า ปัจจัยภายใน และ กับปัจจัยภายนอก สามารถทำนาย จิตสำนึกของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันได้มากกว่าตัวแปรกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งตามลำพัง

ข้อเสนอแนะเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการเสริมสร้างจิตสำนึกของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน และพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน ดังนี้ 1) สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และสถาบันศาสนา เป็นสถาบันที่สำคัญ ในการทำหน้าที่อย่างจริงจังเพื่อ ถ่ายทอดวัฒนธรรมที่ดีงาม และถ่ายทอดความรู้ ที่จำเป็นให้แก่เด็ก เยาวชน กล่อมเกลา ปลูกฝัง และสร้างจิตสำนึกที่ดีงาม ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ด้วยการขัดเก ลามาตั้งแต่ระดับเยาว์วัย 2) องค์กรทางสังคม ได้แก่ สถาบันปกครอง สถาบันทางสื่อมวลชน ทำหน้าที่ร่วมกัน ส่งเสริม สนับสนุน และกระตุ้นให้ประชาชนเกิดความรู้ ความเข้าใจ และกระตุ้นให้แสดงพฤติกรรม ที่เป็นรูปธรรม ในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน 3) ประชาชน เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม หรือรวม กลุ่มกันเป็นองค์กร แสดงพลัง ในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน 4) การผลิตซ้ำจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน ที่เกิดขึ้นมาแล้วซ้ำอยู่เสมอ เพื่อ ป้องกันการเลือนหายหรือเปลี่ยนแปลง ทั้งยังเป็นการสร้างเสริมจิตสำนึกที่คงทน ยั่งยืน

ABSTRACT

Title of Thesis	People's Conscience in the Prevention and Suppression of Corruption: A Case Study of Corruption Prevention and Suppression Volunteers
Author	Mrs. Pis-umphai Somkwamkid
Degree	Master of Arts (Social Development Administration)
Year	2015

This research had 3 main objectives: 1) to examine people's conscience in the prevention and suppression of corruption, 2) to identify the factors that more related to people's conscience in the prevention and suppression of corruption, and 3) to find out the factors that could predict the level of people's conscience in the prevention and suppression of corruption.

The sampling group for this study consisted of 400 people from all over the country, who volunteered to be part of corruption prevention and suppression. They were selected by the stratified random sampling method. A questionnaire was used as the research instrument to collect the data. Descriptive statistics were used to analyze the data and inferential statistics to find out the relationship between independent and dependent variable – i.e., Pearson's Correlation and Multiple Regression Analysis. The results of the research could be summarized as follow.

It was found that individuals' internal factors motivated their conscience in the prevention and suppression of corruption were at a high level ($\overline{X}$ = 4.22). When each aspect was taken into consideration, it was found that ethical reasons motivated their conscience in the prevention and suppression of corruption most ($\overline{X}$ = 4.38), followed by individuals' ideology ($\overline{X}$ = 4.38X) and desire to solve social problems ($\overline{X}$ = 4.38), and belief in their internal power ($\overline{X}$ = 3.73), respectively.

Overall, individuals' external factors motivated their conscience in the prevention and suppression of corruption at a high level ($\overline{X}$ = 4.20). When each aspect was taken into

consideration, it was found that role model of others motivated their conscience most ($\overline{X}$ = 4.25), followed by social conditions ($\overline{X}$= 4.24), their bringing-up ($\overline{X}$ = 4.22), and social refinement ($\overline{X}$ = 4.11), respectively. The conscience in the prevention and suppression of corruption was found to be high. When the level of conscience in each aspect was considered, the highest mean score belonged to public conscience ($\overline{X}$ = 4.73), followed by universal conscience ($\overline{X}$ = 4.61), voluntary conscience ($\overline{X}$ = 4.57), self-dependent conscience ($\overline{X}$ = 4.47), and heroic conscience ($\overline{X}$ = 4.14), respectively.

It was also found that the internal factors, i.e., ideology and belief in the internal power could together predict the people's conscience in the prevention and suppression of corruption correctly (R^2 = 0.163). The external factors, i.e., role model of others, social refinement, and social conditions, could together predict the people's conscience in the prevention and suppression of corruption correctly (R^2 = 0.268). In fact, the afore-mentioned internal and external factors together could predict their conscience better than either internal or external factors alone.

Recommendations for building public conscience in the prevention and suppression of corruption and for developing the human resource to have such conscience were as follows:

1. The family, academic institutions, and the religion should play an important role in transferring the culture and essential knowledge to children and the youth. They should discipline them and instill in them the conscience of integrity and honesty since their childhood.
2. Social organizations, i.e., administrative organizations and mass media should promote, support and encourage people to gain knowledge and understanding of corruption as well as motivate them to act against it seriously in order to prevent and suppress corruption.
3. People should form groups and each group should have an equal status. Or they may become part of people's organizations and show their united power in preventing and suppressing corruption.
4. People’s conscience in the prevention and suppression of corruption should be regularly boosted to prevent it from vanishing or changing. In other words, the conscience should be made lasting.

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาเรื่อง จิตสำนึกของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน กรณีศึกษา ประชาชนที่อาสาสมัครเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน นี้ ผลสัมฤทธิ์ของการศึกษานี้เกิดจากการสนับสนุนด้วยดีทั้งแรงกาย แรงใจ และแรงทรัพย์จากหลายท่าน หลายองค์กรที่มองเห็นประโยชน์ของผลการศึกษา และประสงค์ให้ผลการศึกษาครั้งนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในทางปฏิบัติ

การศึกษานี้ใช้ระยะเวลาในการศึกษายาวนานมากกว่าปกติ แต่ได้รับความกรุณาด้วยดีจากหลายท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งขอ ขอบคุณ รศ.ดร.สากล จริยวิทยานนท์ ที่ให้คำแนะนำในช่วงต้น ของการศึกษารศ.ดร. สุรสิทธิ์ วชิรขจร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผศ.ดร.ภัทรภร พลพนาธรรม ที่สละเวลาให้คำแนะนำ และแก้ไขในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ให้ถูกต้องตามกระบวนการวิจัยในขั้นตอนการวิจัย

ขอบคุณกัลยาณมิตรทุก เครือข่าย ทุกองค์กรที่ทำงานกาต้านคอร์รัปชันทุกพื้นที่ที่สละเวลาให้ให้ข้อมูล ข้อแนะนำ และข้อเสนอแนะจนทำให้การศึกษาสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กรรมการเครือข่ายประชาชนต้านคอร์รัปชัน (คปต.) ที่เป็นแบบอย่างให้ผู้ศึกษามี วิถีปฏิบัติในการดำรงตนอยู่ในกรอบแห่งความซื่อสัตย์

ขอบคุณมูลนิธิบัณฑิตอาสาที่ เล็งเห็นความตั้งใจของผู้ศึกษา และประโยชน์ของผลการศึกษาวิจัย สนับสนุนทุนส่วนหนึ่ง ในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ทำให้งาน การศึกษาครั้งนี้ สำเร็จได้ด้วยดี

ขอบคุณเพื่อนมิตรร่วมรุ่น พค. 19 กทม. ที่คอยเป็นแรงใจ และนางสาวศรินยา แต้ศิลปะชัย ที่อุทิศเวลาในการให้ข้อแนะนำ ข้อคิดให้เกิดความรอบคอบในการทำงาน

ท้ายที่สุดนี้ ขอบคุณครอบครัวที่เป็นเบ้าหลอมความซื่อสัตย์ในก ารทำงาน และปลูกสร้างภูมิคุ้มกันในการฟันฝ่าความยากลำบากด้วยศักยภาพของตนเอง รวมถึงเป็นพลังใจในยามเหนื่อยล้า

พิศอำไพ สมความคิด

พฤศจิกายน 2557

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อ		**(3)**
ABSTRACT		**(5)**
กิตติกรรมประกาศ		**(7)**
สารบัญ		**(9)**
สารบัญตาราง		**(11)**
สารบัญภาพ		**(15)**
บทที่ 1	**บทนำ**	**1**
	1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
	1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษา	3
	1.3 ขอบเขตในการศึกษา	3
	1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
บทที่ 2	**การทบทวนวรรณกรรม**	**5**
	2.1 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับจิตสำนึก	5
	2.2 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับคอร์รัปชัน	21
	2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันของภาคประชาชน	33
	2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	67
บทที่ 3	**กรอบแนวคิดและระเบียบวิธีการวิจัย**	**73**
	3.1 กรอบแนวคิดในการศึกษา	73
	3.2 นิยามปฏิบัติการ	74
	3.3 สมมติฐานทางการศึกษา	77
	3.4 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	78
	3.5 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	80
	3.6 การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ	85

3.7 การรวบรวมข้อมูล 86
3.8 การประมวลผลข้อมูล 86
3.9 การวิเคราะห์ข้อมูล 86
บทที่ 4 ผลการศึกษา 88
4.1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง 88
4.2 ปัจจัยภายในของกลุ่มตัวอย่างที่ทำงานด้านการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน 91
4.3 ปัจจัยภายนอกของประชาชนที่ทำงานด้านการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน 96
4.4 ผลการศึกษาปัจจัยระดับจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน 101
4.5 ผลการทดสอบสมมติฐาน 107
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ 147
5.1 สรุปผลการศึกษา 147
5.2 อภิปรายผลการศึกษา 154
5.3 ข้อเสนอแนะ 161

บรรณานุกรม 164
ภาคผนวก 173
แบบสอบถาม 174
ประวัติผู้เขียน 180

สารบัญตาราง

ตารางที่ **หน้า**

2.1	ความหมายของคำเรียกใช้ที่มีความหมายไปในทิศทางเดียวกันกับคำว่าจิตอาสา	6
3.1	จำนวนประชากรที่อาสาสมัครเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันทั่วประเทศ จากการสำรวจ พ.ศ. 2551	73
3.2	ขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของประชากรในภูมิภาค	79
3.3	การจำแนกข้อคำถามเชิงบวกและลบของมาตรวัดปัจจัยผลักดันภายในตัวบุคคลให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน	80
3.4	เกณฑ์การแปลผลปัจจัยผลักดันภายในตัวบุคคลให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน	81
3.5	การจำแนกข้อคำถามเชิงบวกและลบรายข้อของมาตรวัดปัจจัยผลักดันภายนอกตัวบุคคลให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน	81
3.6	เกณฑ์การแปลผลปัจจัยผลักดันภายนอกตัวบุคคลให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน	82
3.7	การจำแนกข้อคำถามเชิงบวกและลบรายข้อของมาตราวัดระดับจิตสำนึกในการตัดสินใจเข้าร่วมป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน	82
3.8	เกณฑ์การแปลผลระดับจิตสำนึกในการตัดสินใจเข้าร่วมป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน	83
3.9	เกณฑ์การให้คะแนนมาตรวัดปัจจัย	83
3.10	เกณฑ์การแปลผลระดับความสำคัญของปัจจัย	84
3.11	ค่าความเชื่อมั่นของมาตรวัดตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา	84

4.1	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะพื้นฐานทั่วไป	89
4.2	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปัจจัยภายในตัวบุคคลที่ผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน	92
4.3	จำนวน ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับอุดมการณ์ จากระดับปัจจัยภายในตัวบุคคล	93
4.4	จำนวน ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความต้องการแก้ไขปัญหาสังคม	94
4.5	จำนวน ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความเชื่ออำนาจในตน	95
4.6	จำนวน ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับเหตุผลเชิงจริยธรรม	96
4.7	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปัจจัยภายนอกตัวบุคคลที่ผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน	97
4.8	จำนวน ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการอบรมเลี้ยงดู	98
4.9	จำนวน ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับสถานการณ์ทางสังคม	99
4.10	จำนวน ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแบบอย่างจากบุคคลอื่น	100
4.11	จำนวน ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการขัดเกลาทางสังคม	101
4.12	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับ จิตสำนึก ที่ผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน	102
4.13	จำนวน ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับจิตสำนึกพึ่งตนเอง	103
4.14	จำนวนค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับจิตสำนึกสาธารณะ	104
4.15	จำนวน ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับจิตสำนึกอาสาสมัคร	105
4.16	จำนวน ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับจิตสำนึกวีระชน	106
4.17	จำนวน ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับจิตสำนึกโพธิสัตว์	107
4.18	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างจิตสำนึกพึ่งตนเองของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันกับปัจจัยส่วนบุคคล	109
4.19	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างจิตสำนึก สาธารณะ ของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันกับปัจจัยส่วนบุคคล	111
4.20	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างจิตสำนึกอาสาสมัครของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันกับปัจจัยส่วนบุคคล	113

4.21	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างจิตสำนึกวีระชนของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันกับปัจจัยส่วนบุคคล	115
4.22	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างจิตสำนึกโพธิสัตว์ของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันกับปัจจัยส่วนบุคคล	116
4.23	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างจิตสำนึกของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันกับปัจจัยทุกด้าน	118
4. 24	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างจิตสำนึกพึ่งตนเองของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันกับปัจจัยส่วนบุคคล	120
4.25	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างจิตสำนึกสาธารณะของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันกับปัจจัยส่วนบุคคล	122
4.26	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างจิตสำนึกอาสาสมัครของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันกับปัจจัยส่วนบุคคล	123
4.27	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างจิตสำนึกวีระชนของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันกับปัจจัยส่วนบุคคล	125
4.28	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างจิตสำนึกโพธิสัตว์ของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันกับปัจจัยส่วนบุคคล	126
4.29	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างจิตสำนึกของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันกับปัจจัยทุกด้าน	128
4.30	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างจิตสำนึกพึ่งตนเองของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันกับปัจจัยส่วนบุคคล	130
4.31	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างจิตสำนึกสาธารณะของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันกับปัจจัยส่วนบุคคล	132
4.32	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างจิตสำนึกอาสาสมัครของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันกับปัจจัยส่วนบุคคล	134
4.33	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างจิตสำนึกวีระชนของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันกับปัจจัยส่วนบุคคล	136
4.34	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างจิตสำนึกโพธิสัตว์ของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันกับปัจจัยส่วนบุคคล	137
4.35	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างจิตสำนึกของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันกับปัจจัยทุกด้าน	139

4.36 ผลวิเคราะห์ถดถอยพหุระหว่างจิตสำนึกกับปัจจัยทุกด้าน 141
4.37 ผลวิเคราะห์ถดถอยพหุระหว่างจิตสำนึกพึ่งตนเองกับปัจจัยทุกด้าน 142
4.38 ผลวิเคราะห์ถดถอยพหุระหว่างจิตสำนึกสาธารณะกับปัจจัยทุกด้าน 143
4.39 ผลวิเคราะห์ถดถอยพหุระหว่างจิตสำนึกอาสาสมัครกับปัจจัยทุกด้าน 144
4.40 ผลวิเคราะห์ถดถอยพหุระหว่างจิตสำนึกวีระชนกับปัจจัยทุกด้าน 145
4.41 ผลวิเคราะห์ถดถอยพหุระหว่างจิตสำนึกโพธิสัตว์กับปัจจัยทุกด้าน 146

สารบัญภาพ

ภาพที่ **หน้า**

2.1	การวิเคราะห์สาเหตุของพฤติกรรมด้วยรูปแบบปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism Model)	18
2.2	การปรับตัวของทฤษฎี ERG	31
2.3	แผนผังการมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน	51
3.1	แสดงกรอบแนวคิดในการศึกษา	73

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เป็นที่ตระหนักกันดีแล้วว่าการคอร์รัปชันส่งผลกระทบอย่างกว้างขวางไม่จำกัดอยู่ในประเทศใดประเทศหนึ่ง แต่เป็นกิจรรมข้ามแดน (Cross - Border) หรือข้ามชาติ (Transnational) ไปแล้ว โดยการคอร์รัปชันกระทบกระเทือนเศรษฐกิจระดับชาติ สถาบันทางประชาธิปไตย และการปกครองด้วยหลักนิติธรรม (Rule of Law) อีกทั้งยังเกี่ยวเนื่องและเชื่อมโยงต่อการคุกคามความมั่นคงของมนุษย์ (Human Security) เช่น อาชญากรรมข้ามชาติ และการก่อการร้ายอีกด้วย (แสวง บุญเฉลิมวิภาส และคณะ, 2551: 10)

ในส่วนของประเทศไทยก็เช่นกัน ปัญหาการคอร์รัปชันทวีความรุนแรงขึ้นเป็นลำดับ และส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วน นอกจากการ สูญเสียงบประมาณจากการคอร์รัปชันปีละประมาณ 3 แสนกว่าล้านบาท จากงบประมาณของประเทศไทย 1.45 ล้านล้านบาท แล้ว (แนวหน้า, 2551) คอร์รัปชันยังบั่นทอนความถูกต้อง และทำลายจริยธรรม ซึ่งเป็นมาตรฐานของสังคม ทำให้คนมีสิทธิ เสรีภาพไม่เท่ากันจากความร่ำรวยถึงแม้จะร่ำรวยมาโดยทางมิชอบก็ยังเป็นที่นับถือของสังคมที่เห็นคุณค่าของวัตถุมากกว่าความดี และคอร์รัปชันอำนวยให้เกิดการใช้ทรัพยากรที่จำกัดอยู่ของแต่ละสังคมอย่างขาดประสิทธิภาพ เพราะเกิดการรั่วไหลของงบประมาณ (วรากรณ์ สามโกเศศ, 2546) ตลอดจนภาพลักษณ์ของประเทศไทยเรื่องการคอร์รัปชันในสายตาต่างชาติแย่ลง (องค์กรเพื่อความโปร่งใสในประเทศไทย, 2551)

ภาคส่วนต่างๆ ในสังคมเห็นตรงกันว่า ทุกคนในสังคมต้องมีส่วนร่วมกับการแก้ไขปัญหา มองเห็นและรู้สึกว่าเป็นเรื่องที่ร้ายแรง และต้องมี “จิตอาสา” ที่จะช่วยเหลือ โดยต้องมองว่าเป็นปัญหาของเราโดยตรง และอย่ายอมแพ้ให้กับคนคดโกง (ภักดี โพธิศิริ, 25 52) และลำพังหน่วยงานอิสระอย่างเช่นสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) รวมถึงหน่วยงานราชการหลายภาคส่วนจึงมีแนวนโยบายให้ประชาชนมีจิตอาสาในการป้องกันและแก้ไข

ปัญหาการคอร์รัปชันร่วมกับหน่วยงานของรัฐ เช่น การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยเรื่องการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช., 2551)

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และ พ.ศ. 2550 เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน (การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ) รวมถึงนโยบายของหน่วยงานภาครัฐที่เอื้อให้ประชาชนเกิดจิตอาสาในการมีส่วนร่วมป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน ซึ่งหน่วยงานภาครัฐรณรงค์ให้ประชาชนมีช่องทางที่หลากหลายในการเข้าร่วมกิจกรรม เช่น การสร้างเครือข่าย การเปิดรับสมัครประชาชนเข้าเป็นสมาชิกภายใต้การดูแลของหน่วยงานนั้นๆ ไม่ว่าจะเป็นคณะกรรมการ กปช.ปปง. (สำนักงานคณะกรรมการปราบปรามการฟอกเงิน, 2549) เครือข่ายการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ค่ายเยาวชนสัมพันธ์ ป.ป.ช. (สำนักงานคณะกรรมการการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ) อาสาสมัครพิทักษ์ยุติธรรม (กระทรวงยุติธรรม, 2552) เป็นต้น

ในขณะเดียวกัน ประชาชนมีความตื่นตัว และมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันมากขึ้น และมีการรวมตัวของประชาชนในรูปแบบของกลุ่ม ชมรม องค์กร เครือข่าย จากหลากหลายกลุ่มวิชาชีพ กลุ่มศึกษา กลุ่มผู้สนใจ หรือกลุ่มที่มีเป้าหมายร่วมกัน เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน โดยอาศัยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง มีการดำเนินงานในรูปแบบของอาสาสมัคร ยึดโยงสมาชิกองค์กรด้วยจิตสำนึกที่ดีงาม ทั้งนี้ เพื่อที่จะดำเนินบทบาทในการช่วยเหลือและช่วยคลี่คลายปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย

ถึงอย่างไรประชาชนที่มีจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันยังมีจำกัดเฉพาะประชาชนส่วนน้อยของสังคมเท่านั้น ทั้งที่การมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันเป็นเรื่องที่สำคัญและเป็นความคาดหวังของสังคม กอปรกันนั้นปัญหาการคอร์รัปชันยังคงทวีความรุนแรงมากขึ้นทุกขณะ ฉะนั้น หากประชาชนส่วนใหญ่มีจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันจะสามารถควบคุมการคอร์รัปชันให้อยู่ในวงจำกัดที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบที่รุนแรงแก่สังคมไทย ทั้งยังเป็นการฟื้นวัฒนธรรมของสังคมไทยในเรื่องคุณธรรมจริยธรรม มีค่านิยมที่ดีงามเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต นับถือความดีมากกว่าวัตถุ

ดังนั้น การศึกษาเรื่อง จิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของภาคประชาชน จึงมีความมุ่งหมายที่จะศึกษาให้ครอบคลุมสาเหตุภายในและภายนอก ทั้งในอดีตจนถึงปัจจุบันที่ส่งผลต่อกระบวนการเกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของภาค

ประชาชน ซึ่งจะเป็นแนวทางในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน

1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อศึกษา จิตสำนึกของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่สามารถทำนาย ระดับ จิตสำนึกของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน

1.3 ขอบเขตในการศึกษา

ในการศึกษาเรื่อง จิตสำนึกของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาไว้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหาสาระ

การศึกษาจิตสำนึกของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันได้ใช้ข้อคำถามที่แสดงถึงความรับผิดชอบในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันเป็นตัวชี้วัดจิตสำนึกของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน และได้นำค่าคะแนนที่ได้มาจัดแบ่งตัวแปรจิตสำนึกออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ จิตสำนึกพึ่งตนเอง จิตสำนึกสาธารณะ จิตสำนึกอาสาสมัคร จิตสำนึกวีรชน และจิตโพธิสัตว์

ตัวแปรอิสระที่ใช้ในการศึกษาจิตสำนึกของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ

ปัจจัยภายใน คือ อุดมการณ์ ความต้องการแก้ไขปัญหาสังคม เหตุผลเชิงจริยธรรม

ปัจจัยภายนอก คือ การอบรมเลี้ยงดู / ค่านิยมของครอบครัว สถานการณ์ทางสังคม แบบอย่างจากบุคคลอื่น การขัดเกลาทางสังคม (สื่อ สถาบันการศึกษา เพื่อน)

ตัวแปรตามในงานวิจัยนี้คือ จิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของประชาชน

2. ขอบเขตด้านประชากร

ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ ประชาชนที่อาสาสมัครเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันทั่วประเทศ จากการสำรวจ พ.ศ. 2551 จำนวนทั้งสิ้น 2,612 คน แบ่งเป็น 7 ภาค ได้แก่ ภาคเหนือ 276 คน ภาคกลาง 767 คน ภาคใต้ 431 คน ภาคตะวันออก 154 คน ภาคตะวันตก 177 คน ภาคอีสานตอนบน 432 คน ภาคอีสานตอนล่าง 435 คน รวม 511 คน (วีระ สมความคิด และพิศอำไพ คิดชอบ, 2552: 56-63)

3. ขอบเขตด้านเวลา

การวิจัยนี้ใช้เวลาในการศึกษาระหว่างเดือนมกราคม 2556 – เมษายน 2557

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงจิตสำนึกของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน
2. ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน เพื่อนำผลไปเป็นแนวทางในการ เสริมสร้างจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันให้ประชาชน
3. ทำให้ทราบถึง ปัจจัยที่สามารถทำนาย ระดับ จิตสำนึกของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน
4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำข้อมูลที่ได้ไปสร้างโมเดลที่เหมาะสมกับการเสริมสร้างจิตสำนึกของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาเรื่อง จิตสำนึกของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน กรณีศึกษา ประชาชนที่อาสาสมัครเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน ซึ่งผู้ศึกษาได้ศึกษาและค้นคว้าเอกสารและรายงาน การวิจัย ต่าง ๆ ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้า ดังเสนอเนื้อหาตามลำดับดังนี้

1. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับจิตสำนึก
2. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับคอร์รัปชัน
3. แนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันของภาคประชาชน
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับจิตสำนึก

แนวความคิดเรื่องจิตสำนึกในปัจจุบัน ได้มีพัฒนาการมาจากการศึกษาเรื่องจิตสำนึกของ Marx ซึ่งมาร์กเองได้แนวคิดนี้มาจากการวิพากษ์และเอาบางส่วนมาจากแนวคิดของ Hegel และ Feuerbach (Marx and Eengels, 1974 อ้างถึงใน ยศ สันตสมบัติ, 2530 :52) การศึกษาเรื่องจิตสำนึกทำให้ Marx พบความสัมพันธ์ระหว่าง 3 ตัวแปร ดังนี้คือ อุดมการณ์ จิตสำนึกและปฏิบัติการทางสังคม (กาญจนา แก้วเทพ, 2521 : 6 อ้างถึงใน ปริญญาพร ขุขันดิน, 2534 : 6) นั่นคือ อุดมการณ์นั้นเป็นผลผลิตของจิตสำนึก และจิตสำนึกของคนเกิดมาจากปฏิบัติการในชีวิตของมนุษย์ภายใต้เงื่อนไขตามภาวะวิสัย วิธีการผลิตของเขาเองนอกจากนี้ ยังเกิดความสัมพันธ์ที่ตัวเขาเองและคนอื่นๆมีต่อกัน เราอาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า ระบบจิตสำนึกเป็นผลผลิตของสังคมหรือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นนั้นเอง ได้แก่ ความคิด แนวความคิด อุดมการณ์ จิตสำนึก ซึ่งสัมพันธ์โดยตรงกับกิจกรรม

ทางวัตถุของมนุษย์ ระบบความคิด อุดมการณ์ จิตสำนึกเป็นสิ่งที่แยกไม่ออกจากการแสดงหรือภาคปฏิบัติของบุคคลในยุคสมัยต่างๆ

2.1.1 ความหมายจิตสำนึก

คำว่า จิตสำนึก มีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า จิตสาธารณะ จิตสำนึกสาธารณะ จิตสำนึกทางสังคม จิตสำนึกต่อส่วนรวม ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของคำเหล่านี้ไว้หลากหลาย ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2.1 ความหมายของคำเรียกใช้ที่มีความหมายไปในทิศทางเดียวกันกับคำว่าจิตอาสา

คำเรียกใช้	ความหมาย	ผู้ใช้/ปี (อ้างอิง)
จิตสำนึก	ภาวะที่จิตตื่น และรู้ตัวสามารถตอบสนองต่อสิ่งเร้าจากประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ รูป รส กลิ่น เสียง และสิ่งที่สัมผัสได้ด้วยกาย	ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 312
	เจตนา ความตั้งใจ อุดมการณ์ ความรู้สึกนึกคิดภายในตัวบุคคล และเป็นความรู้ ความจริง แบบแผน โครงสร้าง กฎเกณฑ์ (Pattern / Structure / Order) ที่กำกับให้บุคคลทำการแสดงออก สร้างประสบการณ์ให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดให้	Ken Wilber และ Edmund Hesserl อ้างถึงใน ทวี เชื้อสุวรรณทวี, 2549: 129
	เป็นสิ่งที่อยู่ลึกในจิตใจของของคนเป็นตัวชี้นำ กำกับกลั่นกรองพฤติกรรมของคน ตลอดจนองค์ประกอบทั้งหลายในสังคม ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว กลุ่มคน องค์กร ชุมชน หรือสังคมโดยรวมล้วนได้รับอิทธิพลจากสำนึกของคนมาทางตรงก็ทางอ้อม	ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม และสังคม สัญจร, 2543: 3
จิตสาธารณะ	เป็นคำๆ ที่มีความหมายเดียวกับคำว่า “จิตสำนึกสาธารณะ” คือ ผลที่ได้จากการประเมินค่าต่อสิ่งที่อยู่รอบตัว ในการตระหนักรู้หรือลักษณะของบุคคลที่ทำอะไรลงไปอย่างรู้ตัว โดยการตัดสินใจ จากกระบวนการทางจิตหลายประเภทในการตัดสินใจกระทำตามประสบประการณ์เดิมหรือ การได้รับการอบรม สั่งสอน แล้วประมวลผลตามความรับรู้ของปัจจัยแวดล้อมทั้ง ภายในและภายนอกในการตัดสินใจปฏิบัติ แล้วสร้างเป็นทัศนคติ	กันตธี เนื่องศรี, 2552

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

คำเรียกใช้	ความหมาย	ผู้ใช้/ปี (อ้างอิง)
จิตสาธารณะ	ที่ฝังลึกในการมีความสำนึกและยึดมั่นในระบบคุณธรรม และจริยธรรมที่ดีงาม ละอายต่อสิ่งผิด เน้นความเรียบร้อย ประหยัด และมีความสมดุลระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ	
	การตระหนักรู้และคำนึงถึงส่วนรวมร่วมกัน หรือคำนึงถึงผู้อื่นที่ร่วมความสัมพันธ์เป็นกลุ่มเดียวกับตน	สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์, 2552: 10
จิตสำนึกสาธารณะ	คุณธรรมที่เห็นความสำคัญของส่วนรวม	ธเนศวร์ เจริญเมือง, 2551: 175
	ความรู้สึกที่มีต่อกันของคนในสังคม (Social Consciousness) ที่ถ่ายทอดต่อกันมาควบคู่กับการดำรงอยู่ของสังคม (Social Being) เป็นสิ่งที่ผู้คนในชุมชนปฏิบัติต่อกันในสังคม เพื่อสังคม เพื่อมิให้สังคมสูญสลาย โดยมีที่มาจากการสมาสคำในภาษาไทยจากคำว่า □ จิตสำนึก และคำว่า สาธารณะ	รัตจณี รักษ์เพ็ชร, 2008
จิตสำนึกทางสังคม	การรู้จักเอาใจใส่เป็นธุระและเข้าร่วมในเรื่องของส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ มี ความสำนึกและยึดมั่นในระบบคุณธรรม และจริยธรรมที่ดีงาม ละอายต่อสิ่งผิด เน้นความเรียบร้อย ประหยัดและมีความสมดุลระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ	สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ อ้างถึงใน nounla-or saengsook http://nounlaor123.exteen.com/20090407/entry
	เป็นคำที่มีความหมายเดียวกับคำว่า จิตสาธารณะ คือ การตระหนักรู้และคำนึงถึงส่วนรวมร่วมกัน หรือคำนึงถึงผู้อื่นที่ร่วมความสัมพันธ์เป็นกลุ่มเดียวกับตน	มัลลิกา มัติโก, 2541: 28

จากความหมายข้างต้น สรุปได้ว่า จิตสำนึก หมายถึง การตระหนักรู้ และคำนึงถึงส่วนรวมอย่างไม่นิ่งดูดาย เมื่อพบเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้อื่น ชุมชน สังคม หรือประเทศชาติ และพร้อมที่จะ

สละเวลา แรงกาย และสติปัญญาในการบรรเทาปัญหา หาแนวทางแก้ไข และพัฒนาให้เกิดประโยชน์แก่สาธารณะหรือส่วนรวมอย่างดีที่สุดตามศักยภาพอย่างไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน

2.1.2 ลักษณะของจิตสำนึก

รื่นฤดี ชัยอำมาตย์ (2550: 10) แบ่งลักษณะของจิตสำนึกทางสังคมเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) จิตสำนึกที่มุ่งรับใช้ระบบที่เป็นอยู่ เป็นจิตสำนึกแบบล้าหลัง แสดงออกโดยยอมรับเคราะห์กรรมถือเป็นเรื่องของโชควาสนา ยอมรับสภาพที่อยู่ ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงแก้ไขอะไรได้ และ 2)จิตสำนึกที่เปลี่ยนแปลงระบบที่เป็นอยู่ เป็นจิตสำนึกแบบก้าวหน้า โดยมุ่งถึงการมีชีวิตที่ดีกว่า สังคมที่ยุติธรรมกว่าสงบกว่า ได้แก่ การเข้าร่วมกลุ่มทำประโยชน์ต่อสังคมต่อรองกับอำนาจหรือคัดค้านสิ่งที่เห็นว่าไม่ต้อง การเอารัดเอาเปรียบสังคมหรือทำให้สังคมเสื่อม เป็นต้น ส่วนกิตติพงษ์ แสงเสริมสิริ (2551: 25) เห็นว่าลักษณะของจิตสำนึกสาธารณะมี 3 ลักษณะ ประกอบด้วย

1. ด้านการใช้สิ่งของส่วนรวม ได้แก่ 1.1) สถานที่ส่วนรวม สถานที่สาธารณะต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับจิตสำนึกสาธารณะ เช่น การจอดรถ การสูบบุหรี่ การทิ้งขยะ การแสดงออกในที่สาธารณะ เป็นต้น 1.2) อุปกรณ์ส่วนรวม เช่น การใช้โทรศัพท์สาธารณะ การใช้อุปกรณ์ของสำนักงาน การใช้บริการห้องสมุด เป็นต้น

2. ด้านกิจกรรมส่วนรวม เป็นกิจกรรมที่ทำร่วมกับคนหมู่มาก เช่น การแต่งกายให้เหมาะสมกับสถานที่ การเสียสละแรงกายเพื่อกิจกรรมของส่วนรวม การแสดงความมีน้ำในสาธารณกุศล การมีส่วนร่วมในกิจกรรมรณรงค์ต่างๆ การทำประชาพิจารณ์ การแสดงความคิดเห็นสะท้อนผ่านทางสื่อมวลชน เป็นต้น

3. ด้านการตอบแทนเชิงคุณค่าความหมาย ไม่ว่าจะเป็นการตอบแทนผู้ที่เคยให้ความช่วยเหลือทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสังคม เช่น การได้รับทุนการศึกษาจากชุมชนหรือสถาบันการศึกษา การได้รับโอกาสดีๆ ในการทำงาน แล้วตอบแทนสังคมกลับคืนมาในรูปแบบเครือข่ายจิตอาสาต่างๆ ให้กับสังคม เป็นต้น

ส่วนสังคม สัญจร และพีระ ลิ่วลม (2548) พิจารณาระดับของความรู้สึก และอารมณ์ สรุปได้ว่าจิตสำนึกมี 3 ลักษณะด้วยกันคือ

1. จิตสำนึกเชิงบวก ที่ง่ายต่อการระดมมวลชนเนื่องจากการมีจิตสำนึกเชิงบวกนี้ก่อให้เกิดความรู้สึกมีคุณค่าในตัวบุคคลผู้นั้น ได้แก่จิตสำนึกในเชิงการให้ความเมตตา ความกรุณา เช่น การปลูกต้นไม้เฉลิมพระเกียรติเพื่อสิ่งแวดล้อม การบริจาคผ้าห่มต้านภัยหนาว การบริจาคเพื่อช่วยเหลือน้องผู้หิวโหย หรือการรดน้ำดำหัว เป็นต้น

2. จิตสำนึกเชิงลบ ที่ส่งผลก่อให้เกิดการ “ต่อสู้” กับ “ศัตรูหรือฝ่ายตรงข้าม” ขึ้นมาโดยตรง เช่น ในช่วงปี พ.ศ.2517-2519 มีการปลุกกระแสการต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ โดยพยายามใส่ความ

เชื่อว่าเป็นลัทธิที่ไม่ดี มีอันตราย เป็นต้น การมีจิตสำนึกประเภทนี้มักมีความโกรธ ความเกลียด เข้ามาแอบแฝง เกิดการเจรจายากแต่เกิดความรุนแรงง่าย ทั้งจากฝ่ายศัตรูและจากตัวผู้มีจิตสำนึกชนิดนี้เอง จิตสำนึกประเภทนี้มักจะต้องมีกระบวนการมวลชนแอบแฝงอยู่ ทั้งในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ และในระบบการศึกษา

3. จิตสำนึกไม่บวกไม่ลบ ที่ส่งผลก่อให้เกิดการ "ต่อสู้" เช่นเดียวกัน แต่เป็นการต่อสู้ที่เกิดขึ้นจากความเสียสละและการตระหนักในภาระหน้าที่การต่อสู้อย่างสูง เช่น จิตสำนึกของทหารที่ยอมพลีชีพเพื่อชาติ และการชุมนุมของประชาชนเพื่อต่อต้านการครองอำนาจของเผด็จการทหารในช่วง พฤษภาคม 2535 เป็นต้น จิตสำนึกประเภทนี้สามารถปลุกระดมได้ในภาวะ “วิกฤติ” หรืออาจจะเรียกว่า “พลิกวิกฤติเป็นโอกาส”

2.1.3 ระดับของจิตสำนึก

Lukacs (1979 อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ, 2527 : 34-39) ได้แบ่งจิตสำนึกเป็น 2 ระดับ โดยอาศัยเกณฑ์การมองเห็นผลประโยชน์ของชนชั้นตนและสามารถในการมองเห็นสังคม โดยที่ระดับแรกเป็นจิตสำนึกในขั้นที่สูงกว่า คือ จิตสำนึกทางการเมือง ดังนี้ 1) จิตสำนึกแบบทันทีทันใด (Immediate Consciousness)เป็นจิตสำนึกที่เกิดขึ้นเองโดยอัตโนมัติและเป็นไปตามธรรมชาติ มองเห็นผลประโยชน์ส่วนตัวในระยะใกล้ เช่น ความต้องการทางเศรษฐกิจ ซึ่งจิตสำนึกชนิดนี้ มีทั้งของปัจเจกชน (Psychological Consciousness of Individual) และของมวลชนโดยส่วนรวม (Mass Psychological Consciousness) (Chsyan, 1984: 40) 2) จิตสำนึกทางชนชั้น (Political Class Consciousness) จิตสำนึกประเภทนี้เกิดขึ้นได้ด้วยปฏิบัติการที่มีความตั้งใจของมนุษย์เท่านั้น เช่น การปกป้องผลประโยชน์ชาวนาส่วนรวม การยกระดับจิตสำนึกชนิดแรกมาเป็นชนิดหลังจะต้องผ่านการทำงานทางประวัติศาสตร์ของตัวสื่อกลาง เช่น ผู้นำ ปัญญาชน พรรคการเมือง สหภาพแรงงาน องค์กรมวลชน เป็นต้น ซึ่งจิตสำนึกทางการเมืองนี้ จะมีลักษณะทางชนชั้นเป็นตัวกำหนด จิตสำนึกทั้ง 2 ระดับที่กล่าวมาข้างต้นเกิดจากการทำงานของอุดมการณ์

ธเนศ เจริญเมือง (2551 : 177-178) แบ่งสำนึกสาธารณะเป็น 3 ระดับ ได้แก่ 1) สำนึกที่ได้มาจากการปลูกฝังหรือการถ่ายทอดที่ดำรงอยู่ทั่วๆไปในสังคม และสิ่งที่ถ่ายทอดมานั่นก็คือวัฒนธรรมที่ดำรงอยู่เป็นหลักหรือเรียกว่าวัฒนธรรมกระแสหลัก 2) สำนึกที่ถูกปลุกขึ้นมา เป็นสำนึกที่ปรารถนาทางเลือกใหม่ที่แตกต่างจากวัฒนธรรมและแนวคิดกระแสหลัก และมักคัดค้านกับสภาวะดำรงอยู่ เช่น ความอยุติธรรมในสังคม การใช้อำนาจที่ไม่เป็นธรรม การต่อสู้ดิ้นรน สำนึกในขั้นนี้มักเน้นหนักที่การแสวงหาสิทธิที่จะแสดงออกได้ สิทธิที่จะเลือกสิ่งที่ตนเองต้องการได้ และสิทธิที่จะดูแลปกครองตนเอง กำหนดหนทางให้แก่ตนเอง 3) สำนึกที่เพิ่มพูนขึ้น (Expanded)

ซึ่งคนที่มีแนวคิดนี้เป็นกลุ่มเดียวกับกลุ่มที่เสียเปรียบในสังคม เห็นว่าฐานะตำแหน่งก็คือสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมาในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ดังนั้นปฏิกิริยาที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ ก็คือ กระบวนการทั้งชีวิต คนที่มีสำนึกเช่นนี้มีความเข้าใจในความสลับซับซ้อนทางสังคมด้าน ซึ่งคล้ายคลึงกับรื่นฤดี ชัยอำมาตย์ (2550: 10) เห็นว่าจิตสำนึกทางสังคมระดับหนึ่งเป็น จิตสำนึกที่มุ่งรับใช้ระบบที่เป็นอยู่ เป็นจิตสำนึกแบบล้าหลัง แสดงออกโดยยอมรับเคราะห์กรรม ถือเป็นเรื่องของโชควาสนา ยอมรับสภาพที่อยู่ ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงแก้ไขอะไรได้ และอีกระดับหนึ่งเป็นจิตสำนึกที่เปลี่ยนแปลงระบบที่เป็นอยู่ เป็นจิตสำนึกแบบก้าวหน้า โดยมุ่งถึงการมีชีวิตที่ดีกว่า สังคมที่ยุติธรรมกว่าสงบกว่า ได้แก่ การเข้าร่วมกลุ่มทำประโยชน์ต่อสังคมต่อรองกับอำนาจหรือคัดค้านสิ่งที่เห็นว่าไม่ต้อง การเอารัดเอาเปรียบสังคมหรือทำให้สังคมเสื่อม เป็นต้น

Paolo (1973 อ้างถึงใน ช้องนาง ชาสิงห์แก้ว, 2547 : 32) ได้แบ่งจิตสำนึกออกเป็น 4 ระดับ คือ 1) จิตสำนึกที่ยังไม่เปลี่ยนแปลง (Intransitive Consciousness)หมายถึง การที่ประชาชนมีความเชื่อในเรื่องของโชคลาง สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และโชคชะตา 2) จิตสำนึกกึ่งเปลี่ยนแปลง (Semi-intransitivity Consciousness) หมายถึงกรที่ประชาชนยอมลดค่าตนเอง มีความคิดไม่เชื่อเชื่อมั่นในตนเองรับค่านิยมที่มีการถ่ายทอดมาอย่างเต็มที่จะมีการใช้ความรุนแรงและอารมณ์ในการตัดสินปัญหามาก 3) จิตสำนึกเปลี่ยนแปลงไร้เดียงสา (Native-transitiveness Consciousness) หมายถึงการที่ประชาชนเริ่มมีการเปลี่ยนแปลง เริ่มตระหนักเห็นปัญหาในสังคมของตน เริ่มมีการประท้วง วิพากษ์วิจารณ์ปัญหาต่างๆ แต่มักจะถูกปลุกระดมให้เป็นเครื่องมือของกลุ่มผลประโยชน์ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่าบุคคลยังไม่เข้าไม่ถึงปรากฏการณ์ต่างๆของสังคม และยังไม่ชัดเจนในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ปรากฏการณ์นั้นๆ และ 4) จิตสำนึกขั้นวิพากษ์วิจารณ์ (Critical Consciousness) หมายถึงการที่ประชาชนมีการคิดใคร่ครวญ วิพากษ์ วิจารณ์ปัญหาต่างๆในสังคมไทยได้อย่างลึกซึ้ง มีความเชื่อมั่นในตนเอง ยอมรับฟังผู้อื่นและไม่หลีกเลี่ยงภาระหน้าที่ของตนเอง

พลเดช ปิ่นประทีป (2552) ได้กล่าวถึงจิตอาสา แต่กลับให้ความหมายที่มิติลึกไปในระดับจิตสำนึก โดยเห็นว่าเป็นกระบวนการพัฒนาภายในของผู้คน เพื่อก้าวข้ามความสำนึกแบบสัญญาณดิบและความเป็นตัวตนที่เห็นแก่ตัว จากสัตวภูมิสู่มนุษยภูมิ (Transcending Self) ซึ่งอาจแบ่งได้เป็น 5 ระดับเป็นเบื้องต้น ได้แก่ 1) จิตสำนึกพึ่งตนเอง เป็นจิตสำนึกที่พบเห็นในบุคคลหรือชุมชน กลุ่ม องค์กร ที่มีความเข้มแข็งโดยทั่วไปที่มีจิตสำนึกพึ่งตนเองเป็นรากฐาน ไม่รอพึ่งเทวดาฟ้าดิน ไม่โทษปัจจัยภายนอก แต่มุ่งใช้สติปัญญาของตนสร้างความพอเพียงและมีภูมิคุ้มกันขึ้นมาด้วยตนเอง และมักมีคุณลักษณะพิเศษ คือมีขีดความสามารถในการปกป้องคุ้มครองตนเองจากภัยคุกคาม มีลักษณะเชิงต่อสู้ต้านทาน หรือมีบุคลิกที่ระแวดระวังและขีดวงตนเองเพื่อความอยู่รอด 2)

จิตสำนึกสาธารณะ เป็นจิตสำนึกที่ใส่ใจต่อส่วนรวม ห่วงใยประโยชน์ และสมบัติสาธารณะ โดยจะเฝ้าระวังมิให้ใครมาทำลายหรือเอาสมบัติสาธารณะไปเป็นของตัว ซึ่งจิตสำนึกสาธารณะเป็นรากฐานความเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้น (Active Citizen) สังคมที่มีพลเมืองผู้กระตือรือร้นจำนวนมากย่อมเป็นสังคมที่มีความตื่นตัวตลอดเวลา ใครจะมาขโมยสมบัติสาธารณะหรือทำลายสิ่งแวดล้อมจะทำได้ยากขึ้น 3) จิตสำนึกอาสาสมัคร เป็นจิตสำนึกที่พร้อมจะเสียสละสมบัติหรือประโยชน์ส่วนตัวให้กับผู้อื่นหรือส่วนรวมโดยไม่หวังผลตอบแทน อาจเป็นการเสียสละเวลา แรงกายแรงใจ ความรู้สติปัญญา หรือทรัพย์สินเงินทองก็ได้ คนและชุมชนที่มีจิตอาสามักเป็นผู้ที่สามารถพึ่งตนเองได้ และมีจิตสำนึกสาธารณะเป็นทุนเดิม จึงมีความพร้อมที่จะเสียสละเพื่อคนอื่นได้ในระดับใดระดับหนึ่งอยู่ตลอดเวลา ซึ่งจิตอาสาเป็นรากฐานสำคัญของสังคมที่เข้มแข็งหรือประชาคม (Civil Society) 4) จิตสำนึกวีรชน เป็นจิตอาสาที่ผนวกด้วยความกล้าหาญในการต่อสู้หรือปฏิบัติหน้าที่เพื่อส่วนรวมแบบไม่กลัวยากไม่กลัวตาย มีความพร้อมที่จะเสียสละทุกสิ่งทุกอย่างแม้กระทั่งชีวิตเพื่อหมู่คณะของตน ซึ่งอาจเป็นครอบครัว วงศ์ตระกูล ชุมชนท้องถิ่น องค์กร สถาบัน เชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ประเทศ อุดมการณ์ ลัทธิความเชื่อ ศาสนา เป็นต้น และจิตสำนึกวีรชนมักพัฒนาขึ้นมาโดยผ่านการต่อสู้ร่วมกันเป็นหมู่คณะ หล่อหลอมจากการขับเคี่ยวกับตัวเองอย่างต่อเนื่อง ผ่านบททดสอบตนเองครั้งแล้วครั้งเล่า และมักแสดงวีรกรรมให้ประจักษ์ต่อสายตาของผู้คนเมื่อมีเหตุการณ์คับขัน หรือไม่ก็ภายหลังจากการสละชีวิตร่างกาย 5) จิตโพธิสัตว์ เป็นจิตสำนึกความรักและรับใช้เพื่อนมนุษย์โดยไม่เลือกหน้า ไม่เลือกว่าเป็นหมู่คณะหรือเผ่าพันธุ์ใด มีความเป็นสากล ซึ่งผู้ที่มีจิตสำนึกแบบนี้มักเป็นผู้ปฏิบัติธรรม หรือมีความศรัทธาในหลักศาสนา และมีวัตรปฏิบัติส่วนตนที่เข้มงวด มีวินัยสูง บางทีเคร่งยิ่งกว่าพระ

2.1.4 กระบวนการสร้าง และการพัฒนาจิตสำนึก

ประเวศ วะสี (2541 อ้างถึงใน รื่นฤดี ชัยอำมาตย์, 2550: 10-12) กล่าวถึงการสร้างจิตสำนึกให้เกิดขึ้นในตัวบุคคลว่า จำเป็นจะต้องมีกระบวนการหรือขั้นตอนกลยุทธ์ในการสร้างจิตสำนึกที่สำคัญและเกิดประสิทธิภาพ ดังขั้นตอนกลยุทธ์ในการสร้างจิตสำนึก มี 3 ประการ ได้แก่

1. กลยุทธ์การปลูกจิตสำนึก เป็นกลยุทธ์หลักของการสร้างประชาสังคม เพราะประชาสังคมต้องขับเคลื่อนด้วยความร่วมแรงร่วมใจ ก่อเกิดความสัมพันธ์โยงใยเป็นเครือข่ายดังนั้นกลยุทธ์การปลูกจิตสำนึกสาธารณะของบุคคล กลุ่ม ชุมชนและสังคม จึงเป็นสิ่งที่ต้องกระทำเป็นสิ่งแรก โดยอาศัยการสนับสนุนหรือเทคนิค 1.1) สร้างความรัก กลยุทธ์ความรักนี้เป็นความรักขั้นสูงสุดของสังคม เป็นมากกว่าความรักในความเป็นพรรคพวก เป็นความรักสากล เป็นความรักที่เอาชนะความเห็นแก่ตัวของมนุษย์ เป็นมิตรภาพเพื่อสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันทำให้เกิดความเข้มแข็ง

เพื่อเป็นพลังทางสังคม ซึ่งความรักในธรรมชาติของแผนดิน หมายความรวมถึง ความรักในสังคมต่อประเทศมนุษย์ก่อกำเนิดโดยธรรมชาติและมีความเป็นอยู่ร่วมกับธรรมชาติ คนในสังคมไทยในประเทศไทยจึงต้องหวงแหนและรักธรรมชาติและความเป็นไทย รักวัฒนธรรมชุมชน รักในค่านิยมความเป็นไทย กระแสความรักดังกล่าวได้จางหายไปจากอารยธรรมตะวันตก จากค่านิยมลัทธิบริโภคนิยมนำมาซึ่งการแก่งแย่งแข่งขันอย่างเอาเป็นเอาตาย ความรักต่อเพื่อนมนุษย์และความรักต่อแผ่นดินจะสร้างความผูกพันในความเป็นสังคมไทยและเป็นตัวปลูกจิตสำนึกสาธารณะ (Public Consciousness) 1.2) ส่งเสริมความรู้ การเสริมสร้างความรู้เป็นส่วนสนับสนุนสำคัญในการสร้างความรัก ความรู้ อย่างแท้จริง เกิดจาการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้จากการกระทำ เรียนรู้จากความต้องการที่แท้จริง (Learning by Doing) ความรู้ในที่นี้แบ่งออกได้เป็น 2 นัย คือ ความรู้อย่างซาบซึ้งในศาสตร์หรือความรู้นั้นๆและความรู้ที่ทำให้เกิดการคิดเป็น เลือกเป็น อันเป็นความรู้ในการเชื่อมโยงหรือโลกทัศน์สังคมที่คิดเป็นคิดถูกจึงเป็นสังคมแห่งปัญญาที่แท้จริง 1.3) ส่งเสริมความเป็นธรรมชาติ การดำเนินงานต่างๆในการพัฒนาภาครัฐที่ไม่ประสบความสำเร็จเพราะการเร่งรัดเพื่อจะให้ถึงเป้าหมายรวดเร็ว ด้วยมีเวลาและงบประมาณเป็นข้อจำกัด อีกทั้งในบางครั้งความสำเร็จก็จะนำมาซึ่งตำแหน่ง และความก้าวหน้าของข้าราชการหรือองค์กรที่เข้าไปทำมีการแต่งตั้งหัวหน้า ผู้นำ วางแผน วางขั้นตอน จัดหาอุปกรณ์และทรัพยากรซึ่งภายหลังเมื่อหน่วยงานถอนตัวชุมชนที่ไม่สามารถพัฒนาต่อไปได้ เพราะมีผู้จัดการให้โดยตลอด การสร้างจิตสำนึกสาธารณะเมื่อปลูกจิตสำนึกด้วยความรัก และให้ความรู้การรวมกลุ่มดำเนินกิจกรรมดังกล่าวยู่บนพื้นที่ฐานของการเติบโตแบบธรรมชาติเพื่อความเป็นอิสระ และความต่อเนื่องยั่งยืนด้วยความซาบซึ้งในจิตใจเป็นการพิสูจน์ถึงศักยภาพของระดับแห่งสำนึกว่าจุสามารถแสดงศักยภาพในการร่วมกันแก้ปัญหาของสังคมได้มากน้อยเพียงใด

2. กลยุทธ์การผนึกกำลัง (Empowerment) เมื่อใช้กลยุทธ์การปลูกจิตสำนึกโดยอาศัยเทคนิคความรัก ความรู้ และความเป็นธรรมชาติแล้ว สิ่งต่อไปนี้คือ การรวบรวมพลังของปัจเจกชนแต่ละคนเข้าไปเป็นกลุ่ม เป็นองค์กรเพื่อความเป็นหนึ่งเดียวโดยอาศัยกลยุทธ์การผนึกกำลังซึ่งมี่เทคนิค คือ 2.1) การมีส่วนร่วม (Participation) ควรยึดหลักการมีส่วนร่วมที่สำคัญ 3 ประการ 2.1.1) การมีส่วนร่วมนั้นต้องเกิดจากความเต็มใจและความเข้าใจที่จะเข้าร่วมเพราะจะทำให้เกิดความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนในการแก้ไขปัญหา ตัดสินใจเรื่องนั้นๆอันจะทำให้เกิดความสามัคคี และเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน 2.1.2) กระบวนการมีส่วนร่วมนั้นต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเสมอภาคและขีดความสามารถของแต่ละบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วม 2.1.3) การมีส่วนร่วมต้องมีพื้นฐานของเสรีภาพ อิสระที่จะตัดสินใจว่าจะเลือกในการมีส่วนร่วมหรือไม่ ข้อสำคัญคือการมีส่วนร่วมนั้นต้องไม่เกิดจากการบังคับหรือขู่เข็ญจากผู้ที่เหนือกว่า 2.2) ความเป็นหนึ่งเดียว (Unity)

เทคนิคความเป็นหนึ่งเดียว ถือเป็นจุดที่สามารถแสดงถึงพลังของประชาสังคมจากความรัก ความรู้ ความเป็นธรรมชาติ มาสู่การมีส่วนร่วมอันเป็นกิจกรรมแสดงออกถึงความเป็นประชาสังคม อันอาจได้แก่ กิจกรรม (Activity) ของกลุ่มผลประโยชน์ หรือองค์กรชุมชนต่างๆ หรือความสำนึกร่วมในการเป็นสมาชิกของชุมชน เช่นความรักความภูมิใจในท้องถิ่น หวงแหนในวัฒนธรรมของคนในชุมชน เมื่อมาถึงจุดนี้เทคนิคความเป็นหนึ่งเดียวคือความเป็นหนึ่งเดียวของสังคมเป็นความรู้สึกว่าพวกเดียวกัน ทั้งที่ไม่เคยเห็นกัน ไม่เคยรู้จักกันแต่เป็นพวกเดียวกันโดยวัฒนธรรมสังคมไทย

3. กลยุทธ์กระแสผลักดัน (Drive) กลยุทธ์กระแสผลักดันเป็นการปลูกจิตสำนึกทางสังคมโดยอาศัยเทคนิค ความรักความรู้และความเป็นธรรมชาติ เมื่อเกิดจิตสำนึกจึงเป็นขั้นตอนของกลยุทธ์การรวมพลังโดยรวบรวมพลังจากจิตสำนึกของประชาชนโดยอาศัยเทคนิคการมีส่วนร่วมความเป็นหนึ่งเดียวและความสุภาพ สิ่งที่จะได้คือมาก็คือ ประชาสังคมในตัวบุคคล กลุ่ม องค์กร ชุมชนและสังคมเพื่อใช้เป็นพลังในการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาศักยภาพ ซึ่งกลยุทธ์กระแสผลักดันเป็นสิ่งที่จะผังดันประชาชนให้เกิดความยั่งยืนของจิตสำนึกและเจริญขึ้นในจิตใจของผู้คมในสังคมเป็นการสร้างสนามให้กับประชาสังคมในการขับเคลื่อนก่อเป็นกระแสสังคม มิใช่จำกัดไว้เพียงแค่ในหนังสือหรือแวดวงวิชาการ สนามในที่นี้คือ กิจกรรมในการส่งเสริมแสดงออกถึงความเป็นประชาสังคม ซึ่งหากมองในแง่ของเด็กและเยาวชน ก็คือ กิจกรรมต่างๆ ที่เด็กและเยาวชนต่างมีจิตสำนึกร่วมกันและมารวมกลุ่มดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคม เพื่อแก้ปัญหาและขยายการพัฒนาให้เกิดความเหมาะสมยิ่งขึ้น

สังคม สัญจร และพีระ ลิ่วลม (2548) ระบุ ความสำคัญของระบบอินเตอร์เนทว่า เป็นช่องทางเข้าถึงข้อมูล และการสื่อสารของมวลชนขนาดใหญ่ การใช้อินเตอร์เนทในการสร้างกระแสจิตสำนึกต่อต้านคอร์รัปชันจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจและมีความเป็นไปได้ โดยเบื้องต้นเห็นว่ากระบวนการสร้างจิตสำนึกมีสาเหตุสำคัญ 4 ประการ ดังนี้ 1) กระบวนการทางวัฒนธรรมและความตระหนักถึงค่านิยมของสังคมไทย เช่น ประเพณีรดน้ำดำหัว อันเป็นการแสดงออกถึงการเป็นผู้กตัญญูรู้คุณคน หากคนใดละเลยมักถูกสังคมรอบข้างตำหนิ 2) กิจกรรมมวลชนที่เป็นการปลูกฝังประสบการณ์ร่วมกัน เป็นทุนจิตสำนึกมวลชน เช่น เหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 ที่ทำให้เกิดจิตสำนึกของคนกลุ่มในการมีจิตสาธารณะ ในการดูแลบ้านเมืองหรือการดำเนินการใด ๆ เพื่อประโยชน์สุขของคนส่วนรวม ตลอดกิจกรรมในวันสิ่งแวดล้อมโลก เป็นต้น 3) ข้อมูลข่าวสารที่เชื่อถือได้ สมจริง และส่งผลกระทบต่อบุคคลโดยรวม ซึ่งข้อมูลประเภทนี้เป็นจุดเริ่มต้นของการ “ใฝ่หาความจริง” หรือ “ฉันทะ” ที่นำไปสู่การกระทำที่ดีงามของบุคคล โดย “ฉันทะ” นี้เป็นคู่ตรงข้ามกับ “ตัณหา” ที่เป็นต้นตอของปัญหาต่างๆ (รวมทั้งคอร์รัปชันและอื่นๆ) ตัวอย่างของจิตสำนึกที่

เกิดจากข้อมูลประเภทนี้ก็คือ ข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบสิ่งแวดล้อม การเกิดฉันทะในเรื่องสิ่งแวดล้อมนี้ ก่อให้เกิดการกระทำที่สอดคล้องโดยตรง และ 4) สื่อมวลชน ซึ่งเป็นการกระจายข้อมูลข่าวสารส่งผลสะเทือนทางจิตสำนึกไปในวงกว้าง แต่ทั้งนี้สื่อมวลชนจะทำงานได้จำเป็นต้องมี 3 สาเหตุก่อนหน้านี้เป็นเนื้อหาสาระสำหรับให้สื่อมวลชนเข้าไปเจอะลึก เสาะหาต่อในรายละเอียด หรืออาจจะเรียกว่า แกะรอยได้ง่ายขึ้น เพราะมีผู้คนทิ้งร่องรอยไว้อย่างมากมาย

จิตสำนึกทางสังคมที่เกิดขึ้นมาแล้วจะต้องผลิตซ้ำอยู่เสมอเพื่อป้องกันการเลือนหายหรือเปลี่ยนแปลง หรือเพื่อมีจิตสำนึกมีความคงทน โดยต้องได้รับการเสริมแรงงานจากสถาบันโครงสร้างหรือพิธีกรรมทางสังคม ด้วยเงื่อนไขที่จำเป็น ทั้งนี้ เงื่อนไขดังกล่าวอาจได้รับผลกระทบจากภายนอก เช่น การไหลบ่าทางวัฒนธรรม ระบบการค้าเศรษฐกิจเสรีทุนนิยมตะวันออก การกำเนิดของสถาบันการเงินและการตลาด ความผันผวนทางเศรษฐกิจ ระบบการติดต่อสื่อสารที่ไร้พรมแดน การเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างสังคมวัฒนธรรม (ครอบครัว วิถีชีวิต ค่านิยม ความคิด กฎเกณฑ์ ระเบียบแบบแผน) เหล่านี้นำไปสู้การเปลี่ยนแปลงจิตสำนึกหรือสร้างคุณค่าใหม่ต่อจิตสำนึกขึ้นมาได้ในขณะที่จิตสำนึกบางอย่างอาจยังคงอยู่ เนื่องจากได้รับการปลูกฝัง ขัดเกามาตั้งแต่รับดับเยาว์วัย (จากการอบรมปลูกฝังตั้งแต่ระดับสถาบันครอบครัว ชุมชน โรงเรียน) จนถึงปัจจุบัน เช่น คนไทยทุกคนต้องเทิดทูนชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ หรือการเป็นพลเมืองดี บำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่นและสังคมซึ่งอาจลบเลือนเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามเงื่อนไขสภาพแวดล้อม หรือจิตสำนึกอาจย้อนกลับไปเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและสถาบันบางสังคมได้อีกด้วย คือมีลักษณะเป็นได้ทั้ง Passive และ Active (มัลลิกา มัติโก, 2541: 28-29)

2.1.5 สำนึกที่บกพร่อง

สังคมใดประชาชนขาดจิตสำนึก เช่น จิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม จิตสำนึกที่จะช่วยรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม จิตสำนึกในการต่อสู้ต่อความไม่ถูกต้อง และจิตสำนึกที่มีต่อความรักชาติรักแผ่นดิน สังคมนั้นจะเป็นสังคมที่อันตราย เพราะคนที่ไม่มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคมนั้นจะทำอะไรตามใจชอบ เห็นแก่ตัว (ลิขิต ธีรเวคิน, 2548: 108) เช่นเดียวกับไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม และสังคม สัญจร (2543: 31-39) เห็นว่า จิตสำนึกที่บกพร่องนำไปสู่วิกฤตของบ้านเมืองหลายประการ และมีทีท่าว่าปัญหาจะขยายตัวเพิ่มขึ้น โดยรูปแบบของจิตสำนึกที่บกพร่องนี้มีหลายรูปแบบ ได้แก่ 1) สำนึกที่เน้นการใช้ชีวิตสุขสบาย ฉาบฉวย ฟุ้งเฟ้อ เน้นการบริโภคนิยม วัตถุนิยม เป็นต้น 2) สำนึกที่เน้นตัวบุคคลมากกว่าหลักการ เป็นการมุ่งสู่ศูนย์รวมอำนาจ ยอมกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดแม้เป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้อง หรือผิดศีลธรรม เพื่อความอยู่รอดหรือตำแหน่งหน้าที่ อำนาจ เป็นต้น 3) จิตสำนึกที่อิงพิธีกรรมมากกว่าหลักคำสอนของศาสนา คือ นำความเชื่ออื่นๆ เข้ามาปะปนกับ

หลักศาสนา เช่นพิธีกรรมทางไสยศาสตร์ เป็นต้น 4) สำนึกที่เน้นการอุปถัมภ์ค้ำชู ใช้อำนาจที่มีอำนาจเหนือกว่าบุคคลอื่นอุ้มชูบุคคลที่มีอำนาจด้อยกว่าจนทำให้เกิดการครอบงำ และใช้ประโยชน์จากบุคคลที่มีอำนาจด้อยกว่า 5) สำนึกที่เน้นอำนาจนิยม คือการพยามสร้างอำนาจจากการอุปถัมภ์ให้อำนาจยังดำรงอยู่กับตนเองมากที่สุด 6) สำนึกที่เน้นการมองสังคมแบบแยกส่วน เน้นสายอำนาจเชิงดิ่งมากกว่าเชิงราบทำให้ทุกอย่างขึ้นอยู่กับอำนาจจากศูนย์กลาง และขาดการปฏิสัมพันธ์ และการบูรณาการร่วมกันระหว่างสถาบันทางสังคม 7) สำนึกที่เน้นการปกครองซึ่งทำลายความเข้มแข็งของชุมชน เช่น การกระจายอำนาจไปเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ที่ไม่ได้กระจายอำนาจในการดูแลประชาชนในชุมชนอย่างเป็นองค์รวมในความหลากหลายของมิติต่างๆ ในชุมชน เป็นการกระจายงบประมาณมาควบคุมประชาชน เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ประชาชนเกิดความแตกแยก

นอกจากนั้นยังประเมินผลกระทบของสำนึกที่ผิดเพี้ยนบกพร่องในระดับต่างๆ (ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม และสังคม สัญจร, 2543: 21-30) ดังนี้

1. ผลกระทบของสำนึกที่บกพร่องต่อบุคคล คือแรงฉุดที่โน้มนำการใช้ชีวิตประจำวันของบุคคลไปในหนทางที่ไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสม เช่น การใช้ชีวิตที่เกินความพอดี เป็นต้น แต่การใช้ชีวิตแบบไม่เหมาะสมนี้เป็นเรื่องปกติของคนทั่วไป และมองเรื่องที่ควรเรียกว่า “ผิดปกติ” เป็นเรื่องที่ “ปกติ” ผลที่ตามมาคือการเกิดปัญหา เกิดความทุกข์ สร้างความเดือดร้อนเสียหายให้แก่ตัวบุคคล ถือว่าเป็นผลโดยตรงจากการมีจิตสำนึกที่บกพร่อง โดยเฉพาะสำนึกที่ไม่แยกแยะว่าสิ่งใดดีสิ่งใดควรปฏิบัติ แต่ก็กลับไปเลือกปฏิบัติในสิ่งที่ไม่สมควร กล่าวโดยรวมได้ว่า สำนึกที่บกพร่องได้ก่อผลกระทบต่อบุคคล ดังนี้ 1) สร้างความเดือดร้อนให้กับตนเอง อาทิ การใช้จ่ายอย่างสุรุ่ยสุร่ายย่อมก่อให้เกิดหนี้สิ้นเป็นจำนวนมาก จะต้องทำงานหนักเพื่อใช้หนี้และเป็นทุกข์เมื่อครบกำหนดใช้หนี้แต่ไม่มีเงินชดใช้หนี้ 2) สร้างความเดือดร้อนให้กับผู้อื่น เช่น กู้ยืมเงินผู้อื่นมาแต่ไม่สามารถชดใช้คืนได้ ผู้ให้กู้ยืมก็เดือดร้อน ต้องฟ้องร้องเป็นคดีความกัน เกิดการทะเลาะเบาะแว้งกันจนเสียมิตรภาพไปก็มี

2. ผลกระทบของจิตสำนึกที่บกพร่องต่อครอบครัว ซึ่งหากไม่มีสำนึกร่วมที่เหมาะสมก็จะทำให้เกิดความขัดแย้งในครอบครัวได้ง่าย ปราศจากความสงบสุข ขาดควรมอบอุ่น เกิดปัญหา เป็นต้น เหล่านี้เกิดจากการขาดสำนึกในการยับยั้งชั่งใจ สำนึกด้านให้ความเคารพบุพการี สำนึกด้านความรับผิดชอบ ทำให้ในปัจจุบันเกิดปัญหาที่ทบทวีสูงขึ้น กล่าวโดยรวมได้ว่า ครอบครัวที่ขาดสำนึกอันเหมาะสมมักมีปัญหา ดังนี้ 1) ความสามัคคีภายในครอบครัวลดน้อยลง เป็นไปในลักษณะต่างคนต่างอยู่ข้องเกี่ยวกันน้อยลง 2) ความสงบสุขภายในครอบครัวลดน้อยลง มีเหตุให้ต้องทะเลาะเบาะแว้งกันทุกวันหรือบ่อยครั้ง 3) ครอบครัวแตกแยก เนื่องจากขาดการอดทนของสมาชิกในครอบครัวเกินขีดจำกัดหรือหมดความพยายามที่จะอยู่ร่วมกันอีกต่อไป

3. ผลกระทบของสำนึกบกพร่องต่อองค์กร ลักษณะขององค์กรที่มีสำนึกบกพร่องมีเครื่องชี้วัดสำคัญ คือบุคลากรในองค์กรขาดความรับผิดชอบต่องาน มุ่งก้าวหน้าด้วยวิธีการอันไม่เหมาะสม ไม่สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดี ทำให้เกิดความแตกแยก เดือดร้อน ผลงานขององค์กรด้อยลง ไม่ประสบความสำเร็จในงาน บุคลากรส่วนใหญ่มีความอิจฉาราษยากัน ชิงดีชิงเด่น มีการวิ่งเต้นเพื่อเป็นใหญ่เป็นโต คอยจับผิดกันและขาดความร่วมแรงร่วมใจกันที่จะทำให้องค์กรเกิดความเข้มแข็งปละประสบความสำเร็จ รวมถึงลักษณะการทำงานที่ไม่กระตือรือร้น องค์กรที่ขาดสำนึกที่ดีจากบุคลากรมักมีปัญหา ดังนี้ 1) การแบ่งพรรคแบ่งพวกภายในองค์กร เป็นผลจากสำนึกที่เห็นแก่พวกพ้องคอยปกป้องกันและกัน ไม่สนับสนุนคนอื่นที่ไม่ใช่พวกพ้อง ทำให้ขาดความสามัคคี งานที่ต้องอาศัยการร่วมแรงร่วมใจกันก็ไม่สามารถดำเนินการได้ 2) การแย่งชิงกัน เป็นผลจากสำนึกที่มุ่งหาความเป็นใหญ่ โดยมองว่าการขึ้นสู่ตำแหน่งสูงคือความสำเร็จ จึงพยายามทุกวิธีทางเพื่อก้าวสู่ตำแหน่งนั้น แม้กระทั่งการใช้วิธีการอันผิดคุณธรรม ผิดศีลธรรม 3) การเบียดบังสมบัติขององค์กรเป็นสมบัติของตัว เป็นผลมาจากสำนึกที่มองว่าสมบัติขององค์กรเป็นเหมือนสมบัติสาธารณะ คือไม่มีเจ้าของ การนำมาใช้เป็นของส่วนตัวจึงเป็นเรื่องปกติที่ใครๆ ก็ทำกัน 4) องค์กรไม่ก้าวหน้า ไม่สามารถขยายงานได้ ผลประกอบการอยู่ในภาวะที่ไม่น่าพอใจ อยู่ในภาวะคงตัวหรือตกต่ำลง 5) ประสิทธิภาพและคุณภาพงานลดน้อยลง 6) เมื่อมีปัญหาและขาดผู้นำพาการแก้ปัญหา ปัญหาก็จะลุกลามและรุนแรง เช่น ปัญหาบางอย่างในช่วงแรกเริ่มอาจแก้ไขได้โดยง่าย แต่เมื่อเพิกเฉยต่อปัญหาก็อาจจะกลายเป็นปัญหาใหญ่แก้ไขได้ยาก

4. ผลกระทบของจิตสำนึกที่บกพร่องต่อชุมชน หากสมาชิกของชุมชนขาดสำนึกที่ดีย่อมทำให้ชุมชนอ่อนแอ ขาดพลังสร้างสรรค์สิ่งดีงามให้มีขึ้นในชุมชน ก่อให้เกิดความแตกแยก ไม่สามัคคีกัน กล่าวโดยรวมชุมชนที่มีสำนึกบกพร่องมักมีปัญหาคล้ายคลึงกัน ดังนี้ 1) ชุมชนอ่อนแอ ขาดการพัฒนา ล้าหลัง เพราะต่างคนต่างอยู่ ทำอะไรก็ไม่มีพลัง สภาพชุมชนเป็นอย่างไรก็เป็นอยู่อย่างนั้น และยิ่งนานออกไปก็มีแต่เสื่อมทรุดลง 2) อาชญากรรมในชุมชนอยู่ในระดับสูง โดยอาจจะเริ่มต้นจากการลักเล็กขโมยน้อย แต่ละบ้านแต่ละหลังก็เริ่มซื้ออาวุธปืนมาคลอบครองเพื่อป้องกันตนเอง ผู้ร้ายก็ต้องมีอาวุธและมักจบลงด้วยการเสียเลือดเนื้อของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่าย รวมถึงปัญหายาเสพติดในชุมชนด้วย 3) ขาดศูนย์รวมจิตใจ ขาดผู้นำที่นำพาการแก้ปัญหา เพราะคนในชุมชนมองปัญหาของตัวเองเป็นเรื่องใหญ่ ขาดคนอาสานำพาการพัฒนาเพราะกลัวเสียทรัพย์กลัวเสียเวลาหรือกลัวคนอื่นหมั่นไส้

5. ผลกระทบของจิตสำนึกที่บกพร่องต่อประเทศ การที่ผู้คนในประเทศชาติมีสำนึกที่บกพร่องจะทำให้การพัฒนาก้าวไปในทิศทางที่ไม่ถูกต้อง เช่น การพัฒนาประเทศตามแนวทางวัตถุนิยม บริโภคนิยม ฯลฯ มีการแข่งขันกันรวย แย่งชิงอำนาจ ทำร้ายกันเพื่อผลประโยชน์ทางวัตถุ

สิ่งของ เงินทอง ลาภยศ อำนาจ วาสนา บารมี เป็นต้น บ้างก็ทำร้ายกันในทางการเมืองโดยอาศัยเครื่องมือต่างๆ รวมทั้งอาศัยสื่อมวลชน ก่อให้เกิดวัฒนธรรมใหม่ของความเกลียดชังหรือการแบ่งพรรคแบ่งพวก หรือวัฒนาธรรมของการวางเฉย ไม่สนใจ ไม่ใส่ใจ เหล่านี้ล้วนแต่ทำให้สังคมอ่อนแอ ไม่เข้มแข็งไม่เจริญก้าวหน้าหรือขาดการพัฒนาเท่าที่ควร กล่าวโดยรวมประเทศชาติที่ขาดสำนึกมักมีปัญหา ดังนี้ 1) เกิดวิกฤตการณ์ภายในประเทศบ่อยครั้ง และแก้ปัญหาไม่ค่อยได้ อาทิเช่น วิกฤตทางเศรษฐกิจ สังคมขาดเสถียรภาพทางการเมือง การชุมนุมขับไล่รัฐบาลหรือผู้นำประเทศ 2) ประเทศชาติอยู่ในสภาพล้าหลัง เนื่องจากขาดพลังของคนในสังคม เมื่อผู้นำประเทศนำมาตรการใดออกมาใช้ ก็จะไม่ได้ผล เพราะไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชน 3) ประเทศชาติไร้เกียรติ ไร้ศักดิ์ศรี ถูกคนของประเทศอื่นมองด้วยสายตาหยามเหยียด ดูหมิ่นดูแคลนว่าเป็นประเทศด้อยพัฒนา

6. ผลกระทบของจิตสำนึกที่บกพร่องต่อโลก เมื่อคนในโลกต่างมีจิตสำนึกที่บกพร่องจะเกิดการเอารัดเอาเปรียบกันระหว่างประเทศ โดยแข่งขันกันร่ำรวย ขาดความเอื้ออาทรมองประเทศตัวเองเป็นหลักเป็นใหญ่ เกิดการแบ่งแยกระดับ แบ่งแยกชนชั้น เป็นต้น ที่ร้ายแรงที่สุดคือการทำสงครามกันในรูปแบบและนอกรูปแบบ เพื่อแย่งชิงทรัพยากรและความได้เปรียบ ซึ่งสามารถชี้ให้เห็นปัญหาโดยรวมในระดับโลกได้ ดังนี้ 1) เกิดการสะสมอาวุธกันระหว่างประเทศ เพราะขาดความไว้วางใจซึ่งกัน ต้องมีอาวุธที่มีอานุภาพในการทำลายสูงไว้ในครอบครองเพื่อข่มขู่ประเทศอื่น และเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นก็มักแนวโน้มในการใช้ความรุนแรงของแสนยานุภาพทางการสงครามในการตัดสินปัญหา 2) เกิดการกลั่นแกล้ง แก่งแย่งหรือครอบงำกันทางการค้าระหว่างประเทศพยายามทุกอย่างเพื่อให้เกิดการได้เปรียบทางการค้า ทำให้ประเทศด้อยพัฒนาขาดโอกาสในการพัฒนาประเทศของตน 3) เกิดการรังเกียจเหยียดหยามคนต่างเชื้อชาติ ต่างเผ่าพันธุ์ หรือต่างท้องถิ่น มองชนชาติอื่น เผ่าพันธุ์อื่นว่ามีความเจริญหรือมีศักดิ์ศรีด้อยกว่าเชื้อชาติและเผ่าพันธุ์ของตน มีการดูถูกดูแคลนหรือเป็นปฏิปักษ์ต่อคนชาติอื่นประเทศอื่น เป็นต้น

2.1.6 ทฤษฎีเกี่ยวกับจิตสำนึก

การทำความเข้าใจเรื่องจิตสำนึกของแต่ละบุคคลจากปัจจัยเชิงเหตุหลายด้าน ทั้งสาเหตุภายใน และสาเหตุภายนอก ที่ต่างมีอิทธิพลต่อการเกิดจิตสำนึกทั้งสิ้น ดังที่ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism Model) ซึ่งเป็นทฤษฎีที่นักวิชาการโดยเฉพาะในประเทศสหรัฐอเมริกาเสนอแนวความคิดว่าพฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากสาเหตุที่สำคัญหลายด้าน โดยสายที่สำคัญคือ สาเหตุด้านจิตลักษณะ ซึ่งมีฐานมาจากทฤษฎีต่างๆ ในแนวจิตนิยม (Trait Approach) และสาเหตุด้านสถานการณ์จากทฤษฎีต่างๆ ในแนวพฤติกรรมนิยม (Behavior Approach) ซึ่งมีพื้นฐานมาจากทฤษฎีต่างๆ ในแนวสถานการณ์นิยม และในสาเหตุแต่ละด้านยังประกอบด้วยสาเหตุหลายประการ

(Endler & Magnusson, 1976; Walsh, Craik, & Price, 2000; Tett & Burnett, 2003 อ้างถึงในดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2550: 89) ดังภาพต่อไปนี้

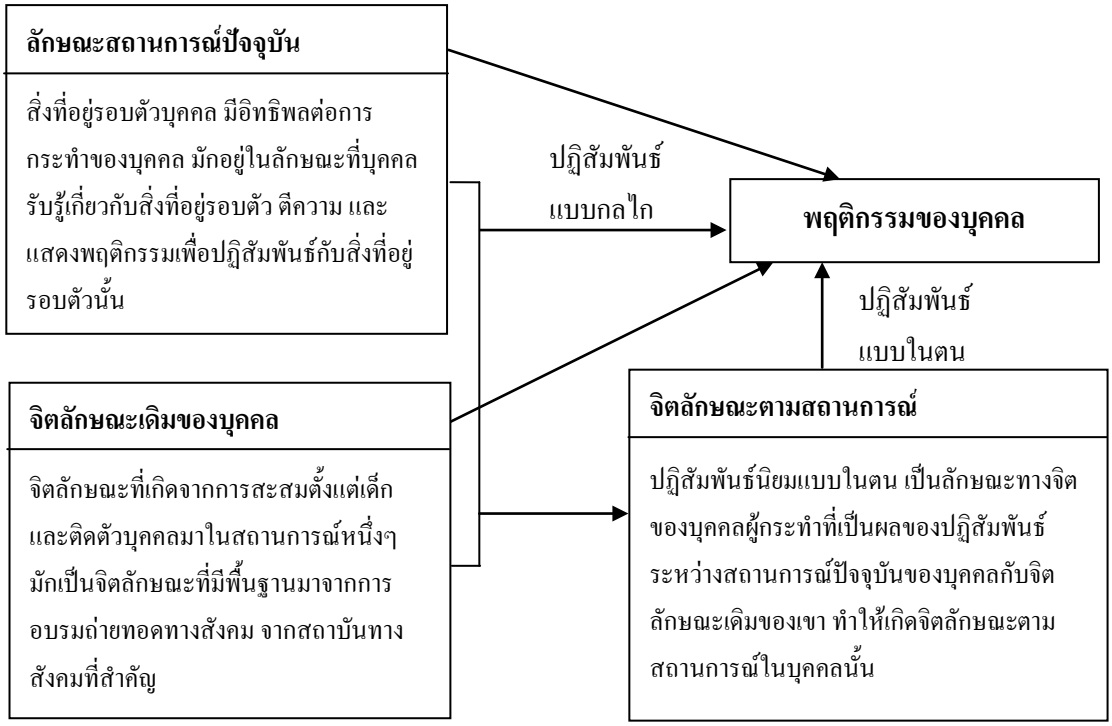

ภาพที่ 2.1 การวิเคราะห์สาเหตุของพฤติกรรมด้วยรูปแบบปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism Model)

แหล่งที่มา : ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2550: 90.

รูปแบบทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism Model) เป็นกรอบความคิดหลักเกี่ยวกับประเภทของตัวแปรเชิงเหตุในการศึกษาวิจัยสาเหตุพฤติกรรมของมนุษย์ และสรุปว่าสาเหตุของพฤติกรรมจิตอาสา แบ่งได้เป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) สาเหตุด้านสถานการณ์ (Situational Factors) เป็นสิ่งที่อยู่รอบตัวบุคคล ต่างมีอิทธิพลต่อการกระทำของบุคคล มักอยู่ในลักษณะที่บุคคลรับรู้เกี่ยวกับสิ่งที่อยู่รอบตัว ตีความ และแสดงพฤติกรรมเพื่อปฏิสัมพันธ์กับสิ่งที่อยู่รอบตัวนั้น 2) สาเหตุด้านจิตลักษณะเดิม (Psychological Traits) เป็นจิตลักษณะที่เกิดจากการสะสมตั้งแต่เด็ก และติดตัวบุคคลมาในสถานการณ์หนึ่งๆ มักเป็นจิตลักษณะที่มีพื้นฐานมาจากการอบรมถ่ายทอดทางสังคม จากสถาบันทางสังคมที่สำคัญ 3) สาเหตุที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างจิตลักษณะเดิมและสถานการณ์ที่บุคคลกำลังเผชิญอยู่ ที่เรียกว่าปฏิสัมพันธ์แบบกลไก (Mechanical Interaction) และ 4) สาเหตุด้านจิตลักษณะตามสถานการณ์ (Psychological States) หรือที่เรียกว่าปฏิสัมพันธ์นิยมแบบในตน เป็นลักษณะทางจิตของบุคคลผู้กระทำที่เป็นผลของปฏิสัมพันธ์

ระหว่างสถานการณ์ปัจจุบันของบุคคลกับจิตลักษณะเดิมของเขา ทำให้เกิดจิตลักษณะ ตามสถานการณ์ในบุคคลนั้น(ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2550: 90-93)

2.1.7 แนวคิดเกี่ยวกับอุดมการณ์

แนวคิดสำคัญที่อธิบายถึงการงานด้วยจิตอาสาขององค์กรภาคประชาชนคือ แนวคิดในเรื่องอุดมการณ์ ที่มีจุดเด่นในการอธิบายการทำงานขององค์กรภาคประชาชน ซึ่งไม่ได้เป็นการทำงานตามภาระหน้าที่การงานที่ได้รับค่าตอบแทนเป็นเงิน แต่จะทำงานตามวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายของตนเอง หรือของกลุ่มที่สมาชิกมีร่วมกัน อุดมการณ์ (Ideology) เป็นแนวคิดทางตะวันตก ซึ่งได้มีผู้นำมาใช้ในความหมายต่าง ๆ กันมากมายคำว่า"Ideology" นั้นเริ่มใช้กันเป็นครั้งแรกในประเทศฝรั่งเศส คือ Ideologues เดิมที่นั่น หมายถึง การศึกษาเกี่ยวกับแนวความคิด (Study of Ideas) ซึ่งเป็นการศึกษาปรัชญาประเภทหนึ่งที่ได้รับการนิยมในหมู่นักคิดพวกหนึ่ง เมื่อปลายศตวรรษที่ 18 และตลอดศตวรรษที่ 19 นักคิดกลุ่มนี้ถือว่าแนวการศึกษาปรัชญาของตนมีลักษณะแตกต่างไปจากกลุ่มอื่น ๆ สมัยต่อมาคำว่าอุดมการณ์หรือIdeology ได้ถูกนำมาใช้เพื่อกล่าวถึงความเชื่อ ความคิด หรือแม้แต่ทัศนคติของกลุ่มหนึ่งหรือชุมชนหนึ่ง ความเชื่อและความคิดดังกล่าวนี้อาจมีจำกัดอยู่แต่เฉพาะคนเพียงไม่กี่คนหรือหลายคนก็ได้ หรือเป็นความเชื่อที่มีผู้คนยึดถืออยู่สมัยหนึ่ง แต่ไม่มีอิทธิพลในเวลาต่อมาก็ได้ (ไพบูลย์ รัชโพธิ์, 2551: 5)

ต่อมาการศึกษาเรื่องจิตสำนึกทำให้ Maxz พบความสัมพันธ์ระหว่าง 3 ตัวแปร ดังนี้คือ อุดมการณ์ จิตสำนึกและปฏิบัติการทางสังคม โดยที่จิตสำนึกของคนเกิดมาจากการปฏิบัติการในชีวิตจริง ความคิดของคนไม่ได้เกิดมาจากตัวเขาคนเดียว หากแต่เกิดจากความสัมพันธ์ที่ตัวและกลุ่มมีต่อกันและกัน นั่นคือ ตัวแปรทั้งสามตัวต่างมีความสัมพันธ์ในเชิงวิภาษณ์วิธี (Dialectical relationship) โดยที่ตัวแปรทั้งสามตัวกำหนดซึ่งกันและกัน ซึ่งอธิบายเพิ่มเติมว่า อุดมการณ์นั้นเป็นผลผลิตของจิตสำนึก และจิตสำนึกของคนเกิดมาจากปฏิบัติการในชีวิตของมนุษย์ ภายใต้เงื่อนไขตามภาวะวิสัย วิธีการผลิตของเขาเองนอกจากนี้ ยังเกิดความสัมพันธ์ที่ตัวเขาเองและคนอื่นๆมีต่อกัน เราอาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า ระบบจิตสำนึกเป็นผลผลิตของสังคมหรือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นนั้นเอง ซึ่งสิ่งที่มนุษย์สร้างได้แก่ ความคิด แนวความคิด อุดมการณ์ จิตสำนึก ซึ่งสัมพันธ์โดยตรงกับกิจกรรมทางวัตถุของมนุษย์ ระบบความคิด อุดมการณ์ จิตสำนึกเป็นสิ่งที่แยกไม่ออกจากการแสดงหรือภาคปฏิบัติของบุคคลในยุคสมัยต่างๆนอกจากนั้นทั้งระบบความคิดและการดำเนินชีวิตของคนในสังคม “เหตุ” และ”ผล” ซึ่งกันและกันอีกด้วย (กาญจนา แก้วเทพ, 2521: 6 อ้างถึงใน ปริญญาพร ขุขันดิน, 2534: 6)

ในส่วนของประเทศไทยแนวคิดเรื่องอุดมการณ์มีผู้สนใจศึกษา และกล่าวถึงกันมากมาย ดังที่ได้กล่าวถึงบางส่วนในหัวข้อ 2.1 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับจิตอาสา และพบว่ามีการเขียนอยู่ 2 แบบ คือ “อุดมการณ์” กับ “อุดมการ” อ่านออกเสียงเหมือนกันแต่มีแหล่งที่มาต่างกันดังที่จำนงทองประเสริฐ (2539 อ้างถึงใน พอเนตร พึ่งหลวง, 2544: 18) สรุปได้ว่า แบบที่เขียนว่า “อุดมการณ์” เป็นคำที่พลตรีพระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นราธิปพงศ์ประพันธ์ อดีตนายกราชบัณฑิตยสถานเป็นผู้

ทรงคิดขึ้น โดยแปลมาจากภาษาอังกฤษคำว่า Noble Cause คือ สาเหตุอันประเสริฐ หรือสาเหตุอันสูงสุด หมายความว่า สาเหตุที่จะทำให้เรา หรือสังคม หรือประเทศชาติประสบความผาสุก ความสงบเรียบร้อย และเป็นคำที่บัญญัติไว้ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานฉบับ (2551 : 911) ส่วนคำว่า "อุดมการณ์" นั้นยังไม่มีบัญญัติไว้ แต่น่าจะแปลมาจากภาษาอังกฤษคำว่า Ideal หรือ Ideology

สำหรับกระมล ทองธรรมชาติ และพรศักดิ์ ผ่องแพ้ว (2547 : 5-6) ที่ศึกษาอุดมการณ์ของข้าราชการไทยในฐานะที่เป็นหน่วยงาน หรือองค์กร เห็นว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดการบรรลุเป้าหมายขององค์กรที่มาจากอุดมการณ์ของหน่วยงานจะถูกกำหนดขึ้นจากประสบการณ์ หรือสำนึกร่วมกันของผู้ปฏิบัติงานภายใต้การชี้นำของเจ้าหน้าที่ระดับสูง และเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรมีปัจจัยจาก 1) การรับรู้เป้าหมายร่วมกันของบุคลากรในองค์กรทำให้เกิดความเห็นพ้องต้องกัน 2) การดึงดูดสมาชิกใหม่ที่มีอุดมการณ์สอดคล้องกับอุดมการณ์ของหน่วยงานเข้ามาเสริมกำลังให้มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น 3) เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจในกรณีต่างๆ เพื่อที่จะกำหนดแนวทางให้บรรลุเป้าหมายของหน่วยงาน และ 4) ใช้อุดมการณ์โน้มน้าวบุคคลภายนอกให้สนับสนุน หรือไม่ต่อต้านการดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กร นอกจากนั้นยังกล่าวถึงลักษณะของอุดมการณ์ของหน่วยงาน 5 ประการ คือ 1) เน้นผลประโยชน์ทางบวกของกิจกรรมของหน่วยงาน 2) ชี้ให้เห็นว่าบริการที่หน่วยงานขยายออกไปนั้นเป็นสิ่งที่พึงปรารถนา 3) เน้นผลประโยชน์ส่วนรวมของคนทั้งหมดหรือชนส่วนใหญ่มากกว่าผลประโยชน์ของบุคคลหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง 4) เน้นประสิทธิภาพของงานที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบัน และเน้นการประสานความร่วมมือ และ 5) เน้นความสำเร็จในอนาคต โดยไม่คำนึงถึงความผิดพลาดและไร้ความสามารถในแง่มุมต่างๆ ของอุดมการณ์นั้นๆ

ส่วนชัยอนันต์ สมุทวณิช (2515 : 13) แยกความหมายของอุดมการณ์เป็นสองลักษณะ คือ ลักษณะแรก มองอุดมการณ์ว่าเป็นทฤษฎีที่แจกแจงแยกแยะความคิด ความเชื่ออันมีแบบแผน ซึ่งมุ่งอธิบายสภาพการณ์ในสังคมทั้งที่เป็นมาแล้วในอดีต และกำลังดำเนินอยู่ในปัจจุบัน และจะเป็นไปในอนาคต แนวคิดนี้เน้นหลักวิทยาศาสตร์ (Scientific) ผสานเข้ากับฐานคติทางปรัชญา ประการที่สอง อุดมการณ์อาจเป็นเครื่องมือของการต่อสู้ทางการเมืองระหว่างบุคคล หรือกลุ่มบุคคลสองฝ่ายที่มุ่งโต้แย้งหลักการของฝ่ายตรงข้าม โดยเชื่อว่าอุดมการณ์ของอีกฝ่ายหนึ่งมีรากฐานมาจากผลประโยชน์ทางสังคมของคนกลุ่มนั้น

คณะกรรมการอุดมการณ์ของชาติ และคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ (2527 : 100 อ้างถึงใน กระมล ทองธรรมชาติ และพรศักดิ์ ผ่องแพ้ว, 2547 : 4) ให้ความหมายของอุดมการณ์ว่า อุดมการณ์เป็นสิ่งที่

เชื่อมปรัชญากับการกระทำ คือ เชื่อมความคิดกับความจริงเข้าด้วยกัน ซึ่งอุดมการณ์จะกล่าวถึงความดีงามที่อาจยังไม่ได้มีอยู่ในสังคมนั้น แต่อุดมการณ์จะวางแนวทางที่บรรลุถึงสภาพที่พึงปรารถนา

จากความหมายข้างต้นจะเห็นได้ว่าอุดมการณ์เป็นกลไกอันหนึ่งในการอธิบายสังคม แต่ในอุดมการณ์อันหลากหลายนั้น อุดมการณ์มีระดับแตกต่างกัน ซึ่งกรัมซี่ได้สร้างเกณฑ์สำหรับการแบ่งแยกของอุดมการณ์ออกเป็นระดับต่างๆ โดยอาศัยหลักความเป็นระบบของอุดมการณ์จากน้อยไปหามาก ดังนี้ 1) อุดมการณ์พื้นบ้าน (Folklore) มีลักษณะเป็นแนวคิด แนวปฏิบัติในการดำรงชีวิตที่มีลักษณะพื้นๆ (Primitive) ไม่มีการอธิบายอะไรมากนักมีลักษณะขาดตอนเป็นห้วงๆ 2) อุดมการณ์แบบสามัญสำนึก (Common sense) คืออุดมการณ์ที่เกิดจากการสรุปประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน แต่กระจัดกระจายไม่เป็นระบบไม่มีความต่อเนื่อง เช่น สุภาษิต คำสอน เป็นต้น 3) อุดมการณ์ศาสนา (Religion) คืออุดมการณ์ที่เน้นด้านศรัทธาพิธีกรรมเป็นแหล่งบันดาลใจ ไม่เน้นการให้เหตุผลมากนัก มักจะชี้แนวทางประพฤติปฏิบัติ และค้ำจุนด้วยศรัทธาความเชื่อ เช่น ศาสนาพุทธ เป็นต้น และ 4) อุดมการณ์ปรัชญา (Philosophy) คืออุดมการณ์ที่มีการอธิบายอย่างเป็นระเบียบ มีหลักเกณฑ์เป็นเหตุเป็นผล แยกแยะ เช่น ลัทธิการเมือง (กาญจนา แก้วเทพ, 2527: 11)

2.2 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับคอร์รัปชัน

2.2.1 ความหมายคอร์รัปชัน

คอร์รัปชัน อาจเรียกได้ว่าเป็นคำที่คุ้นเคย หรืออาจถือเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยมาช้านาน ซึ่งมีคำศัพท์อยู่หลายคำที่ใช้อยู่ในสังคมไทยไม่ว่าจะเป็นคำว่า ทุจริต โกง ฉ้อราษฎร์บังหลวง กินสินบน รีดนาทาเร้น ประพฤติมิชอบ แต่ก็สามารถอนุโลมใช้ได้ หากไม่ใช้อย่างเคร่งครัดนัก คำเหล่านี้จะมีความหมายเป็นไปในทิศทางเดียวกันคือ เป็นไปในทางลบ ทางแห่งความเสื่อมของความซื่อสัตย์ ทำให้นักวิชาการจากหลายสาขาให้ความสนใจ เช่น รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา และจิตวิทยา เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ นักการศึกษา นักวิชาการหลายท่านได้ให้นิยามความหมายเกี่ยวกับคอร์รัปชันหลายมิติแตกต่างกันออกไปตามมุมมองของความสนใจและการศึกษา อาทิ พจนานุกรมของบริษัทแพร่พิทยา (มานิต มานิตเจริญ, 2507 อ้างถึงใน สุทธิรัตน์ อ่อนเที่ยง, 2544: 20) ได้ให้ความหมายของคำว่า "คอร์รัปชัน " ไว้ว่า หมายถึง การฉ้อราษฎร์บังหลวง การเบียดบังเอา โดยอำนาจหน้าที่ราชการ และได้ให้ความหมายคำ “ฉ้อราษฎร์บังหลวง”ว่าหมายถึง การรีดนาทาเร้นประชาชน และการเบียดบังทรัพย์ ของหลวงเป็นของตน ฉะนั้น ปัจจุบันมักพบว่า

สังคมไทยนิยมใช้คำว่าคอร์รัปชัน เพราะมีความหมายกว้างและครอบคลุมความหมายของคำดังกล่าว

จรัส สุวรรณเวลา (2546 : 21-29) เห็นว่า คอร์รัปชันเป็นสิ่งที่ร้ายแรงที่สุด เนื่องจากคอร์รัปชันเกิดขึ้นทั่วไปจากนักการเมืองและผู้บริหารระดับสูงของหน่วยราชการต่างๆ ที่มีการใช้อำนาจบังคับทั้งทางตรงและทางอ้อมให้ข้าราชการหาผลประโยชน์จากโครงการต่างๆ โดยเฉพาะการใช้เงินงบประมาณแผ่นดิน หรือเงินโครงการต่างๆ บังคับให้ข้าราชการชั้นรองมีส่วนร่วม เกิดเสื่อมถอยไปทั้งระบบ การใช้จ่ายเงินของแผ่นดินซึ่งก็คือเงินของประชาชน จึงไม่ได้ผลเต็มเม็ดเต็มหน่วย โครงการที่ดีแต่ไม่ได้จ่ายเงินใต้โต๊ะ ก็ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ ส่วนโครงการที่ได้รับอนุมัติและเกิดขึ้นก็มีไม่น้อยที่ไม่เหมาะสมหรือไม่คุ้มค่าหรือไม่ได้ผลตามต้องการ (สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์, 2549: 235)

ธานินทร์ กรัยวิเชียร (2510 : 1) เห็นว่าคอร์รัปชัน หมายถึงการเบียดบังหรือยักยอกทรัพย์ของรัฐและของสาธารณะ โดยรวมถึงการกินสินบาทคาดสินบน และแสวงหาอำนาจโดยวิธีการอันผิดทำนองคลองธรรม ซึ่งอาจไม่ผิดกฎหมายอาญา แต่ก็ถือเป็นการคอร์รัปชันเช่นกัน เช่นเดียวกับกับพจนานุกรมอังกฤษ –ไทย & ไทย –อังกฤษ โดย วิทย์ เที่ยงบูรณธรรม (2551 : 248) คำว่าคอร์รัปชัน หมายถึง ความชั่ว ฉ้อราษำร์บังหลวง การติดสินบน ความทุจริต

เสาวนีย์ ไทยรุ่ง เรือง และคณะ (2553 : 2-4-2-5) ให้ความหมายของคำว่า คอร์รัปชัน หมายถึงการฉ้อราษฎร์บังหลวง การทุจริตในหน้าที่ราชการ การรีดนาทาเร้นประชาชน การกินสินบน ตลอดจนความอยุติธรรมต่างๆ ที่ข้าราชการหรือบุคคลอื่นใดใช้เป็นเครื่องมือในกาลิดรอนความเป็นธรรมและความถูกต้องตามกฎหมายของสังคม หรือกล่าวอย่างสั้นที่สุดคือ การทุจริตและประพฤติมิชอบของข้าราชการ อีกทั้ง การคอร์รัปชันเป็นเรื่องของการที่ผู้มีอำนาจหน้าที่ได้ใช้อิทธิพลทางใดทางหนึ่งของอำนาจหน้าที่ของตนเพื่อได้มาซึ่งผลประโยชน์จากสาธารณชนหรือหน่วยงานที่สังกัดให้ตนเองหรือพวกพ้องของตน

นนทวัชร์ นวตระกูลพิสุทธิ์ และคณะ (2555 : 35-36) ให้ความหมายการทุจริตไว้ 2 แนวทางคือ แนวทางแรก เป็นความหมายที่พิจารณาในแง่ขอบเขตของผู้เกี่ยวข้องกับการทุจริตมี 2 ความหมายคือ 1) ความมหายอย่างแคบ หมายถึง การใช้อำนาจหน้าที่ของรัฐไปในทางที่ไม่ถูกต้องเพื่อแสวงหาประโยชน์ส่วนตัว เป็นการให้ความหมายที่จำกัดอยู่ที่ตัวเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือได้รับมอบหมายจากอำนาจรัฐเท่านั้น ไม่หมายรวมถึงการแสวงหาประโยชน์ในทางที่ไม่ถูกต้องในภาคเอกชน 2) ความมหายอย่างกว้าง หมายถึง การแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวหรือให้กับพวกโดยอาศัยตำแหน่งหน้าที่หรืออำนาจหน้าที่ในภาครัฐหรือภาคเอกชน โดยการกระทำที่ไม่ถูกต้อง

แนวทางที่สองเป็นความหมายที่พิจารณาในแง่เนื้อหาของการทุจริตมี 2 ความหมายคือ 1) ความหมายอย่างแคบคือ เป็นการคอร์รัปชันของฝ่ายบริหารหรือรัฐบาลเกิดขึ้นต่อเมื่อมีการไหลเวียนของรายรับของรัฐบาลหรือรายได้ของประชาชาติไปในทิศทางที่เป็นการเพิ่มความมั่งคั่งส่วนบุคคลให้กับสมาชิกของรัฐบาลชุดนั้นๆ เป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย ซึ่งความหมายอย่างแคบนี้เป็นการให้ความหมายของการกระทำที่เป็นการผิดกฎหมาย ไม่รวมถึงหลักจริยธรรมหรือการขัดกันแห่งผลประโยชน์ 2) ความหมายอย่างกว้าง หมายถึง กระบวนการที่บุคคลสาธารณะมุ่งแสวงหาประโยชน์ให้แก่ตนเอง ครอบครัว วงศาคณาญาติ พวกพ้องคนใกล้ชิด โดยอาศัยตำแหน่งหน้าที่ กฎหมาย อำนาจที่ได้รับมอบหมาย สถานะในระบบราชการหรืออิทธิพลในทางส่วนตัวเป็นเครื่องมือ ไม่ว่าการกระทำดังกล่าวผิดหรือไม่ผิดกฎหมาย ไม่ว่าการกระทำดังกล่าวจะนำมาซึ่งผลประโยชน์ทางด้านเงินทองหรือสิ่งของตอบแทนหรือไม่ก็ตาม ถ้าหากการกระทำดังกล่าวขัดกับหลักคุณธรรมและจริยธรรมของบุคคลสาธารณะ ขัดกับมาตรฐานความหวังของสาธารณชนที่มีต่อบุคคลสาธารณะ ขัดกับผลประโยชน์ของบุคคลจำนวนมากและขัดกับหลักการแห่งการมีผลประโยชน์ทับซ้อนก็ถือเป็นการคอร์รัปชันทั้งสิ้น ซึ่งวิทยากร เชียงกูล (2550 : 33) ได้ให้ความหมายการคอร์รัปชันไปถึงองค์กรธุรกิจเอกชนด้วย โดยเห็นว่าคอร์รัปชัน หมายถึง การทุจริตฉ้อฉล โดยเจ้าหน้าที่รัฐ รวมทั้งนักการเมือง หรือโดยเจ้าหน้าที่องค์กรธุรกิจเอกชนมีผลเสียในทางจริยธรรม การพัฒนาประเทศ การใช้ทรัพยากรอย่างไม่เป็นธรรมและขาดประสิทธิภาพ การขาดการแข่งขันที่เป็นธรรม

ทั้งนี้ ยังมีผู้ให้ความหมายของคำว่า “คอร์รัปชัน” ไว้อีกมากมาย ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่าความหมายของการคอร์รัปชันสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ ประเภทแรกความหมายที่เน้นไปในเรื่องที่เกี่ยวกับระบบคุณค่า เน้นไปทางด้านความรู้สึกของบุคคลที่เรียกว่า "อัตวิสัย" (subjective) ซึ่งยากต่อการกำหนดลักษณะอย่างตายตัว การที่จะบอกว่าอะไรคือคอร์รัปชันนั้นย่อมจะขึ้นอยู่กับจุดอ้างอิง (Reference Point) ที่ใช้การที่จะเอามาตรฐานของสังคมหนึ่งไปวัดพฤติกรรมของอีกสังคมหนึ่ง นั่นคือความหมาของคอร์รัปชันย่อมเปลี่ยนแปลงได้เสมอสุดแต่ปทัสถาน (norms) ของสังคมในขณะนั้น เป็นเกณฑ์ (วารินทร์ วงศ์หาญเชาว์, 2516 : 44-45) ดังนั้น ผู้ศึกษาเห็นว่าความหมายของการคอร์รัปชันที่เน้นในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับระบบคุณค่า คือ พฤติกรรมซึ่งเบี่ยงเบนออกจากหน้าที่ที่ปฏิบัติโดยปกติ เพราะคำนึงถึงประโยชน์ส่วนตัว (เช่น ครอบครัว ความเป็นเพื่อน) เป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายและออกนอกทางแห่งความซื่อสัตย์สุจริต

ประเภทที่สอง ความหมายที่เน้นไปในเรื่องของมูลค่า เน้นไปในทางวัตถุ เงิน โดยสามารถประเมินได้เป็นตัวเลข เป็นมูลค่าได้ เช่น คอร์รัปชันจากการจัดซื้อจัดหา การให้และรับสินบน การซื้อขายตำแหน่ง เป็นต้น

จากความหมายของคำว่าคอร์รัปชันข้างต้น สรุปได้ว่า การคอร์รัปชัน หมายถึง การใช้อำนาจหน้าที่ของตนเอง หรือพวกพ้องด้วยวิธีการนอกกฎหมายหมาย หรืออาศัยช่องโหว่ของกฎหมายเบียดบังทรัพยากรของส่วนรวมที่คนส่วนใหญ่ในสังคมพึงได้รับประโยชน์ร่วมกันมาเป็นผลประโยชน์ของตนเองหรือพวกพ้อง รวมถึงพฤติกรรมซึ่งเบี่ยงเบนออกจากหน้าที่ที่ปฏิบัติโดยปกติ และการกระทำที่ทำให้ตนเองหรือพวกพ้องได้รับสิทธิพิเศษอย่างหนึ่งอย่างใดเหนือกว่าคนส่วนใหญ่ในสังคม

2.2.2 รูปแบบของการคอร์รัปชัน

การคอร์รัปชันมีมาช้านานไม่น้อยกว่า 500 ปี จากหลักฐานในวรรณคดีเรื่องลิลิตพระลอที่แต่งขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยามีความตอนหนึ่งว่า “เอาสินสกางสอดจ้าง แข็งดั่งเหล็กเงินง้าง อ่อนได้โดยใจ” (สุพัตรา เพชรมุนี และพวงเพชร สุรัตนกวีกุล, 2518 : 17) ซึ่งในแต่ละยุคสมัยตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาถึงปัจจุบันจะพบสภาพการณ์ของการคอร์รัปชันที่สลับซับซ้อนมากขึ้นตั้งแต่การลักขโมย การให้สินบน การทุจริตประพฤติมิชอบของข้าราชการ การทุจริตเชิงนโยบาย (วันชัย ศรีนวลนัด, 2544: 4-13)

ปัจจุบันมีนักวิชาการ และกลุ่มที่ศึกษาการคอร์รัปชันได้แบ่งรูปแบบของการคอร์รัปชันในประเทศไทยไว้ตามการศึกษา ซึ่งอาจประมวลรวมรูปแบบต่างๆ ของการคอร์รัปชันในประเทศไทยจากแง่ของรูปแบบ (Forms) ขนาด (Size) และมิติ (Dimension) ของการคอร์รัปชัน ได้แบ่งประเภท หรือรูปแบบของการทุจริตที่เกิดขึ้นในประเทศไทยไว้มากมาย อาทิ คณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาสอบสวนและศึกษาเรื่องเกี่ยวกับการทุจริต วุฒิสภา (2549: 13) ได้แบ่งประเภทการทุจริตออกเป็น 5 ประเภทใหญ่ๆ คือ 1) การทุจริตเชิงนโยบาย 2) การทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ 3) การทุจริตในการจัดซื้อจัดจ้าง 4) การทุจริตในการให้สัมปทาน และ 5) การทุจริตโดยการทำลายระบบตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ

สังศิต พิริยะรังสรรค์ (2549) แบ่งรูปแบบการคอร์รัปชันตามการอธิบายกรณีศึกษา (Case Studies) เป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ ประกอบด้วย 1) เป็นการคอร์รัปชันในทางเศรษฐกิจ เช่น การแสวงหาค่าเช่าทางเศรษฐกิจ เค ลพโตเครซี (Kleptocracy) ผลประโยชน์ทับซ้อน เป็นต้น และ 2) การคอร์รัปชันในทางการเมือง เช่น การให้และรับสินบน ทุจริตการเลือกตั้ง เป็นต้น และยังได้แบ่งรูปแบบการคอร์รัปชันตามขนาด (Size) ของการคอร์รัปชัน โดยอาศัยมูลค่าของตัวเงินเป็นตัวกำหนด โดยจำแนกได้อย่างกว้างเป็นการคอร์รัปชันขนาดใหญ่ (Grand Corruption) หมายถึงการคอร์รัปชันที่โดยทั่วไปแล้วมีขนาดของวงเงินจำนวนมาก และ การคอร์รัปชันขนาดย่อย (Petty Corruption) หมายถึงการคอร์รัปชันที่มีขนาดของวงเงินเล็กๆ น้อยๆ หรือมีวงเงินรวมน้อย และ

การแบ่งรูปแบบการคอร์รัปชันตามโครงสร้าง ได้แก่ คอร์รัปชันเชิงบุคคล (Incidental) คอร์รัปชันเชิงสถาบัน (Institutional) ตัวอย่างเช่น สถาบันตำรวจ และคอร์รัปชันเชิงระบบ (Systematic)

ทั้งนี้ วิทยากร เชียงกูล (2549: 26-27) ได้แบ่งรูปแบบการทุจริตคอร์รัปชัน ไว้ใกล้เคียงกับนักวิชาการท่านอื่นแต่จะเน้นถึงพฤติกรรมที่กระทำให้เกิดการทุจริต ได้แก่ การยักยอก (Embezzlement) งบประมาณหรือทรัพย์สินของรัฐ การที่เจ้าหน้าที่รัฐเรียก หรือรับสินบน การเลือกจ้างหรือแต่งตั้งญาติและพรรคพวกตน (Nepotism) การทำสัญญาจ้างหรือให้สัมปทานเฉพาะพรรคพวกผู้สนับสนุนตน (Cronyism) การใช้ข้อมูลภายใน เพื่อซื้อหรือขายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ (Insider trading) การฟอกเงิน (Money laundering) ผลประโยชน์ขัดแย้งหรือผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of Interest) และการเอื้อประโยชน์ (Trading Influence)

วุฒิพงษ์ เพรียบจริยวัฒน์ (2542 อ้างถึงใน ศุภชัย ยาวะประภาษ, 2544: 4-8) ได้นำเสนอถึงรูปแบบคอร์รัปชันในคู่มือทรราชว่า มีทั้งหมด 4 รูปแบบ คือ 1) คอร์รัปชันจากการจัดซื้อจัดหา (Procurement Corruption) 2) คอร์รัปชันจากการให้สัมปทานและสิทธิพิเศษ (Concessionary Corruption) 3) คอร์รัปชันจากการขายสาธารณสมบัติ (Privatization Corruption) และ 4) คอร์รัปชันจากการกำกับดูแล (Regulatory Corruption)

นิพนธ์ พัวพงศกร และคณะ (2543 : 3-5) ได้แบ่งกลุ่มพฤติกรรมคอร์รัปชันในประเทศไทย คือการทุจริตของเจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่รับผิดชอบด้านการเงินและการบัญชี การทุจริตเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้าง (Procurement Kickback) แยกย่อยได้เป็น ทุจริตการจัดซื้อเครื่องมือเครื่องใช้ ไม่ปฏิบัติตามระเบียบการสอบราคา ไม่ปฏิบัติตามระเบียบการประกวดราคา และการฮั้ว เป็นต้น

โดยสรุปสภาพการณ์ของการคอร์รัปชันในประเทศไทยมีหลายรูปแบบ (แสวง บุญเฉลิม-วิภาส และคณะ, 2551: 232-237) ซึ่งสรุปรวมได้ดังต่อไปนี้

1. เป็นการคอร์รัปชันที่เรียกว่า “การคอร์รัปชันเชิงนโยบาย ” เป็นการกระทำที่มีความซับซ้อนอาศัยการกระทำหลายระดับ ซึ่งหากพิจารณาการกระทำเฉพาะเรื่องเฉพาะส่วนอาจจะไม่เห็นว่าเป็นการกระทำคอร์รัปชัน หากแต่พิจารณาโดยรวมทั้งหมดแล้วจะทำให้เห็นถึงลักษณะของการ คอร์รัปชันเชิงนโยบายได้ กล่าวโดยสรุปการคอร์รัปชันเชิงนโยบายมีลักษณะอาศัยมติคณะรัฐมนตรีเป็นฐานของการกระทำความผิด อาศัยอำนาจสูงสุดของฝ่ายบริหาร เช่น การตราพระราชกำหนด หรือการอาศัยเสียงข้างมากในสภาตรากฎหมาย อาศัยอำนาจของฝ่ายบริหารในการเจรจากับต่างประเทศ เป็นต้น ซึ่งการอาศัยอำนาจระดับสูงทางการเมืองเพื่อประโยชน์ของตนเองและพวกพ้องก่อให้เกิดความเสียหายต่อประโยชน์ของแผ่นดิน

2. การคอร์รัปชันมีมิติของความสัมพันธ์กับต่างประเทศเข้ามาเกี่ยวข้อง เนื่องจากปัจจุบันปราศจากพรมแดน เพราะหลายประเทศมีนโยบายการค้าเสรี หรือเป็นระบบโลกาภิวัฒน์ สิ่งเหล่านี้ส่งผลทำให้มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างรัฐต่อรัฐระหว่างภาคเอกชนของรัฐหนึ่งกับอีกรัฐหนึ่งมากขึ้น ปฏิสัมพันธ์เหล่านี้ย่อมนำมาสู่ปัญหาของการคอร์รัปชันได้ ลักษณะของปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นปัญหาการทำข้อตกลงระหว่างรัฐกับรัฐ ที่อาจอาศัยการทำข้อตกลงระหว่างรัฐต่อรัฐเพื่อหลีกเลี่ยงกฎหมายภายในทำข้อตกลงระหว่างรัฐต่อรัฐเพื่อจัดหาครุภัณฑ์ ปัญหาการทำสัญญาการค้าต่างตอบแทน การทำสัญญาการค้าต่างตอบแทนทำให้ต้องจ่ายต้นทุนซื้อสินค้าแพงขึ้น เป็นต้น

3. การคอร์รัปชันในปัจจุบันมีความซับซ้อน เพราะการแสวงหาประโยชน์จากรัฐอาศัยความได้เปรียบจากมาตรการของรัฐเพื่อก่อเกิดความได้เปรียบคู่แข่งขันในทางธุรกิจ อาทิ การแก้ไขสัญญาสัมปทานทำให้ได้เปรียบคู่แข่งขันในทางธุรกิจที่มีการผูกขาดน้อยราย ซึ่งท้ายที่สุดนำไปสู่การทำให้มูลค่าในตลาดหุ้นมีมูลค่าสูงขึ้น ผลประโยชน์ที่ได้อาจไม่ใช่ตัวเงินโดยตรง แต่ทำให้หุ้นของบริษัทมีราคาสูงขึ้น หรือทำให้เกิดการผูกขาด เป็นต้น ซึ่งอาจมองไม่เห็นความเสียหายภาครัฐ เช่น การให้ลดสัดส่วนการถือหุ้นของบริษัทที่ได้รับสัมปทาน

4. การคอร์รัปชันมักอาศัยเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นเครื่องมือในการกระทำการในเบื้องต้นโดยที่การคอร์รัปชันเป็นการกระทำที่อาศัยความร่วมมือหลายฝ่าย กล่าวคือ โดยอาศัยการกระทำร่วมกันระหว่างฝ่ายการเมือง ข้าราชการและภาคเอกชน ดังนั้น เพื่อทำให้การคอร์รัปชันมีฐานการกระทำที่ถูกต้อง การดำเนินการอาจกระทำการอาจทำโดยการหารือเจ้าหน้าที่ว่ากรณีเช่นนี้จะกระทำได้หรือไม่ ซึ่งเป็นการอาศัยการตอบข้อหารือของเจ้าหน้าที่ไปกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ทั้งนี้เพื่อเป็นการหลบเลี่ยงว่าตนมิได้กระทำไปโดยเจตนากระทำผิด แต่โดยการอาศัยข้อหารือจากเจ้าหน้าที่เป็นเหตุผลในการกระทำดังกล่าว หรือการขออนุญาตในการขยายเวลาในการปฏิบัติตามสัญญาสัมปทาน แต่การอนุญาตดังกล่าวกับกลายเป็นการอนุมัติโครงการใหม่

5. การคอร์รัปชันมักอาศัยการแปรกิจการของรัฐไปเป็นของเอกชน โดยเฉพาะกิจการที่มีลักษณะเป็นการผูกขาด ซึ่งต้องอาศัยอำนาจในทางนโยบายและก่อให้เกิดผลกระทบกับประชาชนในวงกว้างโดยอาศัยข้ออ้างของการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ (Privationzation) เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ฝ่ายการเมืองที่มีศักยภาพในทางธุรกิจมักอาศัยช่องทางนี้ในการแสวงประโยชน์จากรัฐ ไม่ว่าจะเป็นการใช้ อาศัยอภิสิทธิ์เข้าไปซื้อหุ้นในกิจการดังกล่าวที่มีการแปรรูป ซึ่งอาจกระทำผ่านตัวแทนเพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอาศัยอิทธิพลทางการเมืองในการเข้าซื้อหุ้น การซื้อกิจการ โดยการรับช่วงงานของกิจการนั้นๆ และการทำกิจการที่เกี่ยวเนื่องโดยมีลักษณะผูกขาด

6. การคอร์รัปชันโดยอาศัยเงินจากกองทุนต่างๆ หรืออาศัยอำนาจของฝ่ายบริหารดึงงบประมาณจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยที่การอาศัยงบประมาณของแผ่นดินในการทำ

โครงการต่างๆ อาจมีข้อจำกัดหลายประการฝ่ายการเมืองจึงต้องอาศัยงบประมาณจากแหล่งอื่นๆ เพื่อจัดทำโครงการ เช่น การอาศัยเงินจากกองทุนต่างๆ หรือเงินจากองค์กรต่างๆ หรือการอาศัยเงินจากกองสลากมาใช้ในการดำเนินโครงการต่างๆ การขอยืมเงินจากกองทุนหนึ่งและให้นำค่าธรรมเนียมจากอีกกองทุนหนึ่งมาคืนกองทุนที่กู้ยืมมา การนำเงินจากสลาก 2 ตัว 3 ตัว มาใช้ในกิจกรรมทางการเมือง การอาศัยเงินจากธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าฯ มาสนับสนุนโครงการ ตลอดจนการอาศัยเงินจากสถาบันส่งธุรกิจขนาดเล็กและขนาดกลางมาใช้ในการดำเนินโครงการ

7. การคอร์รัปชันยากที่จะค้นหาการสั่งการของผู้ที่ได้รับผลประโยชน์โดยที่การคอร์รัปชันต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่ายในการกระทำการ ทั้งในระดับเจ้าหน้าที่ ระดับกรรมการ และระดับการเมือง การที่ฝ่ายการเมืองเข้าไปครอบงำได้ทั้งฝ่ายเจ้าหน้าที่และระดับกรรมการในกิจการเพื่อเอื้อประโยชน์ให้แก่ภาคเอกชน การคอร์รัปชันเช่นนี้จึงยากที่จะเห็นการสั่งการของผู้ที่ได้ประโยชน์จากการกระทำนั้น เพราะมีการอาศัยพวกพ้องเข้าไปคุมในกิจการนั้นๆ โดยเฉพาะกิจการที่มีความเกี่ยวข้องในทางธุรกิจกับฝ่ายการเมือง หรือกิจการที่มีลักษณะสัมปทาน แม้กระทั่งการให้คุณต่อเจ้าหน้าที่ที่สวามิภักดิ์ และให้โทษต่อเจ้าหน้าที่ที่ไม่สวามิภักดิ์ หรือการอาศัยการมอบนโยบายเพื่อนำไปสู่การเอื้อประโยชน์แก่ภาคเอกชน

8. การทำโครงการขนาดใหญ่ที่มีลักษณะประชานิยมและแสวงหาประโยชน์จากการทำโครงการดังกล่าวความประสงค์ของฝ่ายการเมืองประการหนึ่งคือการทำโครงการขนาดใหญ่ (mega project) ที่มีงบประมาณจำนวนมาก การทำโครงการขนาดใหญ่ที่เชื่อมต่อกับนโยบายประชานิยมยิ่งเป็นสิ่งที่เป็นความประสงค์ของฝ่ายการเมือง เพราะหากฝ่ายการเมืองแสวงหาผลประโยชน์จะไปเกี่ยวโยงกับงบประมาณจำนวนมาก ในขณะเดียวกันฝ่ายการเมืองก็ได้คะแนนนิยมจากประชาชน แต่การทำโครงการโดยมุ่งหมายผลประโยชน์และความนิยมทางการเมืองโดยไม่คำนึงถึงคุณภาพของโครงการ ท้ายที่สุดแล้วจะเกิดผลกระทบต่อโครงการและหน่วยงานที่รับผิดชอบต่อโครงการนั้นๆ ซึ่งโครงการลักษณะนี้จะครอบคลุมทั่วประเทศ และโครงการที่ทำเป็นโครงการขนาดใหญ่ทำการแสวงหาประโยชน์อาจเกิดขึ้นได้ในหลายลักษณะ เช่น การกินส่วนต่าง การคิดค่านายหน้าเป็นต้น และโครงการในลักษณะนี้มักจะดำเนินการเพื่อสร้างคะแนนนิยมทางการเมือง ส่วนปัญหาเรื่องการเงินนั้นผลักภาระให้กับหน่วยงานที่รับผิดชอบ

9. ระบบการใช้จ่ายเงินของแผ่นดินโดยการคอร์รัปชันมีส่วนเกี่ยวโยงกับฝ่ายการเมืองนั้นต้องอาศัยงบประมาณจากหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ออกไปใช้โดยตรงโดยไม่ผ่านวิธีการงบประมาณ จึงก่อให้เกิดปัญหาต่างๆตามมา กล่าวคือ รายได้ของหน่วยงานของรัฐจะต้องตกเป็นเงินได้ของแผ่นดินหรือไม่ กรณีใดบ้างที่สามารถไปใช้จ่ายได้โดยตรงโดยไม่ต้องนำเข้าเป็นรายได้

ของแผ่นดิน การนำเงินของแผ่นดินไปใช้จะต้องอยู่ภายใต้กฎหมายหรือระเบียบกฎเกณฑ์ใด และสามารถใช้ได้ในขอบเขตใดบ้าง

10. ไม่สามารถแยกอำนาจทุนกับอำนาจรัฐออกจากฝ่ายการเมืองได้ จะเห็นได้ว่าการคอร์รัปชันในช่วงที่ผ่านมามีความเข้มข้นมาก เพราะความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจทุนกับอำนาจรัฐมีความสัมพันธ์หรือทับซ้อนกันจนเป็นจุดเดียวกัน จนบางครั้งไม่สามารถแยกได้ว่าเป็นการกระทำเพื่อผลประโยชน์ของทุนหรือผลประโยชน์ของรัฐ ปัญหาเกิดจากผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่เป็นผู้รับสัมปทานสามารถโอนกิจการดังกล่าวให้บุตรหรือบุคคลในครอบครัวได้ การถือหุ้นในกิจการใดกิจการหนึ่งของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองสามารถโอนให้ภรรยาหรือบุตรได้ อาศัยช่องว่างทางกฎหมายที่ไม่มีผลบังคับ

11. ระบบการเมืองโดยรวม ยังเป็นตัวก่อให้เกิดการคอร์รัปชัน ซึ่งไม่สามารถแยกขาดได้จากปัญหาของระบบการเมืองไม่ว่าจะในระดับชาติหรือในระดับท้องถิ่น เพราะประชาธิปไตยคือต้นทุนทางการเมือง ทั้งนี้ปัญหาการคอร์รัปชันมีรากฐานส่วนหนึ่งมาจากระบบการเมืองที่มีต้นทุนสูง เพราะการเลือกตั้งในแต่ละครั้งอาศัยเงินเป็นสิ่งชี้ขาดในการได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รวมไปถึงการจัดตั้งรัฐบาล เมื่อการเมืองมีต้นทุนสูงจึงนำไปสู่การถอนทุนคืนจากการคอร์รัปชันโดยฝ่ายการเมือง ซึ่งปัญหาความทับซ้อนกันระหว่างอำนาจทุนกับอำนาจรัฐ และการที่ภาคธุรกิจเข้ามามีบทบาทต่อการใช้อำนาจไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม ย่อมส่งผลกระทบต่อการบริหารราชการแผ่นดินรวมทั้งกระบวนการตรวจสอบทั้งหลาย

12. การคอร์รัปชันภาคเอกชน ซึ่งอาจนำไปสู่การคอร์รัปชันในภาครัฐได้ ไม่ว่าจะเป็นการเข้าทำคู่สัญญากับภาครัฐในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง มักมีปัญหาการสมยอมราคาระหว่างผู้เข้าประกวดราคาด้วยกันและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น แต่ทั้งนี้ยังกฎหมายที่เอาผิดกับการทุจริตภาคเอกชน กฎหมายที่เอาผิดกับการคอร์รัปชันในภาคเอกชนยังไม่ครอบคลุมเท่าใดนัก ดังนั้น การแก้ปัญหาการคอร์รัปชันย่อมต้องอาศัยความร่วมมือจากภาคเอกชนเป็นด้วย

ในหลายกรณี ผู้ทำการทุจริตคอร์รัปชันอาจจะใช้วิธีการหลายรูปแบบไปพร้อมๆ กันอย่างสลับซับซ้อน การจำแนกสถานภาพ หรือรูปแบบต่างๆ ข้างต้น เพียงเพื่อช่วยอธิบายให้เห็นถึงปัญหาได้อย่างกว้างขวางและชัดเจนขึ้น ไม่ใช่เรื่องที่เกิดขึ้นแบบแยกจากกันโดยสิ้นเชิง

2.2.3 สาเหตุการคอร์รัปชัน

สาเหตุที่ทำให้เกิดการคอร์รัปชัน สองประการ คือ สาเหตุเกิดจากภายในตัวบุคคลของผู้กระทำ และจากสภาพแวดล้อมภายนอกหรือสิ่งแวดล้อม

ประการแรก สาเหตุที่เกิดขึ้นจากภายในตัวบุคลของผู้กระทำ สุธี อากาศฤกษ์ (2524 อ้างถึงใน พรศักดิ์ ผ่องแพ้ว, 2547: 26)ได้กล่าวถึงสาเหตุที่เกิดการฉ้อราษฎร์บังหลวงทางด้านตัวผู้กระทำเองจะต้องไต่ตรองหรือใคร่ครวญถึงองค์ประกอบต่างๆ 4 ประการ คือ 1) โอกาส บุคคลจะทำการคอร์รัปชันจนกว่าจะมีช่องโอกาสที่ตนเชื่อว่าเมื่อทำลงไปแล้วจะไม่ถูกจับได้ อยู่ในตำแหน่งที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบที่เปิดโอกาสให้ทำการคอร์รัปชัน 2) สิ่งจูงใจ เมื่อมีโอกาสแล้วจะดูว่ามีสิ่งจูงใจหรือไม่ ขนาดผลประโยชน์ที่จะได้เมื่อเปรียบกับประโยชน์ที่จะเสียไปเมื่อทำการคอร์รัปชันแล้ว และ 3) ความซื่อสัตย์

ประการที่สอง สาเหตุมาจากภายนอกหรือสิ่งแวดล้อม ซึ่งสาเหตุภายนอกนี้จะมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับสาเหตุภายใน โดยอาจสรุปได้ 8 ประการ (กมล สกลเดชา 2525 อ้างถึงใน พรศักดิ์ ผ่องแพ้ว, 2539: 26-31) ดังนี้ 1) ด้านเศรษฐกิจและการครองชีพ สัดส่วนที่ไม่สมดุลกันระหว่างรายได้กับรายจ่าย เนื่องจากสภาพสังคมไทยในทุกยุคสมัยมีเรื่องความแตกต่างในฐานะของบุคคลมาก และรายรับของข้าราชการไทยก็น้อยเช่นกันเมื่อเทียบกับค่าครองชีพที่สูงมากขึ้นจึงต้องดิ้นรนทั้งในทางสุจริตและทุจริต รวมถึงการเกิดโครงการขนาดใหญ่ของรัฐทำให้ข้าราชการและพ่อค้านักธุรกิจร่วมกันแสวงหาผลประโยชน์จากโครงการต่างๆ มากขึ้น และมีการแข่งขันแย่งชิงกันสูงขึ้นจึงทำให้การวิ่งเต้นกันมากก่อให้เกิดการคอร์รัปชันมากขึ้นเช่นกัน 2) ด้านการเมือง นักการเมืองใช้อำนาจในการแสวงหาประโยชน์ และระบบพรรคการเมืองกลายเป็นการรวมกลุ่มกันเพื่อให้มีอำนาจต่อรองในการแสวงหาประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็นการซื้อตัวนักการเมืองเข้าพรรค อีกทั้งการแข่งขันด้านการเมืองที่มากขึ้นทำให้บรรดานักการเมืองและพรรคการเมืองต่าง ๆ จำเป็นต้องใช้เงินเป็นจำนวนมากในการแข่งขัน และถอนทุนในภายหลังเมื่อได้รับเลือกตั้งโดยวิธีการต่าง ๆ รวมไปจนถึงกระทำการคอร์รัปชันด้วย ในขณะเดียวกันก็จะมีความสัมพันธ์กับกลุ่มธุรกิจในโครงการขนาดใหญ่ของรัฐ ซึ่งนำไปสู่การเอื้อประโยชน์ให้กับพวกพ้อง (บุศรา อินทฤทธ์, 2551: 72) 3) ด้านสังคม สภาพสังคมไทยในปัจจุบัน พบว่ามีลักษณะพิเศษอยู่หลายลักษณะที่อาจเป็นปัจจัยส่งเสริมให้เกิดการคอร์รัปชันได้ คือ 3.1) ระบบอาวุโส หรือมีตำแหน่งยศศักดิ์ที่สูงกว่าจะได้รับการยอมรับเคารพ และเกรงกลัวจากผู้น้อยเสมอ เมื่อผู้อาวุโสทำผิดหรือคอร์รัปชันทำให้ลูกน้องไม่กล้าเอาผิด 3.2) สังคมไทยมีความเป็นวัตถุนิยมมากขึ้น ประชาชนมีความเป็นอยู่อย่างฟุ่มเฟือย คุณธรรมลดน้อยลง ต่างคนต่างต้องต่อสู้เพื่อตนเอง ทำให้ประชาชนพยายามกระทำการต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ตนเองต้องการ แม้ว่าจะได้มาด้วยการคอร์รัปชันก็ตาม 3.3) ประชาชนบางส่วนขาดความรู้ และไม่รู้หนังสือทำให้เจ้าหน้าที่หรือพนักงานบางคนเห็นช่องทางในการแสวงหาผลประโยชน์ และเรียกรับจากประชาชนกลุ่มนี้ได้ 4) การบริหารงานที่ขาดประสิทธิภาพ การบริหารงานที่ขาดประสิทธิภาพสามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้ 4.1) การขาดระบบการตรวจสอบที่รัดกุม ขาดการบังคับ

บัญชาที่เด็ดขาดจริงจัง ไม่มีการควบคุมงาน การตรวจสอบงาน ตลอดจนการประเมินผล จึงเป็นการเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ในระดับที่ต่ำกว่าแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวได้ง่ายขึ้น 4.2) ขาดการมอบหมายอำนาจหน้าที่ หรือการแบ่งสรรงานกันทำถือเป็นหลักการที่ดีในการบริหารทำให้กลายเป็นระบบการที่เป็นแบบผูกขาด 5) กฎหมายหรือระเบียบมีช่องว่างหรือข้อบกพร่อง จากคติทางวิธีพิจารณาความที่ว่า บุคคลยังบริสุทธิ์อยู่จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามีความผิดจริงเมื่อนำมาใช้กับคดีการคอร์รัปชันจะพบว่า คติดังกล่าวมีช่องว่าง ทำให้ไม่สามารถดำเนินคดีกับผู้ที่กระทำความผิดได้ เนื่องจากการคอร์รัปชันมิได้เป็นอาชญากรรมที่เห็นได้โจ่งแจ้ง หาพยานหลักฐานได้ยากประกอบกับการคอร์รัปชันยังก่อประโยชน์ให้คู่กรณีทั้งสองฝ่าย จึงไม่ค่อยมีฝ่ายใดยอมเปิดเผยออกมา ทำให้ยากต่อการดำเนินคดี เป็นเหตุให้การคอร์รัปชันเพิ่มมากขึ้น 6) มีตำแหน่งที่เอื้ออำนวยต่อการกระทำผิด กล่าวคือ บุคคลอยู่ในตำแหน่งหน้าที่ที่มีโอกาสให้กระทำการคอร์รัปชันได้ง่าย โอกาสที่จะเกิดการคอร์รัปชันก็จะมีสูง เช่น กรณีเจ้าหน้าที่ระดับสูงไม่สามารถควบคุมให้เจ้าหน้าที่ชั้นผู้น้อยทำงานโดยสุจริต หรือเจ้าหน้าที่ระดับสูงก็คอร์รัปชันเสียเอง 7) การตกอยู่ภายใต้อิทธิพลภาวะสิ่งแวดล้อมและอิทธิพลของผู้ทุจริต การที่บุคคลหนึ่ง ๆ จะต้องทำงานอยู่ในสภาพแวดล้อมและอิทธิพลของกลุ่มผู้ที่กระทำการคอร์รัปชันย่อมส่งผลให้บุคคลนั้น ๆ ต้องกระทำการคอร์รัปชันตามไปด้วย เนื่องจากหากไม่กระทำตามก็อาจส่งผลเสียต่อตนเอง ทำให้ต้องได้รับความเดือดร้อน ไม่ได้รับการยอมรับจากเพื่อนร่วมงาน จนอาจถึงขั้นที่ไม่สามารถทำงานในหน่วยงานหรือองค์กรนั้นต่อไปได้ ดังนั้น จึงพอสรุปได้ว่า การที่บุคคลหนึ่ง ๆ ตกอยู่ใต้อิทธิพลและภาวะแวดล้อมของผู้ที่ทำการคอร์รัปชัน อาจเป็นสาเหตุให้บุคคลนั้น ๆ ต้องทำการคอร์รัปชันตามไปด้วย และ 8) จากหลายสาเหตุผสมกัน ในการพิจารณาถึงสาเหตุที่ก่อให้เกิดการคอร์รัปชันนั้น จำเป็นที่จะต้องพิจารณาในหลาย ๆ ด้านประกอบกันไป เนื่องจากการคอร์รัปชันที่เกิดขึ้นในแต่ละครั้งมักจะมีสาเหตุมาจากหลาย ๆ สาเหตุสนับสนุนกัน

2.2.4 ทฤษฎีเกี่ยวกับการคอร์รัปชัน

การคอร์รัปชันเกิดจากความต้องการที่ไม่สิ้นสุดของมนุษย์ทำให้ต้องแสวงหาสิ่งที่จะมาตอบสนองความต้องการนั้นๆ ซึ่งตามทฤษฎีความต้องการของ Alderfer (1969 อ้างถึงใน Mackay, 2007: 64) หรือ ทฤษฎี ERG Theory อธิบายว่า มนุษย์มีความต้องการ 3 ประการคือ ความต้องการดำรงชีวิตอยู่ ความต้องการความสัมพันธ์ และความต้องการเจริญเติบโต ซึ่งความต้องการทั้ง 3 นี้ อาจเกิดขึ้นไม่เป็นลำดับ คือถ้าความต้องการระดับนั้นยังคงไม่ได้รับการตอบสนองบุคคลจะเกิดความคับข้องใจ แล้วจะถดถอยลงมาให้ความสนใจในความความต้องการระดับต่ำกว่าอีกครั้งหนึ่ง และความต้องการมากกว่าหนึ่งระดับอาจเกิดขึ้นได้ในเวลาเดียวกัน หรือบุคคลสามารถ

ถูกจูงใจด้วยความต้องการมากกว่าหนึ่งระดับในเวลาเดียวกัน โดยความต้องการทั้ง 3 มีรายละเอียดดังนี้

1. ความต้องการดำรงชีวิตอยู่ (Existence Needs) คือความต้องการทางร่างกายและความปลอดภัยในชีวิต ตรงกับความต้องการขั้นที่ 1 และ 2 ของมาสโลว์

2. ความต้องการความสัมพันธ์ (Relatedness Needs) คือความต้องการต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทั้งในที่ทำงานและสภาพแวดล้อมอื่นๆ ตรงกับความต้องการขั้นที่ 3 และ 4 ของมาสโลว์

3. ความต้องการเจริญเติบโต (Growth Needs) คือความต้องการภายใน เพื่อการพัฒนาตัวเอง เพื่อความเจริญเติบโต พัฒนาและใช้ความสามารถของตัวเองได้เต็มที่ แสวงหาโอกาสในการเอาชนะความท้าทายใหม่ๆ ตรงกับความต้องการขั้นที่ 4 และ 5 ของมาสโลว์

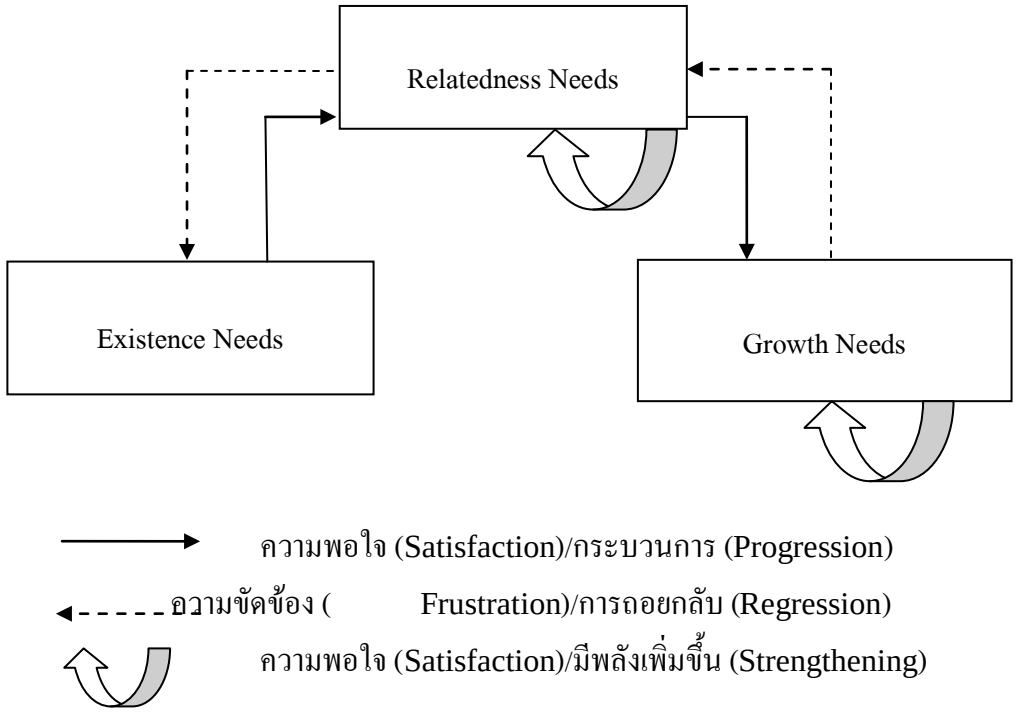

ภาพที่ 2.2 การปรับตัวของทฤษฎี ERG

แหล่งที่มา : Mackay, 2007: 64.

2.2.5 ผลกระทบที่เกิดจากการคอร์รัปชัน

ผลกระทบที่เกิดจากปัญหาคอร์รัปชัน เป็นประเด็นสำคัญที่ทำให้ภาคประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน เพราะปัญหาการคอร์รัปชันสร้างความเสียหายอย่างมหาศาลให้แก่ส่วนรวมซึ่งวิทยากร เชียงกูล (2549: 7-8) เห็นว่า การคอร์รัปชันของ

นักการเมือง และเจ้าหน้าที่ของรัฐก่อให้เกิดผลเสียหายต่อปัจจุบันและอนาคตของประเทศไทยอย่างน้อย 4 ข้อ ได้แก่ 1) ทำให้คนกลุ่มน้อยคดโกงทรัพยากรของส่วนรวมไปเป็นของตนเองอย่างผิดกฎหมาย และจริยธรรม การเมืองไม่ได้พัฒนาเป็นประชาธิปไตยแบบที่ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคอย่างแท้จริง 2) ทำให้เกิดการบิดเบือนการใช้ทรัพยากรของประเทศที่ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้รับประโยชน์สูงสุด 3) ทำให้เกิดการผูกขาดโดยนักธุรกิจการเมืองขนาดใหญ่ ไม่ส่งเสริมการแข่งขันที่เป็นธรรม และมีประสิทธิภาพ นำไปสู่ความอ่อนแอ ความด้อยพัฒนาล้าหลังขององค์กรทั้งภาครัฐและธุรกิจเอกชน และ 4) ทำให้เยาวชนและประชาชนมีค่านิยมแบบยกย่องความร่ำรวย ความสำเร็จ โดยถือว่าการโกงเพื่อให้ตนเองได้ประโยชน์ ดังนั้น การจะพัฒนาคน ชุมชน และประเทศชาติ เพื่อจะร่วมมือและแข่งขันกับประเทศอื่นๆ เป็นไปได้ยาก

ซึ่งสุพรรณี ไชยอำพร และศิรินทิพย์ อรุณเรือ (2549 : 207-208) ได้นำเสนอทัศนะของผู้ที่ติดตามปัญหาการคอร์รัปชันที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบที่เกิดขึ้นในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ได้แก่ พล.อ.เปรม ติณสูลานท์ เห็นว่าการคอร์รัปชันส่งผลกระทบด้านเศรษฐกิจคือ การที่เงินของชาติถูกปล้นทำให้ประเทศชาติเสียหาย และก่อให้เกิดผลกระทบด้านสังคมคือ ทำให้ประชาชนในชาติยากจนลง ส่วนนายอานันท์ ปันยารชุน เห็นว่าคอร์รัปชันก่อให้เกิดการล่มสลายทางเศรษฐกิจ ทำให้การพัฒนาประเทศเป็นไปได้ยากประชาชนในชาติยากจนลง และทำให้งบพัฒนาภาคสังคมต้องสูญหาย ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์ เห็นว่าการคอร์รัปชันทำให้คนไทยต้องเป็นหนี้ 3 ล้านล้านบาท และสังคมต้องสูญหาย ส่วนต่อตระกูล ยมนาค มองว่าการคอร์รัปชันทำให้เกิดการสูญเสียงบประมาณในการพัฒนาประเทศไม่คุ้มค่าต่อการลงทุน และต่อไปอนาคตอาจไม่มีชาติเหลืออยู่ สำหรับคู่มือของสมาชิกรัฐสภาสรุปได้ว่าการคอร์รัปชันจะทำลายการพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน ทำให้ค่าใช้จ่ายในการลงทุนทางธุรกิจสูงมาก ผลผลิตทางเศรษฐกิจประเทศเสียหายและนักลงทุนต่างชาติปฏิเสธการลงทุนในไทย ด้านสังคมก่อให้เกิดปัญหาคือ ประชาชนไม่ได้รับบริการอย่างเท่าเทียมกัน ประชาชนดูแคลนบริการสาธารณะ คุณภาพโครงการต่ำกว่ามาตรฐาน การจ่ายสินบนกลายเป็นสถาบันที่ต้องปฏิบัติ ประชาชนเสียขวัญและอาจทำให้ขาดความร่วมมือ และเป็นการทำลายทุนทางสังคม เช่นการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ยังส่งผลกระทบด้านการเมืองในเรื่องเสถียรภาพรัฐบาลอ่อนแอ ประชาชนเหยียดหยามไม่เชื่อชีวิตการเมือง และการติดสินบนขยายวงกว้างทำให้โครงสร้างรัฐถูกบั่นทอน

จะเห็นได้ว่า นักวิชาการ และผู้ติดตามปัญหาข้างต้นมีทัศนะตรงกันว่าการคอร์รัปชันก่อให้เกิดผลกระทบด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมมากน้อยต่างกันไปขึ้นอยู่กับข้อมูลและประสบการณ์ของแต่ละท่าน สำหรับผู้ศึกษาเองเห็นว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคมมีความเกี่ยวพันกันจนยากที่จะมุ่งเน้นภาคส่วนใดภาคส่วนหนึ่ง กล่าวคือ เมื่อ

เกิดการคอร์รัปชันก็จะส่งผลกระทบทั้งด้านคุณภาพ และปริมาณ (มูลค่า) เป็นลูกระนาดกับทุกภาคส่วนของสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันของภาคประชาชน

2.3.1 วิวัฒนาการของภาคประชาชนในงานการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน

องค์กรภาคประชาชน หรืออาจใช้ศัพท์เรียกกันหลากหลายไม่ว่าจะเป็น องค์กรสาธารณประโยชน์ ภาคประชาสังคม องค์กรพัฒนาเอกชน และอื่นๆ และโดยนัยยะสำคัญขององค์กรเหล่านี้คือเป็นองค์กรที่ทำงานอย่างไม่มุ่งหวังผลกำไร และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมที่หน่วยงานของรัฐและระบบราชการต่างๆ ไม่สามารถเข้าถึงปัญหาและแก้ไขได้อย่างตรงจุด เนื่องจากระบบราชการเต็มไปด้วยขั้นตอนต่างๆ ขาดความคล่องตัวในการดำเนินงานและไม่มีมาตรการในการแก้ไขปัญหาระยะยาว ประกอบกับมีเจ้าหน้าที่ของรัฐบางรายที่สร้างปัญหาและความเดือดร้อนให้กับประชาชน องค์กรพัฒนาเอกชนจึงเข้ารับหน้าที่ดังกล่าวโดยเข้ามาอุดช่องว่างที่ระบบราชการเข้าไม่ถึงและเป็นการเข้ามาแก้ปัญหาสังคม และผู้ได้รับความเดือดร้อน โดยในการดำเนินการดังกล่าว องค์กรพัฒนาเอกชนได้ร่วมมือกับบุคคลต่างๆ ที่มีความสำคัญในท้องถิ่น เช่น พระ ครู ผู้นำชุมชน เพื่อร่วมกันคิดค้นหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่ระบบราชการยังไม่สามารถแก้ไขได้

การแบ่งยุคสมัยขององค์กรภาคประชาชนหรือองค์กรสาธารณประโยชน์ได้มีนักวิชาการ นักพัฒนาสังคม และนักเคลื่อนไหวมวลชนได้แบ่งยุคสมัยขององค์กรภาคประชาชนไว้ในช่วงเวลาที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งจากการศึกษางานของนักวิชาการ อาทิ สังคม คุณคณากรสกุล เบญจมาศ ศิริภัทร เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง หรือแม้แต่กลุ่ม thaingo.org ก็ตาม ได้แบ่งยุคสมัยตามสถานการณ์สำคัญทางการเมือง และสังคม 7 ยุคด้วยกัน ได้แก่

2.3.1.1 องค์การสาธารณประโยชน์ยุคแรก ก่อนปี 2504 : ยุคก่อเกิดเพื่อการให้

ตั้งแต่ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 สถาบันกษัตริย์ และเชื้อพระวงศ์มีบทบาทสำคัญในการบริหารประเทศ เอ็นจีโอที่เกิดขึ้นในช่วงนี้ก็โดยการก่อตั้งหรือร่วมสนับสนุนโดยสถาบันพระมหากษัตริย์ เชื้อพระวงศ์ และคนในสังคมชั้นสูง ตามความเชื่อในเรื่องของการบริจาคเพื่อทำบุญทำทาน กิจการของเอ็นจีโอในยุคนี้จึงเป็นลักษณะสังคมสงเคราะห์ ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสหรือผู้ประสบภัย องค์กรพัฒนาเอกชนแห่งแรกที่ก่อตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการในประเทศไทย ถูกสถาปนาโดยสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินี (พระนางเจ้า เสาวภาผ่องศรี) เมื่อปี 2533 ได้แก่ “สภาอุณาโลมแดง” หรือ “สภากาชาดไทย” ในปัจจุบัน หรือในสมัยเดียวกันนั้น พระวิมาดา

เธอกรมพระสุทธาสินีนาฏ ก็ได้ทรงสร้างสถานสงเคราะห์เด็กกำพร้าอนาถาขึ้น หรือในปี 2447 รัชกาลที่ 5 ก็ได้ทรงก่อตั้งสยามสมาคมในพระราชินูปถัมภ์ขึ้น

การดำเนินงานของเอ็นจีโอที่เน้นด้านสังคมสงเคราะห์ ยังทอดยาวต่อไปภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี 2475 และช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เพราะอำนาจทางการเมืองยังจำกัดอยู่ในแวดวงสังคมชั้นสูง ดังปรากฏว่าในปี 2486 คุณหญิงละเอียด พิบูลย์สงครามได้ก่อตั้งสโมสรวัฒนธรรมหญิงขึ้นเพื่อส่งเสริมกิจกรรมทางสังคมและการสังคมสงเคราะห์ หรือในปี 2502 จอมพลสฤษดิ์ธนะรัชต์ ก็ได้ก่อตั้งสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยขึ้น

2.3.1.2 องค์การสาธารณประโยชน์ยุคสอง ระหว่างปี 2504 ถึง 14 ตุลาคม 2516 : คำตอบอยู่ที่หมู่บ้าน

ตั้งแต่เริ่มการพัฒนาประเทศตามแผนของสภาพัฒน์ เมื่อปี 2504 โครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองไทยเริ่มเปลี่ยนไป ทหารขึ้นครองอำนาจในรัฐบาล ในขณะที่ข้าราชการหรือเทคโนแครตเริ่มมีบทบาทในการบริหารประเทศ ส่วนนายทุนเอกชนก็วิ่งเข้าหาผู้มีอำนาจเพื่อให้ได้รับเหมาสร้างทาง สร้างสาธารณูปโภคพื้นฐาน รัฐบาลทหารเร่งพัฒนาประเทศเพื่อต่อสู้กับคอมมิวนิสต์ ทำตามสโลแกน "น้ำไหล ไฟสว่าง " มีการออก พ.ร.บ.ป่าสงวนแห่งชาติ ประกาศเขตป่าสงวนทับที่ทำกินของชาวบ้าน มีการให้สัมปทานป่าไม้แก่นายทุน ทำให้ชาวบ้านในชนบทมีปัญหาที่ดินทำกิน

การเร่งรีบบุกเบิกชนบทอย่างไม่บันยะบันยัง ทำให้เกิดปัญหาทรัพยากรชนบทเสื่อมโทรม ยิ่งกว่านั้น รัฐบาลยังดูดส่วนเกินทางเศรษฐกิจจากชนบทเข้าไปพัฒนาเมือง เช่น การเก็บภาษีส่งออกสินค้าเกษตร ฯลฯ

แนวทางพัฒนาดังกล่าวได้ทำให้ชนบทกลายเป็นภาคสังคมที่เสียเปรียบ และเกิดปัญหาเสื่อมทรุดลงอย่างรวดเร็ว เอ็นจีโอในยุคนี้จึงมุ่งเน้นที่การแก้ปัญหาในชนบท โดย ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ได้ร่วมกับข้าราชการและนักธุรกิจเอกชน ก่อตั้ง "มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ " ขึ้นในปี 2510 เพื่อให้นักวิชาการได้ออกไปหาชาวบ้านในชนบท อยู่กับชาวบ้าน ร่วมการคิดและช่วยประสานให้เกิดการพัฒนาด้วยตนเองอย่างยั่งยืน

2.3.1.3 องค์การสาธารณประโยชน์ยุคสาม หลัง 14 ตุลาคม 2516 ถึง 6 ตุลาคม 2519 : ประชาธิปไตยผลิบาน

ยุคนี้เป็นยุคที่การเมืองมีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น ประชาชนมีสิทธิ เสรีภาพ และมีความตื่นตัวทางการเมืองสูง นักศึกษา นักวิชาการ ทนายความ กรรมกร เริ่มมีบทบาททางการเมืองมากขึ้น เอ็นจีโอที่ก่อตั้งขึ้นในยุคนี้จึงเน้นการต่อสู้ เรียกร้อง และเผยแพร่ความรู้ในประเด็นเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชน เช่น สิทธิในที่ดินทำกิน สิทธิแรงงาน มีการก่อตั้ง

"สหภาพเพื่อเสรีภาพของประชาชน" ในปี 2516 หรือ "สมาคมสิทธิและเสรีภาพเพื่อประชาชน " ในปัจจุบัน และในบริบทที่มีความตื่นตัวเรื่องสิทธิและเสรีภาพนี้เอง ที่มีชัย วีระไวทยะ ได้ก่อตั้ง "สมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน" เพื่อแก้ปัญหาด้านการวางแผนครอบครัว จนเป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ แต่หลังเหตุการณ์ 6 ตุลา 2519 เมื่อเผด็จการกลับเข้าบริหารบ้านเมือง เอ็นจีโอถูกคุกคามโดยอำนาจมืด ทำให้ถูกจำกัดให้มีบทบาทการเมืองน้อยลง

ยุคประชาธิปไตยเบิกบาน (พ.ศ.2516-พ.ศ.2519) เกิดกลุ่มบุคคลและองค์กรพัฒนาเอกชนจำนวนมาก ลงไปหาผู้ด้อยโอกาสในสังคม ทั้งในเมืองและชนบทมีการแสวงหาแนวทางการพัฒนา จากงานสังคม สงเคราะห์สู่การสร้างพลังให้กับประชาชน งานพัฒนาในช่วงนี้มีความหลากหลาย ที่ต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาสังคมในกลุ่มงานหลายสาย

งานพัฒนาชนบท คนหนุ่มสาวจำนวนมากออกสู่ชนบท โดยมุ่งหวังอุทิศตนเพื่อชนบท มีการผสมผสานงาน งานพัฒนาสำคัญได้แก่ โครงการหมู่บ้านสหกรณ์แม่ตะมาน อ.กีดช้าง จ.เชียงใหม่ ซึ่งดำเนินการ โดยกลุ่มหนุ่มสาวร่วมกับมูลนิธิโกมลคีมทอง ซึ่งมีเป้าหมายอยู่ที่การเพิ่มผลผลิตเพิ่มรายได้ให้แก่ชาวบ้าน เน้นการรวมกลุ่มเกษตรกร

งานพัฒนาในเมือง หลังเหตุการณ์เดือนตุลา 2516 เริ่มมีองค์กรพัฒนาเอกชนเข้าไปทำงานพัฒนาสลัมมากขึ้น โดยมีสลัมคลองเตยเป็นตัวแทนของปัญหา และเริ่มมีการเคลื่อนไหวในการให้คำปรึกษา ช่วยเหลือสิทธิขั้นพื้นฐานของกรรมกรในการรวมกลุ่มเป็นสหภาพแรงงาน

งานสิทธิมนุษยชน เหตุการณ์ 14 ตุลาคม ทำให้หลักการสิทธิเสรีภาพ มีความสำคัญ ก่อให้เกิดองค์กรประชาชน เช่น สหพันธ์ชาวนาชาวไร่แห่งประเทศไทย สภาแรงงานแห่งประเทศไทย ได้เกิดองค์กรสิทธิมนุษยชนขึ้น ได้แก่ สหภาพเพื่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน ซึ่งปัจจุบันคือ สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยเฉพาะการรณรงค์ช่วยเหลือนิสิตนักศึกษาที่ถูกจับกุมคุมขังในเหตุการณ์ 6 ตุลา ปี 2519 สถานการณ์ในช่วงนี้ เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้องค์กรพัฒนาเอกชน จำต้องยุติบทบาทของตน และถูกกล่าวหาว่าเป็นแนวร่วมของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย

2.3.1. 4 องค์การสาธารณประโยชน์ยุคสี่ หลัง 6 ตุลาคม 2519 ถึง ปี 2522 : ยุคหลับใหล

หลังจากรัฐบาลได้ประกาศนโยบาย 66/2523 เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนที่หนีเข้าไปจับอาวุธต่อสู้ในป่า สามารถวางอาวุธและกลับคืนสู่เมืองในฐานะผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย ได้เกิดเอ็นจีโอที่ทำงานในปัญหาต่างๆ อย่างหลากหลาย เช่น ปัญหาสิทธิสตรีก็มีมูลนิธิเพื่อนหญิง สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรี ปัญหาเด็กก็มีมูลนิธิเด็กอ่อนในสลัม ปัญหาสุขภาพก็มีมูลนิธิหมอชาวบ้าน

โดย ประเวศ วะสี ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติก็มีมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทย

ในช่วงนี้ประเทศมีการเติบโตอย่างรวดเร็ว โครงสร้างเศรษฐกิจเริ่มหันมาเน้นภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น ปัญหาความแตกต่างระหว่างเมืองกับชนบทขยายใหญ่ขึ้น ปัญหาการกระจายรายได้ล้มเหลว เกิดการอพยพย้ายแรงงานเข้าเมือง เกิดปัญหาต่างๆ มากมาย

2.3.1.5 องค์การสาธารณประโยชน์ยุคห้า ปี 2522 ถึง 2526 : ยุคตื่นตัวพัฒนา

ภายหลังสถานการณ์ทางการเมืองเริ่มคลี่คลายลงในปี พ.ศ. 2522 องค์กรพัฒนาเอกชนขยายตัวและเติบโตมากขึ้น ช่วงปีพ.ศ. 2522 ได้เกิดการเคลื่อนไหวของหน่วยงานและขบวนการพัฒนาสังคม ในระดับสากล เพื่อทบทวนปัญหาและประสบการณ์การดำเนินการพัฒนาในประเทศโลกที่สาม โดยต้องยึดถือให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา

แนวคิดเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชน” ได้รับการแพร่กระจาย ทำให้เกิดการทบทวนการพัฒนา ทั้งในระดับภาครัฐบาลและองค์กรเอกชน โดยภาครัฐมองเห็นความสำคัญของภาคเอกชน จึงริเริ่มดำเนินการส่งเสริมบทบาทภาคเอกชนมากขึ้น ในส่วนของภาคองค์กรพัฒนาเอกชน ได้มีการประชุมร่วมกันระหว่างหน่วยงานอาสาสมัครเอกชนทั้งในชนบทและสลัม และมีการประชุมต่อเนื่องมา เพื่อพิจารณาปัญหา และความต้องการร่วมกันของหน่วยงานอาสาสมัครเอกชน เพื่อหาความร่วมมือในการส่งเสริมการดำเนินงานภาคองค์กรเอกชน และได้ร่วมกันก่อตั้ง “โครงการอาสาสมัครเพื่อสังคม” เมื่อเดือนเมษายน 2523 เพื่อเป็นหน่วยงานที่ดำเนินการฝึกอบรมอาสาสมัครและบริการแก่องค์การอาสาสมัครเอกชนต่าง ๆ และทำหน้าที่ส่งเสริมการประสานงานระหว่างองค์การอาสาสมัครเอกชนให้มากขึ้น

นับตั้งแต่ปี 2523 เป็นต้นมา จึงก่อให้เกิดองค์กรพัฒนาเอกชนเล็ก ๆ เกิดขึ้นมากมาย ทั้งที่จดทะเบียนและไม่จดทะเบียนอย่างเป็นทางการ มีการจัดตั้ง “ชมรมนักพัฒนา” ขึ้น มีสมาชิกจากภูมิภาคต่าง ๆ มีการประสานงานระหว่างภูมิภาค ซึ่งในปี 2526 ได้เปลี่ยนชื่อมาเป็นกลุ่มแลกเปลี่ยน “เพื่อการพัฒนาชนบท” (Exchange Forum on Development) ซึ่งเรียกกันย่อ ๆ ว่า EFORD (อีฟอร์ด)

ในช่วงปลายปี 2528 องค์กรพัฒนาเอกชนทั้งประเภทพัฒนาและสงเคราะห์ 139 องค์กร จึงได้จัดประชุมและมีมติให้จัดตั้ง “คณะกรรมการประสานงานองค์กรเอกชนพัฒนาชนบท” (กป.อพช.) ระดับชาติขึ้น ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็นคณะกรรมการประสานงานองค์กรพัฒนาเอกชน เพื่อเป็นกลไกขององค์กรพัฒนาเอกชนในการประสานงานกับภาครัฐ ซึ่งนับเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญขององค์กรพัฒนาเอกชนไทย โดยประสบการณ์หลักขององค์กรพัฒนาเอกชน อยู่ที่การทำงาน

ระดับชุมชนมาโดยตลอด และมองว่าถ้าองค์กรชาวบ้านเข้มแข็งแล้ว จะสามารถแก้ปัญหาได้จึงเรียกกันว่า “คำตอบอยู่ที่หมู่บ้าน”

2.3.1.6 องค์การสาธารณประโยชน์ยุคหก ปี 2526 ถึง 2533 : มุ่งรวมศูนย์

การก่อเกิดขององค์การสาธารณประโยชน์ในช่วงนี้ ได้ขยายตัวเพิ่มมากขึ้น และเริ่มมีกิจกรรมเชิงประสานงานกันมากขึ้น โดยมีการก่อตั้งคณะกรรมการประสานงานองค์กรเอกชนพัฒนาชนบท (กป.อพช.) เพื่อเป็นศูนย์กลางในการประสานงานกันเองระหว่างองค์การสาธารณประโยชน์

พ.ศ. 2527 มีคณะทำงานชุดหนึ่ง ได้ทำโครงการเล็กๆ คือ “ศูนย์ข่าวผู้หญิง ” (ต่อมาในปี พ.ศ. 2530 ได้เปลี่ยนเป็นมูลนิธิผู้หญิง) เพื่อให้คำปรึกษาแก่หญิงที่เดินทางออกไปทำงานต่างประเทศ และต่อมาได้ขยายงานเป็นการช่วยเหลือผู้หญิงที่ตกยากและด้อยโอกาสในสังคม ทางด้านการพัฒนาชนบทมีการก่อตั้ง “มูลนิธิเพื่อนร่วมพัฒนา ” (FIAM) ขึ้นเพื่อสนับสนุนงานพัฒนาชุมชนโดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนและการพึ่งตนเอง และ ดร.ธงชัย พรรณสวัสดิ์ อาจารย์คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้ผลักดันและก่อตั้ง “สมาคมวิศวกรสิ่งแวดล้อมแห่งประเทศไทย ” เพื่อเป็นศูนย์กลางในการประสานงานทางวิชาการและการประกอบอาชีพ เป็นศูนย์เผยแพร่ความรู้ด้านวิศวกรรมสิ่งแวดล้อม คุณหญิงชดช้อย โสภณพานิช ที่ริเริ่ม “โครงการตาวิเศษ” เพื่อรณรงค์ไม่ให้ประชาชนทิ้งขยะไม่เลือกที่ และได้พัฒนามาเป็น “มูลนิธิสร้างสรรค์ไทย” ในเวลาต่อมา มีการเน้นการรณรงค์เพื่อปลูกฝังให้ประชาชนและหน่วยงานต่างๆ มีจิตสำนึกและตระหนักในความรับผิดชอบต่อการรักษาความสะอาดและสภาพแวดล้อมที่ดีของบ้านเมืองและสังคม

พ.ศ. 2529 อรพรรณ เมธาดิลกกุล แพทย์ด้านอาชีวเวชศาสตร์ ได้ร่วมกับคณะแพทย์ จัดตั้ง “สมาคมแพทย์อาชีวเวชศาสตร์และสิ่งแวดล้อมแห่งประเทศไทย ” เพื่อส่งเสริมวิชาชีพ เป็นศูนย์รวมของแพทย์สาขาอาชีวเวชศาสตร์และสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย เพื่อจะได้นำไปป้องกันปัญหาอันเกิดจากการทำงานและสิ่งแวดล้อม

พ.ศ. 2531 ได้มีการก่อตั้ง “โครงการส่งเสริมองค์กรพัฒนาเอกชนไทย ” เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนในด้านการบริหารการวางแผนโครงการและการจัดการโครงการ รวมถึงสนับสนุนความร่วมมือประสานงานกันแก่องค์การสาธารณประโยชน์ ทางด้านคุณหญิงอัมพร มีสุข ซึ่งดำเนินกิจกรรมด้านการพัฒนามานานก็ได้ผลักดันให้เกิด “มูลนิธิเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต ” เพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนทุกรูปแบบ ส่วนเสรี พงศ์พิศ นักวิชาการด้านการพัฒนาชนบทแนววัฒนธรรมชุมชนท่านหนึ่งก็ได้ผลักดันให้จัดตั้ง “สถาบันพัฒนาชนบท ” เพื่อส่งเสริมการพึ่งตนเองของชาวบ้านทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม การพึ่งพา

ตนเองระหว่างเครือข่าย โดยมีกิจกรรมหลักด้านการเกษตรพึ่งตนเอง ทางด้านคมสัน หุตะแพทย์ ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตสื่อเพื่อการพัฒนาชนบท ได้ก่อตั้ง "ศูนย์สื่อเพื่อการพัฒนา " เพื่อเป็นองค์กรผลิตรวบรวมสื่อต่างๆ ได้แก่ สไลด์ วีดีโอ เพื่อสนับสนุนให้องค์การสาธารณประโยชน์อื่นๆ ได้นำไปใช้ในงานพัฒนา

พ.ศ. 2532 สมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทยได้ผลักดันให้ก่อตั้ง "ชมรมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมศึกษา" เพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจและการอนุรักษ์

พ.ศ. 2533 เสน่ห์ จามริก ได้ร่วมกับ ประเวศ วะสี ก่อตั้ง "สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา" ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องจากการที่รัฐบาลแคนาดาและรัฐบาลไทยได้จัดตั้งกองทุนพัฒนาท้องถิ่นไทย (Local Development Assistance Programme : LDAP) ม.ร.ว.นริศรา จักรพงษ์ ได้ก่อตั้ง "มูลนิธิโลกสีเขียวในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา " เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในหมู่ประชาชน

ในยุคนี้การทำงานขององค์กรพัฒนาเอกชนจะมุ่งเน้นไปที่การอนุรักษ์แหล่งธรรมชาติอันเป็นต้นกำเนิดของความอุดมสมบูรณ์ของสรรพสิ่งทั้งหลาย กรณีของ สืบ นาคะเสถียร หัวหน้าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง จ.อุทัยธานี ภายใต้สังกัดกรมป่าไม้ ได้ทำการอัตวินิบาตกรรม บรรดาญาติมิตรและประชาชนทั่วไปจึงได้ร่วมกันก่อตั้ง "มูลนิธิสืบ นาคะเสถียร " เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการอนุรักษ์สัตว์ป่า ทรัพยากรธรรมชาติ และดูแลคุณภาพสิ่งแวดล้อมของประเทศตามเจตนารมณ์ของคุณสืบ นาคะเสถียร

2.3.1.7 องค์การสาธารณประโยชน์ยุคเจ็ด ปี 2533 ถึง 2541 : ยุคก่อร่างสร้างเครือข่าย

จุดเริ่มต้นขององค์การสาธารณประโยชน์ในช่วงที่เจ็ด คือระหว่างปี พ.ศ. 2534 - 2541 โดยในปี พ.ศ. 2534 องค์การสาธารณประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อมได้รวมกลุ่มกันทำงานโดยใช้รูปแบบของ "เครือข่าย" มากขึ้น และถูกใช้กันในหลายกิจกรรมหลายกลุ่ม

จุดเด่นของการก่อเกิดองค์การสาธารณประโยชน์ช่วงนี้คือ ระหว่างปี พ.ศ. 2534 - 2535 ขณะที่อานันท์ ปันยารชุน ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ได้มีการตราพระราชบัญญัติเป็นจำนวนมาก ในส่วนนี้ พนัส ทัศนียานนท์ ได้ร่วมกับนักวิชาการทางกฎหมายก่อตั้ง "มูลนิธิศูนย์กฎหมายสิ่งแวดล้อมไทย " เพื่อสนับสนุนให้มีองค์การสาธารณประโยชน์เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะประเด็นกฎหมาย และได้ถือว่าเป็นส่วนสำคัญในการร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535

ขณะเดียวกัน กลุ่มองค์การสาธารณประโยชน์ที่ทำงานในด้านเมืองก็เริ่มชัดเจน เช่น มีการก่อตั้งเป็น "คณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตย " (ครป.) และมีบทบาทเป็นแกนนำ

เรียกร้องให้ พล.อ.สุจินดา คราประยูร ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ก่อนที่จะเกิดเหตุการณ์พฤษภาคม พ.ศ. 2535 ก่อตั้งสมาพันธ์ประชาธิปไตย กลุ่มแนวร่วมศิลปินเพื่อประชาธิปไตย กลุ่มนักธุรกิจเพื่อประชาธิปไตย ฯลฯ

เป็นที่น่าสังเกตว่า ในช่วงเวลาดังกล่าวนี้ องค์การสาธารณประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อมและด้านประชาธิปไตยมีการก่อเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก เช่น พิจิตต รัตตกุล ได้ก่อตั้ง "มูลนิธิป้องกันควันพิษและพิทักษ์สิ่งแวดล้อม" ขึ้นเพื่อรณรงค์เรื่องอากาศเป็นพิษ สมพงษ์ พัดปุย ได้ก่อตั้ง "สถาบันการพัฒนาพื้นฐาน " ขึ้นเพื่อสนับสนุนให้ชาวชุมชนแออัดได้แก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมได้ด้วยตนเอง

ปี พ.ศ. 2536 โซไรดา ซาลวาลา ได้ย้ายออกจากมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชฯ ไปก่อตั้ง "มูลนิธิเพื่อนช้าง" เพื่อดำเนินการช่วยเหลือช้างในลักษณะต่างๆ ช่วงเวลาดังกล่าวรัฐบาลก็สนับสนุนการก่อตั้ง "มูลนิธิวิเทศพัฒนา " เพื่อช่วยเหลือการดำเนินการขององค์การสาธารณประโยชน์ โดยเฉพาะการสนับสนุนงบประมาณ

ปี พ.ศ. 2537 ศูนย์สื่อเพื่อการพัฒนา ได้ขยายงานจากการทำสื่อรณรงค์ ไปก่อตั้ง "โครงการกระดาษเพื่อต้นไม้" เพื่อรณรงค์กับชนชั้นกลางในเมือง ในเรื่องการนำกระดาษซึ่งถูกทิ้งเป็นขยะมาสู่กระบวนการหมุนเวียน (Recycle) นำกลับมาใช้ใหม่ และเป็นการลดการตัดไม้เพื่อนำมาทำเยื่อกระดาษ

ปี พ.ศ. 2538 สุลักษณ์ ศิวรักษ์ ได้ผลักดันให้ก่อตั้ง "เสมสิกขาลัย" เพื่อสนับสนุนการศึกษาด้านทางเลือกใหม่เพื่อการพัฒนา ส่วน ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม ก็ได้ผลักดันให้ก่อตั้ง "ภาคีความร่วมมือเพื่อสนับสนุนการพัฒนา " เพื่อระดมเงินทุนจากองค์กรนานาชาติและภาคธุรกิจมาสนับสนุนงานพัฒนา และสนับสนุนกลไกระดมทุนในภูมิภาค ช่วงเดียวกันนี้ กลุ่มองค์กรชาวบ้านที่ชุมนุมประท้วงที่หน้าทำเนียบรัฐบาลในนามของ "สมัชชาคนจน" ได้ผลักดันให้ก่อตั้ง "กลุ่มเพื่อนประชาชน" เพื่อเป็นองค์กรสนับสนุนด้านข้อมูลสำหรับการเรียกร้องความเป็นธรรมด้านต่างๆจากรัฐบาล จะเห็นได้ว่า การก่อเกิดขององค์การสาธารณประโยชน์ในระหว่างปี พ.ศ. 2534 - 2541 มีหลายลักษณะมากกว่ายุคอื่นๆ

ในส่วนแนวคิดของอเนก นาคะบุตร นั้นเห็นว่าแนวคิดการทำงานขององค์กรภาคประชาชนแบ่งออกตามกระแสการคลี่คลายของระบบเศรษฐกิจโดยรวมควบคู่กับกระแสการดิ้นรนหาทางออกของประชาชน คือ

ช่วงที่ 1 ระหว่างปี พ.ศ. 2524 – 2527 เป็นช่วงของการมุ่งแก้ปัญหาพื้นฐานปากท้องและความยากจนของคนชนบท

ช่วงที่ 2 ระหว่างปี พ.ศ. 2527 – 2529 เป็นช่วงราคาข้าวตกต่ำจนเกิดวิกฤติ ราคาข้าว ควบคู่กับภาวะฝนแล้งที่มีต่อเนื่องในภาคอีสาน ทำให้เกิดการคิดค้นดิ้นรนหาทางออกแก้ไขวิกฤติการณ์ต่างๆโดยการเสนอ "ทางเลือกการพัฒนา" ระดับหมู่บ้านในหลายตัวอย่างและยกระดับมาเป็นกระแสการเคลื่อนไหวเป็นทางเลือกในระดับภูมิภาค เช่นการทำเกษตรแบบไร่นาสวนผสมเพื่อการพึ่งตนเอง

ช่วงที่ 3 ไป เป็นจุดเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจของประเทศ ที่รัฐบาลได้เน้นการพัฒนาไปสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (NICs) ก่อเกิดการเปลี่ยนแปลงกระแสการพัฒนาที่นำมาสู่ประเด็นความขัดแย้งในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะปัญหาที่ดินและป่าไม้ ซึ่งโยงมาสู่ประเด็นทางการเมืองและนโยบายการพัฒนาของรัฐบาล ทำให้เกิดกระแสการเคลื่อนไหวของชาวชนบท มีการต่อสู้เรียกร้องมากขึ้น ส่งผลให้องค์กรพัฒนาเอกชนบางส่วนปรับบทบาท และทิศทางงานเข้าร่วมตอบสนองต่อกระแสการเคลื่อนไหว โดยสรุปยุคของการปรับเปลี่ยนขององค์กรพัฒนาเอกชน ดังนี้

ยุคคำตอบอยู่ที่หมู่บ้าน ย้อนหลังกลับไปเมื่อสิบกว่าปีที่ผ่านมา ฐานความคิดแรกเริ่มของการรวมตัวกันเป็นองค์กรพัฒนาเอกชน ร่วมทำงานพัฒนานั้นเกิดจากความเห็นที่ตรงกันว่าคำตอบของการพัฒนาอยู่ที่ชาวบ้าน อยู่ที่ข้างล่างของสังคม เป็นการปรับเปลี่ยนจากการทำงานปฏิวัติทำงานโครงสร้างมาสู่การทำงานพัฒนาที่หมู่บ้าน ด้วยความเชื่อมั่นในภูมิปัญญาชาวบ้านให้ชุมชนเป็นตัวตั้งในการขับเคลื่อนขบวนการพัฒนาด้านต่างๆ ในขณะที่ อพช. มีหน้าที่

หนุนช่วยให้เติบโต จนต่อมาเกิดเครือข่ายชาวบ้านเป็นกลุ่มต่างๆ อาทิ ป่าชุมชน เกษตรทางเลือก ผู้หญิง แรงงาน สลัม เป็นต้น ซึ่งไม่เพียงแต่ภายในชุมชนเท่านั้น ยังขยายไปสู่เครือข่ายภาคต่างๆด้วย

ยุคการเปลี่ยนเข้าสู่ระดับนโยบาย หลังจากเกิดเครือข่ายชาวบ้านร่วมกันแก้ปัญหาต่างๆ ภายในหมู่บ้านจนถึงระดับหนึ่งก็พบว่า ปัญหาไม่ได้อยู่ที่นี่แล้ว หลายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยเฉพาะการแย่งชิงทรัพยากรตั้งแต่ 2531 ไม่ว่าจะเป็นกรณีโครงการจัดสรรที่ดินทำกินแก่ผู้ยากไร้ การล่าที่ดินเพื่อทำสนามกอล์ฟ การปั่นราคาที่ดิน แผนแม่บทการจัดการป่า พ.ร.บ.ป่า การส่งเสริมธุรกิจท่องเที่ยวที่ส่งผลให้ธุรกิจการค้าผู้หญิงขยายตัวไปมาก รวมทั้งเหตุการณ์พฤษภาทมิฬในปี 2535 ล้วนแต่แสดงให้เห็นว่าปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นผลกระทบจากนโยบายรัฐ เป็นแรงกดดันจากข้างบนที่ไปกระทำต่อชาวบ้าน เป็นสงครามแย่งชิงทรัพยากรที่ข้างบนได้เปรียบทั้งสิ้น ดังนั้นคำตอบใหม่ที่เกิดขึ้นคือ ต้องมุ่งไปถึงระดับนโยบายรัฐ การแก้ไขปัญหาที่ข้างล่างฝ่ายเดียวนั้นไม่เพียงพอ เพราะว่ากฎหมายที่มีอยู่ล้วนแต่ให้ความชอบธรรมกับอำนาจรัฐ

การรวมตัวของสมัชชาคนจนที่หน้าทำเนียบถือเป็นตัวอย่างหนึ่งที่ชัดเจนของการรวมพลังเพื่อเรียกร้อง หรือต่อรองกับอำนาจรัฐ ให้รัฐมีนโยบายมากแก้ปัญหาข้างล่างอย่างตรงจุดมากขึ้น แต่ด้วยระบบรัฐที่มีปัญหามานาน ระบบข้าราชการที่ยังไม่สามารถตอบสนองอย่างเท่าทันต่อสถานการณ์ อีกทั้งความซับซ้อนของระบบการเมืองที่ทุกวันนี้แปรเปลี่ยนเป็นธุรกิจการเมือง มีความหลากหลาย เชื่อมโยงสิ่งต่างๆในสังคมมากขึ้น ดังนั้น แน่นอนที่ว่าปัญหาและข้อเรียกร้องจากสมัชชาคนจนไม่อาจคลี่คลายไปได้ในเร็ววันและยิ่งผนวกกับความไม่จริงใจ ความไม่บริสุทธิ์ใจในการแก้ปัญหาของรัฐแล้ว ปัญหาต่างๆยิ่งบานปลายและขยายไปทั่วมากขึ้น

ยุคการผนึกกำลังรวมเป็นขบวนการชุมชน (Civil Movement) สถานการณ์ของสังคมไทยเข้าสู่ภาวะวิกฤติทั้งในด้านความไม่มั่นคงทางการเมืองและเศรษฐกิจ อำนาจในการจัดการยังคงรวมศูนย์อยู่ที่ส่วนกลาง แนวทางการปฏิรูปการเมือง รัฐธรรมนูญยังคงไม่ชัดเจน ไม่มีการกระจายอำนาจออกสู่ท้องถิ่น เรื่องของการเมืองยังคงเป็นธุรกิจการเมืองที่มุ่งหาผลประโยชน์ใส่ตน ในขณะที่ส่วนของชนบทก็ล่มสลายซึ่งเป็นผลมาจากนโยบายการส่งเสริมด้านอุตสาหกรรมอย่างไร้ทิศทาง พร้อมๆกันนี้กระแสเรื่องสิทธิมนุษยชน เรื่องสิ่งแวดล้อมกลับแรงขึ้นมามากในช่วง 4 - 5 ปีนี้

หลักคิดการพัฒนาเริ่มโยงเป็นองค์รวม เริ่มมีการมองถึงความหลากหลายของพลังที่กว้างขวางขึ้น ที่ไม่ได้มีเฉพาะองค์กรชาวบ้านเท่านั้น เป็นการรวมตัวแบบเบญจภาคี คือ ประชาชน นักพัฒนาเอกชนนักวิชาการ นักธุรกิจและราชการที่เข้ามารวมตัวกัน ซึ่งการทำงานจะเน้นที่การสะสมองค์ความรู้ การสื่อความคิดออกสู่สาธารณชน และการเรียกร้องขอแก้ปัญหาบ้านเมือง ท้องถิ่นของเขาด้วยตัวของเขาเอง ร่วมกันกำหนดกติกาการจัดสรรอำนาจเพื่อการอยู่ร่วมกันของประชาชนของรัฐ และของภาคธุรกิจอย่างเป็นธรรม การทำงานในประเด็นเรื่องสิ่งแวดล้อม โดยอาศัยประชาชนในท้องถิ่นทำให้ประชาชนเกิดความตื่นตัว ด้วยสำนึกของความรักบ้านเกิดถิ่นเกิด

ทำให้บทบาทของ อพช. ทำหน้าที่ผู้สนับสนุนชาวบ้านมาเป็นเพียงหนึ่งในภาคีความร่วมมือที่มีบทบาทในการประสานให้ราชการ นักธุรกิจประชาชน นักวิชาการ เน้นการเชื่อมโยงความหลากหลาย เอกลักษณ์ท้องถิ่น เพื่อสร้างความเข้มแข็ง ให้ชุมชนอยู่รอดได้อย่างยั่งยืนทั้งด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม

สำหรับองค์กรภาคประชาชนด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันยังไม่มีนักวิชาการ หรือมีการศึกษาวิวัฒนาการขององค์กรที่ทำงานด้านนี้อย่างละเอียด และแบ่งยุคสมัยอย่างชัดเจน มีวิวัฒนาการคล้ายๆ กับองค์กรพัฒนาเอกชนด้านอื่นๆ คือ มีวิวัฒนาการมาจากกลุ่มคนผู้มีความปรารถนาดีอันที่จะช่วยเหลือสังคม และในขณะเดียวกันพวกเขาได้พบเห็นปัญหาหลาย

อย่างที่เกิดขึ้นในสังคมที่หน่วยงานของรัฐและระบบราชการต่างๆ ไม่สามารถเข้าถึงปัญหาและแก้ไขได้อย่างตรงจุด

วีระ สมความคิด และพิศอำไพ คิดชอบ (2552 : 19-23) เสนอความเห็น ว่าองค์กรภาคประชาชนเหล่านี้มีวิวัฒนาการอย่างก้าวหน้า และเป็นระบบมาเป็นลำดับ โดยการแบ่งยุคขององค์กรภาคประชาชนด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันมีความใกล้เคียงกับยุคขององค์การสาธารณประโยชน์อื่นๆ ซึ่งช่วงเวลาในแต่ละยุคจะนานกว่าองค์กรพัฒนาเอกชนตามที่นักวิชาการทั้งหลายได้ศึกษา เนื่องด้วยผู้ศึกษาจัดแบ่งตามเงื่อนไขของสถานการณ์ทางสังคมที่ปรากฏขึ้นเป็นสำคัญ ดังนี้

1. ช่วงก่อน 14 ตุลาคม 2516 ถึง พ.ศ. 2526

การตื่นตัวของนักศึกษาที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากที่สุดในช่วงนี้ เห็นได้จาก พ.ศ. 2511 ถือเป็นยุคเฟื่องฟูของกิจกรรมนักศึกษา มีการจัด “ค่ายอาสาพัฒนาชนบท” ซึ่งต่อมามีการก่อตั้ง “กลุ่มบูรณชนบท ” ในปี พ.ศ. 2513 เพื่อประสานงานในกิจกรรมของนักศึกษา เมื่อรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจรให้มีการเลือกตั้งในวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2512 นักศึกษากลุ่มหนึ่งได้รวมตัวกัน และร่วมสังเกตการณ์ให้การเลือกตั้งเป็นไปอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรม โดยใช้ชื่อว่า “กลุ่มนิสิตนักศึกษาอาสาสมัครสังเกตการณ์การเลือกตั้ง ” มีนิสิตนักศึกษาเข้าร่วมถึง 17 สถาบัน และเป็นผลพวงให้ ปี พ.ศ. 2513 มีการจัดตั้ง “ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย (ศนท.) ” เพื่อเป็นองค์กรกลางในการประสานระหว่างสโมสรหรือองค์การบริหารนิสิตนักศึกษาจากสถาบันต่างๆ (สุธาชัย ยิ้มประเสริฐ, 2550 : 120)

การรวมตัวของนักศึกษา **“กลุ่มนิสิตนักศึกษาอาสาสมัครสังเกตการณ์การเลือกตั้ง”** นี้ อาจเรียกได้ว่าเป็นองค์กรภาคประชาชนที่ทำงานด้านการตรวจสอบการทุจริตเป็นองค์กรแรกๆ ที่มีความเป็นรูปธรรม และเป็นขั้นตอนอย่างเป็นระบบ

ต่อมาเมื่อเหตุการณ์สำคัญในเดือนตุลาคม 2516 เป็นเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคมไทยอย่างกว้างขวางทุกระดับ กระตุ้นให้เกิดความตื่นตัวในหมู่ประชาชน สถานการณ์นี้ได้ส่งผลกระทบต่อการขับเคลื่อนการทำงานขององค์กรพัฒนาเอกชนเป็นอย่างยิ่ง เพราะหลังจากรัฐบาลได้ประกาศนโยบาย 66/2523 เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนที่หนีเข้าไปจับอาวุธต่อสู้ในป่า สามารถวางอาวุธและกลับคืนสู่เมืองในฐานะผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย ได้เกิดเอ็นจีโอที่ทำงานในปัญหาต่างๆ รวมถึงนักพัฒนาเอกชนด้านการป้องกันและปรามการทุจริตคอร์รัปชันด้วย

ดังที่ สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล ได้กล่าวถึงการเคลื่อนไหวของนักพัฒนาที่เกิดขึ้นในช่วงนี้ว่า “เมื่อฐานทางอุดมการณ์ของปัญญาชนเหล่านี้เปลี่ยนมาเป็นการยอมรับอุดมการณ์และกติกาของรัฐเช่นนี้แล้ว ปัญญาชนเหล่านี้จึงได้เปลี่ยนรูปแบบของการเคลื่อนไหวทางสังคมจากที่เคย

ปลุกระดมให้ชนชั้นล่างทำการปฏิวัติ มาเป็นการเคลื่อนไหวและรณรงค์ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองตามกรอบกติกาและอุดมการณ์ของรัฐไทย เช่นการตรวจสอบการทุจริตของนักการเมือง การชุมนุมเรียกร้อง การประท้วง การมีส่วนร่วมในการผลักดันแก้ไขรัฐธรรมนูญ การผลักดันเสนอร่างกฎหมายต่างๆ เป็นต้น”

องค์การพัฒนาเอกชนไทยขยายตัวอย่างมากในช่วงปี 2523 เมื่อบรรยากาศทางการเมืองเปิดกว้างมากขึ้น นักกิจกรรมหรือคนชั้นกลางจำนวนมาก รวมทั้งคนหนุ่มสาว ในสมัยนั้นมีทางเลือก เพิ่มเติมในการที่จะทำให้อุดมคตินำไปสู่การปฏิบัติมากขึ้น ฐานของบุคคลที่เข้าร่วมนั้นส่วนใหญ่จึงเป็นกลุ่มคนมีอุดมคติทางการเมืองทางสังคมยุค 14 ตุลา 6 ตุลา เข้ามาเรียนรู้ปรัชญาและหลักการสำคัญของการทำงานพัฒนา จากองค์การพัฒนาเอกชนที่เติบโตมาก่อนช่วงปี 2516 องค์การพัฒนาเอกชนได้มุ่งจุดเน้น การทำงานที่ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ซึ่งแนวคิดทางการเมืองเรื่องการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันได้ขยายกว้างเกิดขึ้น

ท่ามกลางความตระหนักต่อปัญหาสังคมในหลายด้าน องค์กรพัฒนาเอกชนได้พัฒนาขึ้นมาในช่วงนี้ ประชาชนและกลุ่มปัญญาชนสนใจและรับรู้ในสิทธิที่จะเข้ามาช่วยเหลือสังคม และเป็นผลให้การทำงานขององค์กรพัฒนาเอกชนได้ขยายตัวไปสู่การทำงานในลักษณะอื่นๆ แต่เนื่องด้วยในขณะนั้นยังไม่มีกฎหมายเอื้อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทุจริตคอร์รัปชัน ทำให้การเกิดขึ้นขององค์กรพัฒนาเอกชนในด้านนี้ยังไม่ชัดเจนเท่าใดนัก

2. ช่วง พ.ศ. 2526 ถึง 2539

ในช่วงนี้ มีเหตุการณ์สำคัญคือเหตุการณ์พฤษภาคม 2535 ที่ประชาชนออกมาชุมนุมคัดค้านการสืบทอดอำนาจเผด็จการ และเรียกร้องรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน เริ่มมีความร่วมมือกันระหว่างองค์การพัฒนาเอกชนในเมืองและชนบทรณรงค์ประเด็นเรื่องประชาธิปไตย และการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ในวันที่ 17 พฤษภาคม 2535 มีการก่อตั้งสมาพันธ์ประชาธิปไตย (สุธาชัย ยิ้มประเสริฐ, 2551 หน้า 232)

การที่องค์การพัฒนาเอกชนได้ร่วมกันเป็นเครือข่ายทำงานร่วมกับกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม รณรงค์ประชาธิปไตยในขอบเขตทั่วประเทศ ช่วงก่อนและหลังพฤษภาทมิฬนั้น ได้ทำให้องค์การพัฒนา เอกชนมีพันธมิตรกว้างขวางขึ้น มีการตรากฎหมายหลายฉบับที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และสิทธิชุมชน

ในช่วง พ.ศ. 2539 ถือว่าเป็นช่วงเปลี่ยนแปลงขององค์กรภาคประชาชนที่ทำงานด้านการป้องกันและปรามปรามการทุจริตคอร์รัปชัน เนื่องจากการเคลื่อนไหวขององค์กรภาคประชาชนส่วนใหญ่เน้นการณรงค์เรื่องประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการกำหนดนโยบายรัฐในด้านต่างๆ รวมถึงด้านการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐด้วย โดยมีกลุ่มองค์กร

ด้านการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐที่สำคัญที่เกิดในช่วงนี้ คือ กลุ่มพิทักษ์สิทธิเสรีภาพของประชาชน ก่อตั้งในปี 2539 จากกลุ่มปัญญาชน และชนชั้นกลางหลากหลายสาขาอาชีพ ในปี 2540 ทำการตรวจสอบการการทุจริต คอร์รัปชัน โดยการยื่นเรื่องให้ ป.ป.ช. ตรวจสอบพลตรีสนั่น ขจรประศาสน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยในขณะนั้น แจ้งบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินอันเป็นเท็จ จนในที่สุดคณะกรรมการ ป.ป.ช.จึงมีมติเป็นเอกฉันท์ว่า พลตรีสนั่น ขจรประศาสน์ จงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จตามความในมาตรา 295 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และให้ยุติบทบาททางการเมือง 5 ปี จากกรณีดังกล่าวเป็นผลให้มีความตื่นตัวของภาคประชาชนในการทำงานด้านการตรวจสอบการทุจริตคอร์รัปชันมากขึ้น

3. ช่วง พ.ศ. 2539 – ปัจจุบัน (พ.ศ. 2551)

ช่วงที่ 3 นี้ ถือว่าเป็นช่วงที่องค์กรภาคประชาชนที่ทำงานด้านการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐเพิ่มจำนวนมากที่สุด เริ่มตั้งแต่รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ที่เรียกกันว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน และถือว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกของประเทศไทยที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ จากรัฐธรรมนูญฉบับนี้ทำให้องค์กรภาคประชาชนที่ทำงานด้านการตรวจสอบการทุจริตคอร์รัปชันมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น และมีผลงานเป็นที่ประจักษ์แก่สังคมหลาย กรณี เช่น

พ.ศ. 2544 มีการก่อตั้งมูลนิธิประเทศไทยใสสะอาด (www.fact.or.th) โดยมีนายสุเมธ ตันติเวชกุล เป็นประธาน รวมถึงกลุ่มของนายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว นายแพทย์ประเวศ วะสี ได้รวมภาคประชาสังคมทั่วประเทศไทยก่อตั้งเครือข่ายประชาชนต้านคอร์รัปชัน (คปต.) ขึ้น และเปิดตัวอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2544 และเครือข่ายประชาชนต้านคอร์รัปชันนี้เองได้เผยแพร่แนวคิด และรณรงค์เรื่องการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันไปทั่วประเทศ (วีระ สมความคิด และพิศอำไพ คิดชอบ, 2550: 26-29) ซึ่งถือได้ว่าเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดองค์กรพัฒนาเอกชนมากยิ่งขึ้น รวมถึงการตื่นตัวของประชาชนในเรื่องนี้แพร่ขยายไปเป็นอย่างมาก

พ.ศ. 2546 ดร.อนันต์ บูรณวนิช ได้ก่อตั้งองค์กรตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ (อตร) ขึ้น เมื่อวันที่ 1 มกราคม 2546 กลุ่มหมอชนบท ร่วมกับนางสาวรสนา โตสิตระกูล ได้ก่อตั้งองค์กรที่ชื่อ “เครือข่าย 30 องค์กรพัฒนาเอกชนเพื่อผู้บริโภค ” ซึ่งทำการตรวจสอบการทุจริตยาในกระทรวงสาธารณสุข ทำให้นายรักเกียรติ สุทธนะ รัฐมนตรีประจำกระทรวงสาธารณะสุขในขณะนั้นถูกศาลตัดสินจำคุกเป็นเวลา 15 ปี และถูกยึดทรัพย์เป็นจำนวน 233.8 ล้านบาท (มติชนออนไลน์ 1 ตุลาคม 2546)

พ.ศ. 2549 ถือว่าเป็นช่วงเวลาที่สำคัญอีกช่วงหนึ่ง ซึ่งอยู่ในช่วงที่ พ.ต.ท.ดร. ทักษิณ ชินวัตร ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และถือว่าเป็นนายกรัฐมนตรีที่มีข้อครหาเรื่องของการทุจริตมากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีการขายหุ้น 7,300 ล้านบาท โดยไม่ทำการเสียภาษี จากกรณีนี้ทำให้มีการรวมองค์กรพัฒนาเอกชน เพื่อตรวจสอบและสนับสนุนการตรวจสอบมากมายทั้งในกรุงเทพ และต่างจังหวัด และองค์กรภาคประชาชนที่ทำให้เกิดการตื่นตัวของสังคม และถือว่าเป็นองค์กรที่ทำงานด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันที่ใหญ่ที่สุด และก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคม คือกลุ่มที่เรียกว่า พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (ต่อมามีการก่อตั้งมูลนิธิยามเฝ้าแผ่นดิน) ประกอบด้วยแกนนำ 5 คน ได้แก่ นายสนธิ ลิ้มทองกุล เจ้าของกิจการสื่อสารมวลชนเครือผู้จัดการ พล.ต. จำลอง ศรีเมือง มูลนิธิกองทัพธรรม นายพิภพ ธงไชย คณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตย นายสมศักดิ์ โกศัยสุข ผู้นำด้านแรงงานรัฐวิสาหกิจ และนายสมเกียรติ พงษ์ไพบูลย์ นักวิชาการ และนักเคลื่อนไหว จากการเคลื่อนไหวมีองค์กรพัฒนาเอกชนมากมายทั้งที่ก่อตั้งมาก่อน และหลังการเกิดปรากฏการณ์พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย เป็นผลทำให้เกิดการรัฐประการโดย พล.อ.สนธิ บุญรัตกะริน และหนึ่งในข้ออ้างสำคัญของการรัฐประหารคือ การทุจริตคอร์รัปชัน

จากเหตุการณ์ดังกล่าวจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2551) มีองค์กรภาคประชาชนที่ทำหน้าที่ป้องกัน และปราบปรามการทุจริตมากขึ้นทั่วประเทศ

กอปรกับรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน (พ.ศ. 2551) เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐมากขึ้น ง่ายขึ้น และสนับสนุนให้องค์กรภาคประชาชนมีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น ซึ่งนับว่าเป็นการกลับมาของยุคการตรวจสอบการทุจริตคอร์รัปชันโดยภาคประชาชนอีกครั้ง ไม่ว่าจะเป็นการตรวจสอบการทำหน้าที่ของข้าราชการ หน่วยงานของรัฐ ข้าราชการการเมือง หรือแม้แต่การตรวจสอบองค์กรอิสระที่มีหน้าที่ตรวจสอบการทุจริตไม่ว่าจะเป็นการทำงานของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน คณะกรรมการการเลือกตั้ง เป็นต้น

การตื่นตัว และการรวมตัวของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันนั้น มักจะทำในรูปของชมรม องค์กร เครือข่าย สมาคม สมาพันธ์ หรือมูลนิธิต่างๆ ในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันมากขึ้น โดยเฉพาะในช่วงที่ประเทศไทยใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ปรากฏเจตนารมณ์อยู่ในคำปรารภของรัฐธรรมนูญที่ว่า "...ภายหลังจากนั้น สภาร่างรัฐธรรมนูญได้จัดทำร่างรัฐธรรมนูญโดยมีสาระสำคัญเป็นการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐเพิ่มขึ้น ตลอดจนทั้งปรับปรุงโครงสร้างทางการเมือง ให้มีเสถียรภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งนี้

โดยคำนึงถึงความคิดเห็นของประชาชนเป็นสำคัญ” โดยเฉพาะอย่างในมาตรา 76 บัญญัติว่า รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง รวมทั้งการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ

ต่อเนื่องด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ที่เอื้อประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของภาคประชาชนในสาระสำคัญหลายประการ ประการหนึ่งคือ การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ให้ประชาชนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการปกครองและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐอย่างเป็นรูปธรรม จะเห็นได้จากการบัญญัติมาตราเรื่องการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ไว้อย่างชัดเจนใน มาตรา 62 บัญญัติว่า บุคคลย่อมมีสิทธิติดตามและร้องขอให้มีการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หน่วยงานของรัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ วรรคสอง บุคคลซึ่งให้ข้อมูลโดยสุจริตแก่องค์กรตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐหรือหน่วยงานของรัฐเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ย่อมได้รับความคุ้มครอง

นอกจากนั้น หน่วยงานอิสระตามรัฐธรรมนูญ หรือหน่วยงานของภาครัฐหลายหน่วยงานต่างมีแนวนโยบายให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ หรือมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต เช่น พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2542 การเปิดรับอาสาสมัครพิทักษ์ยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม การจัดตั้งศูนย์ประสานราชการใสสะอาด สำนักนายกรัฐมนตรี การสรรหาคณะกรรมการธรรมาภิบาลจังหวัด 75 จังหวัด (ยกเว้นกรุงเทพมหานคร) ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พ.ศ.2550 การคัดเลือกตัวแทนภาคประชาชนทั่วประเทศเป็นคณะกรรมการภาคประชาชนระดับชาติ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (กปช.ปปง.) รวม 111 คน เป็นต้น

2.3.2 รูปแบบขององค์กรประชาชนด้านการป้องกันและปราบปราม การทุจริตคอร์รัปชันในประเทศไทย

องค์กรภาคประชาชนด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันประเภทแรก คือ ประเภทที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวของผู้มีอุดมการณ์เดียวกันนี้ เกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของเอกชนที่เล็งเห็นถึงการลุกลามของปัญหาในด้านต่างๆ โดยมีประชาชนเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาแต่ละปัญหาด้วยตัวเอง เป็นเรื่องที่ไม่สามารถทำได้ในระยะเวลาอันสั้น เนื่องจากรัฐมีความเจริญเติบโตสูง แต่ขาดแคลนบุคลากรและปัจจัยในการแก้ปัญหา การรวมตัวของเอกชนดังกล่าวจึงเกิดขึ้นอย่างไม่

มีกฎเกณฑ์และกติกาใดๆ ทางกฎหมายที่จะรองรับการทำงาน คงมีเพียงอุดมการณ์ร่วมกันที่ต้องการแก้ปัญหาทางด้านสังคมต่างๆ ซึ่งทวีความรุนแรงและหลากหลายขึ้นในปัจจุบัน

การจำแนกการดำเนินงานขององค์กรภาคประชาชนด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันในประเทศไทยปัจจุบันออกเป็น 2 รูปแบบ โดยการรวมตัวของผู้มีอุดมการณ์เดียวกันจัดตั้งเป็นกลุ่ม หรือเป็นโครงการดำเนินงาน กับองค์กรพัฒนาเอกชนที่จัดตั้งขึ้นตามกรอบของกฎหมายไทย (นันทวัฒน์ ปรมานันท์, 2541: 4-8)

2.3.2.1 องค์กรภาคประชาชนด้านการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวของผู้มีอุดมการณ์เดียวกัน

องค์กรภาคประชาชนด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชัน เป็นปรากฏการณ์ที่สำคัญประการหนึ่งที่คนในสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาทุจริตคอร์รัปชันที่เกิดจากการใช้อำนาจรัฐ โดยมีความเห็นร่วมกันว่า การป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชัน หรือการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ จะเป็นช่องทางในการลดต้นทุนทางเหลือสังคมได้

ดังนั้น คนที่มีแนวคิดดังกล่าวจึงรวมตัวกันเพื่อหาแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือองค์กรที่ได้รับผลกระทบจากการทุจริตคอร์รัปชัน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นราชการ ลูกจ้าง พนักงาน เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานราชการนั้นๆ ที่เคยร่วมอยู่ในกระบวนการทุจริตคอรรัปชัน ซึ่งกำลังจะถูกตรวจสอบและถูกโยนความผิดจากผู้บังคับบัญชา หรือเป็นกลุ่มคนที่กลับตัว สำนึกในความผิด โดยการร้องเรียนเข้ามาและให้ความร่วมมือในเรื่องการรวบรวมเอกสารหลักฐานของกระบวนการทุจริตต่างๆ เป็นต้น หรือจะเป็นผู้ที่มีอุดมการณ์และเป้าหมายเดียวกันในการลดปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน เช่น ผู้ที่พบเห็นการทุจริตคอร์รัปชัน เป็นประชาชนทั่วไปที่มีจิตใจเสียสละรักความเป็นธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต หรือเป็น บุคคลหรือองค์กรที่ทำงานภาคประชาชนอยู่ในพื้นที่ต่างๆ มาก่อน ซึ่งอาจไม่ได้ทำงานด้านการต้านคอร์รัปชันโดยตรง แต่ก็มีจุดมุ่งหมายที่ปรารถนาจะเห็นสังคมปราศจากการทุจริตคอร์รัปชัน

2.3.2.2 องค์กรภาคประชาชนด้านการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันที่เกิดขึ้นจากการจัดตั้งตามกรอบของกฎหมายไทย

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันคือ ฉบับที่ได้รับการตรวจชำระใหม่ในปี พ.ศ. 2535 มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการรวมตัวของกลุ่มคนเพื่อทำกิจกรรมบางอย่างโดยไม่มีวัตถุประสงค์ที่จะมุ่งหาผลประโยชน์ อยู่ 2 ประเภทด้วยกัน คือ สมาคม และมูลนิธิ (นันทวัฒน์ ปรมานันท์, 2541: 7-8)

2.1 สมาคม มาตรา 78 ถึงมาตรา 109 ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 ได้บัญญัติถึงหลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินงานของสมาคมเอาไว้โดยในมาตรา 78 ได้ให้

ความหมายของสมาคมไว้ว่า หมายถึง การรวมกลุ่มของคนตั้งเป็นสมาคมเพื่อทำการใดๆ อันมีลักษณะต่อเนื่องร่วมกัน และมิใช่เป็นการหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน สมาคมเพื่อเครือข่ายประชาชนต้านคอร์รัปชัน เป็นต้น

2.2 มูลนิธิ มาตรา 110 ถึงมาตรา 136 ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 ได้บัญญัติถึงหลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินงานของมูลนิธิเอาไว้ โดยในมาตรา 110 ได้ให้ความหมายของมูลนิธิว่า ได้แก่ทรัพย์สินที่จัดสรรพไว้โดยเฉพาะสำหรับวัตถุประสงค์เพื่อการกุศลสาธารณะ การศาสนา ศิลปะ วิทยาศาสตร์ วรรณคดี การศึกษาหรือเพื่อสาธารณะประโยชน์อย่างอื่นโดยมิได้มุ่งหาผลประโยชน์มาแบ่งปันกัน เช่น มูลนิธิประเทศไทยใสสะอาด เป็นต้น

2.3.2.3 องค์กรภาคประชาชนด้านการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันที่เกิดขึ้นจากการจัดตั้งจากหน่วยงานรัฐ

องค์กรภาคประชาชนในกลุ่มนี้ จะเกิดจากการแต่งตั้งของหน่วยงานภาครัฐ เพื่อต้องการเครือข่ายขององค์กรภาคประชาชนในการทำงาน รวมถึงความร่วมมือในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชัน เช่น คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ แต่งตั้ง “ป.ป.ช. จังหวัด” โดยนำร่อง 8 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดลำพูน จังหวัดสุโขทัย จังหวัดหนองคาย จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดจันทบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดสงขลา, คณะกรรมาธิการวิสามัญศึกษาและติดตามกระบวนการ และมาตรการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) แต่งตั้ง “ป.ป.ช. ภาคประชาชน” มีคณะกรรมการที่มาจากการเลือกกันเองของภาคประชาชนที่ทำงานด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันทั่วประเทศ คณะกรรมการการเลือกตั้ง (ก.ก.ต.) มีระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการขอให้รับรอง การรับรอง และการเพิกถอนการรับรององค์การเอกชนที่ช่วยเหลือในการตรวจสอบการเลือกตั้ง พ.ศ. 2542 เป็นต้น

2.3.4 บทบาทภาคประชาชนด้านการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมทั้งทางด้านสังคม สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และการเมือง ล้วนมีผลต่อ องค์กรพัฒนาเอกชนในมิติต่างๆ โดยเฉพาะ ในสถานการณ์ที่ซับซ้อน บทบาทขององค์กรภาคประชาชน ด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันจึงมีความหลากหลาย และเชื่อมโยงในหลายภาคส่วน ดังนั้นการรณรงค์ให้คนในสังคมเข้าร่วมแก้ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน จึงเป็นภารกิจที่จำเป็นและสำคัญ และมีบทบาทสำคัญในกระบวนการเคลื่อนไหวการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันในประเทศไทยเป็นอย่างยิ่ง

ในปัจจุบันสถานะขององค์กรภาคประชาชน เป็นที่รู้จักมากขึ้นโดยเฉพาะการเผยแพร่ข้อมูล และนำเสนอข่าวสารจากของสื่อมวลชน ซึ่งมักจะเป็นประเด็นที่ล่อแหลม และมีผลกระทบต่อหน่วยงานของรัฐ รัฐบาล นักการเมือง รวมถึงข้าราชการด้วย ประกอบกับการที่องค์กรภาคประชาชนมักไม่มีความทับซ้อนเชิงผลประโยชน์ (Conflict of Interest) จึงวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างตรงไปตรงมา มักทำให้ผู้ที่เสียผลประโยชน์มักไม่ค่อยพอใจในบทบาทดังกล่าว อีกทั้งบทบาทขององค์กรภาคประชาชนส่วนหนึ่งที่เน้นการทำงานกับมวลชน และมีการเคลื่อนไหวที่แหลมคม ทำให้สังคมมองเห็นถึงความแตกต่างระหว่างการทำงานขององค์กรภาคประชาชนกับหน่วยงานของรัฐ (สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545 : 9)

ดังนั้น บทบาทขององค์กรภาคประชาชนด้านการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันมีทั้งบทบาทด้านการณรงค์ เผยแพร่แนวความคิด การป้องกัน การป้องปราม และการปราบปราม ซึ่งมีทั้งการทำงานร่วมกับองค์กรที่มีหน้าที่ตรวจสอบการคอร์รัปชันโดยตรง เช่น คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) องค์กรอิสระ องค์กรภาครัฐ องค์กรภาคประชาชน และประชาชนทั่วไป

เสกสรร ประเสริฐกุล (2547) กล่าวถึงทิศทางและแม่แบบการเคลื่อนไหวการเมืองภาคประชาชนว่า มีทิศทางการเคลื่อนไหวใหญ่ๆ 4 แบบ คือ

1. ร้องทุกข์ เรียกร้องให้รัฐแก้ปัญหาที่ไม่ได้รับการเหลียวแล เช่น กรณีแม่ใหญ่ไฮ ขันจันทา ร่วมกับสมัชชาคนจนและเอ็นจีโอกลุ่มต่างๆ ประท้วงเขื่อนห้วยละห้าท่วมที่นาทำกินนาน 27 ปี

2. มุ่งตรวจสอบกระบวนการใช้อำนาจรัฐ เช่น กรณีเครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชนตรวจสอบทุจริตยาอื้อฉาวในกระทรวงสาธารณสุข

3. ประท้วงอำนาจรัฐและเรียกร้องให้ถ่ายโอนอำนาจที่รัฐเคยมีมาเป็นของประชาชน เช่น กรณีร่าง พ.ร.บ.ป่าชุมชนฉบับประชาชน, การต่อต้านโครงการก่อสร้างโรงไฟฟ้าพลังถ่านหินที่บ่อนอก-หินกรูด จ.ประจวบคีรีขันธ์, การคัดค้านโครงการวางท่อก๊าซไทย-มาเลเซีย ของประชาชน อ.จะนะ จ.สงขลา , การประท้วงนโยบายแปรรูปรัฐวิสาหกิจของสหภาพแรงงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตและสมาพันธ์แรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ ฯลฯ

4. ร่วมมือเชิงวิพากษ์ (critical co-operation) หรือเกี่ยวข้องอย่างสร้างสรรค์ (constructive engagement) กับรัฐ เพื่อเบียดแย่งพื้นที่ในกระบวนการใช้อำนาจมาเป็นของประชาสังคม เช่น แนวทางการเคลื่อนไหวสามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขาของหมอประเวศ วะสี เป็นต้น

ภาณิณี กิจพ่อค้า และคณะ (2550) ได้ศึกษาถึงบทบาทของภาคประชาชนในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันว่ามีบทบาทสำคัญ 6 แบบ ซึ่งสอดคล้องและไปในทิศทางเดียวกัน ดังนี้ 1) การร้องทุกข์กล่าวโทษ 2) การไปเป็นพยานในคดีคอร์รัปชัน 3) การรวมตัวเพื่อให้การสนับสนุน

4) การชุมนุมเรียกร้อง 5) การเผยแพร่เอกสาร ข้อความ บทความเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชัน และ 6) การจัดกิจกรรมต่อต้านคอร์รัปชัน

จากผลการศึกษาของนักวิชาการดังกล่าว ผู้ศึกษาได้นำข้อมูลมาจัดกลุ่มรูปแบบบทบาทของภาคประชาชนที่ทำงานด้านการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน โดยแบ่งบทบาทขององค์กรภาคประชาชนดังกล่าวเป็น 3 ด้าน ได้แก่

1. บทบาทด้านวิชาการ องค์กรด้านการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันจะทำการศึกษากฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบรามการคอร์รัปชัน โดยการศึกษางานวิชาการ การทำผลงานทางด้านวิชาการ เช่น การทำงานด้านการวิจัยกรณีการคอร์รัปชันต่างๆ การเขียนบทความ การเข้าร่วมแลกเปลี่ยนแนวคิดกับกลุ่มต่างๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชน การใช้ความร่วมมือกับองค์กรต่างๆ เช่น เป็นที่ปรึกษาให้กับองค์กรภาครัฐ เข้าร่วมเป็นกรรมการในการตรวจสอบกรณีการคอร์รัปชัน ร่วมเป็นคณะทำงานต่างๆ การผลักดันกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการ คอร์รัปชันให้สามารถนำมาปฏิบัติได้จริง กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอิสระที่มีหน้าที่ตรวจสอบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการคอร์รัปชัน กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการปฏิบัติงานของภาครัฐไม่ให้เกิดการคอร์รัปชัน และกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อกระบวนการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน และผลักดันให้เกิดการแก้ไขกฎหมายที่กฎหมายที่เป็นอุปสรรคในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน ผลักดันให้เกิดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ เช่น การผลักดันให้รัฐบาลยกเลิกการออกกฎหมายฟื้นฟูเศรษฐกิจ (กฎหมายขายชาติ 11 ฉบับ) (สภาทนายความร่วมกับ 45 องค์กรพันธมิตร, 2545: 4) หรือที่องค์กรภาคประชาชนเรียกว่าเป็นกฎหมายขายชาติ 11 ฉบับ การมีส่วนร่วมในการเป็นกรรมการตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้างด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ (อีอ๊อคชั่น) ของหน่วยงานภาครัฐ (กรมบัญชีกลาง, 2548) เป็นต้น

2. บทบาทด้านการตรวจสอบการคอร์รัปชัน ถือว่าเป็นการนำบทบัญญัติในรัฐธรรม และกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันมาสู่การปฏิบัติ ซึ่งการทำหน้าที่ตรวจสอบขององค์กรภาคประชาชนจะทำงานคู่ขนาน และหรือสนับสนุนการทำงานขององค์กรอิสระ และหน่วยงานภาครัฐ ทั้งยังทำหน้าที่เป็นฝ่ายตรวจสอบการทำงานขององค์กรอิสระและหน่วยงานภาครัฐเหล่านั้นไปในเวลาเดียวกัน

การนำบทบัญญัติในรัฐธรรม และกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันมาสู่การปฏิบัติให้เห็นเป็นรูปธรรม เช่น การนำบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาปฏิบัติ โดยองค์กรภาคประชาชนด้านการตรวจสอบการคอร์รัปชันส่วนใหญ่จะเป็นตัวกลาง และหรือตัวแทนผู้ที่ได้รับผลกระทบในการยื่นเรื่องร้องเรียนให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ยื่นเรื่องต่อ

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน (คตง.) คณะกรรมการตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ (คตส.) เป็นต้น โดยได้รับการสนับสนุนทางด้านข้อมูลจากประชาชน สื่อมวลชน และเจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานที่เกิดการทุจริตคอร์รัปชันนั้นๆ ติดตามผลการดำเนินงาน และผลักดันให้หน่วยงานนั้นๆ ให้ทำหน้าที่อย่างเคร่งครัด และรวดเร็ว ในบางครั้งอาจใช้มาตรการทางสังคมร่วมด้วย เช่น การเปิดเผยข้อมูลผ่านสื่อมวลชนแขนงต่างๆ เป็นต้น

3. บทบาทด้านการรณรงค์เผยแพร่ค่านิยมที่ดีงามในเรื่องความซื่อสัตย์ และการรณรงค์เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต เพื่อให้ประชาชนได้ตระหนักถึงสิทธิหน้าที่ของตนเอง จำเป็นต้องมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องค่อยเป็นค่อยไปซึ่งจะเห็นผลได้ในระยะยาว องค์การพัฒนาเอกชนได้มีกิจกรรมรณรงค์ในเชิงสร้างสรรค์ด้วยการให้ความรู้สร้างจิตสำนึก เพื่อให้รับรู้ปัญหาในรูปของการฝึกอบรมอภิปราย เผยแพร่ความรู้ทางกฎหมาย ตลอดจนการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายต่อผู้ที่ได้รับผลกระทบ และผู้ที่ประสงค์จะทำงานด้านนี้

วันชัย ศรีนวลนัด (2544) ได้นำเสนอแนวคิดจากคำบรรยายของสีดา สอนศรีมาประยุกต์ เพื่อปรับให้สอดคล้องกับเป้าหมายและพันธกิจของการป้องกันและปราบปรามการทุจริตจึงขอเสนอเป็นรูปแบบแสดงให้เห็นความเชื่อมโยงไว้ ดังภาพที่ 2.3

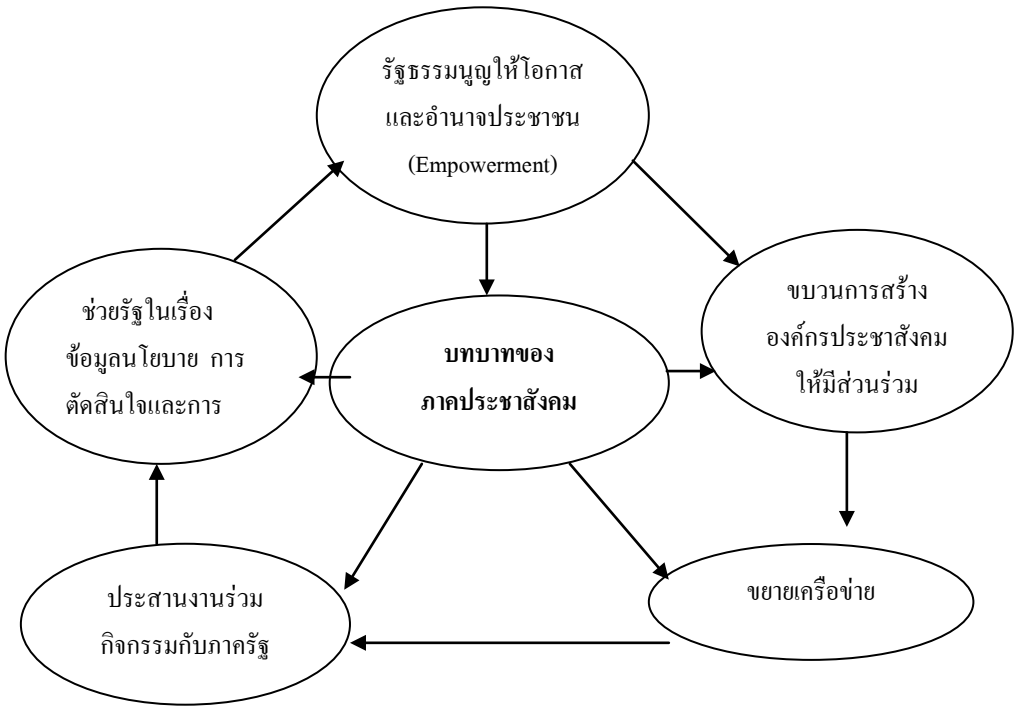

ภาพที่ 2.3 แผนผังการมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน

แหล่งที่มา: วันชัย ศรีนวลนัด, 2544: 69

2.3.5 วิธีการป้องกัน และปราบปรามการคอร์รัปชัน

พิศอำไพ คิดชอบ และวีระ สมความคิด (2554 : 50-59) ศึกษาพบว่า วิธีการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันที่ใช้ดำเนินการต่อกรณีเมื่อพบข้อสงสัยว่ามีการคอร์รัปชันในหน่วยงานของรัฐ ดังนี้

2.3.5.1 การแสวงหาความรู้ ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการ ประชาชนฯ แสวงหาความรู้ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการจากหน่วยงานภาครัฐ นักวิชาการ นักกฎหมาย องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรภาคประชาชน ซึ่งในระยะเริ่มแรก หรือระยะที่ทราบว่ามีโครงการขนาดใหญ่ของรัฐมาดำเนินการในพื้นที่ ประชาชนจะติดตามความเคลื่อนไหวของโครงการ สอบความข้อมูลด้วยวาจา และทำหนังสือสอบถามไปยังผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่ของตนเอง นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ว่าราชการจังหวัด กรม ทบวง กระทรวง สำนักนายกรัฐมนตรี ตามลำดับ เพื่อให้ได้ข้อมูลมากที่สุดเท่าที่ทำได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลที่เกี่ยวกับตัวโครงการ ได้แก่ เป็นโครงการที่จะดำเนินการเกี่ยวกับอะไร มีหน่วยงานใดเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ งบประมาณโครงการ ขั้นตอนการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สัญญาโครงการ ภูมิหลังของบริษัทที่ได้รับเหมา สัมปทาน หรือได้สิทธิในการดำเนินโครงการกับนักการเมือง ภูมิหลังบุคคลที่มีหน้าที่ในการอนุมัติ ดูแล ควบคุมโครงการ ข้อดีข้อเสียของโครงการ โดยการได้มาซึ่งข้อมูล ได้แก่

1. อาศัย พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540 ที่ระบุเกี่ยวกับสิทธิของประชาชนตาม พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540 ว่าข้อมูลข่าวสารของราชการเกือบทั้งหมด หรือส่วนใหญ่จะต้องสามารถเปิดเผยได้ภายใต้หลักการที่ว่า “เปิดเผยเป็นหลัก ปกปิดเป็นข้อยกเว้น” โดยข้อยกเว้นจะมีได้เฉพาะกรณีที่มีกฎหมายกำหนดว่าไม่ต้องเปิดเผยเท่านั้น แต่หากหน่วยงานของรัฐไม่ทำการเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณชน ประชาชนในฐานะผู้ได้รับผลกระทบจากโครงการให้ขอเอกสารไปยังคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารตาม พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540 หากยังไม่ได้รับเอกสารตามที่ได้ร้องขอสามารถอุทธรณ์คำร้องนั้นยังคณะกรรมการฯ อีกครั้ง

2. สืบค้นข้อมูลเชิงลึกจากบุคลากรระดับปฏิบัติการขึ้นไป โดยใช้วิธีการปรับทุกข์ ผูกมิตร ปักหลัก จัดตั้ง คือ หาข้อมูลจากคนในองค์กรนั้นๆ จากบุคคลที่รู้จัก เช่น พนักงานพิมพ์เอกสาร ที่พิมพ์เอกสารผิดๆ ถูกๆ แล้วทิ้ง หรือการถ่ายเอกสารที่เสียต่างๆ แล้วโยนทิ้ง บุคคลต่างๆ เหล่านี้จะเป็นจุดเริ่มต้น และเป็นกลไกสำคัญในการหาข้อมูลก่อนขยายผลเจาะลึกไปยังบุคคลอื่น ซึ่งทุกองค์กรจะมีบุคคลากรที่ดี แต่ไม่มีความพร้อมที่จะดำเนินการเอง ฉะนั้น ต้องเริ่มจากการพูดคุยเรื่องทั่วไป พูดคุยเรื่องแวดล้อมที่ใกล้เคียงกับเรื่องที่เราต้องการข้อมูล ชักชวนให้เขามีโอกาสได้คิด

วิเคราะห์ปัญหาถึงผลเสีย ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับบุคคล สังคม ประเทศชาติ และความรู้สึกถึงผลประโยชน์ของบ้านเมืองมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตัว ซึ่งใช้เวลาประมาณ 1 เดือนหรือมากกว่านั้นในการพูดคุยตั้งแรกทำความรู้จักจนถึงการตระหนักถึงผลเสียที่จะเกิดขึ้นต่อส่วนรวม และผลประโยชน์ของส่วนรวมร่วมกัน ประชาชนต้องอดทน มีศิลปะในการโน้มน้าวใจ ความน่าเชื่อถือจนสามารถพูดคุย และรับฟังทุกเรื่องราว

3. สืบค้นข้อมูลจากฝ่ายตรงข้ามที่เสียประโยชน์/บริษัทเอกชนที่ร่วมแข่งขันการประมูล/ข้าราชการที่ต้องการแย่งชิงตำแหน่งกันเอง

4. แสวงหาความรู้เกี่ยวจากนักวิชาการ เป็นข้อมูลทางด้านวิชาการ ผลการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องผลกระทบที่ประชาชนได้รับ ความเสียหายที่เกิดจากการคอร์รัปชันในโครงการ ความคุ้มค่าของโครงการที่จะเกิดขึ้นหากโครงการดำเนินการแล้วเสร็จ โดยนักวิชาการที่ประชาชนที่มีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันได้ร่วมกับประชาชนศึกษาวิจัยและร่วมแลกเปลี่ยนข้อมูล ได้แก่ รศ.ดร.สังศิต พิริยะรังสรรค์ รศ.วิทยากร เชียงกูล ผศ.ผาสุก พงษ์ไพจิตร

5. แสวงหาความรู้จากนักกฎหมาย ความรู้เกี่ยวกับข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องในประเด็นการคอร์รัปชัน ได้แก่ พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2542 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2538 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2539 (ฉบับที่ 3) (และแก้ไข) พ.ศ. 2541(ฉบับที่ 4) พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการพัสดุขององค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2538 ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2543) ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2544) ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2547) รวมถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องการมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 โดยเฉพาะอย่างยิ่งมาตรา 62 พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546

6. หาความรู้จากองค์กรพัฒนาเอกชน/องค์กรภาคประชาชน ในรูปแบบของวิธีดำเนินการต่อกรณีการคอร์รัปชัน การประสานงานผ่านช่องทางที่มีอยู่ของหน่วยงานอื่นๆ ได้แก่ หน่วยงานที่มีหน้าที่ตามกฎหมาย คือ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ผู้ตรวจการแผ่นดิน สำนักงานคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ กระทรวงยุติธรรม (ป.ป.ท.) หน่วยงานราชการ สื่อมวลชน องค์กรประชาชนในพื้นที่อื่นๆ รวมถึงการถ่ายทอดประสบการณ์จากการดำเนินการ เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษารูปแบบการ

ดำเนินการมาปรับใช้กับกรณีที่จะดำเนินการได้อย่างเหมาะสม ย่นย่อเวลาให้ตรงเป้าหมาย และมีประสิทธิผลมากที่สุด

การบันทึกข้อมูลที่ได้อย่างเป็นระบบ ระบุเวลา วัน เดือนปี บุคคล หรือหน่วยงาน (ตัวแทนหน่วยงานที่พบ) ที่ไปพบขอข้อมูล หรือติดต่อประสานงาน (ใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร เมื่อไหร่) และจัดเรียงข้อมูลที่ได้ เพื่อให้เข้าใจ และนำไปใช้ได้ง่ายต่อไป

2.3.5 .2 แสวงหาพันธมิตรในพื้นที่ และนอกพื้นที่ ประชาชนฯ เห็นว่า การแสวงหาพันธมิตรในและนอกพื้นที่ หรือการสร้างเครือข่าย ซึ่งพันธมิตรในการทำงานนั้นเป็นได้ทั้งบุคคล และกลุ่มองค์กร มีความสำคัญอย่างยิ่งเนื่องจาก 1) มีอำนาจต่อรองระหว่างการดำเนินการกับปัญหา 2) ได้ข้อมูลในเชิงลึกจากพันธมิตรที่มีความสัมพันธ์ทางหนึ่งทางใดกับบุคล หรือกลุ่มบุคคลที่ทำการคอร์รัปชัน 3) ได้ข้อคิด แนวทาง หรือประเด็นใหม่ๆ เกิดขึ้นจากความคิด ความสามารถและปะสบการณ์ที่หลากหลายของพันธมิตรบุคคลหรือองค์กรต่างๆ และ 4) นำไปสู่ประเด็นสาธารณะ

ประชาชนฯ มีวิธีการแสวงหาพันธมิตรในและนอกพื้นที่ ดังนี้ 1) ศึกษาภูมิหลังของบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่จะแสวงหาความร่วมมือให้มีคุณลักษณะที่เอื้อต่อการทำงาน 2) หากเป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในพื้นที่ให้เข้าไปพูดคุยเกี่ยวกับประเด็นทั่วไปในชุมชนก่อนนำเข้าสู่ประเด็นคอร์รัปชัน และที่ต้องการความร่วมมือ ซึ่งอาจต้องพูดคุยกันหลายครั้งจึงจะสามารถโน้มน้าวใจให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามาเป็นพันธมิตร 3) หากเป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคลนอกพื้นที่ควรจะเข้าพบในลักษณะกึ่งทางการคือ มีจดหมายแนะนำตนเอง ประเด็นการคอร์รัปชันที่เกิดขึ้นโดยย่อความต้องการจากบุคคลหรือองค์กรนั้น และขอนัดหมายเข้าพบพูดคุยรายละเอียด 4) เมื่อมั่นใจว่าบุคคลหรือองค์กรต่างๆ ที่ประชาชนฯ ติดต่อประสานงานนั้น มีความเข้าใจ และตระหนักถึงปัญหาร่วมกันจึงนำข้อมูลที่มีมาพูดคุยรายละเอียด และระดมความคิดเห็นในการดำเนินการต่อกรณีที่เกิดขึ้น

2.3.5.3 เรียนรู้ประสบการณ์จากชุมชน/กลุ่มอื่นๆ ประชาชนฯ ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ประสบการณ์จากชุมชนอื่น ซึ่งเป็นวิธีการทางลัดในการดำเนินการกับปัญหา โดยศึกษากระบวนการการขับเคลื่อนการต่อสู้ เรียนรู้จากประสบการณ์ วิธีการที่ชุมชน/กลุ่มอื่นใช้ดำเนินการมาก่อน ซึ่งจะทำให้ทราบถึงประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และผลกระทบจากวิธีการเหล่านั้น และประชาชนฯ สามารถนำมาปรับใช้กับกรณีของตนเอง โดยส่วนใหญ่ลักษณะการคอร์รัปชันในโครงการที่คล้ายคลึงกันจะมีลักษณะ รูปแบบ และวิธีการในการคอร์รัปชันที่ไม่แตกต่างกันมากนัก แต่ประสบการณ์จากชุมชน/กลุ่มอื่นก็ไม่ใช่สูตรสำเร็จที่ได้ผลลับเหมือนกันทั้งหมดประชาชนฯ ที่จะนำมาใช้ต้องศึกษาบริบทของแต่ละกรณีที่แตกต่างกัน

2.3.5.4 ขั้นวิเคราะห์ และเชื่อมโยงข้อมูล ประชาชนฯ พบว่า การวิเคราะห์ และเชื่อมโยงข้อมูลเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดในการนำไปสู่กระบวนการตรวจสอบ และการลงโทษผู้กระทำผิด เพราะหากสามารถวิเคราะห์และเชื่อมโยงข้อมูลได้ชัดเจนอย่างเป็นระบบ เชื่อมโยงให้เห็นถึงกระบวนการและผู้ที่มีส่วนร่วมในกระบวนการคอร์รัปชันทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และการอ้างอิงถึงข้อกฎหมาย กฎระเบียบของทางราชการที่ผู้ถูกกล่าวหาไม่ปฏิบัติตาม หรือละเว้นการปฏิบัติ ทำให้หน่วยงานที่มีหน้าที่ในการตรวจสอบตามกฎหมายดำเนินการได้รวดเร็วขึ้น วิธีการวิเคราะห์ และเชื่อมโยงข้อมูล มีดังนี้

1. นำเอกสารและข้อมูลจากพยานบุคคลที่มีทั้งหมดมาเรียบเรียง โดยเรียงลำดับข้อมูลที่มีตามวัน เดือน ปีที่ระบุในเอกสาร

2. เชื่อมโยงข้อมูล และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งหมด เพื่อให้เห็นกระบวนการคอร์รัปชันที่เกิดขึ้น โดยเชื่อมโยงเหตุการณ์ที่ปรากฏตามเอกสารว่าใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ อย่างไร ซึ่งในขั้นนี้จะสามารถชี้ให้เห็นได้ว่าเกิดการคอร์รัปชันขึ้นในขั้นตอนใดบ้าง และใครมีส่วนเกี่ยวข้อง

3. นำกฎหมาย ระเบียบของทางราชการที่เกี่ยวข้องกับกรณีนั้นๆ มาเทียบเคียงกับการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐที่เกิดขึ้น เพื่อเป็นการยืนยันถึงการกระทำว่าได้กระทำผิดในกฎหมายใด ระเบียบของทางราชการที่เกี่ยวข้องใดบ้าง

4. ระบุพฤติการณ์ของเจ้าหน้าที่รัฐและบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งหมดในกระบวนการคอร์รัปชัน ตามข้อกฎหมาย หรือระเบียบของทางราชการที่เกี่ยวข้องเป็นข้อๆ ให้ชัดเจน เพื่อเตรียมยื่นเรื่องร้องเรียนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

2.3.5.5 ร้องเรียนไปยังหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย และติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ประชาชนฯ สามารถใช้สิทธิและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ที่เอื้อต่อการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันในหลายมาตรา ดังนี้ มาตรา 45 มาตรา 56 มาตรา 57 มาตรา 58 มาตรา 59 มาตรา 60 มาตรา 61 มาตรา 62 มาตรา 66 มาตรา 67 มาตรา 85 มาตรา 87 มาตรา 163 มาตรา 164 มาตรา 165 มาตรา 271 มาตรา 285 มาตรา 286 มาตรา 287

การทำหนังสือร้องเรียนไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ดำเนินการตรวจสอบ ประชาชนที่จะยื่นหนังสือร้องเรียนต้องเข้าใจบทบาท หน้าที่ และข้อจำกัดของหน่วยงานที่ประสงค์จะยื่นเรื่องร้องเรียน ซึ่งหน่วยงานที่ประชาชนร้องเรียน เพื่อให้ดำเนินการในกรณีการคอร์รัปชัน มีดังต่อไปนี้

1. สถานีตำรวจในพื้นที่ที่ได้รับความเสียหาย ประชาชนสามารถแจ้งความกับตำรวจให้ดำเนินคดีกับบุคคลที่ทำการคอร์รัปชัน โดยตำรวจจะสอบปากคำ และขอเอกสารหลักฐานที่มีไว้ ซึ่งเมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการแจ้งความ ผู้แจ้งความต้องขอสำเนาคำให้การของตนเองที่ลงลายมือชื่อแล้ว รวมถึงขอหมายเลขบันทึกประจำวันคดีจากตำรวจเก็บไว้เป็นหลักฐานในการติดตามเรื่อง ซึ่งตำรวจจะมีหน้าที่สอบสวนข้อเท็จจริง และสรุปสำนวนคดีส่งไปยังคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ให้แล้วเสร็จภายใน 90 วัน ผู้แจ้งความติดตามสอบถามความคืบหน้าในการดำเนินงานจากตำรวจเจ้าของคดีทุก 30 วัน จนครบกำหนด 90 วันที่ต้องสรุปสำนวนส่งไป ป.ป.ช. เพื่อป้องกันความล่าช้า หากตำรวจผู้รับแจ้งความไม่รับแจ้งความ หรือรับแจ้งความแต่ทำคดีล่าช้าเกินกว่าระเวลาที่กฎหมายกำหนดสามารถร้องเรียนต่อ ป.ป.ช. ได้ ในฐานที่เป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติ หน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใดหรือปฏิบัติ หรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ โดยทุจริต (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157)

2. นายอำเภอ และผู้ว่าราชการจังหวัด ประชาชนทำหนังสือร้องเรียน สมาชิก สภา อบต. นายก อบต. รองนายก อบต. เลขานุการนายก อบต. พนักงานส่วนตำบล ลูกจ้างของ อบต. ที่มีพฤติการณ์น่าเชื่อได้ว่าประพฤติมิชอบ หรือโดยทุจริต รวมทั้งพยานเอกสารหลักฐาน หรือพยานบุคลที่มีต่อนายอำเภอ และผู้ว่าราชการจังหวัด ในฐานะที่นายอำเภอ มีอำนาจกำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของ อบต. ให้เป็นไปตามกฎหมาย และระเบียบข้อบังคับของทางราชการ มีอำนาจเรียกสมาชิก สภา อบต. นายก อบต. รองนายก อบต. เลขานุการนายก อบต. พนักงานส่วนตำบล ลูกจ้างของ อบต. มาชี้แจ้งหรือสอบสวน เรียกรายงานและเอกสารใดมาตรวจสอบ มีอำนาจสอบสวนแนะนำตักเตือน ออกคำสั่งระงับการปฏิบัติราชการของนายก อบต. แล้วรายงานผู้ว่าราชการจังหวัดทราบและวินิจฉัยสั่งการตามที่เห็นสมควร หรือให้พ้นจากตำแหน่ง โดยผู้ว่าราชการจังหวัดอาจดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมด้วยก็ได้ คำสั่งผู้ว่าราชการจังหวัดให้เป็นที่สุด

3. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงที่เกี่ยวข้องในฐานะเป็นเจ้ากระทรวงผู้รับผิดชอบ ดูแลควบคุมการดำเนินการของหน่วยงาน และโครงการในกระทรวงนั้นๆ ให้ถูกต้อง สุจริตโปร่งใสตรวจสอบได้ ประชาชนพบเห็นการคอร์รัปชันที่อยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงใดกระทรวงหนึ่งสามารถทำหนังสือร้องเรียนไปยังรัฐมนตรีว่าการกระทรวงที่เกี่ยวข้องให้ตรวจสอบโครงการว่าผู้รับผิดชอบโครงการปฏิบัติตามระเบียบ ขั้นตอน และกฎหมายที่เกี่ยวข้องได้ครบถ้วน ถูกต้องและโปร่งใสหรือไม่ โดยหนังสือร้องเรียนต้องบรรยายพฤติการณ์ของบุคคล หน่วยงานสังกัด ที่น่าเชื่อได้ว่าประพฤติมิชอบ หรือโดยทุจริต รวมทั้งพยานเอกสารหลักฐาน หรือพยานบุคลที่มี

4. นายกรัฐมนตรี ประชาชนทำหนังสือร้องเรียนไปยังรัฐมนตรีให้พิจารณาโครงการอีกครั้ง รวมถึงตรวจสอบ ควบคุม ดูแล รัฐมนตรีกระทรวงที่เกี่ยวข้องหากเพิกเฉยต่อการ

ตรวจสอบข้อเท็จจริงที่ประชาชนได้ร้องเรียนไป โดยเนื้อหาในหนังสือร้องเรียนคล้ายคลึงกับหนังสือที่ส่งไปยังรัฐมนตรีว่าการกระทรวง สำเนาหนังสือร้องเรียนที่ส่งไปยังรัฐมนตรีว่าการกระทรวง และแจ้งผลการดำเนินการของกระทรวงหลังจากที่มีหนังสือร้องเรียนยังรัฐมนตรีว่าการกระทรวงนั้นๆ

5. คณะกรรมาธิการศึกษา ตรวจสอบเรื่องการทุจริต และเสริมสร้างธรรมาภิบาล วุฒิสภามีอำนาจหน้าที่พิจารณาร่างพระราชบัญญัติ พิจารณาศึกษาและตรวจสอบเรื่องการทุจริตประพฤติมิชอบในหน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานอื่น รวมถึงการเสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารราชการแผ่นดิน และศึกษาเรื่องใด ๆ เกี่ยวกับกลไก กระบวนการและมาตรการป้องกันและปราบปรามการทุจริตประพฤติมิชอบ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประชาชนยื่นเรื่องร้องเรียนให้ตรวจสอบการคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่รัฐ โดยบรรยายถึงพฤติกรรมการคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่รัฐที่เกิดขึ้น พร้อมกับเอกสารหลักฐาน และพยานบุคคลเท่าที่มี โดยคณะกรรมาธิการฯ จะมีคณะอนุกรรมาธิการกลั่นกรองเรื่องร้องเรียน และคณะอนุกรรมาธิการตรวจสอบการทุจริตสืบค้นข้อเท็จจริงและเรียกบุคคลที่เกี่ยวข้องมาให้ข้อมูลกับคณะกรรมาธิการ ซึ่งจะนำไปสู่กระบวนการดำเนินการทางกฎหมายต่อไป

6. คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) มีหน้าที่ดูแลการใช้จ่ายงบประมาณแผ่นดินทั่วประเทศ สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน (ส่วนกลาง) กรุงเทพมหานคร และสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน ส่วนภูมิภาคที่ 1-15 ซึ่งแบ่งเขตพื้นที่ความรับผิดชอบ ได้แก่ ภูมิภาคที่ 1 พระนครศรีอยุธยา ภูมิภาคที่ 2 ชลบุรี ภูมิภาคที่ 3 นครปฐม ภูมิภาคที่ 4 นครราชสีมา ภูมิภาคที่ 5 อุบลราชธานี ภูมิภาคที่ 6 อุดรธานี ภูมิภาคที่ 7 ขอนแก่น ภูมิภาคที่ 8 เชียงใหม่ ภูมิภาคที่ 9 ลำปาง ภูมิภาคที่ 10 พิษณุโลก ภูมิภาคที่ 11นครสวรรค์ ภูมิภาคที่ 12 เพชรบุรี ภูมิภาคที่ 13 สุราษฎร์ธานี ภูมิภาคที่ 14 นครศรีธรรมราช ภูมิภาคที่ 15 สงขลา ประชาชนสามารถทำหนังสือร้องเรียน โดยผู้ร้องเรียนต้องแจ้งรายละเอียดชื่อเจ้าหน้าที่รัฐผู้ถูกร้องเรียน หรือ ตำแหน่ง หรือ ชื่อหน่วยงานที่เจ้าหน้ารัฐคนผู้ถูกร้องเรียนสังกัดอยู่ หรือสถานที่ที่มีการกระทำผิด และบรรยายถึงพฤติการณ์การใช้งบประมาณของเจ้าหน้าที่รัฐไม่โปร่งใส ผิดประเภท แพงกว่าความเป็นจริง หรือทำให้เกิดความเสียหายแก่รัฐในโครงการ หรือกิจการอันหนึ่งอันใดของหน่วยงานรัฐ ช่วงเวลา และผู้ร้องเรียนต้องระบุรายละเอียดเกี่ยวกับชื่อ ที่อยู่ หรือข้อมูลอื่นใดของผู้ร้องเรียนที่สามารถติดต่อได้ส่งไปยังที่อยู่ของ สตง. ส่วนกลาง หรือ สตง. ส่วนภูมิภาคตามพื้นที่เกิดการคอร์รัปชัน และผ่านเว็บไซด์ http://www.oag.go.th/Call/CallServlet

7. คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ไต่สวนข้อเท็จจริงและชี้มูลการทุจริตของเจ้าหน้าที่ของรัฐระดับ 8 ขึ้นไปจนถึงนายกรัฐมนตรี ประชาชน

สามารถทำหนังสือร้องเรียน โดยในการร้องเรียนต้องมีรายละเอียดให้ครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนด ได้แก่ 1) ชื่อและที่อยู่ของผู้กล่าวหา 2) ชื่อหรือตำแหน่งของผู้ถูกกล่าวหา 3) ข้อกล่าวหาการกระทำความผิด 4) บรรยายพฤติการณ์การกระทำความผิดตามข้อกล่าวหาอย่างละเอียด เพื่อให้ทราบถึงวันเวลาที่กระทำความผิด รายละเอียดการกระทำความผิด พร้อมระบุพยานหลักฐานหรืออ้างพยานหลักฐานที่สามารถยืนยันหรือสนับสนุนการ กล่าวหาร้องเรียนว่ามีอะไรบ้าง มีพยานบุคคลที่รู้เห็นเหตุการณ์ หรือไม่ เป็นผู้ใด อย่างไร ในเรื่องนี้ได้กล่าวหาร้องเรียนไปหน่วยงานใดหรือไม่ และเป็นผลประการใด 5) ควรป้อนข้อมูลเกี่ยวกับชื่อ - สกุล หมายเลขประจำตัวประชาชน ที่อยู่ โทรศัพท์ และจดหมายอีเล็กทรอนิกส์ (e-mail) ของผู้กล่าวหาที่สามารถติดต่อได้ให้ชัดเจน เพื่อประโยชน์ในการติดต่อกลับเพื่อยืนยันการกล่าวหาร้องเรียน ขอทราบข้อเท็จจริงเพิ่มเติมให้ชัดเจนสามารถดำเนินการต่อไปได้ หรือเพื่อรายงานผลให้ท่านทราบ ข้อมูลของท่านจะถูกเก็บเป็นความลับอย่างที่สุด กรณีที่ไม่เปิดเผยชื่อ - สกุลจริงถือว่าเป็น "บัตรสนเท่ห์" ซึ่งหากไม่ระบุพยานหลักฐานชัดเจนเพียงพอที่จะดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงได้ คณะกรรมการป.ป.ช. อาจไม่รับหรือยกเรื่องร้องเรียนดังกล่าวขึ้นพิจารณาได้ ในกรณีที่แจ้งเรื่องร้องเรียนผ่านจดหมายอีเล็กทรอนิกส์ (e-mail) ให้ลงทะเบียนเป็นผู้กล่าวหา เพื่อประโยชน์ในการติดต่อกลับเพื่อยืนยันการกล่าวหา และขอทราบข้อเท็จจริงเพิ่มเติมให้ชัดเจนขึ้น หรือเพื่อรายงานผลให้ประชาชนผู้ร้องเรียนทราบ หรือเพื่อประโยชน์ในการติดตามเรื่องที่ท่านกล่าวหาร้องเรียน ข้อมูลของท่านจะถูกเก็บไว้เป็นความลับอย่างที่สุด เพื่อร้องเรียนของผู้ร้องเรียน และการแจ้งรายละเอียดเพิ่มเติมต่อไป แต่หากประชาชนผู้ร้องไม่ประสงค์จะให้ติดต่อกลับหรือไม่ต้องการเปิดเผยก็จะไม่ต้องลงทะเบียนเป็นผู้กล่าวหา หรือหากลงทะเบียนเป็นผู้กล่าวหาแต่ประสงค์ที่จะให้สำนักงาน ป.ป.ช. ปกปิดต้องระบุให้ชัดเจน ส่งเรื่องร้องเรียนไปยังสำนักงาน 1) ป.ป.ช. เลขที่ 361 ถ.นนทบุรี - สนามบินน้ำ ต.ท่าทราย อ.เมือง จ.นนทบุรี 11000 2) โทรศัพท์ 0 2528 4800-49 และ 3) เว็บไซด์ http://www.nacc.go.th/nacc_accuse.php

8. สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ กระทรวงยุติธรรม (ป.ป.ท.) มีหน้าที่คล้ายคลึงกับ ป.ป.ช. การร้องเรียนเรื่องคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่รัฐประชาชนสามารถทำได้ โดยเนื้อหารายละอียดของหนังสือร้องเรียนคล้ายคลึงกับการร้องเรียนไปยัง ป.ป.ช. แต่ต่างกันที่ ป.ป.ท. จะตรวจสอบและปราบปรามการทุจริต ตั้งแต่ ระดับ 8 ลงไปจนถึงระดับท้องถิ่น ประชาชนสามารถส่งเรื่องร้องเรียนไปยังสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามทุจริตในภาครัฐ เลขที่ 99หมู่ 4 อาคารซอฟต์แวร์พาร์ค ถนนแจ้งวัฒนะ ตำบลคลองเกลือ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี 11120หรือโทรศัพท์ 0 2502 8285-6

9. คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ การยื่นเรื่องให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนตรวจสอบ ส่วนใหญ่จะเป็นกรณีเป็นโครงการขนาดใหญ่ของรัฐที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิชุมชน ประชาชนผู้ร้องเรียนต้องระบุชื่อ ชื่อสกุล ที่อยู่ของผู้ร้องเรียนหรือผู้ทำการแทน ที่สามารถติดต่อกลับได้ ในหนังสือร้องเรียนต้องระบุชื่อ ชื่อสกุลของบุคคล หรือหน่วยงานรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่ไม่เป็นธรรม บรรยายถึงการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐ หรือหน่วยงานรัฐที่ทำให้เกิดความเดือดร้อนหรือเป็นผู้ละเมิดสิทธิ รายละเอียดการกระทำหรือเหตุการณ์ที่ประสบปัญหาเดือดร้อน หรือได้รับการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม หรือมีการละเมิดสิทธิ โดยร้องเรียนได้ทาง 1) โทรศัพท์สายด่วน 1377 2) เขียนจดหมายส่งไปที่ตู้ ปณ. 4 หลักสี่ กรุงเทพฯ 10210 3) โทรศัพท์ 0 2141 3978-83 4) โทรสารหมายเลข 0 2143 9578 5) ร้องเรียนด้วยวาจา โดยไปที่สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ 6) ส่งข้อความผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (e-mail) ที่ help@nhrc.or.th 7) ส่งเรื่องร้องเรียนผ่านองค์การเอกชนด้านสิทธิมนุษยชน ตามที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติกำหนด และ 8) ส่งเรื่องร้องเรียนโดยตรงถึงกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ หรือเจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

10. ผู้ตรวจการแผ่นดิน ประชาชนทำหนังสือร้องเรียนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องบรรยายพฤติกรรมที่เน้นเรื่องที่เกี่ยวกับจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยประชาชนสามารถยื่นคำร้องเรียนด้วยหนังสือ ด้วยวาจาทางโทรศัพท์และทางอินเทอร์เน็ตได้ ดังนี้ 1) การร้องเรียนด้วยหนังสือจะต้อง ระบุชื่อและที่อยู่ของผู้ร้องเรียน ระบุเหตุที่ทำให้ต้องร้องเรียน ใช้ถ้อยคำสุภาพ ลงลายมือชื่อผู้ร้องเรียน และการส่งหนังสือร้องเรียน สามารถนำส่งด้วยตนเอง ส่งทางไปรษณีย์ มอบให้บุคคลอื่นนำส่ง ส่งผ่าน ส.ส หรือ ส.ว ส่งทางโทรสาร (Fax) และวิธีอื่นๆ ตามที่ผู้ตรวจการแผ่นดินกำหนด 2) การร้องเรียนด้วยวาจาทางโทรศัพท์ 2.1) โทรศัพท์ไปยังสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน หมายเลขโทรศัพท์ 1676 (ฟรีทั่วประเทศ) 2.2) แจ้งชื่อ ที่อยู่ และหมายเลขโทรศัพท์ (ถ้ามี) ของผู้ร้องเรียน 2.3) แจ้งเลขประจำตัวประชาชนหรือเลขที่หนังสือเดินทางของผู้ร้องเรียน 2.4) ระบุเหตุที่ทำให้ต้องร้องเรียน 3) การร้องเรียนด้วยวาจาทางโทรศัพท์ เรื่องร้องเรียนด้วยวาจาต้องเป็นเรื่องจำเป็นเร่งด่วนหรือไม่ยุ่งยากซับซ้อน ใช้ถ้อยคำสุภาพ ยินยอมให้มีการบันทึกเสียงคำร้องเรียนไว้เป็นหลักฐาน 4) การร้องเรียนทางอินเทอร์เน็ต (Internet) ทางเว็บไซต์ของสำนักงานฯ www.ombudsman.go.th โดยจะต้อง 4.1) แจ้งชื่อ ที่อยู่ของผู้ร้องเรียน 4.2) แจ้งเลขประจำตัวประชาชนหรือเลขที่หนังสือเดินทางของผู้ร้องเรียน 4.3) แจ้งองค์กร หน่วยงาน หรือเจ้าหน้าที่ที่ประสงค์จะร้องเรียน 4.4) เหตุที่ทำให้ต้องร้องเรียนพร้อมข้อเท็จจริง หรือพฤติการณ์ที่เกี่ยวกับเรื่องร้องเรียนตามสมควร 5) แจ้งทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-mail)

11. ศาลปกครอง โดยปกติ คดีที่เอกชนจะฟ้องต่อศาลปกครองนั้นได้แก่ คดีพิพาทระหว่างหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกับเอกชน เนื่องจากการกระทำทางปกครองหรือการใช้อำนาจทางปกครอง หรือเป็นการกระทำโดยไม่สุจริต ของเจ้าหน้าที่ฯ ในการกระทำทางปกครองนั้นๆ หรือเป็นคำสั่งทางปกครองที่ถูกต้องหรือไม่ โดยการยื่นฟ้องต่อศาล ผู้ฟ้องต้องเป็นผู้เสียหายโดยตรง โดยทำคำฟ้องเป็นหนังสือและมีรายการตามที่กำหนดไว้และยื่นโดยถูกวิธีการฟ้องคดีปกครองไม่มีแบบของคำฟ้องกำหนดไว้เฉพาะ แต่ต้องทำเป็นหนังสือ (ฟ้องด้วยวาจาไม่ได้) โดยในคำฟ้องหรือในหนังสือต้องระบุถึงศาลปกครองเพียงหน่วยงานเดียว ไม่ควรระบุถึงหน่วยงานอื่นๆ มาพร้อมกันในคราวเดียว (กรณีที่ยื่นเรื่องหลายหน่วยงาน) เนื่องจากจะทำให้เกิดความไม่แน่ใจว่าผู้ฟ้องคดีมีความประสงค์จะฟ้องคดีต่อศาลปกครอง ซึ่งจึงจำเป็นต้องมีหนังสือสอบถามกลับไปยังผู้ฟ้องคดีอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งทำให้คดีปกครองล่าช้าได้ ในเนื้อความคำฟ้องต้อง ใช้ถ้อยคำสุภาพ ระบุ ชื่อ ที่อยู่ของผู้ฟ้องคดีและผู้ถูกฟ้องคดี ข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์เกี่ยวกับการกระทำที่เป็นเหตุแห่งการฟ้องคดี คำขอและลายมือชื่อผู้ฟ้องคดี โดยต้องแนบพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องไปพร้อมคำฟ้อง โดยผู้ฟ้องคดีต้องจัดทำสำเนาคำฟ้องและสำเนาพยานหลักฐานตามจำนวนผู้ถูกฟ้องคดีด้วย สำหรับวิธีการยื่นคำฟ้องนั้นจะยื่นด้วยตนเอง หรือมอบอำนาจให้ผู้อื่นยื่นแทน (ผู้ฟ้องคดีจะต้องทำ ใบมอบอำนาจพร้อมทั้งติดอากรแสตมป์ราคา 30 บาท) หรือจะส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนก็ได้ ในกรณีที่มีผู้ประสงค์จะฟ้องคดีหลายคนในเหตุเดียวกัน บุคคล ดังกล่าวจะยื่นคำฟ้องร่วมกันเป็นฉบับเดียว โดยมอบให้ผู้ฟ้องคดีคนหนึ่งเป็นตัวแทนของผู้ฟ้องคดีทุกคนก็ได้ ในกรณีนี้ถือว่าการกระทำของตัวแทนผู้ฟ้องคดีในกระบวนพิจารณาผูกพันผู้ฟ้องคดีทุกคนด้วย ประชาชนยื่นคำฟ้องได้ที่อาคารศาลปกครอง เลขที่ 120หมู่ที่ 3 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่ง สองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210 หรือโทรศัพท์ 0 2141 1111 และสายด่วนศาลปกครอง 1355

2.3.5.6 การถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งสามารถเข้าชื่อกันถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่น ซึ่งได้แก่ สมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่น และถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง ดังนี้

1. การถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่น ประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งในพื้นที่ และไม่เป็นผู้เสียสิทธิทางการเมืององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (1.1 จำนวนไม่เกิน 100,000คนต้องมีผู้เข้าชื่อไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น 1.2 จำนวน 100,001 – 500,000 คน ต้องมีผู้เข้าชื่อไม่น้อยกว่า 20,000 คนของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น 1.3 จำนวน 500,001 – 1,000,000 คน ต้องมีผู้เข้าชื่อไม่น้อยกว่า 25,000 คน ของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น 1.4 จำนวน 1,000,001 คนขึ้นไปต้องมีผู้เข้าชื่อไม่น้อยกว่า 30,000คนของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น) เข้าชื่อร้องขอต่อผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อดำเนินการให้มีการลงคะแนนเสียงถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นผู้ใดหรือผู้บริหารท้องถิ่นผู้ใดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น โดยคำร้องต้องระบุพฤติกรรมที่ไม่สมควรดำรงตำแหน่งต่อไป คอร์รัปชัน พร้อมเอกสารหลักฐานและพยานบุคคลเท่าที่จะสามารถนำมาอ้างอิงได้ และประชาชนทุกคนที่เข้าชื่อถอดถอนต้องระบุชื่อที่อยู่ ลายมือชื่อ สำเนาบัตรประชาชน หรือหลักฐานอื่นของทางราชการที่มีรูปถ่ายสามารถแสดงตนได้ และต้องระบุรายชื่อของตัวแทนประชาชนที่ได้รับมอบหมายให้มีอำนาจในการดำเนินการแทนประชาชนทั้งหมดที่เข้าชื่อกันยื่นคำร้องไปยังผู้ว่าราชการจังหวัด หรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยให้ดำเนินการตาม พ.ร.บ. ว่าด้วยการลงคะแนนเสียงเพื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2542

2. การถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า 20,000 คน มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอให้ถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภาประธานศาลฎีกา ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานศาลปกครองสูงสุด หรืออัยการสูงสุดออกจากตำแหน่งได้ต่อประธานวุฒิสภา ภายใน 180 วัน นับแต่วันที่ริเริ่มรวบรวมรายชื่อไปแสดงตนต่อประธานวุฒิสภา โดยมีขั้นตอน ดังนี้ 2.1) มีผู้ริเริ่มรวบรวมรายชื่อจำนวนไม่เกิน 100 คน 2.2) ผู้ริเริ่มรวบรวมรายชื่อและประชาชนผู้เข้าชื่อต้องเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และไม่เสียสิทธิทางการเมือง 2.3) ผู้ริเริ่มรวบรวมรายชื่อต้องยื่นแบบแสดงตนต่อประธานวุฒิสภาก่อนรวบรวมรายชื่อประชาชนผู้มีสิทธิร้องขอ 2.4) คำร้องต้องทำเป็นหนังสือระบุชื่อ อายุ ที่อยู่ ของผู้ร้องขอพร้อมทั้งสำเนาบัตรประชาชน หรือหลักฐานอื่นใดของทางราชการที่มีรูปถ่ายสามารถแสดงตนได้ และลงลายมือชื่อของผู้ร้องขอพร้อมระบุวัน เดือน ปีให้ชัดเจน โดยในหนังสือคำร้องต้องระบุถึงพฤติกรรมของผู้ถูกกล่าวหาเป็นข้อๆ อย่างชัดเจน ได้แก่ มีพฤติการณ์ร่ำรวยผิดปกติ ส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ ส่อว่ากระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ส่อว่ากระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ส่อว่าจงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง พร้อมเอกสารหลักฐาน และพยานบุคคลเท่าที่จะสามารถนำมาอ้างอิงได้ เมื่อประธานวุฒิสภาได้รับคำขอแล้วจะส่งเรื่องไปยังคณะกรรมการ ป.ป.ช. ไต่สวนข้อเท็จจริง หากมีข้อเท็จจริงตามคำร้องจะส่งไปยังสภาเพื่อดำเนินการถอดถอน

2.3.5.7 การเปิดประเด็นสาธารณะ การเปิดประเด็นการคอร์รัปชันให้เป็นประเด็นสาธารณะจะมีผลรวดเร็ว และได้รับความช่วยเหลือ คำแนะนำจากผู้รู้ และกลุ่มอื่นๆ การทำให้เป็นประเด็นสาธารณะ ดังนี้

1. การสร้างเครือข่ายพันธมิตรที่หลากหลาย และมีปริมาณมาก เพื่อสร้างพลัง และความเข้มแข็งทางใจ และความหลากหลาย รอบด้านของข้อมูลในกระบวนการดำเนินงาน

2. ส่งข่าว และประเด็นการเคลื่อนไหวต่างๆ ให้กับสื่อมวลชนทุกแขนงเริ่มตั้งแต่สื่อท้องถิ่น สื่อเคเบิ้ลทีวี ไปจนถึงสื่อหลัก ซึ่งการได้รับความร่วมมือจากสื่อมวลชนในการเผยแพร่ข่าวสาร และประเด็นการคอร์รัปชันที่เกิดขึ้นนั้นเป็นมาตรการทางสังคมที่สำคัญส่งผลกระทบต่อผู้ทำการคอร์รัปชันทันที ได้แก่ ผู้คนในสังคมที่รู้จักผู้ทำการคอร์รัปชันคอยจับตามองพฤติกรรมอย่างใกล้ชิด เกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์ถึงกรณีที่เกิดขึ้น ได้รับความอับอาย ขาดความเป็นส่วนตัว ถูกตรวจสอบจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทุกข์ทรมานใจทั้งตนเองและครอบครัวได้รับความเสียหายด้านเกียรติยศชื่อเสียง

3. เปิดเวทีสาธารณะ และเชิญชวนเครือข่ายเข้าร่วมแสดงความคิด แลกเปลี่ยนประสบการณ์และหาแนวทางการแก้ไข ในทางกลับกันเข้าร่วมเวทีสาธารณะที่เครือข่าย หรือกลุ่มอื่นๆ เป็นผู้ดำเนินการ ซึ่งจะเกิดกระบวนการรับเรื่องต่อไปยังหน่วยงานอื่นๆ ตามที่เครือข่ายมีความสัมพันธ์

2.3.5 .8 การประท้วง การประท้วงเป็นวิธีที่ประชาชนจะเลือกนำมาปฏิบัติเป็นทางเลือกสุดท้าย หากการดำเนินการข้างต้นยังไม่เป็นผล ซึ่งการประท้วงทำได้หลายแบบ ได้แก่ การออกประกาศไปยังสาธารณชนให้ได้รับทราบถึงพฤติกรรมของผู้ที่กระทำการคอร์รัปชัน การรวมกลุ่มกันให้ได้มากที่สุดไปกดดันหน่วยงาน หรือผู้บังคับบัญชาเหนือกว่าผู้กระทำการคอร์รัปชันให้เร่งดำเนินการตามกฎหมายโดยเร็วที่สุด การเดินขบวนขับไล่ผู้กระทำการคอร์รัปชันออกนอกพื้นที่

2.3.6 แนวทางป้องกันและแก้ปัญหาการคอร์รัปชัน

การป้องกันและแก้ไขปัญหาการคอร์รัปชันไม่ใช่เป็นเรื่องที่ยากเกินไปจนไม่สามารถทำได้ แต่ก็ไม่ใช่เรื่องที่ง่ายที่จะทำให้เห็นผลเป็นรูปธรรมภายในชั่วเวลาข้ามเดือนข้ามปี คงต้องอาศัยเวลาและกลยุทธ์ที่หลากหลาย ซึ่งหากคิดจะแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันต้องแก้ไขอย่างครบถ้วนทั้งคน ระบบและบริบทอย่างสอดคล้องกัน เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2547 : 58-77) เสนอแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันที่เกี่ยวข้องกับทั้ง 3 ด้าน ดังนี้ 1) การเพิ่มโทษให้หนักขึ้นทั้งผู้ให้และผู้รับที่คอร์รัปชันต้องรับโทษเพิ่มขึ้น 2) การสร้างเครือข่ายแนวลึกเพื่อต่อต้านการคอร์รัปชันในหมู่ประชาชนเป็นตาข่ายเฝ้าตรวจสอบการทำงานของหน่วยงานราชการ 3) หน่วยงานราชการต้องเปิดเผยข้อมูลอย่างเป็นธรรม 4) การสร้างค่านิยมที่ถูกต้องในเรื่องการเห็นผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าช่วยเหลือพวกพ้องในการทำผิดกฎหมาย 5) เชิดชูคนต้นแบบที่ซื่อสัตย์ และทำความดี

เพื่อให้คนเลียนแบบในการทำความดี 6) มีกลไกถ่วงดุล ตรวจสอบการทำงานของหน่วยงานราชการ โดยให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม 7) ให้การศึกษา และให้โอกาสลงมือปฏิบัติในความเป็นพลเมืองที่ดีแก่เด็กและเยาวชน โดยเฉพาะในเรื่องคุณธรรมจริยธรรม และการปลูกฝังแนวคิดเรื่องความซื่อสัตย์ เสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม 8) จัดตั้งหน่วยข่าวที่รับแจ้งเบาะแส ให้เป็นศูนย์กลางของข้อมูล ข่าว และการประสานกับเครือข่ายต่างๆ ในการรับแจ้งเบาะแสการกระทำผิดของหน่วยงานราชการ 9) เพิ่มต้นทุนความเสี่ยงในการคอร์รัปชันที่สูงขึ้น เพื่อให้ผู้ที่คิดจะคอร์รัปชันตัดสินใจว่าจะทำผิดหรือไม่เมื่อมีความเสี่ยงในการถูกลงโทษสูงขึ้น นอกจากนั้นยังได้เสนอแนวคิดในการสร้างกลไกที่เป็นรูปธรรม เพื่อสร้างให้เกิดคุณธรรม จริยธรรมในการต่อต้านคอร์รัปชันคือ ส่งเสริมบทบาทศาสนาในองค์กรของภาคราชการมากขึ้น สร้างจรรยาบรรณวิชาชีพในทุกอาชีพ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติตามมาตรฐานทางคุณธรรม จริยธรรมของหน่วยงานและสมาชิก รัฐควรประกาศอย่างเป็นทางการถึงสิ่งที่เรียกว่าประพฤติดีและไม่ดี เพื่อให้ประชาชนส่งเสริม หรือปฏิบัติในพฤติกรรมดี และต่อต้านหรือละเว้นพติกรรมไม่ดี รัฐควรส่งเสริม และตั้งเครือข่ายประชาชนประจำทุกกรม เพื่อช่วยในการตรวจสนอบการทำงาน และการตั้งชมรมต่อต้านคอร์รัปชันในทุกหน่วยงาน จัดตั้งสภาตรวจสอบทางการเงินขององค์กรภาคประชาชน เพื่อตรวจสอบการเงินขององค์กรภาคประชาชนให้เกิดความโปร่งใสภายในองค์กรอีกชั้นหนึ่ง รวมถึงการจัดทำปฏิญญาว่าจะไม่คอร์รัปชันในหมู่ประชาชนทั่วประเทศ และกำหนดมาตรการทางสังคม เพื่อกดดัน หรือปฏิเสธบุคคลที่ทำการคอร์รัปชัน อีกทั้งต้องตั้งรางวัลเชิดชูคนทำความดีให้มีกำลังใจ และเป็นแบบให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม

ส่วนวิทยากร เชียงกูล (2551 ก, 2551 ข, 2551 ค, 2551 ง) เสนอแนวทางในการป้องกันและแก้ไขการคอร์รัปชันจากการศึกษาทั้งในและต่างประเทศผ่านบทความอย่างน้อย 4 บทความในเว็บไซต์ http://witayakornclub .wordpress.com สรุปได้ว่า ปัจจัยที่จะช่วยป้องกันการลดการคอร์รัปชันที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ การมีระบบบริหารราชการที่มีประสิทธิภาพแบบประชาธิปไตยที่เสรีและโปร่งใส ประชาชนมีส่วนร่วม มีระบบการเมือง (ทั้งระบบรัฐสภาและอื่นๆ) ที่ทำงานได้ (Well-Functioning) ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานรัฐบาล (Public Record) ได้สะดวก ควรจัดสรรงบสนับสนุนองค์กรพัฒนาเอกชนและองค์กรประชาชน ให้ทำงานคู่ขนานร่วมมือกับองค์กรอิสระ ติดตามตรวจสอบการทำงานของทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้เกิดระบบการบริหารที่ดีหรือธรรมาภิบาล (Good governance) นอกจากนั้นได้เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาการคอร์รัปชัน ดังนี้ 1. ร่างกฎหมายลูกเพื่อรองรับรัฐธรรมนูญในส่วนที่ส่งเสริมแก้ให้ประชาชนตรวจสอบและถอดถอนนักการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐได้เพิ่มขึ้น ปฏิรูปสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ให้เป็นองค์กรที่มีกำลังคนงบประมาณ

และความเข้มแข็งแบบเดียวกับในสิงคโปร์และ ฮ่องกง รวมทั้งพัฒนาองค์กรอื่น เช่น สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ให้เข้มแข็งเพิ่มขึ้น

2. ออกกฎหมายตั้งองค์กรอิสระเพิ่มขึ้น เช่นองค์การอิสระการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภาครัฐ องค์กรอิสระคุ้มครองผู้บริโภค องค์กรอิสระสภาพแวดล้อมแห่งชาติ องค์กรอิสระเพื่อความโปร่งใสและปฏิรูปกระบวนการได้มาซึ่งคณะกรรมการองค์กร ให้ได้คนที่มีความรู้คู่คุณธรรม เป็นกลาง เป็นอิสระจากพรรคการเมืองจริงๆ

3. จัดสรรงบสนับสนุนองค์กรพัฒนาเอกชน และองค์กรประชาชน ให้ทำงานคู่ขนานร่วมมือกับองค์กรอิสระ เพราะการเคลื่อนไหวเสริมของภาคประชาชนจะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้งานขององค์กรอิสระประสบความสำเร็จเพิ่มขึ้น ขณะเดียวกันก็จะช่วยให้ภาคประชาชนเข้มแข็งพัฒนาระบบประชาธิปไตยที่ประชาชนมีส่วนร่วมให้ก้าวหน้าไปมากยิ่งขึ้น

4. เร่งปฏิรูปกฎหมาย ปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทุกระดับ ปฏิรูประบบราชการ (โดยเฉพาะหน่วยงานด้านที่เกี่ยวข้องกับการเงิน การใช้งบประมาณ การออกใบอนุญาตต่างๆ) ปฏิรูประบบการศึกษา ปฏิรูปการสื่อสารมวลชน เพื่อให้กลไกการทำงานของกฎหมาย การศึกษา ระบบข้อมูลข่าวสาร มีความชัดเจน โปร่งใส มีประสิทธิภาพ ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย เป็นธรรม และเป็นประโยชน์ต่อประชาชนส่วนใหญ่เพิ่มขึ้น

5. ประชาชน นักวิชาการ ผู้ทำงาน สื่อสารมวลชนร่วมกันเรียกร้องให้หน่วยราชการเปิดเผยข้อมูลด้านงบประมาณและการใช้จ่ายรวมทั้งการทำสัญญาต่างๆ ของรัฐให้ประชาชนรับรู้ และเข้าถึงได้ง่าย ร่วมกันศึกษาทำความเข้าใจและเผยแพร่ความรู้ระบบเศรษฐกิจ ธุรกิจสมัยใหม่ที่มีความซับซ้อนให้ประชาชนเข้าใจและรู้เท่าทันนักการเมืองให้มากที่สุด

6. ส่งเสริมการรวมตัวของภาคธุรกิจ ภาคประชาชนทุกฝ่าย เป็นองค์กรผู้บริโภค และองค์กรเพื่อความโปร่งใสที่เข้มแข็ง ติดตามตรวจสอบการทำงานของทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้เกิดระบบการบริหารที่ดีหรือธรรมาภิบาล (Good Governance) คือมีประสิทธิภาพ โปร่งใสและเป็นธรรม เพราะการจัดตั้งองค์กรอิสระเพื่อช่วยตรวจสอบประเภทนี้ และการพัฒนาระบบบริหารที่ดี เป็นหนทางที่ป้องกันและลดการทุจริตคอร์รัปชันอย่างได้ผลทางหนึ่ง

7. ปฏิรูปและบังคับใช้กฎหมายให้ผู้ดำรงตำแหน่งการเมืองทั้งรัฐมนตรี สส. สว.ที่ปรึกษา เลขานุการ ฯลฯ และครอบครัวต้องโอนหุ้นที่มีเกิน 5% ให้ทรัสตีบริหารแทน และห้ามผู้มีตำแหน่งทางการเมืองเข้าไปเกี่ยวข้องที่จะเอื้อประโยชน์ให้บริษัทที่ตนถือหุ้นอยู่ด้วย

8. ออกกฎหมายให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ข้าราชการระดับสูงและคู่สมรสรายงานและเปิดเผย (Disclosure) สถานะ การเป็นเจ้าของทรัพย์สินตอนเริ่มเข้ารับตำแหน่ง และต้องรายงานทุกปี เพื่อความโปร่งใสให้สาธารณชนรับทราบ แก้กฎหมายให้คณะกรรมการการ

ตรวจสอบปราบปรามคอรัปชั่นมีอำนาจเพิ่มขึ้นถ้าหากคณะกรรมการสงสัยว่าเจ้าหน้าที่รัฐคนใด มีทรัพย์สินและพฤติกรรมการบริโภคที่ร่ำรวยผิดปกติ เจ้าหน้าที่รัฐผู้นั้นต้องเป็นฝ่ายพิสูจน์ว่าได้ทรัพย์สินที่เพิ่มขึ้นด้วยวิธีการลงทุนที่สุจริตวิธีใด หากพิสูจน์ไม่ได้ อาจถูกฟ้องยึดทรัพย์สินส่วนเกินและ/หรือ ถูกลงโทษได้ อย่างเช่นกรณีของฮ่องกง

9. การใช้หลักให้ผู้เกี่ยวข้องงดการเข้าร่วมพิจารณา (Recusal) เพื่อป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อน เพื่อป้องกันการลำเอียงจากผลประโยชน์ทับซ้อน รวมทั้งในการ พิจารณาจ้างคนหากกรรมการคนใดมีญาติพี่น้องของตนลงร่วมสมัคร เขาก็ต้องงดเว้น ไม่เข้าร่วมในคณะกรรมการการพิจารณาคัดเลือก

10. การกำหนดหลักเกณฑ์ทางจริยธรรม (Code of Ethics) หรือหลักเกณฑ์ทางการประพฤติ (Code of Conduct) สำหรับนักการเมือง ข้าราชการ และอาชีพที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์สาธารณะโดยประกาศให้สาธารณชนทราบ และอยู่ในเว็บไซด์ที่เข้าไปเปิดดูได้ตลอด หลักเกณฑ์ต้องกำหนดให้เป็นรูปธรรม

การป้องกันและแก้ไขปัญหาการคอร์รัปชันไม่ใช่เป็นเรื่องที่ยากเกินไปจนไม่สามารถทำได้ แต่ก็ไม่ใช่เรื่องที่ง่ายที่จะทำให้เห็นผลเป็นรูปธรรมภายในชั่วเวลาข้ามเดือนข้ามปี คงต้องอาศัยเวลาและกลยุทธ์ที่หลากหลาย ซึ่งมีผู้เสนอแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการคอร์รัปชันไว้มากมาย อาทิ

สังศิต พิริยะรังสรรค์ (2549 : 88-93) เห็นว่าการการควบคุมการทุจริตคอร์รัปชันต้องใช้กลยุทธ์เข้ามาดำเนินการ ดังนี้ กลยุทธ์ด้านสังคม (Societal Strategies) เน้นเรื่องปทัสฐานทางด้านจริยธรรม (Ethical norm) การศึกษา (Education) และการระมัดระวังของภาคประชาชน (Public vigilance) กลยุทธ์ทางด้านกฎหมาย (Legal Strategies) การลงโทษตามกฎหมายต่อผู้ทุจริต กลยุทธ์ทางด้านการเมือง (Political Strategies) ซึ่งให้ความสนใจในสามเรื่องคือ อำนาจ (Authority) การเข้าถึงกระบวนการตัดสินใจทางการเมืองของภาคประชาชน (Access to the political process) และการปฏิรูปการบริหารจัดการของรัฐ (Administrative reform) กลยุทธ์สุดท้ายคือ กลยุทธ์ทางด้านการตลาด (Market Strategies) เพราะโครงสร้างทางด้านการตลาดสัมพันธ์โดยตรงกับการทุจริต ดังนั้นการจัดสรรทรัพยากรให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดคือการใช้พลังของตลาดให้ทำงานอย่างราบรื่น โปร่งใส

การประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่องการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (2544 : 112) เสนอการแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันของภาคประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม ดังนี้ 1) ให้มีการจัดงบประมาณ Legal Defense Fund เพื่อช่วยเหลือในเรื่องค่าใช้จ่ายต่างๆ แก่ผู้แจ้งข่าว หรือตรวจสอบการทุจริต 2) ให้มีการสำรวจหน่วยงานรัฐที่เป็นตัวอย่างการทุจริต และไม่ทุจริต 3) ให้หน่วยงานจัดตั้งประชาสังคม

ของตนเอง เพื่อเป็นกลุ่มสนับสนุนและเชื่อมโยงเครือข่าย 4) ให้หน่วยงานรัฐเปิดเผยข้อมูลการจัดซื้อจัดจ้าง 5) ให้มีการจัดทำรายงานประจำปีของหน่วยงาน เพื่อประชาชนจะได้ตรวจสอบได้ 6) ให้ฝ่ายบริหาร (รัฐบาล) เปิดเวทีให้สื่อมวลชนสามารถซักถามคำถามต่างๆ ได้ 7) ให้รัฐบาลจัดสรรงบประมาณประจำปีโดยดูผลจากการทุจริตหรือไม่ของหน่วยงาน 8) ให้กำหนดเป็นระเบียบว่า ให้มีการประกาศโครงการของรัฐที่จะจัดทำในแต่ละปี และประกาศเรื่องการจัดซื้อจัดจ้าง 9) ตั้งกรอบระยะเวลาที่จะแก้ไข พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารของราชการ เช่น การเป็นองค์กรอิสระ ระยะเวลาที่ชัดเจนในการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการ 10) การแก้ไขกฎหมายให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเงินเปิดเผยทรัพย์สินใน Web Site ให้ประชาชนสามารถช่วย ป.ป.ช. ตรวจดูได้ 11) สร้างเครือข่ายผู้เชี่ยวชาญในการดูข้อมูลเรื่องประเภทต่างๆ 12) รัฐให้การสนับสนุนเงินทุนในการผลิตสื่อต่างๆ เผยแพร่แก่ประชาชน และ 13) การเลื่อนระดับผู้บริหาร ข้าราชการควรมีระบบการพิจาณาที่เป็นธรรม โปร่งใสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการคัดเลือกหรือกำหนดคุณสมบัติ

ส่วนไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม (2552) และวีระ สมความคิด (2552 : 91-92) มีแนวคิดสอดคล้องกันว่าการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันต้องอาศัยปัจจัยส่งเสริมการทำงานภาคประชาชนเพื่อให้เกิดความยั่งยืน 5 ประการ ดังนี้ 1) ยุทธศาสตร์องค์ความรู้ ที่ต้องเพิ่มเติมความรู้ให้มากขึ้น และเจาะลึกไปในรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ความโปร่งใส สาเหตุการเกิดคอร์รัปชัน กลไก/ระบบการทำงานที่เอื้อต่อการเกิดการทุจริตคอร์รัปชัน โดยอาศัยการศึกษาวิจัยที่ต่อเนื่อง 2) ยุทธศาสตร์การสื่อสาร เพราะถือว่าการสื่อสารทุกแขนงเป็นเครื่องมือที่มีพลังมาก ไม่ว่าจะเป็นสื่อวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ หรือแม้แต่การสื่อสารจากบุคคลและการเผยแพร่รณรงค์ เนื่องด้วยสื่อเป็นการส่งสารที่เข้าถึงประชาชนโดยตรง ถึงบ้านทุกครัวเรือน เข้าใจง่าย และมีผลให้เกิดการเลียนแบบพฤติกรรมที่พึงประสงค์ 3) ยุทธศาสตร์สร้างกระบวนการทางสังคม เพราะประชาชนเป็นส่วนหนึ่งของระบบ เป็นพันธมิตรเชิงยุทธศาสตร์ (เน้นคุณธรรม 3 ประการ คือ ซื่อสัตย์ สามัคคี มีวินัย) 4) ยุทธศาสตร์ด้านกฎหมาย ระบบ และนโยบาย และ 5) ยุทธศาสตร์ยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการภายในองค์กร ตั้งแต่กรรมการบริหาร คณะทำงาน เจ้าหน้าที่ ผู้ร่วมงานทั้งหมด พัฒนาการทำงานให้มีความเหมาะสม ปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ ยุทธวิธีในการทำงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์ มีความเป็นอิสระ คล่องตัว มีความสุจริต โปร่งใส มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีจิตสำนึกนั้น มีความแตกต่างกันในแต่ละบุคคลขึ้นอยู่กับปัจจัยเชิงเหตุหลายด้าน ทั้งสาเหตุภายใน และสาเหตุภายนอก ซึ่งต่างมีอิทธิพลต่อการเกิดจิตสำนึกทั้งสิ้น ซึ่งมีผู้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับจิตสาธารณะ จิตสำนึก จิตสำนึกสาธารณะ จิตสำนึกทางสังคม จิตสำนึกต่อส่วนรวม ดังนี้

2.4.1 งานวิจัยเกี่ยวกับจิตสาธารณะ

โกศล มีความดี (2547 : 58,61) ศึกษาเรื่องปัจจัยทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการมีจิตสาธารณะของข้าราชการตำรวจ ศึกษากลุ่มตัวอย่างข้าราชการตำรวจที่เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อพิจารณาบรรจุแต่งตั้งเป็นข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตรในปี 2547 จำนวน 207 นาย ผลการศึกษาพบว่า ข้าราชการตำรวจที่มีเจตคติต่อสาธารณะที่ดี มีการรับรู้ความสามารถของตนสูง และมีลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตนสูงมีจิตสาธารณสูงกว่าข้าราชการตำรวจที่มีเจตคติต่อสาธารณะที่ไม่ดี มีการรับรู้ความสามารถของตนต่ำและมีลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตนต่ำ ผลเช่นนี้พบในกลุ่มรวม นอกจากนี้ยังพบว่า ตัวแปรการสนับสนุนทางสังคม ได้แก่ การสนับสนุนจากครอบครัว การสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา การสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงาน และการสนับสนุนจากประชาชนมีความสัมพันธ์กันสูงกับการมีจิตสาธารณะของข้าราชการตำรวจ

วิทยพัฒนท สีหา (2551 : 55, 67-69) ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับจิตสาธารณะของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ศึกษากลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 จำนวน 1,068 คน พบว่า ปัจจัยที่สัมพันธ์กับจิตสาธารณะของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาสารคามที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดตามลำดับ ดังนี้ เหตุผลเชิงจริยธรรม (ค่าเฉลี่ยที่ 4.83) การขัดเกลาทางสังคม (ค่าเฉลี่ยที่ 4.22) และค่านิยมทางครอบครัว (ค่าเฉลี่ยที่ 4.08) และยังพบว่า ตัวแปรที่สามารถพยากรณ์จิตสาธารณะของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาสารคามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือ เหตุผลเชิงจริยธรรม อัตมโนทัศน์ ค่านิยมบุคคลทางครอบครัว ค่าสัมประสิทธ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ .302 ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R 2) เท่ากับ .091 ค่าสัมประสิทธ์การพยากรณ์ปรับปรุง (2adjR) เท่ากับ .088 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SEest) เท่ากับ .335 ตัวแปรทั้ง 3 ตัว สามารถทำนายได้ร้อยละ 8.80

2.4.2 งานวิจัยเกี่ยวกับสำนึกสาธารณะ

ผู้ศึกษาทบทวนงานวิจัยเกี่ยวกับสำนึกสาธารณะเฉพาะกรณีที่การศึกษาที่มีกลุ่มเป้าหมายใกล้เคียงกับเรื่องที่ศึกษา ศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดสำนึกสาธารณะ และเป็นประเด็นประโยชน์สาธารณะ ได้แก่ การศึกษาของวิศัลย์ โฆษิตานนท์ (25 50: 13, 241, 263) ศึกษาเรื่องการพัฒนาสำนึกสาธารณะของประชาชนในชุมชนเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ กลุ่มตัวอย่างเป็นประชาชนในอาศัยในชุมชนที่ 14 (คลองสามวา) มาแล้วไม่น้อยกว่า 6 เดือน และไม่มีแผนที่จะย้ายออกนอกชุมชนภายใน 6 เดือน จำนวน 41 คน พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะมี 2 ส่วน คือ ปัจจัยภายใน ได้แก่ ความต้องการส่วนบุคคล สถานภาพทางสังคม ความสามารถในการใช้วิจารณญาณและการตัดสินใจ และประสบการณ์และทัศนคติต่างๆ ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและการขัดเกลาทางสังคม การเรียนรู้และการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร โครงสร้างและสถาบันทางสังคม วัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรมและประวัติท้องถิ่น กฎ ระเบียบในสังคม บทบาทของผู้นำ และการบริหารจัดการและจัดกิจกรรมในชุมชน

ปริญญา บัวยุคล (2551 : 33, 35) ศึกษาเรื่องจิตสำนึกสาธารณะทางการเมืองของผู้มีสิทธิเลือกตั้งครั้งแรกในตำบลทุ่งคา อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสภาผู้แทนราษฎรอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้งเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2550 ที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2550 จำนวน 15 คน พบว่า ปัจจัยที่ทำให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรกไปใช้สิทธิเลือกตั้งคือ การทำหน้าที่ตามกฎหมาย และความต้องการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ไชยรัตน์ ศิรินคร (2548 : 21-23, 45-46) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อจิตสำนึกสาธารณะด้านการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในชุมชนเขตเทศบาลนครพิษณุโลก กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาคือ หัวหน้าครัวเรือนในชุมชนเขตเทศบาลนครพิษณุโลก จำนวน 400 คน พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อจิตสำนึกสาธารณะด้านการจัดการขยะมูลฝอยได้แก่ ความคิดเห็นต่อการจัดการขยะมูลฝอย มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบเท่ากับ 9.564 จำนวนการมีส่วนร่วมในโครงการด้านการจัดการขยะมูลฝอย มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบเท่ากับ 7.679 และจำนวนช่องทางการสื่อสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบเท่ากับ 6.433

ช้องนาง ชาสิงห์แก้ว (2547 : 49, 69-73,77-78) ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการรักษาสมบัติสาธารณะ และการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของชุมชนภูเวียง จังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาแบ่งเป็น 3 กลุ่ม โดยต้องเป็นบุคคลที่มีทะเบียนบ้านอยู่ในตำบลในเมืองไม่น้อยกว่า 1 ปี ประกอบด้วย กลุ่มที่หนึ่ง กลุ่มผู้นำที่เป็นทางการ 8 คน กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้นำตาม

ธรรมชาติ 5 คน และกลุ่มที่สาม กลุ่มชาวบ้าน 2 คน รวมทั้งสิ้น 15 คน พบว่า ปัจจัยที่เสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของชุมชนภูเวียง ได้แก่ ครอบครัวเป็นแบบอย่างรวมถึงการอบรมสั่งสอน มีส่วนร่วมช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆ ของหมู่บ้าน นอกจากนั้น ยังพบปัจจัยส่วนบุคคลด้วย ได้แก่ เป็นคนเรียบง่าย ไม่นิ่งดูดาย ไม่ เกียจคร้าน และพูดจริงทำจริง

2.4.3 งานวิจัยเกี่ยวกับจิตสำนึก

การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับจิตสำนึกในมิติต่างๆ ซึ่งผู้ศึกษาทบทวนเรื่องที่ปัจจัยที่ทำให้เกิดสำนึกสาธารณะ และเป็นประเด็นประโยชน์สาธารณะ จำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ การศึกษาของอัจฉรา โฉมแฉล้ม (2544 : 43, 64-71) ศึกษาเรื่องจิตสำนึกของนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ต่อการรวมกลุ่มเพื่อกิจกรรมเพื่อสังคม กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่เข้ารวมกลุ่มกิจกรรมเพื่อสังคมของมหาวิทยาลัย และได้รับตำแหน่งให้ทำหน้าที่ใดหน้าที่หนึ่งในคณะกรรมการบริหารกิจกรรมนักศึกษา จำนวน 317 คน พบว่า ปัจจัยที่นักศึกษาเห็นว่าเป็นตัวผลักดันที่ทำให้เกิดจิตสำนึกในการรวมกลุ่มกิจกรรมเพื่อสังคมของนักศึกษามีอยู่ 3 ประการ ได้แก่ 1) ปัจจัยผลักดันจากกลุ่มและสภาวะสังคม ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสังคม การรวมกลุ่มกิจกรรมเพื่อสังคมมีแรงผลักดันจากกลุ่มเพื่อน ความต้องการการยอมรับทางสังคม และการคาดหวังผลประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรม 2) ปัจจัยผลักดันจากสถานการณ์ภายนอก ได้แก่ ปัจจัยผลักดันจากสถานการณ์ทางสังคม ประกอบด้วย ปัญหาสังคมที่เพิ่มมากขึ้น การสนับสนุนจากมหาวิทยาลัย ค่าตอบแทน และความตื่นตัวของนักศึกษามหาวิทยาลัยอื่นๆ 3) ปัจจัยผลักดันด้านความรักที่มีต่อผู้อื่น ประกอบด้วย ความต้องการที่จะพัฒนาสังคม ความต้องการที่จะแก้ไขปัญหาสังคม และความต้องการที่จะพัฒนามหาวิทยาลัย

หฤทัย อาจปรุ (2544: 94-95, 129) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ภาวะผู้นำ รูปแบบการดำเนินชีวิต และความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองกับการมีจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาของนักศึกษาพยาบาล เขตกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาพยาบาลที่กำลังศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ปีการศึกษา 2544 ภาคเรียนที่ 2 จำนวน 356 คน พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาพยาบาลคือ ภาวะผู้นำ รูปแบบการดำเนินชีวิตกลุ่มก้าวหน้า ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง กลุ่มวิชาชีพ กลุ่มกิจกรรม และกลุ่มวิชาการมีความสัมพันธ์ทางบวกกับในระดับปานกลางกับการมีจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาของนักศึกษาพยาบาลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนรูปแบบการดำเนินชีวิตกลุ่มสังคม และการมีสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติมีความสัมพันธ์ทางบวกกับในระดับต่ำกับการมีจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาของนักศึกษาพยาบาลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยการมีสังกัด

ทบวงมหาวิทยาลัยและรูปแบบการดำเนินชีวิตมีความสัมพันธ์ทางบวกกับในระดับต่ำกับการมีจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาของนักศึกษาพยาบาลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และการมีภูมิลำเนามีจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาของนักศึกษาพยาบาลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.4.4 งานวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมอาสาสมัคร

การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมอาสาสมัครของคมนา วัชรธานินท์ (2546 : 87-100) ที่ศึกษาเรื่องปัจจัยเชิงเหตุและผลที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมอาสาสมัครพัฒนาของนักศึกษามหาวิทยาลัย โดยศึกษากลุ่มตัวอย่างนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง และนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับอุดมศึกษาปีที่ 3 ทั้งชายและหญิง อายุระหว่าง 19-24 ปี แห่งละ 180 คน รวม 360 คน พบว่า นักศึกษาที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน มากได้รับการสนับสนุนทางสังคมมาก มีแบบอย่างการอาสามากมีปริมาณการเรียนวิชาที่เกี่ยวกับสังคม-พฤติกรรมศาสตร์มาก มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมมากมีลักษณะมุ่งอนาคตมาก มีความเชื่ออำนาจภายในตนสูง มีพฤติกรรมอาสาในอดีตมาก มีเอกลักษณ์แห่งอีโก้สูงจะเป็นผู้มีพฤติกรรมอาสาสมัครพัฒนามากกว่าผู้ที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อย ได้รับการสนับสนุนทางสังคมน้อย มีแบบอย่างการอาสาน้อย มีปริมาณการเรียนวิชาที่เกี่ยวกับสังคม-พฤติกรรมศาสตร์น้อย มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมน้อย มีลักษณะมุ่งอนาคตน้อย มีความเชื่ออำนาจภายในตนต่ำ มีพฤติกรรมอาสาในอดีตน้อย มีเอกลักษณ์แห่งอีโก้ต่ำ ผลเช่นนี้พบในกลุ่มรวม

2.4.5 งานวิจัยเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของภาคประชาชน

วันชัย ศรีนวลนัด (2544) ศึกษาเรื่อง บทบาทของประชาสังคมกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ผู้ศึกษาเห็นว่า การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันทั้งในด้านการรณรงค์ปลุกจิตสำนึก การติดตามตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐให้อยู่ในครรลองครองธรรม การไม่สนับสนุนร่วมมือทุจริตกับเจ้าหน้าที่รัฐ และการรังเกียรติไม่ยกย่องคบค้าสมาคมกับผู้ทุจริต จะเป็นมาตรการสำคัญที่จะช่วยให้การป้องกันและปราบปรามการทุจริตบรรลุเป้าหมาย จึงเป็นภาระหน้าที่ของทุกคนที่ต้องร่วมมือกันอย่างจริงจัง ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

รุ่งโรจน์ เพชระบูรณิน (2546) ศึกษาเรื่องเครือข่ายภาคประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน : กรณีศึกษา เครือข่ายประชาชนต้านคอร์รัปปชัน (คปต.) ผลการศึกษาพบว่า การเกิดขึ้นของเครือข่ายประชาชนต้านคอร์รัปชัน (คปต.) เริ่มจากปลายปี 2543 – ปัจจุบัน ระยะเวลาเกือบ 3 ปีที่ผ่านมา เป็นกระบวนการที่มีการเชื่อมโยงประสานงานระหว่างบุคคล องค์กร

หน่วยงานต่างๆ ที่ตั้งอยู่บนวัตถุประสงค์ที่ต้องการเห็นสังคมไทยเป็นสังคมที่โปร่งใสปราศจากการทุจริตคอร์รัปชัน ด้วยปรัชญาการอยู่ร่วมกัน โดยเห็นคุณค่าของสมาชิกทุกคน อาศัยความเข้าใจและความจริงใจเป็นกลไกให้เกิดการขับเคลื่อนของเครือข่ายแทนการใช้อำนาจสั่งการ

วัชระ ดวงนภา (2547) ศึกษาเรื่องมูลเหตุที่เป็นแนวโน้มไปสู่การใช้สิทธิตรวจสอบอำนาจรัฐของประชาชน ศึกษาประชากรที่มาขอรับบริการที่สำนักงานที่ดินจังหวัดจันทบุรี สาขามะขาม ผลการศึกษาพบว่า ในด้านค่านิยม (พฤติกรรมผู้ให้บริการ) ประชาชนส่วนใหญ่มีแนวโน้มจะใช้สิทธิตรวจสอบอำนาจรัฐ หัวข้อไม่โปร่งใส และหัวข้อมีระบบพรรคพวกและผลประโยชน์มากกว่าข้ออื่นในด้านประสิทธิผล (มาตรฐานผลงาน) จากการสัมภาษณ์และวิเคราะห์เรื่องจริงที่เกิดขึ้นพบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีแนวโน้มจะใช้สิทธิตรวจสอบอำนาจรัฐในหัวข้อเสียสิทธิจากการออกคำสั่งโดยใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่มากกว่าข้ออื่น ประชาชนที่เคยให้ผลประโยชน์ตอบแทนแก่เจ้าหน้าที่จะมีแนวโน้มไปสู่การใช้สิทธิตรวจสอบผู้ใช้อำนาจรัฐมากกว่าประชาชนที่ไม่เคยให้ผลประโยชน์ใดๆ แก่เจ้าหน้าที่มาก่อนในทุกด้าน

วีระ สมความคิด (2550) ศึกษาวิจัยเรื่องการตรวจสอบการทุจริตคอร์รัปชันโดยภาคประชาชน ศึกษา กรณีเครือข่ายประชาชนต้านคอร์รัปชัน (คปต.) จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่เอื้อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ หรือการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันมี 2 ประการ ได้แก่

ประการที่ 1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ซึ่งจากเจตนารมณ์หลัก 2 ใน 3 ประการของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ (พ.ศ. 2540) ให้ความสำคัญต่อการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐของประชาชน

ประการที่ 2 ได้รับผลกระทบโดยตรง ในข้อนี้รวมถึงบุคคลผู้มีอุดมการณ์ด้วย โดยเชื่อว่าองค์กรอิสระต่างๆ ที่มีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ เช่น สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) สำนักงานคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา จะพบปัญหาสำคัญประการหนึ่งคือ การไม่ได้รับการสนับสนุน และส่งเสริมจากรัฐอย่างเต็มที่ จำนวนบุคลากรไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน อีกทั้งระเบียบแบบแผนการปฏิบัติงานต่างๆ ที่ไม่เอื้อต่อการทำหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชัน และการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐอย่างจริงจัง รวมถึงกระบวนการตรวจสอบขององค์กรอิสระข้างต้นยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะตรวจสอบและเอาผิดกับผู้ที่กระทำการทุจริตคอร์รัปชันได้ ทำให้การป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันไม่สามารถทำให้การทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทยลดน้อยลงไปได้

วีระ สมความคิด และพิศอำไพ คิดชอบ (2552) ศึกษาเรื่อง สำรวจสถานภาพองค์กรภาคประชาชนที่ทำงานด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันทั่วประเทศในปี 2551 พบว่า บุคคลที่ทำงานในองค์กรที่ทำงานด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชัน จำนวน 2,612 คน ทั่วประเทศ โดยปัจจัยที่ทำให้บุคคลมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันต่างกันขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เช่น การตื่นตัวทางการเมืองของคนในจังหวัดนั้นๆ โอกาสในการเข้ามาศึกษาเรียนรู้ในเวทีการประชุมสัมมนาที่เกี่ยวข้อง การประกอบอาชีพ สถานภาพของบุคคล ประสบการณ์ในเรื่องการทุจริตคอร์รัปชัน อายุ เพศ เป็นต้น และยังพบอีกว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดการรวมตัวกันเป็นองค์กรสามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ ลักษณะที่ 1 บุคคลหรือองค์กรซึ่งได้รับผลกระทบโดยตรงจากกรณีใดกรณีหนึ่ง ลักษณะที่ 2 บุคคลหรือองค์กรซึ่งไม่ได้รับผลกระทบโดยตรง แต่มีอุดมการณ์ และเป้าหมายเดียวกันที่จะทำงานด้านใดด้านหนึ่ง เพื่อประโยชน์แก่สาธารณะ

วีระ สมความคิด และพิศอำไพ คิดชอบ (2554) ศึกษาเรื่อง องค์ความรู้ของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน พบว่า ประชาชนที่ทำงานด้านการมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันมามากกว่า 5 ปี มีความรู้ที่แฝงฝัง (Tacit Knowledge) อยู่ในตนเอง และสามารถพัฒนารูปแบบวิธีการในการมีส่วนร่วมป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันจาก 1) ประสบการณ์จากการทำงานโดยตรง 2) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากบุคคล หรือองค์กรอื่นๆ ผ่านการพูดคุย การเสวนา สัมมนา ประชุม และการอบรมในรูปแบบต่างๆ 3) การศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม การอ่านหนังสือ งานวิจัย และเป็นผู้ค้นคว้าวิจัยด้วย และยังพบอีกว่า ที่ทำงานด้านการมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันมามากกว่า 5 ปี มีขั้นตอนการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน (Explicit Knowledge) ดังนี้ 1) การแสวงหาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับกรณีการคอร์รัปชัน 2) การแสวงหาพันธมิตรในพื้นที่ และนอกพื้นที่ หรือการสร้างเครือข่าย เพื่อเพิ่มอำนาจต่อรอง 3) การเรียนรู้ประสบการณ์จากชุมชน หรือกลุ่มอื่นๆ 4) การวิเคราะห์ และเชื่อมโยงข้อมูลให้สามารถเห็นภาพรวมของการคอร์รัปชัน 5) ร้องเรียนไปยังหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย เพื่อให้ดำเนินการตรวจสอบ และลงโทษผู้กระทำความผิด 6) การถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในระดับท้องถิ่น และผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง 7) การเปิดให้เป็นประเด็นสาธารณะเพื่อเป็นมาตรการทางสังคมในการเฝ้าระวังบุคคลผู้ทำการคอร์รัปชัน และสุดท้ายคือการประท้วง

บทที่ 3

กรอบแนวคิดและระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษาเรื่อง "จิตสำนึกของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน กรณีศึกษา ประชาชนที่อาสาสมัครเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน " โดยศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร และใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวม ข้อมูล ซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับกรอบแนวคิดและระเบียบวิธีการวิจัย ดังนี้

1. กรอบแนวคิดในการศึกษา
2. นิยามปฏิบัติการ
3. สมมติฐานทางการศึกษา
4. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
5. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ
7. การรวบรวมข้อมูล
8. การประมวลผลข้อมูล
9. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 กรอบแนวคิดในการศึกษา

จากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาได้ ดังนี้

3.1.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ประกอบด้วย

3.1.1.1 ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ

3.1.1.2 ปัจจัยภายใน ได้แก่ อุดมการณ์ ความต้องการแก้ไขปัญหาสังคม เหตุผลเชิงจริยธรรม

3.1.1.3 ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดู /ค่านิยมของครอบครัว สถานการณ์ทางสังคม แบบอย่างจากบุคคลอื่น การขัดเกลาทางสังคม (สื่อ สถาบันการศึกษา เพื่อน)

3.1.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ จิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของประชาชน 5 ระดับ ดังนี้ จิตสำนึกพึ่งตนเอง จิตสำนึกสาธารณะ จิตสำนึกอาสาสมัคร จิตสำนึกวีรชน และจิตโพธิสัตว์ ดังกรอบแนวคิดต่อไปนี้

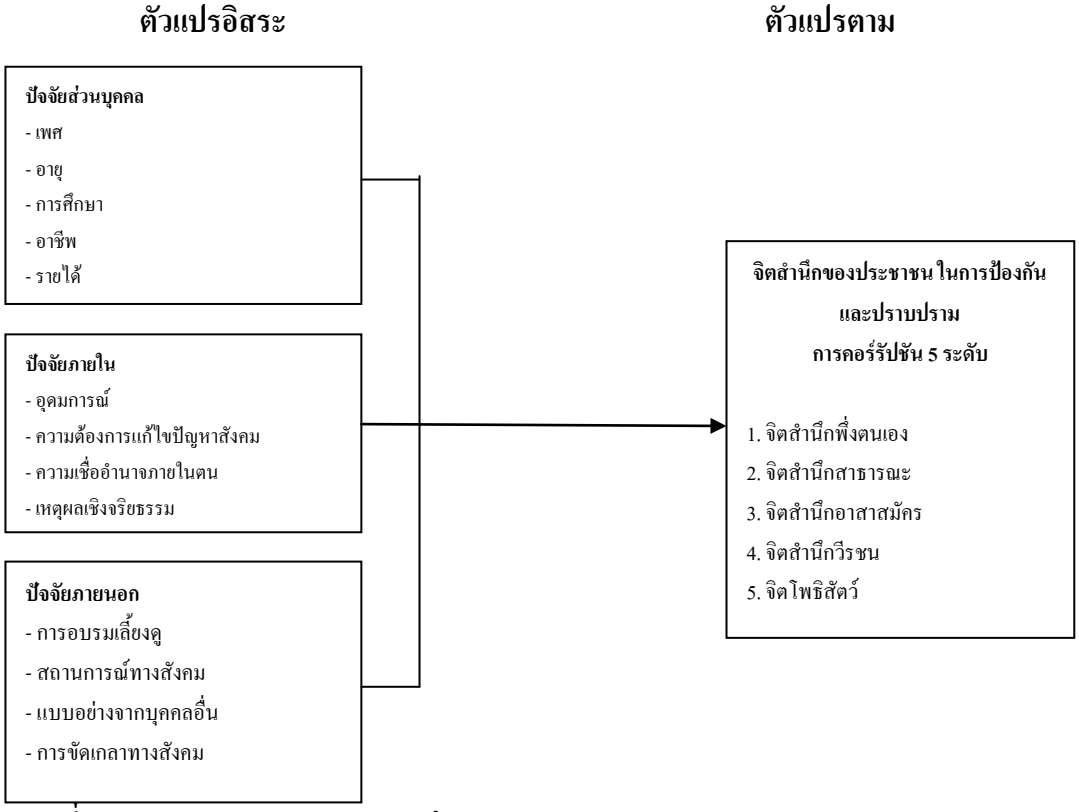

ภาพที่ 3.1 แสดงกรอบแนวคิดในการศึกษา

3.2 นิยามปฏิบัติการ

จิตสำนึก หมายถึง การตระหนักรู้ และคำนึงถึงส่วนรวม อย่างไม่นิ่งดูดาย เมื่อพบเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้อื่น ชุมชน สังคม หรือประเทศชาติ และพร้อมที่จะสละเวลา แรงกาย และ

สติปัญญาในการบรรเทาปัญหา หาแนวทางแก้ไข และพัฒนาให้เกิดประโยชน์แก่สาธารณะหรือส่วนรวมอย่างดีที่สุดตามศักยภาพอย่างไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน

ภาคประชาชน หมายถึง บุคคลที่สมัครใจทำกิจกรรม หรือเข้าร่วมกลุ่ม องค์กรสาธารณะประโยชน์ ประชาคม เอ็น จี โอ องค์กรภาคประชาชน องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรภาคที่สาม ทำกิจกรรมในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน ซึ่งบุคคลนั้นไม่ขึ้นตรงกับหน่วยงานภาครัฐ ดำเนินงานโดยอิสระ ไม่แสวงหาผลประโยชน์ หรือค้ากำไร เพื่อดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดตามวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายของตนเอง หรือของกลุ่มที่สมาชิกมีร่วมกัน ตลอดจนการสร้างอำนาจต่อรองในเรื่องนั้นๆ ให้สามารถแก้ปัญหาของตน หรือของกลุ่ม และหาเพื่อนร่วมอุดมการณ์ที่ใกล้เคียงกับตนเอง

คอร์รัปชัน หมายถึง การใช้อำนาจหน้าที่ของตนเอง หรือพวกพ้องด้วยวิธีการนอกกฎหมายหมาย หรืออาศัยช่องโหว่ของกฎหมายเบียดบังทรัพยากรของส่วนรวมที่คนส่วนใหญ่ในสังคมพึงได้รับประโยชน์ร่วมกันมาเป็นผลประโยชน์ของตนเองหรือพวกพ้อง รวมถึงพฤติกรรมซึ่งเบี่ยงเบนออกจากหน้าที่ที่ปฏิบัติโดยปกติ และการกระทำที่ทำให้ตนเองหรือพวกพ้องได้รับสิทธิพิเศษอย่างหนึ่งอย่างใดเหนือกว่าคนส่วนใหญ่ในสังคม

การป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน หมายถึง การทำหน้าที่พลเมืองตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 59 มาตรา 60 มาตรา 62 มาตรา 87 (3) โดยการเป็นศูนย์กลางในการรับเรื่องร้องเรียนจากประชาชนไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน รวมถึงการเผยแพร่ความรู้ และกระตุ้นให้ประชาชนตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนเอง และมีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองไทยในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน

ประชาชนที่อาสาสมัครเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน หมายถึง ประชาชนที่ทำงานอย่างไม่มุ่งหวังผลกำไรในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันในสังคม ซึ่งเป็นการทำหน้าที่ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 โดยเป็นการสนับสนุนหน่วยงานหรือองค์กรในระบบของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบ ป้องกันและแก้ไขคอร์รัปชันที่ไม่สามารถเข้าถึงปัญหาและขาดความคล่องตัวในการดำเนินงาน

จิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน หมายถึง การตระหนักรู้ การคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม และการมีส่วนร่วมอย่างไม่นิ่งดูดาย เมื่อพบเห็นปัญหาการคอร์รัปชันของภาครัฐ และภาคการเมือง และพร้อมที่จะสละเวลา แรงกาย และสติปัญญาในการช่วยเหลือราชการ และปฏิบัติหน้าที่พลเมืองไทยตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.

2550 บรรเทาปัญหา หาแนวทางแก้ไข และพัฒนาให้เกิดประโยชน์แก่สาธารณะหรือส่วนรวมอย่างดีที่สุดตามศักยภาพอย่างไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน 5 ระดับ ได้แก่

1. จิตสำนึกพึ่งตนเอง หมายถึง ความต้องการพึ่งศักยภาพของตนเอง ไม่รอหวังพึ่งบุคคลอื่น ไม่โทษปัจจัยภายนอก แต่มุ่งใช้สติปัญญาของตนสร้างความพอเพียงและมีภูมิคุ้มกันการคอร์รัปชันขึ้นมาด้วยตนเอง

2. จิตสำนึกสาธารณะ หมายถึง ความใส่ใจต่อส่วนรวม ห่วงใยประโยชน์สาธารณะ งบประมาณแผ่นดิน โดยจะเฝ้าระวังมิให้ใครมาคอร์รัปชัน หรือเอื้อประโยชน์จากทรัพย์สินของส่วนรวมไปเป็นของพรรคพวก ญาติพี่น้อง

3. จิตสำนึกอาสาสมัคร หมายถึง ความพร้อมที่จะเสียสละสมบัติหรือประโยชน์ส่วนตัว โดยไม่หวังผลตอบแทน

4. จิตสำนึกวีรชน หมายถึง ความเสียสละประโยชน์ส่วนตัว และมีความกล้าหาญในการต่อสู้หรือปฏิบัติหน้าที่เพื่อส่วนรวมแบบไม่กลัวยากไม่กลัวตาย เพื่อประเทศ อุดมการณ์ ความเชื่อ เป็นต้น

5. จิตโพธิสัตว์ หมายถึง ความรักและรับใช้เพื่อนมนุษย์โดยไม่เลือกหน้า ไม่เลือกว่าเป็นหมู่คณะหรือเผ่าพันธุ์ใด มีความเป็นสากล เป็นผู้ปฏิบัติธรรม หรือมีความศรัทธาในหลักศาสนา และมีวัตรปฏิบัติส่วนตนที่เข้มงวด มีวินัยสูง

ปัจจัยส่วนบุคคล หมายถึง ข้อมูลส่วนบุคคลของ ประชาชนที่ทำงานด้านการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน เช่น เพศ อายุ การศึกษา ระยะเวลาในการทำงานอาสาสมัคร และปริมาณ (จำนวน) องค์กรภาคประชาชนที่เป็นสมาชิก เป็นต้น

ปัจจัยภายใน หมายถึง สิ่งต่างๆ ในตัวบุคคลที่สั่งสมมาตั้งแต่เด็ก และติดตัวบุคคล โดยได้รับปลูกฝัง การอบรม ถ่ายทอดจากสถาบันทางสังคมที่สำคัญ เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา เป็นต้น ทำให้แฝงฝังอยู่ในสำนึกของของบุคคลหนึ่งๆ ได้แก่

1. อุดมการณ์ หมายถึง อุดมคติอันสูงสุดในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันที่นำไปปฏิบัติได้จริง และมีอิทธิพลต่อระบบคิด และกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายอันดีงามที่พึงปรารถนา

2. ความต้องการแก้ไขปัญหาสังคม หมายถึง ความมุ่งหวัง หรือเป้าหมายของบุคคลที่มีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน เพื่อผลักดันให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพสามารถควบคุมจัดการการคอร์รัปชันได้ ตลอดจนการเสริมสร้างให้พลเมืองในสังคมมีค่านิยมในเรื่องความซื่อสัตย์

3. ความเชื่ออำนาจภายในตน หมายถึง การที่บุคคลตระหนักรู้ และเชื่อในศักยภาพและความสามารถของตนเองในการแก้ไขปัญหาคอร์รัปชัน หรือกระทำสิ่งใดๆ ตามอุดมการณ์ของตน และมีแนวโน้มที่จะแสวงหาข้อมูล เพื่อแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง

4. เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลใช้วิจารณญาณอันประกอบด้วยหลักธรรมทางศาสนา และคุณค่าของตนเองเป็นพื้นฐานในการเข้าร่วมป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน

ปัจจัยภายนอก หมายถึง สิ่งแวดล้อม สถานการณ์ หรือสิ่งที่อยู่รอบตัวบุคคล ที่มีอิทธิพลต่อการกระทำของบุคคล และบุคคลรับรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ หรือสิ่งที่อยู่รอบตัว นำมาตีความ และมีแนวโน้มแสดงพฤติกรรมจากการกระตุ้นจากสถานการณ์ หรือสิ่งที่อยู่รอบตัวนั้น ได้แก่

1. การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การปฏิบัติของพ่อแม่ ผู้ปกครองใน การดูแลเอาใจใส่ทั้งทางร่างกายและจิตใจ การแนะนำ อบรม สั่งสอนและประพฤติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีในการเป็นพลเมืองที่ซื่อสัตย์ของสังคมตามค่านิยมอันดีงามของครอบครัว

2. สถานการณ์ทางสังคม หมายถึง สภาพความรุนแรงของปัญหาคอร์รัปชันที่เกิดขึ้นในสังคมช่วงเวลาหนึ่งๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อบุคคล ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

3. แบบอย่างจากบุคคลอื่น หมายถึง การรับเอาแนวคิด ค่านิยม วิถีปฏิบัติของบุคคลอื่น เช่น ผู้นำทางความคิด นักปราชญ์ เป็นต้น โดยบุคคลเหล่านี้ทีมีอิทธิพลต่อแนวทางในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน

4. การขัดเกลาทางสังคม หมายถึง การเรียนรู้ทางสังคมตลอดชีวิตที่ได้รับมาจากครอบครัว สภาพแวดล้อม ระบบโครงสร้างทางประเพณี สังคม บรรทัดฐานของกลุ่มคน หล่อหลอมให้บุคคลเกิด จริยธรรม ทัศนคติ อุดมการณ์ และเป็นแนวทางในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน

3.3 สมมติฐานทางการศึกษา

สมมติฐานที่ 1 มีความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของประชาชน

สมมติฐานที่ 2 มีความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายในตัวบุคคลกับจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของประชาชน

สมมติฐานที่ 3 มีความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายนอกตัวบุคคลกับจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของประชาชน

สมมติฐานที่ 4 ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยภายในตัวบุคคล และปัจจัยภายนอกตัวบุคคล สามารถร่วมกันทำนายจิตสำนึกของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันได้

3.4 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.4.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาสาสมัครเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันทั่วประเทศ จากการสำรวจ พ.ศ. 2551 จำนวนทั้งสิ้น 2,612 คน ดังนี้

ตารางที่ 3.1 แสดงจำนวนประชากรที่อาสาสมัครเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรา บการทุจริตคอร์รัปชันทั่วประเทศ จากการสำรวจ พ.ศ. 2551

แหล่ง	จำนวนประชากร
ภาคเหนือ	276
ภาคกลาง	767
ภาคใต้	431
ภาคตะวันออก	154
ภาคตะวันตก	177
ภาคอีสานตอนบน	432
ภาคอีสานตอนล่าง	435
รวม	2,612

แหล่งที่มา: วีระ สมความคิด และพิศอำไพ คิดชอบ, 2552: 56-63.

3.4.2 ขนาดกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ศึกษากำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมโดยใช้วิธีการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของ Taro Yamane (1970: 255) ซึ่งมีสูตรคำนวณ ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ n = ขนาดของตัวอย่าง

N = จำนวนประชากรทั้งหมด

E = ค่าความคาดเคลื่อน (กำหนด e = .05)

แทนค่าสูตร

N = 2,612

$$n = \frac{2,612}{1+2,612(.05)^2}$$

$$n = \frac{2,612}{6.5325}$$

n = 399.85 = 400

3.4.3 การสุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาครั้งนี้ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้กลุ่มภูมิภาคในการแบ่งชั้น โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 คำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมโดยใช้วิธีการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ตามการคำนวณหัวข้อ 3.4.2 โดยใช้สูตรของ Taro Yamane จากประชากรทั้งหมด 2,612 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง 400 คน

ขั้นที่ 2 กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของประชากรในภูมิภาคที่มีอาสาสมัครเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน ผู้วิจัยได้คำนวณจำนวนตัวอย่างในแต่ละภูมิภาคอย่างเป็นสัดส่วนกับขนาด (Proportional to Size) มีสูตรดังนี้

$$\frac{\text{จำนวนประชาชนฯ ในแต่ละภาค} \times \text{ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง}}{} = \text{จำนวนตัวอย่าง}$$

จำนวนประชากรทั้งหมด

ตารางที่ 3.2 แสดงขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของประชากรในภูมิภาค

ภาค	จำนวนประชาชนฯ (คน)	จำนวนตัวอย่าง (คน)
ภาคเหนือ	276	42
ภาคกลาง	767	117
ภาคใต้	431	66
ภาคตะวันออก	154	23
ภาคตะวันตก	177	27
ภาคอีสานตอนบน	432	66
ภาคอีสานตอนล่าง	435	66
รวม	**2,612**	**407**

ขั้นที่ 3 หลังจากสุ่มขนาด ของกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของ ประชากร ในภูมิภาคที่มีอาสาสมัครเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน แล้วดำเนินการสุ่มตัวอย่างในแต่ละภูมิภาคด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2550: 66) ซึ่งเป็นการสุ่มโดยใช้ดุลพินิจของผู้วิจัยในการกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณลักษณะใกล้เคียงกัน โดยอาศัยประสบการณ์และความเชี่ยวชาญของผู้วิจัย

3.5 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.5.1 โครงสร้างเนื้อหาแบบสอบถาม

ส่วนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด (Closed-ended question) เลือกคำตอบเพียงข้อเดียว โดยคำถามแต่ละข้อมีลักษณะข้อมูล ดังต่อไปนี้

ข้อที่ 1 เพศ เป็นระดับการวัดข้อมูลนามบัญญัติ (Nominal scale)

ข้อที่ 2 อายุ เป็นระดับการวัดข้อมูลอัตราส่วน (Ratio Scale)

ข้อที่ 3 การศึกษา เป็นระดับการวัดข้อมูลนามบัญญัติ (Nominal Scale)

ข้อที่ 4 อาชีพ เป็นระดับการวัดข้อมูลนามบัญญัติ (Nominal Scale)

ข้อที่ 5 รายได้ เป็นระดับการวัดข้อมูลอัตราส่วน (Ratio Scale)

ข้อที่ 6 การเข้าร่วมกิจกรรม เป็นระดับการวัดข้อมูลนามบัญญัติ (Nominal scale)

ข้อที่ 7 ตำแหน่ง เป็น ระดับการวัดข้อมูลนามบัญญัติ (Nominal Scale)

จำนวนข้อคำถาม 7 ข้อ โดยเป็นแบบสอบถามเลือกตอบ 5 ข้อ แบบเติมข้อความ 2 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยผลักดันภายในตัวบุคคลให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันเป็นมาตรวัดที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น มีลักษณะเป็นมาตรวัดแบบ Likert (Likert Scale) จำนวน 19 ข้อ แบ่งเป็นข้อคำถาม เชิงบวก 11 ข้อและ ข้อคำถามเชิงลบ จำนวน 8 ข้อ ดังตารางที่ 3.3

ตารางที่ 3.3 แสดงการจำแนกข้อคำถามเชิงบวกและลบของมาตรวัดปัจจัยผลักดันภายในตัวบุคคลให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน

เนื้อหา/องค์ประกอบ	**ข้อคำถามเชิงบวก**	**ข้อคำถามเชิงลบ**	**รวมจำนวนข้อ**
- อุดมการณ์	4	1	5
- ความต้องการแก้ไขปัญหาสังคม	2	3	5
- ความเชื่ออำนาจในตน	2	3	5
- เหตุผลเชิงจริยธรรม	3	1	4
รวมจำนวนข้อ	**11**	**8**	**19**

ผู้ศึกษาได้กำหนดเกณฑ์การแปลผลปัจจัยผลักดันภายในตัวบุคคลให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันไว้ดังตารางที่ 3.4

ตารางที่ 3.4 แสดงเกณฑ์การแปลผลปัจจัยภายในตัวบุคคลผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน

ปัจจัยภายในตัวบุคคล	ค่าเฉลี่ย
ระดับน้อย	1.00 - 2.33 คะแนน
ระดับปานกลาง	2.34 - 3.67 คะแนน
ระดับมาก	3.68 - 5.00 คะแนน

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยผลักดันภายนอกตัวบุคคลให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันเป็นแบบสอบถามที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น มีลักษณะเป็นมาตรประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับจำนวน 15 ข้อ แบ่งเป็นข้อคำถาม เชิงบวก 9 ข้อและ ข้อคำถามเชิงลบ จำนวน 6 ข้อ รายละเอียดดังตารางที่ 3.5

ตารางที่ 3.5 แสดงการจำแนกข้อคำถามเชิงบวกและลบรายข้อของมาตรวัดปัจจัยผลักดันภายนอกตัวบุคคลให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน

เนื้อหา/องค์ประกอบ	ข้อคำถามเชิงบวก	ข้อคำถามเชิงลบ	รวมจำนวนข้อ
การอบรมเลี้ยงดู	4	1	5
สถานการณ์ทางสังคม	1	4	5
แบบอย่างจากบุคคลอื่น	3	0	3
การขัดเกลาทางสังคม	1	1	2
รวมจำนวนข้อ	**9**	**6**	**15**

ผู้ศึกษาได้กำหนดเกณฑ์การแปลผลปัจจัยผลักดันภายนอกตัวบุคคลให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันไว้ดังตารางที่ 3.6

ตารางที่ 3.6 แสดงเกณฑ์การแปลผลปัจจัยผลักดันภายนอกตัวบุคคลให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน

ปัจจัยภายนอก	**ข้อความเชิงบวก (ค่าเฉลี่ย)**
ระดับน้อย	1.00 - 2.33 คะแนน
ระดับปานกลาง	2.34 - 3.67 คะแนน
ระดับมาก	3.68 - 5.00 คะแนน

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับจิตสำนึกของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันเป็นแบบสอบถามที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น มีลักษณะเป็นมาตรประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 15 ข้อ แบ่งเป็นข้อคำถาม เชิงบวก 14 ข้อและ ข้อคำถามเชิงลบ จำนวน 1 ข้อ รายละเอียดดังตารางที่ 3.7

ตารางที่ 3.7 แสดงการจำแนกข้อคำถามเชิงบวกและลบรายข้อของมาตราวัดระดับจิตสำนึกในการตัดสินใจเข้าร่วมป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน

เนื้อหา/องค์ประกอบ	**ข้อคำถามเชิงบวก**	**ข้อคำถามเชิงลบ**	**รวมจำนวนข้อ**
- จิตสำนึกพึ่งตนเอง	2	1	3
- จิตสำนึกสาธารณะ	3	0	3
- จิตสำนึกอาสาสมัคร	3	0	3
- จิตสำนึกวีระชน	3	0	3
- จิตโพธิสัตว์	3	0	3

รวมจำนวนข้อ	**14**	**1**	**15**

ผู้ศึกษาได้กำหนดเกณฑ์การแปลผลระดับจิตสำนึกในการตัดสินใจเข้าร่วมป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันไว้ดังตารางที่ 3.8

ตารางที่ 3.8 แสดงเกณฑ์การแปลผลระดับจิตสำนึกในการตัดสินใจเข้าร่วมป้องกัน และปราบปรามการคอร์รัปชัน

จิตสำนึกของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน	**ข้อความเชิงบวก (ค่าเฉลี่ย)**
ระดับจิตสำนึกน้อย	1.00 - 2.33 คะแนน
ระดับจิตสำนึกปานกลาง	2.34 - 3.67 คะแนน
ระดับจิตสำนึกมาก	3.68 - 5.00 คะแนน

3.5.2 เกณฑ์การให้คะแนน

ส่วนที่ 2 ส่วนที่ 3 และส่วนที่ 4 ข้อคำถามมีลักษณะเป็นแบบมาตรวัด (Rating Scale) ซึ่งมีคำตอบให้เลือก 5 คำตอบคือ “มากที่สุด” “มาก” “ปานกลาง” “น้อย” “น้อยที่สุด” โดย มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังตารางที่ 3.9

ตารางที่ 3.9 แสดงเกณฑ์การให้คะแนนมาตรวัดปัจจัย

คำตอบ	**ข้อความที่มีลักษณะเชิงบวก**	**ข้อความที่มีลักษณะเชิงลบ**
มากที่สุด	5	1
มาก	4	2
ปานกลาง	3	3
น้อย	2	4
น้อยที่สุด	1	5

เกณฑ์การแปลผล ระดับความสำคัญของปัจจัย ครั้งนี้ ผู้ศึกษากำหนดไว้ 3 ระดับซึ่งมีวิธีการดังนี้

$$\frac{(\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด})}{\text{จำนวนระดับ}} = \frac{(5-1)}{3} = 1.33$$

ผู้ศึกษาได้กำหนดเกณฑ์การแปลผลระดับความสำคัญของปัจจัย ไว้ดังตารางที่ 3.10

ตารางที่ 3.10 แสดงเกณฑ์การแปลผลระดับความสำคัญของปัจจัย

ระดับความสำคัญ	**ข้อความเชิงบวก (ค่าเฉลี่ย)**
ระดับไม่ดี	1.00 - 2.33 คะแนน
ระดับปานกลาง	2.34 - 3.67 คะแนน
ระดับดี	3.68 - 5.00 คะแนน

3.6 การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ

3.6.1 การทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม โดยนำแบบสอบถามไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาเป็นผู้พิจารณาเนื้อหาคำถามของแบบสอบถาม จากนั้นจึงนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมทั้งด้านการใช้ภาษา ความถูกต้อง และครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการวัด รวมทั้งการพิจารณาความคงที่ภายใน (Internal Consistency) ของมาตรวัด

3.6.2 การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) มาตรวัด โดยการนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มประชากรที่เป็นอาสาสมัครเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน ซึ่งเป็นประชากรที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มประชากรที่ต้องการศึกษา จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แล้วนำมาหาค่าสัมประสิทธิ์ Alpha ของ Cronbach และทำการปรับปรุงข้อคำถาม ก่อนนำไปเก็บข้อมูลจริง

สำหรับการศึกษาครั้งนี้ มาตรวัดแต่ละชุดที่ใช้ในการศึกษาได้ผ่านการทดสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยการหาค่าสัมประสิทธ์ Alpha ของ Cronbach ได้ผลดังตารางที่ 3.11

ตารางที่ 3.11 แสดงค่าความเชื่อมั่นของมาตรวัดตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปร	ค่าความเชื่อมั่น Alpha
ปัจจัยภายในตัวบุคคล	.7186
ปัจจัยภายนอกตัวบุคคล	.7135
จิตสำนึกของประชาชน	.8542
ภาพรวม	.8736

3.7 การรวบรวมข้อมูล

3.7.1 การรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) โดยวิธีส่งแบบสอบถามในช่วงเดือน กรกฎาคม – กันยายน 2556 โดยได้รับกลับคืนมาจำนวน 407 ชุด

3.7.2 หลังจากเก็บข้อมูลแล้ว นำแบบสอบถามมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถาม แล้วคัดแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ออก เหลือแบบสอบถามที่นำมาใช้วิเคราะห์ จำนวน 400 ชุด

3.8 การประมวลผลข้อมูล

ในการประมวลผลข้อมูล ผู้ศึกษาได้ดำเนินการ ดังนี้

3.8.1 นำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมมาได้คัดเลือกฉบับที่สมบูรณ์

3.8.2 บรรณาธิกร และนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์แล้วมาลงรหัส (Coding) ในแบบลงรหัส สำหรับประมวลข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์

3.8.3 นำข้อมูลมาบันทึกลงคอมพิวเตอร์ เพื่อประมวลผล (Processing) ด้วยโปรแกรมการประมวลข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistic Package for Social Sciences หรือ SPSS Version 18) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาและเชิงอนุมาน

3.9 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้ศึกษาใช้สถิติดังนี้

3.9.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณา

เป็นการวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) โดยใช้สถิติดังนี้

1. ค่าร้อยละ (percentage) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลค่าร้อยละ (Percentage) (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2545: 36)

$$P = \left(\frac{f}{n}\right) \times 100$$

เมื่อ p แทน ค่าสถิติร้อยละ

F แทน ความถี่ของข้อมูล

n แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

2. ค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean หรือ $\bar{x}$) (กัลยา วานิชย์บัญชา. 2545. 36)

$$\bar{x} = \frac{\sum x}{n}$$

เมื่อ $\bar{x}$ แทนค่า คะแนนเฉลี่ย

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

n แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

3. ส่วนเบียงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation หรือ S.D.) (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2545: 38)

3.9.2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เบื้องต้นใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient: r)

ในกรณีที่ตัวแปรอิสระอยู่ในระดับ interval/ratio และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พอยท์ไบซีเรียล (Point Biserial Correlation Coefficient) สำหรับกรณีที่ ตัวแปรอิสระเป็น nominal/ordinal ซึ่งได้ทำเป็นตัวแปรหุ่น (Dummy variable) ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เบื้องต้นระหว่างตัวแปรต่างๆที่ใช้ โดยมีเกณฑ์วัดระดับความสัมพันธ์ ดังนี้ (Gene, 1983: 156)

-1.00 หมายถึง มีความสัมพันธ์เต็มที่และไปในทิศทางตรงข้าม

-0.76 ถึง -0.99 หมายถึง มีความสัมพันธ์ในระดับสูงมากและไปในทิศทางตรงข้าม

-0.56 ถึง -0.75 หมายถึง มีความสัมพันธ์ในระดับสูงและไปในทิศทางตรงข้าม

-0.26 ถึง -0.55 หมายถึง มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลางและไปในทิศทางตรงข้าม

-0.01 ถึง -0.25 หมายถึง มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำและไปในทิศทางตรงข้าม

0.00 หมายถึง ไม่มีความสัมพันธ์

0.01 ถึง 0.25 หมายถึง มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำและไปในทิศทางเดียวกัน

0.26 ถึง 0.55 หมายถึง มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลางและไปในทิศทางเดียวกัน

0.56 ถึง 0.75 หมายถึง มีความสัมพันธ์ในระดับสูงและไปในทิศทางเดียวกัน

0.76 ถึง 0.99 หมายถึง มีความสัมพันธ์ในระดับสูงมากและไปในทิศทางเดียวกัน

1.00 หมายถึง มีความสัมพันธ์เต็มที่และไปในทิศทางเดียวกัน

บทที่ 4

ผลการศึกษา

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเรื่อง "จิตสำนึกของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน กรณีศึกษา ประชาชนที่อาสาสมัครเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน " ซึ่งรวบรวมข้อมูลโดยการใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีขนาดตัวอย่าง จำนวน 400 คน ผู้ศึกษานำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติ และกำหนดการนำเสนอผลการศึกษา ดังนี้

1. ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง
2. ปัจจัยภายในของกลุ่มตัวอย่างที่ทำงานด้านการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน
3. ปัจจัยภายนอกของกลุ่มตัวอย่างที่ทำงานด้านการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน
4. ปัจจัยระดับจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน
5. ผลการทดสอบสมมติฐาน

4.1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

จากข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนที่ อาสาสมัครเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน จำนวน 400 ตัวอย่าง ลักษณะพื้นฐานทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ การเข้าร่วมกิจกรรม และตำแหน่งในกลุ่มองค์กร (ตารางที่ 4.1) พบว่า

4.1.1 ลักษณะพื้นฐานทั่วไป

เพศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 62.5)

อายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 60 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 26.5) รองลงมา ช่วงอายุ 50-59 ปี (ร้อยละ 22.3) และส่วนน้อยอยู่ในช่วงอายุ 20 – 29 ปี (ร้อยละ 11.8)

ระดับการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างกว่าครึ่งมีการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 52.3) รองลงมา ต่ำกว่าปริญญาตรี (ร้อยละ 32.5) การศึกษาระดับปริญญาโท (ร้อยละ 14. 7) และการศึกษาระดับปริญญาเอก (ร้อยละ 0.5) ตามลำดับ

อาชีพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างใหญ่ประกอบธุรกิจส่วนตัว (ร้อยละ 27.0) รองลงมา เป็นอาสาสมัคร (ร้อยละ 21.3) ข้าราชการบำนาญ/แม่บ้าน (ร้อยละ 11.3) รับจ้างทั่วไป (ร้อยละ 11.0) รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ (ร้อยละ 8.5) เกษตรกร (ร้อยละ 7.0) นักเรียน/นักศึกษา (ร้อยละ 6.3) พนักงานบริษัท (ร้อยละ 4.5) และทนายความ (ร้อยละ 3.3)

ระดับรายได้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ 10,001-15,000 บาท (ร้อยละ 23. 1) รองลงมา มีรายได้ 15,001-20,000 บาท (ร้อยละ 21.0) รายได้มากกว่า 30,000 บาท (ร้อยละ 19.3) ไม่เกิน 5,000 บาท (ร้อยละ 13.0) รายได้ 25,001-30,000 บาท (ร้อยละ 11.5) รายได้ 5,001-10,000 บาท (ร้อยละ 7.8) และรายได้ 20,001-25,000 บาท (ร้อยละ 4.3) ตามลำดับ

การเข้าร่วมกิจกรรมในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันในรูปองค์กร พบว่า กลุ่มตัวอย่างกว่าครึ่ง (ร้อยละ 52.5) เข้าร่วมทำกิจกรรมในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันในรูปแบบองค์กร/กลุ่ม/ชมรม/เครือข่าย อาทิ เครือข่ายประชาชนต่อต้านคอร์รัปชัน องค์กรตรวจสอบอำนาจรัฐ กลุ่มเยาวชน เป็นต้น

ตำแหน่งในกลุ่มองค์กร/ชมรม/เครือข่าย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มองค์กร/ชมรม/เครือข่าย (ร้อยละ 41.0) เป็นประธานและเหรัญญิก (ร้อยละ 2.8) เป็นกรรมการ (ร้อยละ 2.5) และไม่ระบุ (ร้อยละ 47.4)

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะพื้นฐานทั่วไป

	ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล	**จำนวน**	**ร้อยละ**
เพศ	ชาย	250	62.5
	หญิง	150	37.5
รวม		**400**	**100.0**
อายุ	20-29 ปี	47	11.8
	30-39 ปี	87	21.8
	40-49 ปี	69	17.3
	50-59 ปี	89	22.3

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

	ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
	มากกว่า 60 ปี	106	26.5
	ไม่ระบุอายุ	2	0.3
รวม		**400**	**100.0**
ระดับการศึกษา	ต่ำกว่าปริญญาตรี	130	32.5
	ระดับปริญญาตรี	209	52.3
	ระดับปริญญาโท	59	14.7
	ระดับปริญญาเอก	2	0.5
รวม		**400**	**100.0**
อาชีพ*	ธุรกิจส่วนตัว	108	27.0
	อาสาสมัคร	85	21.3
	ข้าราชการบำนาญ/แม่บ้าน	45	11.1
	รับจ้างทั่วไป	44	11.0
	รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	34	8.5
	เกษตรกร	28	7.0
	นักเรียน/นักศึกษา	25	6.3
	พนักงานบริษัท	18	4.5
	ทนายความ	13	3.3
รวม		**400**	**100.0**
ระดับรายได้	ไม่เกิน 5,000 บาท	52	13.0
	5,001-10,000 บาท	31	7.8
	10,001-15,000 บาท	93	23.1
	15,001-20,000 บาท	84	21.0
	20,001-25,000 บาท	17	4.3
	25,001-30,000 บาท	46	11.5
	มากกว่า 30,000 บาท	77	19.3
รวม		**400**	**100.0**

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เข้าร่วมกิจกรรมในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันในรูปองค์กร		
เข้าร่วมกิจกรรม อาทิ เครือข่ายประชาชน ต่อต้านคอร์รัปชัน องค์กรตรวจสอบ อำนาจรัฐ กลุ่มเยาวชน เป็นต้น	210	52.5
ไม่เข้าร่วมกิจกรรม	190	47.5
รวม	**400**	**100.0**
สังกัดองค์กรในตำแหน่ง		
ประธาน	11	2.8
กรรมการ	10	2.5
เหรัญญิก	11	2.8
สมาชิก	164	41.0
อื่น ๆ	14	3.5
ไม่ได้ระบุ	190	47.4
รวม	**400**	**100.0**

4.2 ปัจจัยภายในของกลุ่มตัวอย่างที่ทำงานด้านการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน

ปัจจัยภายในของกลุ่มตัวอย่างที่ทำงานด้านการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน ประกอบด้วย ด้านอุดมการณ์ ด้านความต้องการแก้ไขปัญหาสังคม ด้านความเชื่ออำนาจภายในตน ด้านเหตุผลเชิงจริยธรรม ผลการวิเคราะห์ พบว่า ในภาพรวมของปัจจัยภายในตัวบุคคลที่ผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.22) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยภายในตัวบุคคลด้านอุดมการณ์ผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันมาก (ค่าเฉลี่ย 4.38) ด้านความต้องการแก้ไขปัญหาสังคมได้มาก (ค่าเฉลี่ย 4.38) ด้านความเชื่ออำนาจภายในตนมาก (ค่าเฉลี่ย 3.73) และด้านเหตุผลเชิงจริยธรรมมาก (ค่าเฉลี่ย 4.43) ผลดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปัจจัยภายในตัวบุคคลที่ผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน

ระดับปัจจัยภายในตัวบุคคล	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
อุดมการณ์	4.38	0.43	มาก
ความต้องการแก้ไขปัญหาสังคม	4.38	0.47	มาก
ความเชื่ออำนาจภายในตน	3.73	0.45	มาก
เหตุผลเชิงจริยธรรม	4.43	0.49	มาก
ปัจจัยภายในรวม	4.22	0.30	มาก

เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน โดยพิจารณาเป็นรายข้อคำถาม สามารถจำแนกค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปัจจัยภายในส่วนบุคคลในแต่ละด้าน ดังต่อไปนี้

4.2.1 อุดมการณ์

จากการวิเคราะห์ข้อมูล ด้านอุดมการณ์ จำนวน 5 ข้อ ของกลุ่มตัวอย่าง โดยแบ่งระดับการมีอุดมการณ์ออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับมาก ระดับปานกลาง และระดับน้อย พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.38 คะแนน รายละเอียดพบประเด็นด้านอุดมการณ์ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ มีความตั้งใจที่จะป้องกันและปราบปรามการ คอร์รัปชัน เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม โดยไม่หวังผลตอบแทน (ค่าเฉลี่ย 4.72 คะแนน) รองลงมา แม้มีปัญหาอุปสรรคในการทำงานตามแนวคิดที่ฉันยึดถือ แต่ฉันยังคงทำตามแนวคิดนั้นโดยไม่เปลี่ยนแปลง (ค่าเฉลี่ย 4.66 คะแนน) ปฏิบัติตามแนวคิดเรื่องความซื่อสัตย์ที่ฉันยึดถืออย่างมุ่งมั่น (ค่าเฉลี่ย 4.60 คะแนน) อุทิศตนเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกของคนในชาติให้รังเกียจคอร์รัปชัน (ค่าเฉลี่ย 4.19 คะแนน) โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ คิดว่า รางวัล ชื่อเสียง หรือเกียรติยศ เป็นสิ่งที่แสดงให้ฉันรู้ว่าฉันประสบความสำเร็จในการทำงาน (ค่าเฉลี่ย 3.72 คะแนน) (ตารางที่ 4.3)

ตารางที่ 4.3 แสดงจำนวน ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับอุดมการณ์ จากระดับปัจจัยภายในตัวบุคคล

อุดมการณ์	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
1. มีความตั้งใจที่จะป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม โดยไม่หวังผลตอบแทน	4.72	0.61	มาก
2. แม้มีปัญหาอุปสรรคในการทำงานตามแนวคิดที่ฉันยึดถือ แต่ฉันยังคงทำตามแนวคิดนั้นโดยไม่เปลี่ยนแปลง	4.66	0.58	มาก
3. ปฏิบัติตามแนวคิดเรื่อความซื่อสัตย์ที่ฉันยึดถืออย่างมุ่งมั่น	4.60	0.57	มาก
4. การอุทิศตนเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกของคนในชาติให้รังเกียจคอร์รัปชัน	4.19	0.79	มาก
5. คิดว่า รางวัล ชื่อเสียง หรือเกียรติยศ เป็นสิ่งที่แสดงให้ฉันรู้ว่าฉันประสบความสำเร็จในการทำงาน	3.72	1.07	มาก
รวม (n = 400)	**4.38**	**0.43**	**มาก**

4.2.2 ความต้องการแก้ไขปัญหาสังคม

จากการวิเคราะห์ข้อมูล ความต้องการแก้ไขปัญหาสังคม จำนวน 5 ข้อ โดยแบ่งระดับการมีความต้องการแก้ไขปัญหาสังคม ออกเป็น 3 ระดับ คือ ต้องการแก้ไขปัญหาสังคมระดับมาก ระดับปานกลาง และระดับน้อย พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.38 คะแนน) รายละเอียดพบประเด็นความต้องการแก้ไขปัญหาสังคมสูงสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การแก้ปัญหาคอร์รัปชันจะช่วยลดปัญหาสังคม (ค่าเฉลี่ย 4.78) รองลงมา เชื่อว่าทุกคนมีส่วนช่วยให้ปัญหาคอรัปชันลดลง (ค่าเฉลี่ย 4.74 คะแนน) เมื่อพบเห็นการคอร์รัปชันฉันจะนิ่งเฉย (ค่าเฉลี่ย 4.48 คะแนน) การแก้ปัญหาคอร์รัปชันไม่มีผลต่อการพัฒนาประเทศ (ค่าเฉลี่ย 4.11 คะแนน) โดยประเด็นไม่เชื่อว่ากฎหมายจะบังคับใช้กับนักการเมืองระดับสูงที่คอร์รัปชันมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.78 คะแนน) (ดังตารางที่ 4.4)

ตารางที่ 4.4 แสดงจำนวน ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความต้องการแก้ไขปัญหาสังคม

ความต้องการแก้ไขปัญหาสังคม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
1. การแก้ปัญหาคอร์รัปชันจะช่วยลดปัญหาสังคม	4.78	0.46	มาก
2. เชื่อว่าทุกคนมีส่วนช่วยให้ปัญหาคอร์รัปชันลดลง	4.74	0.68	มาก
3. เมื่อพบเห็นการคอร์รัปชันฉันจะนิ่งเฉย	4.48	0.89	มาก
4. การแก้ปัญหาคอร์รัปชันไม่มีผลต่อการพัฒนาประเทศ	4.11	1.05	มาก
5. ไม่เชื่อว่ากฎหมายจะบังคับใช้กับนักการเมืองระดับสูงที่คอร์รัปชัน	3.78	1.19	มาก
รวม (n = 400)	**4.38**	**0.47**	**มาก**

4.2.3 ความเชื่ออำนาจภายในตน

จากการวิเคราะห์ข้อมูล ความเชื่ออำนาจภายในตน จำนวน 5 ข้อ โดยแบ่งระดับการมีความเชื่ออำนาจภายในตน ออกเป็น 3 ระดับ คือ ความเชื่ออำนาจภายในตนระดับมาก ระดับปานกลาง และระดับน้อย พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.73 คะแนน) รายละเอียดพบประเด็นความเชื่ออำนาจภายในตนสูงสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ เชื่อว่าตนเองมีส่วนสำคัญในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน (ค่าเฉลี่ย 4.42) รองลงมา เมื่อพบเห็นการคอร์รัปชันฉันแจ้งเบาะแสไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้วยตนเอง (ค่าเฉลี่ย 4.29 คะแนน) สำหรับประเด็นอื่นอยู่ในระดับปานกลาง โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ไม่มั่นใจว่าตนเองจะชักชวนบุคคลอื่นมาร่วมกิจกรรมการต่อต้านคอร์รัปชัน (ค่าเฉลี่ย 3.03 คะแนน) (ดังตารางที่ 4.5)

ตารางที่ 4.5 แสดงจำนวน ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความเชื่ออำนาจในตน

ความเชื่ออำนาจในตน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
1. เชื่อว่าตนเองมีส่วนสำคัญในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน	4.42	0.80	มาก
2. เมื่อพบเห็นการคอร์รัปชันฉันแจ้งเบาะแสไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้วยตนเอง	4.29	1.02	มาก
3. เมื่อถูกข่มขู่ ฉันพยายามหาใครซักคนที่จะช่วยแก้ปัญหา	3.63	1.02	ปานกลาง
4. ลังเลใจที่จะแจ้งเบาะแสคอร์รัปชันของหัวหน้างานของตนเอง	3.26	1.22	ปานกลาง
5. ไม่มั่นใจว่าฉันจะชักชวนบุคคลอื่นมาร่วมกิจกรรมการต่อต้านคอร์รัปชัน	3.03	1.07	ปานกลาง
รวม (n = 400)	**3.73**	**0.45**	**มาก**

4.2.4 เหตุผลเชิงจริยธรรม

จากการวิเคราะห์ข้อมูล เหตุผลเชิงจริยธรรม จำนวน 4 ข้อ โดยแบ่งระดับการมีเหตุผลเชิงจริยธรรม ออกเป็น 3 ระดับ คือ เหตุผลเชิงจริยธรรมระดับมาก ระดับปานกลาง และระดับน้อย พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.43 คะแนน) รายละเอียดพบประเด็นเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ พร้อมสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ เพื่อการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันโดยไม่หวังผลตอบแทน (ค่าเฉลี่ย 4.77) รองลงมา ตั้งใจจะทำหน้าที่พลเมืองดี จึงไม่คิดที่จะทำในสิ่งที่ละเมิดกฎหมายถึงแม้วาจะเห็นผู้อื่นทำ (ค่าเฉลี่ย 4.59 คะแนน) เข้าร่วมป้องกันและปราบปรามการ คอร์รัปชันเพราะถือว่าเป็นการทำบุญอย่างหนึ่ง (ค่าเฉลี่ย 4.43 คะแนน) โดยประเด็น คิดว่าการปกป้องรักษาผลประโยชน์ของชาติ และสมบัติของแผ่นดินไม่ใช่หน้าที่ของประชาชนมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.93 คะแนน) (ดังตารางที่ 4.6)

ตารางที่ 4.6 แสดงจำนวน ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับเหตุผลเชิงจริยธรรม

เหตุผลเชิงจริยธรรม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
1. พร้อมสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ เพื่อการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันโดยไม่หวังผลตอบแทน	4.77	0.57	มาก
2. ตั้งใจจะทำหน้าที่พลเมืองดี จึงไม่คิดที่จะทำในสิ่งที่ละเมิดกฎหมายถึงแม้วาจะเห็นผู้อื่นทำ	4.59	0.75	มาก
3. เข้าร่วมป้องกันและปราบปรามการ คอร์รัปชันเพราะถือว่าเป็นการทำบุญอย่างหนึ่ง	4.43	0.98	มาก
4. คิดว่าการปกป้องรักษาผลประโยชน์ของชาติ และสมบัติของแผ่นดินไม่ใช่หน้าที่ของประชาชน	3.93	1.09	มาก
รวม (n = 400)	**4.43**	**0.49**	**มาก**

4.3 ผลการศึกษาปัจจัยภายนอกของประชาชนที่ทำงานด้านการป้องกันและปราบปราม การคอร์รัปชัน

ปัจจัยภายนอกของกลุ่มตัวอย่างที่ทำงานด้านการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน ประกอบด้วย การอบรมเลี้ยงดู สถานการณ์ทางสังคม แบบอย่างจากบุคคลอื่น และการขัดเกลาทางสังคม ผลการวิเคราะห์ พบว่า ในภาพรวมของปัจจัยภายนอกตัวบุคคลที่ผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.20) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยภายนอกตัวบุคคลด้านการอบรมเลี้ยงดูผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันมาก (ค่าเฉลี่ย 4.22) สถานการณ์ทางสังคมผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันมาก (ค่าเฉลี่ย 4.24) แบบอย่างจากบุคคลอื่นผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันมาก (ค่าเฉลี่ย 4.25) และการขัดเกลาทางสังคมผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันมาก (ค่าเฉลี่ย 4.11) ผลดังตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับ ปัจจัยภายนอกตัวบุคคลที่ผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน

ระดับปัจจัยภายนอกตัวบุคคล	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
การอบรมเลี้ยงดู	4.22	0.53	มาก
สถานการณ์ทางสังคม	4.24	0.57	มาก
แบบอย่างจากบุคคลอื่น	4.25	0.62	มาก
การขัดเกลาทางสังคม	4.11	0.58	มาก
ปัจจัยภายนอกรวม	**4.20**	0.34	**มาก**

เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน โดยพิจารณาเป็นรายข้อคำถาม สามารถจำแนกค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นในแต่ละด้าน ดังต่อไปนี้

4.3.1 การอบรมเลี้ยงดู

จากการวิเคราะห์ข้อมูล การอบรมเลี้ยงดูผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน จำนวน 5 ข้อ โดยแบ่งระดับการอบรมเลี้ยงดูผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันออกเป็น 3 ระดับ คือ ผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันระดับมาก ระดับปานกลาง และระดับน้อย พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.22 คะแนน) รายละเอียดพบประเด็นการอบรมเลี้ยงดูผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันสูงสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ปฏิบัติตามค่านิยมในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตของครอบครัว (ค่าเฉลี่ย 4.69) รองลงมา ผู้ปกครองไม่ตำหนิเมื่อหยิบของโดยไม่ได้รับอนุญาต (ค่าเฉลี่ย 4.52 คะแนน) ผู้ปกครองเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตามกฎหมาย (ค่าเฉลี่ย 4.27 คะแนน) ครอบครัวของฉันเป็นศาสนิกชนที่ดี (ค่าเฉลี่ย 3.87 คะแนน) โดยประเด็น ได้รับการอบรมจากผู้ปกครองในเรื่องผลของการทุจริตจากตัวละครในสื่อโทรทัศน์มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.73 คะแนน) (ดังตารางที่ 4.8)

ตารางที่ 4.8 แสดงจำนวน ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการอบรมเลี้ยงดู

การอบรมเลี้ยงดู	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
1. ปฏิบัติตามค่านิยมในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตของครอบครัว	4.69	0.66	มาก
2. ผู้ปกครองไม่ตำหนิเมื่อหยิบของโดยไม่ได้รับอนุญาต	4.52	0.94	มาก
3. ผู้ปกครองเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตามกฎหมาย	4.27	0.80	มาก
4. ครอบครัวของฉันเป็นศาสนิกชนที่ดี	3.87	0.95	มาก
5. ได้รับการอบรมจากผู้ปกครองในเรื่องผลของการทุจริตจากตัวละครในสื่อโทรทัศน์	3.73	1.19	มาก
รวม (n = 400)	**4.22**	**0.53**	**มาก**

4.3.2 สถานการณ์ทางสังคม

จากการวิเคราะห์ข้อมูล สถานการณ์ทางสังคมผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน จำนวน 5 ข้อ โดยแบ่งระดับสถานการณ์ทางสังคมผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันออกเป็น 3 ระดับ คือ ผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันระดับมาก ระดับปานกลาง และระดับน้อย พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.24 คะแนน) รายละเอียดพบประเด็นสถานการณ์ทางสังคมผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันสูงสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ รู้สึกวิตกกังวลต่อผลการจัดอันดับดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชันที่ประเทศไทยอยู่ในขั้นวิกฤต (ค่าเฉลี่ย 4.54) รองลงมาปัญหาคอร์รัปชันของชุมชนอื่นไม่เกี่ยวข้องกับตนเอง (ค่าเฉลี่ย 4.49 คะแนน) ยอมรับการบริหารงานที่มีผลงาน แม้จะมีการคอร์รัปชันเล็กน้อย (ค่าเฉลี่ย 4.39 คะแนน) เข้าร่วมป้องกันและปราบปราม คอร์รัปชัน เพราะมีการคอร์รัปชันโครงการขนาดใหญ่ของรัฐ (ค่าเฉลี่ย 3.97 คะแนน) โดยประเด็น การคอร์รัปชันในองค์กรสร้างความเสียหายต่อองค์กรเท่านั้น ไม่ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.80 คะแนน) (ดังตารางที่ 4.9)

ตารางที่ 4.9 แสดงจำนวน ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับสถานการณ์ทางสังคม

สถานการณ์ทางสังคม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
1. รู้สึกวิตกกังวลต่อผลการจัดอันดับดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชันที่ประเทศไทยอยู่ในขั้นวิกฤต	4.54	0.71	มาก
2. ปัญหาคอร์รัปชันของชุมชนอื่นไม่เกี่ยวข้องกับตนเอง	4.49	0.91	มาก
3. ยอมรับการบริหารงานที่มีผลงาน แม้จะมีการคอร์รัปชันเล็กน้อย	4.39	0.99	มาก
4. เข้าร่วมป้องกันและปราบปราม คอร์รัปชัน เพราะมีการคอร์รัปชันโครงการขนาดใหญ่ของรัฐ	3.97	1.06	มาก
5. การคอร์รัปชันในองค์กรสร้างความเสียหายต่อองค์กรเท่านั้น ไม่ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศ	3.80	1.00	มาก
รวม (n = 400)	**4.24**	**0.57**	**มาก**

4.3.3 แบบอย่างจากบุคคลอื่น

จากการวิเคราะห์ข้อมูล แบบอย่างจากบุคคลอื่นผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน จำนวน 3 ข้อ โดยแบ่งระดับแบบอย่างจากบุคคลอื่นผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันออกเป็น 3 ระดับ คือ ผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันระดับมาก ระดับปานกลาง และระดับน้อย พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.25 คะแนน) รายละเอียดพบประเด็นแบบอย่างจากบุคคลอื่นผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันสูงสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ทำกิจกรรมป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันเพราะเห็นตัวอย่างจากเพื่อน (ค่าเฉลี่ย 4.41) รองลงมา ผู้นำทางความคิดมีอิทธิพลต่อแนวคิดในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของตนเอง (ค่าเฉลี่ย 4.30 คะแนน) โดยประเด็น บุคคลที่ประสบความสำเร็จในการต่อต้านคอร์รัปชันในต่างประเทศทำให้ฉันมีความหวังที่จะแก้ไขการคอร์รัปชันในเมืองไทย มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.05 คะแนน) (ดังตารางที่ 4.10)

ตารางที่ 4.10 แสดงจำนวน ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแบบอย่างจากบุคคลอื่น

แบบอย่างจากบุคคลอื่น	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
1. ทำกิจกรรมป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันเพราะเห็นตัวอย่างจากเพื่อน	4.41	0.90	มาก
2. ผู้นำทางความคิดมีอิทธิพลต่อแนวคิดในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของตนเอง	4.30	0.92	มาก
3. บุคคลที่ประสบความสำเร็จในการต่อต้านคอร์รัปชันในต่างประเทศทำให้ฉันมีความหวังที่จะแก้ไขการคอร์รัปชันในเมืองไทย	4.05	1.08	มาก
รวม (n = 400)	**4.25**	**0.62**	**มาก**

4.3.4 การขัดเกลาทางสังคม

จากการวิเคราะห์ข้อมูล การขัดเกลาทางสังคมผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน จำนวน 4 ข้อ โดยแบ่งระดับการขัดเกลาทางสังคมผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันออกเป็น 3 ระดับ คือ ผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันระดับมาก ระดับปานกลาง และระดับน้อย พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.11 คะแนน) รายละเอียดพบประเด็นการขัดเกลาทางสังคมผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันสูงสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ องค์กรมีกิจกรรมที่สนับสนุนให้สมาชิกมีส่วนร่วมป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน (ค่าเฉลี่ย 4.35) รองลงมาการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของศาสนาทำให้ละอายต่อบาป (ค่าเฉลี่ย 4.11 คะแนน) ชุมชนของตนเองไม่มีการรณรงค์เรื่องความซื่อสัตย์สุจริต (ค่าเฉลี่ย 4.03 คะแนน)โดยประเด็น รังเกียจคอร์รัปชันเพราะได้รับอิทธิพลจากสื่อรณรงค์ต่อต้านคอร์รัปชัน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.98 คะแนน) (ดังตารางที่ 4.11)

ตารางที่ 4.11 แสดงจำนวน ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการขัดเกลาทางสังคม

การขัดเกลาทางสังคม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
1. องค์กรมีกิจกรรมที่สนับสนุนให้สมาชิกมีส่วนร่วมป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน	4.35	0.96	มาก
2. การปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของศาสนาทำให้ละอายต่อบาป	4.11	1.15	มาก
3. ชุมชนของตนเองไม่มีการรณรงค์เรื่องความซื่อสัตย์สุจริต	4.03	0.96	มาก
4. รังเกียจคอร์รัปชันเพราะได้รับอิทธิพลจากสื่อรณรงค์ต่อต้านคอร์รัปชัน	3.98	0.93	มาก
รวม (n = 400)	**4.11**	**0.58**	**มาก**

4.4 ผลการศึกษาปัจจัยระดับจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน

จิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย จิตสำนึกพึ่งตนเอง จิตสำนึกสาธารณะ จิตสำนึกอาสาสมัคร จิตสำนึกวีรชน และจิตสำนึกโพธิสัตว์ ผลการวิเคราะห์ พบว่า ในภาพรวมของปัจจัยระดับจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า จิตสำนึกพึ่งตนเองผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันมาก (ค่าเฉลี่ย 4.47) จิตสำนึกสาธารณะผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันมาก (ค่าเฉลี่ย 4.73) จิตสำนึกอาสาสมัครผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันมาก (ค่าเฉลี่ย 4.57) จิตสำนึกวีรชนผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันมาก (ค่าเฉลี่ย 4.14) และการขัดเกลาทางสังคมผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันมาก (ค่าเฉลี่ย 4.61) ผลดังตารางที่ 4.12

ตารางที่ 4.12 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับจิตสำนึก ที่ผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน

ระดับจิตสำนึก	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
จิตสำนึกพึ่งตนเอง	4.47	0.45	มาก
จิตสำนึกสาธารณะ	4.73	0.51	มาก
จิตสำนึกอาสาสมัคร	4.57	0.54	มาก
จิตสำนึกวีรชน	4.14	0.69	มาก
จิตสำนึกโพธิสัตว์	4.61	0.59	มาก
จิตสำนึกโดยรวม	**4.50**	**0.41**	**มาก**

4.4.1 จิตสำนึกพึ่งตนเอง

จากการวิเคราะห์ข้อมูล จิตสำนึกพึ่งตนเองผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน จำนวน 3 ข้อ โดยแบ่งระดับจิตสำนึกพึ่งตนเองผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันออกเป็น 3 ระดับ คือ ผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันระดับมาก ระดับปานกลาง และระดับน้อย พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.47 คะแนน) รายละเอียดพบประเด็นจิตสำนึกพึ่งตนเองผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันสูงสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ เชื่อว่าการร่วมมือกันของคนในชุมชนจะช่วยลดปัญหาคอร์รัปชันได้ (ค่าเฉลี่ย 4.65) รองลงมา คิดว่าการที่คอร์รัปชันเพิ่มมากขึ้นเป็นเพราะคนอื่นนิ่งเฉย (ค่าเฉลี่ย 4.48 คะแนน) โดยประเด็น พึ่งตนเองในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันโดยไม่รอให้เป็นหน้าที่ของรัฐฝ่ายเดียว มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.28 คะแนน) (ดังตารางที่ 4.13)

ตารางที่ 4.13 แสดงจำนวน ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับจิตสำนึกพึ่งตนเอง

จิตสำนึกพึ่งตนเอง	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
1. เชื่อว่าการร่วมมือกันของคนในชุมชนจะช่วยลดปัญหาคอร์รัปชันได้	4.65	0.71	มาก
2. คิดว่าการที่คอร์รัปชันเพิ่มมากขึ้นเป็นเพราะคนอื่นนิ่งเฉย	4.48	0.77	มาก
3. พึ่งตนเองในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันโดยไม่รอให้เป็นหน้าที่ของรัฐฝ่ายเดียว	4.28	0.74	มาก
รวม (n = 400)	**4.47**	**0.45**	**มาก**

4.4.2 จิตสำนึกสาธารณะ

จากการวิเคราะห์ข้อมูล จิตสำนึกสาธารณะผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน จำนวน 3 ข้อ โดยแบ่งระดับจิตสำนึกสาธารณะผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันออกเป็น 3 ระดับ คือ ผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันระดับมาก ระดับปานกลาง และระดับน้อย พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.73 คะแนน) รายละเอียดพบประเด็นจิตสำนึกสาธารณะผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันสูงสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ เห็นว่างบประมาณแผ่นดินเป็นเรื่องที่ทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวัง ตรวจสอบการจัดสรรเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการร่วมกันเฝ้าระวัง ตรวจสอบการใช้งบประมาณแผ่นดินให้โปร่งใสตรวจสอบได้ (ค่าเฉลี่ย 4.78) ประเด็น ร่วมรณรงค์ให้คนในสังคมรู้จักสิทธิหน้าที่พลเมืองในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.62 คะแนน) (ดังตารางที่ 4.14)

ตารางที่ 4.14 แสดงจำนวนค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับจิตสำนึกสาธารณะ

จิตสำนึกสาธารณะ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
1. เห็นว่างบประมาณแผ่นดินเป็นเรื่องที่ทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวัง ตรวจสอบการจัดสรรเพื่อประโยชน์ส่วนรวม	4.78	0.57	มาก
2. ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการร่วมกันเฝ้าระวัง ตรวจสอบการใช้งบประมาณแผ่นดินให้โปร่งใส ตรวจสอบได้	4.78	0.62	มาก
3. ร่วมรณรงค์ให้คนในสังคมรู้จักสิทธิหน้าที่พลเมืองในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน	4.62	0.78	มาก
รวม (n = 400)	**4.73**	**0.51**	**มาก**

4.4.3 จิตสำนึกอาสาสมัคร

จากการวิเคราะห์ข้อมูล จิตสำนึกอาสาสมัครผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน จำนวน 3 ข้อ โดยแบ่งระดับจิตสำนึกอาสาสมัครผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันออกเป็น 3 ระดับ คือ ผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันระดับมาก ระดับปานกลาง และระดับน้อย พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.57 คะแนน) รายละเอียดพบประเด็นจิตสำนึกอาสาสมัครผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันสูงสุดอยู่ในระดับมาก พร้อมสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ เพื่อการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันโดยไม่หวังผลตอบแทน (ค่าเฉลี่ย 4.73) รองลงมาพร้อมสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ เพื่อการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันโดยไม่หวังผลตอบแทน (ค่าเฉลี่ย 4.70 คะแนน) โดยประเด็น พร้อมที่จะเป็นอาสาสมัครในการเฝ้าระวังคอร์รัปชัน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.29 คะแนน) (ดังตารางที่ 4.15)

ตารางที่ 4.15 แสดงจำนวน ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับจิตสำนึกอาสาสมัคร

จิตสำนึกอาสาสมัคร	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
1. เต็มใจและยินดีเป็นตัวแทนชุมชนในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน	4.73	0.61	มาก
2. พร้อมสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ เพื่อการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันโดยไม่หวังผลตอบแทน	4.70	0.61	มาก
3. พร้อมที่จะเป็นอาสาสมัครในการเฝ้าระวังคอร์รัปชัน	4.29	0.89	มาก
รวม (n = 400)	**4.57**	**0.54**	**มาก**

4.4.4 จิตสำนึกวีรชน

จากการวิเคราะห์ข้อมูล จิตสำนึกวีรชนผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน จำนวน 3 ข้อ โดยแบ่งระดับจิตสำนึกวีรชนผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันออกเป็น 3 ระดับ คือ ผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันระดับมาก ระดับปานกลาง และระดับน้อย พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.14 คะแนน) รายละเอียดพบประเด็นจิตสำนึกวีรชนผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันสูงสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ร่วมชุมนุมเพื่อให้เกิดการตรวจสอบคอร์รัปชัน (ค่าเฉลี่ย 4.48) รองลงมา เสียสละประโยชน์ส่วนตัวอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น แรงกาย กำลังทรัพย์ เวลา ความรู้ความสามารถ เป็นต้น ในการเข้าร่วมการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน (ค่าเฉลี่ย 4.07 คะแนน) โดยประเด็น ร้องเรียนการคอร์รัปชันไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.86 คะแนน) (ดังตารางที่ 4.16)

ตารางที่ 4.16 แสดงจำนวน ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับจิตสำนึกวีรชน

จิตสำนึกวีรชน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
1. ร่วมชุมนุมเพื่อให้เกิดการตรวจสอบคอร์รัปชัน	4.48	0.88	มาก
2. เสียสละประโยชน์ส่วนตัวอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น แรงกาย กำลังทรัพย์ เป็นต้น ในการเข้าร่วมการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน	4.07	0.87	มาก
3. ร้องเรียนการคอร์รัปชันไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	3.86	1.12	มาก
รวม (n = 400)	**4.14**	**0.69**	**มาก**

4.4.5 จิตสำนึกโพธิสัตว์

จากการวิเคราะห์ข้อมูล จิตสำนึกโพธิสัตว์ผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน จำนวน 3 ข้อ โดยแบ่งระดับจิตสำนึกโพธิสัตว์ผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันออกเป็น 3 ระดับ คือ ผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันระดับมาก ระดับปานกลาง และระดับน้อย พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.61 คะแนน) รายละเอียดพบประเด็นจิตสำนึกโพธิสัตว์ผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันสูงสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การคอร์รัปชันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน (ค่าเฉลี่ย 4. 72) รองลงมา เข้าร่วมการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันเป็นการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์โดยไม่แบ่งแยกเชื้อชาติ ศาสนา หรือเผ่าพันธุ์ใด (ค่าเฉลี่ย 4. 58 คะแนน) โดยประเด็น หลักธรรมคำสอนทางศาสนาทำให้ท่านตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.52 คะแนน) (ดังตารางที่ 4.17)

ตารางที่ 4.17 แสดงจำนวน ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับจิตสำนึกโพธิสัตว์

จิตสำนึกโพธิสัตว์	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
1. การคอร์รัปชันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน	4.72	0.63	มาก
2. เข้าร่วมการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันเป็นการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์โดยไม่แบ่งแยกเชื้อ ชาติ ศาสนา หรือเผ่าพันธุ์ใด	4.58	0.70	มาก
3. หลักธรรมคำสอนทางศาสนาทำให้ท่านตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน	4.52	0.76	มาก
รวม (n = 400)	**4.61**	**0.59**	**มาก**

4.5 ผลการทดสอบสมมติฐาน

การวิเคราะห์ปัจจัยที่คาดว่ามีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของประชาชนในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ การเข้าร่วมกิจกรรม การมีตำแหน่งในกลุ่ม/องค์กร ปัจจัยภายใน ประกอบด้วย อุดมการณ์ ความต้องการแก้ไขปัญหาสังคม ความเชื่ออำนาจภายในตน เหตุผลเชิงจริยธรรม และปัจจัยภายนอก ประกอบด้วย การอบมเลี้ยงดู สถานการณ์ทางสังคม แบบอย่างจากบุคคลอื่น และการขัดเกลาทางสังคม ได้รับการทดสอบสมมติฐานดังต่อไปนี้

สมมติฐานที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน

จิตสำนึกพึ่งตนเอง

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับจิตสำนึกพึ่งตนเองในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของประชาชน โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า

เพศมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกพึ่งตนเองในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับต่ำ (r = .189) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวม เฉพาะด้านความเชื่อว่าการร่วมมือกันของคนในชุมชนจะช่วยลดปัญหาคอร์รัปชันได้ โดยเพศ มีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกด้านความเชื่อว่าการร่วมมือกันของคนในชุมชนจะช่วยลดปัญหาคอร์รัปชันได้ ในระดับต่ำ (r = .237) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

อายุมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกพึ่งตนเองในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับต่ำ (r = -.181) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวม เฉพาะด้านความเชื่อว่าการร่วมมือกันของคนในชุมชนจะช่วยลดปัญหาคอร์รัปชันได้ โดยอายุมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกด้านความเชื่อว่าการร่วมมือกันของคนในชุมชนจะช่วยลดปัญหาคอร์รัปชันได้ ในระดับต่ำ (r = -.207) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกพึ่งตนเองในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับต่ำ (r = .010) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวมทุกด้าน

อาชีพมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกพึ่งตนเองในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับต่ำ (r = -.138) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวม ในด้านพึ่งตนเองในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันโดยไม่รอให้เป็นหน้าที่ของรัฐฝ่ายเดียว โดยอาชีพมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกพึ่งตนเองในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันโดยไม่รอให้เป็นหน้าที่ของรัฐฝ่ายเดียวในระดับต่ำ (r = -.155) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 และอาชีพมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกพึ่งตนเองในด้านการที่คิดว่าการคอร์รัปชันเพิ่มมากขึ้นเป็นเพราะคนอื่นนิ่งเฉย ในระดับต่ำ (r = -.139) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

รายได้มีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกพึ่งตนเองในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับต่ำ (r = -.053) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวม ยกเว้นด้านที่เชื่อว่าการร่วมมือกันของคนในชุมชนจะช่วยลดปัญหาคอร์รัปชันได้ โดยรายได้มีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกพึ่งตนเองในด้านความเชื่อที่ว่าการร่วมมือกันของคนในชุมชนจะช่วยลดปัญหาคอร์รัปชันได้ อยู่ในระดับต่ำ (r = -.110) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ดังตารางที่ 4.18)

ตารางที่ 4.18 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างจิตสำนึกพึ่งตนเองของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันกับปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคล	จิตสำนึกพึ่งตนเอง	(1)	(2)	(3)
เพศ	.189**	.237**	.232	.281
อายุ	-.181**	-.207**	-.054	-.072
การศึกษา	.010	.055	-.060	.025
อาชีพ	-.138**	.051	-.155**	-.139**
รายได้	-.053	-.110*	-.014	.023

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

(1) เชื่อว่าการร่วมมือกันของคนในชุมชนจะช่วยลดปัญหาคอร์รัปชันได้

(2) พึ่งตนเองในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันโดยไม่รอให้เป็นหน้าที่ของรัฐฝ่ายเดียว

(3) คิดว่าการคอร์รัปชันเพิ่มมากขึ้นเป็นเพราะคนอื่นนิ่งเฉย

จิตสำนึกสาธารณะ

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับจิตสำนึกสาธารณะในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของประชาชน โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า เพศมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกสาธารณะในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับต่ำ (r = .010) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านงบประมาณแผ่นดินเป็นเรื่องที่ทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวัง ตรวจสอบการจัดสรรเพื่อประโยชน์ส่วนรวมและร่วมรณรงค์ให้คนในสังคมรู้จักสิทธิหน้าที่พลเมืองในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน โดยเพศมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกสาธารณะในด้านงบประมาณแผ่นดินเป็นเรื่องที่ทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวัง ตรวจสอบการจัดสรรเพื่อประโยชน์ส่วนรวมในระดับต่ำ (r = .254) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 และเพศมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกสาธารณะในการร่วมรณรงค์ให้คนในสังคมรู้จักสิทธิหน้าที่พลเมืองในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน ในระดับต่ำ (r = -.140) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

อายุมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกสาธารณะในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับต่ำ (r = -.131) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวม เฉพาะด้านงบประมาณแผ่นดินเป็นเรื่องที่ทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวัง ตรวจสอบการจัดสรรเพื่อประโยชน์ส่วนรวม โดยอายุมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกสาธารณะในด้านงบประมาณแผ่นดินเป็นเรื่องที่ทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวัง ตรวจสอบการจัดสรรเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ในระดับปานกลาง (r = -.323) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกสาธารณะในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับต่ำ (r = -.017) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวมทุกด้าน

อาชีพมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกสาธารณะในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับต่ำ (r = -.234) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวม ในด้านส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการร่วมกันเฝ้าระวังตรวจสอบการใช้งบประมาณแผ่นให้โปร่งใสตรวจสอบได้ และร่วมรณรงค์ให้คนในสังคมรู้จักสิทธิหน้าที่พลเมืองในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน โดยอาชีพมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกสาธารณะในด้านส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการร่วมกันเฝ้าระวังตรวจสอบการใช้งบประมาณแผ่นให้โปร่งใสตรวจสอบได้ ในระดับต่ำ (r = -.195) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 และอาชีพมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกสาธารณะในการร่วมรณรงค์ให้คนในสังคมรู้จักสิทธิหน้าที่พลเมืองในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน ในระดับต่ำ (r = -.247) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

รายได้มีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกสาธารณะในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับต่ำ (r = .066) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า รายได้มีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกสาธารณะในด้านงบประมาณแผ่นดินเป็นเรื่องที่ทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวัง ตรวจสอบการจัดสรรเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ในระดับต่ำ (r = -.141) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .01 รายได้มีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกสาธารณะในด้านส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการร่วมกันเฝ้าระวังตรวจสอบการใช้งบประมาณแผ่นให้โปร่งใสตรวจสอบได้ ในระดับต่ำ (r = .138) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .01 และรายได้มีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกสาธารณะในการร่วมรณรงค์ให้คนในสังคมรู้จักสิทธิหน้าที่

พลเมืองในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน ในระดับต่ำ (r = .124) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ดังตารางที่ 4.19)

ตารางที่ 4.19 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างจิตสำนึกสาธารณะของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันกับปัจจัยส่วนบุคคล

	จิตสำนึกสาธารณะ	**(1)**	**(2)**	**(3)**
ปัจจัยส่วนบุคคล				
เพศ	.010	.254**	-.035	-.140**
อายุ	-.131**	-.323**	.008	-.026
การศึกษา	-.017	.029	-.036	-.026
อาชีพ	-.234**	-.077	-.195**	-.247**
รายได้	.066	-.141**	.138**	.124*

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

(1) งบประมาณแผ่นดินเป็นเรื่องที่ทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังตรวจสอบการจัดสรรเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

(2) ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการร่วมกันเฝ้าระวังตรวจสอบการใช้งบประมาณแผ่นให้โปร่งใสตรวจสอบได้

(3) ร่วมรณรงค์ให้คนในสังคมรู้จักสิทธิหน้าที่พลเมืองในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน

จิตสำนึกอาสาสมัคร

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับจิตสำนึกอาสาสมัครในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของประชาชน โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่าเพศมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกอาสาสมัครในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับต่ำ (r = .018) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวมทุกด้าน

อายุมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกอาสาสมัครในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับต่ำ (r = -.055) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อายุมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกอาสาสมัครด้านความพร้อมสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ เพื่อการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันโดยไม่หวังผลตอบแทน ในระดับต่ำ (r = -.253) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้อายุมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกอาสาสมัครด้านความเต็มใจและยินดีเป็นตัวแทนชุมชนในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันในระดับต่ำ (r = -.104) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และอายุมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกอาสาสมัครด้านความพร้อมที่จะเป็นอาสาสมัครในการเฝ้าระวังคอร์รัปชัน ในระดับต่ำ (r = -253) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกอาสาสมัครในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับต่ำ (r = .077) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวม ยกเว้นด้านความเต็มใจและยินดีเป็นตัวแทนชุมชนในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน โดยการศึกษามีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกอาสาสมัครในด้านความเต็มใจและยินดีเป็นตัวแทนชุมชนในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันในระดับต่ำ (r = -.127) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

อาชีพมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกอาสาสมัครในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับต่ำ (r = -.198) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวม ยกเว้นด้านพร้อมที่จะเป็นอาสาสมัครในการเฝ้าระวังคอร์รัปชัน โดยอาชีพมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกอาสาสมัครในด้านพร้อมที่จะเป็นอาสาสมัครในการเฝ้าระวังคอร์รัปชัน ในระดับต่ำ (r = -.019) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

รายได้มีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกอาสาสมัครในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับต่ำ (r = .063) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวมทุกด้าน (ดังตารางที่ 4.20)

ตารางที่ 4.20 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างจิตสำนึกอาสาสมัครของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันกับปัจจัยส่วนบุคคล

	จิตสำนึก อาสาสมัคร	**(1)**	**(2)**	**(3)**
ปัจจัยส่วนบุคคล				
เพศ	.018	.059	-.013	.001
อายุ	-.055	-.253**	-.104*	.148**
การศึกษา	-.077	.059	-.127*	-.093
อาชีพ	-.198**	-.292**	-.201**	-.019
รายได้	.063	-.031	.078	.086

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

(1) พร้อมสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ เพื่อการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันโดยไม่หวังผลตอบแทน

(2) เต็มใจและยินดีเป็นตัวแทนชุมชนในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน

(3) พร้อมที่จะเป็นอาสาสมัครในการเฝ้าระวังคอร์รัปชัน

จิตสำนึกวีรชน

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับจิตสำนึกวีรชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของประชาชน โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่าเพศมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกวีรชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับต่ำ (r = -.118) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวม เฉพาะด้านการร่วมชุมนุมเพื่อให้เกิดการตรวจสอบคอร์รัปชัน โดยเพศมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกวีรชนในด้านการร่วมชุมนุมเพื่อให้เกิดการตรวจสอบคอร์รัปชัน ในระดับต่ำ (r = -.156) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

อายุมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกวีรชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับต่ำ (r = .118) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวม เฉพาะด้านการร่วมชุมนุมเพื่อให้เกิดการตรวจสอบคอร์รัปชัน โดยอายุมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกวีรชนในด้านการร่วมชุมนุมเพื่อให้เกิดการตรวจสอบคอร์รัปชัน ในระดับต่ำ (r = .129) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

การศึกษามีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกวีรชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับต่ำ (r = -.148) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวม ยกเว้นด้านความเสียสละประโยชน์ส่วนตัวอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น แรงกาย กำลังทรัพย์ เวลา ความรู้ความสามารถ เป็นต้น ในการเข้าร่วมการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน โดยการศึกษามีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกวีรชนในด้านความเสียสละประโยชน์ส่วนตัวอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น แรงกาย กำลังทรัพย์ เวลา ความรู้ความสามารถ เป็นต้น ในการเข้าร่วมการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน ในระดับต่ำ (r = -.057) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

อาชีพมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกวีรชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับต่ำ (r = -.085) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวมทุกด้าน

รายได้มีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกวีรชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับต่ำ (r = .114) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวม ยกเว้นด้านความเสียสละประโยชน์ส่วนตัวอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น แรงกาย กำลังทรัพย์ เวลา ความรู้ความสามารถ เป็นต้น ในการเข้าร่วมการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน โดยรายได้มีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกวีรชนในด้านความเสียสละประโยชน์ส่วนตัวอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น แรงกาย กำลังทรัพย์ เวลา ความรู้ความสามารถ เป็นต้น ในการเข้าร่วมการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน ในระดับต่ำ (r = -.028) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ดังตารางที่ 4.21)

ตารางที่ 4.21 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างจิตสำนึกวีรชนของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันกับปัจจัยส่วนบุคคล

	จิตสำนึกวีรชน	**(1)**	**(2)**	**(3)**
ปัจจัยส่วนบุคคล				
เพศ	-.118*	-.027	-.076	-.156**
อายุ	.118*	.087	.051	.129**
การศึกษา	-.148**	-.124*	-.057	-.154**
อาชีพ	-.085	-.093	-.027	-.076
รายได้	.114*	-.028	.149**	.112*

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

(1) เสียสละประโยชน์ส่วนตัวอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น แรงกาย กำลังทรัพย์ เวลา ความรู้ความสามารถ เป็นต้น ในการเข้าร่วมการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน

(2) ร้องเรียนการคอร์รัปชันไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(3) ร่วมชุมนุมเพื่อให้เกิดการตรวจสอบคอร์รัปชัน

จิตสำนึกโพธิสัตว์

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับจิตสำนึกโพธิสัตว์ในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของประชาชน โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่าเพศมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกโพธิสัตว์ในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับต่ำ (r = -.015) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวม

อายุมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกโพธิสัตว์ในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับต่ำ (r = -.189) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวม ยกเว้นด้านการคอร์รัปชันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยอายุมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกโพธิสัตว์ในด้านการคอร์รัปชันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน ในระดับต่ำ (r = -.059) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

การศึกษามีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกโพธิสัตว์ในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับต่ำ (r = -.224) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวมทุกด้าน

อาชีพมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกโพธิสัตว์ในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับต่ำ (r = -.141) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวม ยกเว้นด้านการคอร์รัปชันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยอาชีพมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกโพธิสัตว์ในด้านการคอร์รัปชันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน ในระดับต่ำ (r = -.023) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

รายได้มีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกโพธิสัตว์ในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับต่ำ (r = -.095) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่กำหนดไว้ แสดงว่า รายได้มีจิตสำนึกโพธิสัตว์ในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันแตกต่างกัน

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวม ยกเว้นด้านการคอร์รัปชันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยรายได้มีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกโพธิสัตว์ในด้านการคอร์รัปชันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน อยู่ในระดับต่ำ (r = -.107) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าผู้ที่มีรายได้ต่างกันมีจิตสำนึกโพธิสัตว์ในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันแตกต่างกัน (ดังตารางที่ 4.22)

ตารางที่ 4.22 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างจิตสำนึกโพธิสัตว์ของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันกับปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคล	จิตสำนึกโพธิสัตว์	(1)	(2)	(3)
เพศ	-.015	-.032	.032	-.044
อายุ	-.189**	-.172**	-.234**	-.059
การศึกษา	-.224**	-.105*	-.181**	-.295**
อาชีพ	-.141**	-.214**	-.113*	-.023
รายได้	-.095	-.032	-.104	-.107*

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

(1) เข้าร่วมการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันโดยถือว่าเป็นการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์โดยไม่แบ่งแยกเชื้อชาติ ศาสนา หรือเผ่าพันธุ์ใด

(2) หลักธรรมคำสอนทางศาสนาทำให้ท่านตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน

(3) การคอร์รัปชันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

ภาพรวม

เพศกับจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของประชาชน โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า เพศมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับต่ำ (r = .004) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวม ยกเว้นด้านจิตสำนึกพึ่งตนเองและจิตสำนึกวีรชน โดยเพศมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกพึ่งตนเองในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันในระดับต่ำ (r = .189) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 และเพศมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกวีรชนในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันในระดับต่ำ (r = -.118) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

อายุกับจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของประชาชน โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า อายุมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับต่ำ (r = -.100) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวม ยกเว้นจิตสำนึกโดยอายุ มีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกอาสาสมัครในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับต่ำ (r = -.055) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การศึกษากับจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของประชาชน โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า การศึกษามีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับต่ำ (r = -.136) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .051 จึงยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวม เฉพาะจิตสำนึกวีรชนและจิตสำนึกโพธิสัตว์ ยกเว้น โดยการศึกษามีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกวีรชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับต่ำ (r = -.148) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และการศึกษามีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกโพธิสัตว์ในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับต่ำ (r = -.224) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อาชีพกับจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของประชาชน โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า อาชีพมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกในการป้องกันและ

ปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับต่ำ (r = -.028) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้ แสดงว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกันมีจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันไม่ต่างกัน

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวม ยกเว้น จิตสำนึกวีรชน โดยอาชีพมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกวีรชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับต่ำ (r = -.085) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

รายได้กับจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของประชาชน โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า รายได้มีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับต่ำ (r = .032) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวม ยกเว้นด้านจิตสำนึกวีรชน โดยรายได้มีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกวีะชนในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันในระดับต่ำ (r = .114) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 (ดังตารางที่ 4.23)

ตารางที่ 4.23 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างจิตสำนึกของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันกับปัจจัยทุกด้าน

ปัจจัยส่วนบุคคล	จิตสำนึกของประชาชน	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
เพศ	.004	.189**	.010	.018	-.118*	-.015
อายุ	-.100*	-.181**	-.131**	-.055	.118*	-.189**
การศึกษา	-.136**	.010	-.017	-.077	-.148**	-.224**
อาชีพ	-.208**	-.138**	-.234**	-.198**	-.085	-.141**
รายได้	.032	-.053	.066	.063	.114*	-.095

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

(1) จิตสำนึกพึ่งตนเอง

(2) จิตสำนึกสาธารณะ

(3) จิตสำนึกอาสาสมัคร

(4) จิตสำนึกวีรชน

(5) จิตสำนึกโพธิสัตว์

สมมติฐานที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายในบุคคลกับจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน

จิตสำนึกพึ่งตนเอง

อุดมการณ์กับจิตสำนึกพึ่งตนเองในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของประชาชน โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า อุดมการณ์มีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกพึ่งตนเองในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับต่ำ (r = .205) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวมทุกด้าน

ความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการแก้ไขปัญหาสังคมกับจิตสำนึกพึ่งตนเองในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของประชาชน โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า ความต้องการแก้ไขปัญหาสังคมมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกพึ่งตนเองในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับต่ำ (r = .107) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวม เฉพาะด้านที่คิดว่าการคอร์รัปชันเพิ่มมากขึ้นเป็นเพราะคนอื่นนิ่งเฉย โดยอุดมการณ์มีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกพึ่งตนเองในด้านด้านที่คิดว่าการคอร์รัปชันเพิ่มมากขึ้นเป็นเพราะคนอื่นนิ่งเฉย ในระดับต่ำ (r = .150) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่ออำนาจภายในตนกับจิตสำนึกพึ่งตนเองในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของประชาชน โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า ความเชื่ออำนาจภายในตนมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกพึ่งตนเองในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับต่ำ (r = .158) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวมทุกด้าน

ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุผลเชิงจริยธรรมกับจิตสำนึกพึ่งตนเองในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของประชาชน โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า เหตุผลเชิงจริยธรรมมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกพึ่งตนเองในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับปานกลาง (r = .489) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้ (ดังตารางที่ 4.24)

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวมทุกด้าน

ตารางที่ 4.24 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างจิตสำนึกพึ่งตนเองของประชาชน ในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันกับปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยภายในตัวบุคคล	จิตสำนึกพึ่งตนเอง	(1)	(2)	(3)
อุดมการณ์	.205**	-.125*	.313**	.170**
ความต้องการแก้ไขปัญหาสังคม	.107*	-.047	.083	.150**
ความเชื่ออำนาจภายในตน	.158**	-.183**	.259**	.194**
เหตุผลเชิงจริยธรรม	.489**	.375**	.337**	.180**

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

(1) เชื่อว่าการร่วมมือกันของคนในชุมชนจะช่วยลดปัญหาคอร์รัปชันได้

(2) พึ่งตนเองในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันโดยไม่รอให้เป็นหน้าที่ของรัฐฝ่ายเดียว

(3) คิดว่าการคอร์รัปชันเพิ่มมากขึ้นเป็นเพราะคนอื่นนิ่งเฉย

จิตสำนึกสาธารณะ

ความสัมพันธ์ระหว่างอุดมการณ์กับจิตสำนึกสาธารณะในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของประชาชน โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า อุดมการณ์มีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกสาธารณะในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับปานกลาง (r = .399) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวมทุกด้าน

ความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการแก้ไขปัญหาสังคมกับจิตสำนึกสาธารณะในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของประชาชน โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า ความต้องการแก้ไขปัญหาสังคมมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกสาธารณะในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับปานกลาง (r = .422) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวม ยกเว้น งบประมาณแผ่นดินเป็นเรื่องที่ทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวัง ตรวจสอบการจัดสรรเพื่อประโยชน์ส่วนรวม โดยความต้องการแก้ไขปัญหาสังคมมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกสาธารณะในด้านงบประมาณแผ่นดินเป็น

เรื่องที่ทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวัง ตรวจสอบการจัดสรรเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ในระดับต่ำ (r = .095) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่ออำนาจภายในตนกับจิตสำนึกสาธารณะในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของประชาชน โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า ความเชื่ออำนาจภายในตนมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกสาธารณะในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับปานกลาง (r = .287) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวม ยกเว้นด้านงบประมาณแผ่นดินเป็นเรื่องที่ทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวัง ตรวจสอบการจัดสรรเพื่อประโยชน์ส่วนรวม โดยความเชื่ออำนาจภายในตนมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกสาธารณะในด้านงบประมาณแผ่นดินเป็นเรื่องที่ทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวัง ตรวจสอบการจัดสรรเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ในระดับต่ำ (r = -.016) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุผลเชิงจริยธรรมกับจิตสำนึกสาธารณะในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของประชาชน โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า เหตุผลเชิงจริยธรรมมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกสาธารณะในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับปานกลาง (r = .449) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวมทุกด้าน (ดังตารางที่ 4.25)

ตารางที่ 4.25 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างจิตสำนึกสาธารณะของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันกับปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยภายในตัวบุคคล	จิตสำนึกสาธารณะ	(1)	(2)	(3)
อุดมการณ์	.399**	.121*	.490**	.303**
ความต้องการแก้ไขปัญหาสังคม	.422**	.095	.309**	.514**
ความเชื่ออำนาจภายในตน	.287**	-.016	.280**	.353**
เหตุผลเชิงจริยธรรม	.449**	.684**	.238**	.190**

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

(1) งบประมาณแผ่นดินเป็นเรื่องที่ทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังตรวจสอบการจัดสรรเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

(2) ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการร่วมกันเฝ้าระวังตรวจสอบการใช้งบประมาณแผ่นให้โปร่งใสตรวจสอบได้

(3) ร่วมรณรงค์ให้คนในสังคมรู้จักสิทธิหน้าที่พลเมืองในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน

จิตสำนึกอาสาสมัคร

ความสัมพันธ์ระหว่างอุดมการณ์กับจิตสำนึกอาสาสมัครในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของประชาชน โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า อุดมการณ์มีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกอาสาสมัครในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับปานกลาง (r = .344) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวมทุกด้าน

ความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการแก้ไขปัญหาสังคมกับจิตสำนึกอาสาสมัครในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของประชาชน โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า ความต้องการแก้ไขปัญหาสังคมมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกอาสาสมัครในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับปานกลาง (r = .419) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวม ยกเว้นด้านพร้อมที่จะเป็นอาสาสมัครในการเฝ้าระวังคอร์รัปชัน โดยความต้องการแก้ไขปัญหาสังคมกับจิตสำนึกอาสาสมัครในด้านด้าน

พร้อมที่จะเป็นอาสาสมัครในการเฝ้าระวังคอร์รัปชัน ในระดับต่ำ (r = .089) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่ออำนาจภายในตนกับจิตสำนึกอาสาสมัครในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของประชาชน โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า ความเชื่ออำนาจภายในตนมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกอาสาสมัครในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับปานกลาง (r = .447) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวมทุกด้าน

ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุผลเชิงจริยธรรมกับจิตสำนึกอาสาสมัครในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของประชาชน โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า เหตุผลเชิงจริยธรรมมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกอาสาสมัครในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับปานกลาง (r = .255) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวมทุกด้าน (ดังตารางที่ 4.26)

ตารางที่ 4.26 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างจิตสำนึกอาสาสมัครของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันกับปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยภายในตัวบุคคล	**จิตสำนึกอาสาสมัคร**	**(1)**	**(2)**	**(3)**
อุดมการณ์	.344**	.317**	.275**	.215**
ความต้องการแก้ไขปัญหาสังคม	.419**	.452**	.518**	.089
ความเชื่ออำนาจภายในตน	.447**	.314**	.441**	.288**
เหตุผลเชิงจริยธรรม	.255**	.253**	.245**	.119**

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

(1) พร้อมสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ เพื่อการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันโดยไม่หวังผลตอบแทน

(2) เต็มใจและยินดีเป็นตัวแทนชุมชนในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน

(3) พร้อมที่จะเป็นอาสาสมัครในการเฝ้าระวังคอร์รัปชัน

จิตสำนึกวีรชน

ความสัมพันธ์ระหว่างอุดมการณ์กับจิตสำนึกวีรชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของประชาชน โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า อุดมการณ์มีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกวีรชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับปานกลาง (r = .447) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวมทุกด้าน

ความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการแก้ไขปัญหาสังคมกับจิตสำนึกวีรชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของประชาชน โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า ความต้องการแก้ไขปัญหาสังคมมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกวีรชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับปานกลาง (r = .447) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวมทุกด้าน

ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่ออำนาจภายในตนกับจิตสำนึกวีรชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของประชาชน โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า ความเชื่ออำนาจภายในตนมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกวีรชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับปานกลาง (r = .451) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวมทุกด้าน

ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุผลเชิงจริยธรรมกับจิตสำนึกวีรชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของประชาชน โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า เหตุผลเชิงจริยธรรมมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกวีรชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับต่ำ (r = -.163) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวม ยกเว้นด้านการร่วมชุมนุมเพื่อให้เกิดการตรวจสอบคอร์รัปชัน โดยเหตุผลเชิงจริยธรรมมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกวีรชนในด้านการร่วมชุมนุมเพื่อให้เกิดการตรวจสอบคอร์รัปชัน ในระดับต่ำ (r = .009) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ดังตารางที่ 4.27)

ตารางที่ 4.27 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างจิตสำนึกวีรชนของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันกับปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยภายในตัวบุคคล	จิตสำนึกวีรชน	(1)	(2)	(3)
อุดมการณ์	.447**	.403**	.310**	.263**
ความต้องการแก้ไขปัญหาสังคม	.447**	.152**	.294**	.532**
ความเชื่ออำนาจภายในตน	.451**	.367**	.172**	.277**
เหตุผลเชิงจริยธรรม	-.163**	-.133**	-.207**	.009

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

(1) เสียสละประโยชน์ส่วนตัวอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น แรงกาย กำลังทรัพย์ เวลา ความรู้ความสามารถ เป็นต้น ในการเข้าร่วมการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน

(2) ร้องเรียนการคอร์รัปชันไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(3) ร่วมชุมนุมเพื่อให้เกิดการตรวจสอบคอร์รัปชัน

จิตสำนึกโพธิสัตว์

ความสัมพันธ์ระหว่างอุดมการณ์กับจิตสำนึกโพธิสัตว์ในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของประชาชน โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า อุดมการณ์มีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกโพธิสัตว์ในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับปานกลาง (r = .346) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวมทุกด้าน

ความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการแก้ไขปัญหาสังคมกับจิตสำนึกโพธิสัตว์ในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของประชาชน โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า ความต้องการแก้ไขปัญหาสังคมมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกโพธิสัตว์ในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับปานกลาง (r = .523) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวมทุกด้าน

ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่ออำนาจภายในตนกับจิตสำนึกโพธิสัตว์ในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของประชาชน โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า ความเชื่ออำนาจภายในตนมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกโพธิสัตว์ในการป้องกันและปราบปรามการ

คอร์รัปชันอยู่ในระดับปานกลาง (r = .354) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวมทุกด้าน

ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุผลเชิงจริยธรรมกับจิตสำนึกโพธิสัตว์ในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของประชาชน โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า เหตุผลเชิงจริยธรรมมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกโพธิสัตว์ในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับต่ำ (r = .240) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวมทุกด้าน (ดังตารางที่ 4.28)

ตารางที่ 4.28 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างจิตสำนึกโพธิสัตว์ของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันกับปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยภายในตัวบุคคล	จิตสำนึกโพธิสัตว์	(1)	(2)	(3)
อุดมการณ์	.346**	.336**	.183**	.384**
ความต้องการแก้ไขปัญหาสังคม	.523**	.571**	.303**	.468**
ความเชื่ออำนาจภายในตน	.354**	.287**	.338**	.459**
เหตุผลเชิงจริยธรรม	.240**	.152**	.254**	.197**

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

(1) เข้าร่วมการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันโดยถือว่าเป็นการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์โดยไม่แบ่งแยกเชื้อชาติ ศาสนา หรือเผ่าพันธุ์ใด

(2) หลักธรรมคำสอนทางศาสนาทำให้ท่านตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน

(3) การคอร์รัปชันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

ภาพรวม

อุดมการณ์กับจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของประชาชน โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า อุดมการณ์มีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกในการ

ป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับปานกลาง (r = .481) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวมทุกด้าน

ความต้องการแก้ไขปัญหาสังคมกับจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของประชาชน โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า ความต้องการแก้ไขปัญหาสังคมมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับปานกลาง (r = .536) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวมทุกด้าน

ความเชื่ออำนาจภายในตนกับจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของประชาชน โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า ความเชื่ออำนาจภายในตนมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับปานกลาง (r = .474) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวมทุกด้าน

เหตุผลเชิงจริยธรรมกับจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของประชาชน โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า เหตุผลเชิงจริยธรรมมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับต่ำ (r = .297) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวมทุกด้าน

การอบรมเลี้ยงดูกับจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของประชาชน โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า การอบรมเลี้ยงดูมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับต่ำ (r = .019) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวม เฉพาะด้านจิตสำนึกวีรชน โดยการอบรมเลี้ยงดูมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกวีรชนในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันในระดับต่ำ (r = -.084) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 (ดังตารางที่ 4.29)

ตารางที่ 4.29 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างจิตสำนึกของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันกับปัจจัยทุกด้าน

ปัจจัยภายในตัวบุคคล	จิตสำนึกของประชาชน	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
อุดมการณ์	.481**	.205**	.399**	.344**	.447**	.346**
ความต้องการแก้ไขปัญหาสังคม	.536**	.107*	.422**	.419**	.447**	.523**
ความเชื่ออำนาจภายในตน	.474**	.158**	.287**	.447**	.451**	.354**
เหตุผลเชิงจริยธรรม	.297**	.489**	.449**	.255**	-.163**	.240**

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

(1) จิตสำนึกพึ่งตนเอง

(2) จิตสำนึกสาธารณะ

(3) จิตสำนึกอาสาสมัคร

(4) จิตสำนึกวีรชน

(5) จิตสำนึกโพธิสัตว์

สมมติฐานที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายนอกบุคคลกับจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน

จิตสำนึกพึ่งตนเอง

ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับจิตสำนึกพึ่งตนเองในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของประชาชน โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า การอบรมเลี้ยงดูมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกพึ่งตนเองในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับต่ำ (r = .198) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้ เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวมทุกด้าน

ความสัมพันธ์ระหว่างสถานการณ์ทางสังคมกับจิตสำนึกพึ่งตนเองในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของประชาชน โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า สถานการณ์ทางสังคมมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่

ในระดับปานกลาง (r = .354) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวมทุกด้าน

ความสัมพันธ์ระหว่างแบบอย่างจากบุคคลอื่นกับจิตสำนึกพึ่งตนเองในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของประชาชน โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า แบบอย่างจากบุคคลอื่นมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกพึ่งตนเองในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับต่ำ (r = .216) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวม เฉพาะด้านที่คิดว่าการพึ่งตนเองในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันโดยไม่รอให้เป็นหน้าที่ของรัฐฝ่ายเดียว โดยแบบอย่างจากบุคคลอื่นมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกพึ่งตนเองในด้านที่คิดว่าการพึ่งตนเองในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันโดยไม่รอให้เป็นหน้าที่ของรัฐฝ่ายเดียว ในระดับปานกลาง (r = .347) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการขัดเกลาทางสังคมกับจิตสำนึกพึ่งตนเองในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของประชาชน โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า การขัดเกลาทางสังคมมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกพึ่งตนเองในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับต่ำ (r = .013) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวม (ดังตารางที่ 4.30)

ตารางที่ 4.30 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างจิตสำนึกพึ่งตนเองของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันกับปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยภายนอกตัวบุคคล	จิตสำนึกพึ่งตนเอง	(1)	(2)	(3)
การอบรมเลี้ยงดู	.198**	-.126*	.366**	.107*
สถานการณ์ทางสังคม	.354**	.101*	.226**	.306**
แบบอย่างจากบุคคลอื่น	.216**	-.029	.347**	.068
การขัดเกลาทางสังคม	.013	-.038	.013	.046

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

(1) เชื่อว่าการร่วมมือกันของคนในชุมชนจะช่วยลดปัญหาคอร์รัปชันได้

(2) พึ่งตนเองในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันโดยไม่รอให้เป็นหน้าที่ของรัฐฝ่ายเดียว

(3) คิดว่าการคอร์รัปชันเพิ่มมากขึ้นเป็นเพราะคนอื่นนิ่งเฉย

จิตสำนึกสาธารณะ

ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับจิตสำนึกสาธารณะในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของประชาชน โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า การอบรมเลี้ยงดูมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกสาธารณะในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับต่ำ (r = .122) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวม ยกเว้นด้านการร่วมรณรงค์ให้คนในสังคมรู้จักสิทธิหน้าที่พลเมืองในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน โดยการอบรมเลี้ยงดูมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกสาธารณะในด้านการร่วมรณรงค์ให้คนในสังคมรู้จักสิทธิหน้าที่พลเมืองในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน ในระดับต่ำ (r = -.029) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

ความสัมพันธ์ระหว่างสถานการณ์ทางสังคมกับจิตสำนึกสาธารณะในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของประชาชน โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า สถานการณ์ทางสังคมมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับปานกลาง (r = .543) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวมทุกด้าน

ความสัมพันธ์ระหว่างแบบอย่างจากบุคคลอื่นกับจิตสำนึกสาธารณะในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของประชาชน โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า แบบอย่างจากบุคคลอื่นมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกสาธารณะในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับปานกลาง (r = .461) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวมทุกด้าน

ความสัมพันธ์ระหว่างการขัดเกลาทางสังคมกับจิตสำนึกสาธารณะในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของประชาชน โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า การขัดเกลาทางสังคมมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกสาธารณะในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับต่ำ (r = .259) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า พบผลที่สอดคล้องกับภาพรวม ยกเว้นด้านงบประมาณแผ่นดินเป็นเรื่องที่ทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวัง ตรวจสอบการจัดสรรเพื่อประโยชน์ส่วนรวม โดยการขัดเกลาทางสังคมมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกสาธารณะในด้านงบประมาณแผ่นดินเป็นเรื่องที่ทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวัง ตรวจสอบการจัดสรรเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ในระดับต่ำ (r = .072) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 (ดังตารางที่ 4.31)

ตารางที่ 4.31 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างจิตสำนึกสาธารณะของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันกับปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยภายนอกตัวบุคคล	จิตสำนึกสาธารณะ	(1)	(2)	(3)
การอบรมเลี้ยงดู	.122*	.199**	.152**	-.029
สถานการณ์ทางสังคม	.543**	.299**	.386**	.539**
แบบอย่างจากบุคคลอื่น	.461**	.119*	.371**	.524**
การขัดเกลาทางสังคม	.259**	.072	.330**	.192**

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

(1) งบประมาณแผ่นดินเป็นเรื่องที่ทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังตรวจสอบการจัดสรรเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

(2) ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการร่วมกันเฝ้าระวังตรวจสอบการใช้งบประมาณแผ่นให้โปร่งใสตรวจสอบได้

(3) ร่วมรณรงค์ให้คนในสังคมรู้จักสิทธิหน้าที่พลเมืองในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน

จิตสำนึกอาสาสมัคร

ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับจิตสำนึกอาสาสมัครในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของประชาชน โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า การอบรมเลี้ยงดูมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกอาสาสมัครในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับต่ำ (r = .107) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวม ยกเว้นด้านพร้อมสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันโดยไม่หวังผลตอบแทน โดยการอบรมเลี้ยงดูมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกอาสาสมัครในด้านพร้อมสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันโดยไม่หวังผลตอบแทน ในระดับต่ำ (r = -.059) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ความสัมพันธ์ระหว่างสถานการณ์ทางสังคมกับจิตสำนึกอาสาสมัครในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของประชาชน โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า สถานการณ์ทางสังคมมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่

ในระดับปานกลาง (r = .483) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวม ยกเว้นด้านความพร้อมที่จะเป็นอาสาสมัครในการเฝ้าระวังคอร์รัปชัน โดยสถานการณ์ทางสังคมมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกอาสาสมัครในด้านความพร้อมที่จะเป็นอาสาสมัครในการเฝ้าระวังคอร์รัปชัน ในระดับต่ำ (r = .094) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

ความสัมพันธ์ระหว่างแบบอย่างจากบุคคลอื่นกับจิตสำนึกอาสาสมัครในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของประชาชน โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า แบบอย่างจากบุคคลอื่นมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกอาสาสมัครในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับปานกลาง (r = .441) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวมทุกด้าน

ความสัมพันธ์ระหว่างการขัดเกลาทางสังคมกับจิตสำนึกอาสาสมัครในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของประชาชน โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า การขัดเกลาทางสังคมมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกอาสาสมัครในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับต่ำ (r = .173) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวม ยกเว้นด้านพร้อมที่จะเป็นอาสาสมัครในการเฝ้าระวังคอร์รัปชัน โดยการขัดเกลาทางสังคมมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกอาสาสมัครในด้านพร้อมที่จะเป็นอาสาสมัครในการเฝ้าระวังคอร์รัปชัน ในระดับต่ำ (r = .010) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 (ดังตารางที่ 4.32)

ตารางที่ 4.32 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างจิตสำนึกอาสาสมัครของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันกับปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยภายนอกตัวบุคคล	จิตสำนึกอาสาสมัคร	(1)	(2)	(3)
การอบรมเลี้ยงดู	.107*	-.059	-.104*	.307**
สถานการณ์ทางสังคม	.483**	.486**	.645**	.094
แบบอย่างจากบุคคลอื่น	.441**	.397**	.508**	.175**
การขัดเกลาทางสังคม	.173**	.233**	.206**	.010

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

(1) พร้อมสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ เพื่อการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันโดยไม่หวังผลตอบแทน

(2) เต็มใจและยินดีเป็นตัวแทนชุมชนในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน

(3) พร้อมที่จะเป็นอาสาสมัครในการเฝ้าระวังคอร์รัปชัน

จิตสำนึกวีรชน

ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับจิตสำนึกวีรชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของประชาชน โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า การอบรมเลี้ยงดูมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกวีรชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับต่ำ (r = -.084) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านการอบรมเลี้ยงดูมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกวีรชนในด้านการเสียสละประโยชน์ส่วนตัวอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น แรงกาย กำลังทรัพย์ เวลา ความรู้ความสามารถ เป็นต้น ในการเข้าร่วมการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน ในระดับต่ำ (r = .114) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้การอบรมเลี้ยงดูมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกวีรชนในด้านการร้องเรียนการคอร์รัปชันไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในระดับต่ำ (r = -.127) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และการอบรมเลี้ยงดูมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกวีรชนในด้านการร่วมชุมนุมเพื่อให้เกิดการตรวจสอบคอร์รัปชัน ในระดับต่ำ (r = -.147) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ความสัมพันธ์ระหว่างสถานการณ์ทางสังคมกับจิตสำนึกวีรชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของประชาชน โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า สถานการณ์ทางสังคมมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน

อยู่ในระดับปานกลาง (r = .453) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวม ยกเว้นด้านการร้องเรียนการคอร์รัปชันไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยสถานการณ์ทางสังคมมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกวีรชนในด้านการร้องเรียนการคอร์รัปชันไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในระดับต่ำ (r = .089) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ความสัมพันธ์ระหว่างแบบอย่างจากบุคคลอื่นกับจิตสำนึกวีรชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของประชาชน โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่าแบบอย่างจากบุคคลอื่นมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกวีรชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับปานกลาง (r = .399) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวมทุกด้าน

ความสัมพันธ์ระหว่างการขัดเกลาทางสังคมกับจิตสำนึกวีรชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของประชาชน โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่าการขัดเกลาทางสังคมมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกวีรชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับปานกลาง (r = .273) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวม ยกเว้นด้านการร้องเรียนการคอร์รัปชันไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยการขัดเกลาทางสังคมมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกวีรชนในด้านการร้องเรียนการคอร์รัปชันไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในระดับต่ำ (r = .091) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ดังตารางที่ 4.33)

ตารางที่ 4.33 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างจิตสำนึกวีรชนของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันกับปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยภายนอกตัวบุคคล	จิตสำนึกวีรชน	(1)	(2)	(3)
การอบรมเลี้ยงดู	-.084	.114*	-.127*	-.147**
สถานการณ์ทางสังคม	.453**	.089	.314**	.581**
แบบอย่างจากบุคคลอื่น	.399**	.224**	.195**	.474**
การขัดเกลาทางสังคม	.273**	.152**	.091	.378**

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

(1) เสียสละประโยชน์ส่วนตัวอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น แรงกาย กำลังทรัพย์ เวลา ความรู้ความสามารถ เป็นต้น ในการเข้าร่วมการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน

(2) ร้องเรียนการคอร์รัปชันไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(3) ร่วมชุมนุมเพื่อให้เกิดการตรวจสอบคอร์รัปชัน

จิตสำนึกโพธิสัตว์

ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับจิตสำนึกโพธิสัตว์ในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของประชาชน โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า การอบรมเลี้ยงดูมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกโพธิสัตว์ในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับต่ำ (r = .187) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้ เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวมทุกด้าน

ความสัมพันธ์ระหว่างสถานการณ์ทางสังคมกับจิตสำนึกโพธิสัตว์ในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของประชาชน โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า สถานการณ์ทางสังคมมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับสูง (r = .684) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้ เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวมทุกด้าน

ความสัมพันธ์ระหว่างแบบอย่างจากบุคคลอื่นกับจิตสำนึกโพธิสัตว์ในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของประชาชน โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า แบบอย่างจากบุคคลอื่นมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกโพธิสัตว์ในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับปานกลาง (r = .494) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวมทุกด้าน

ความสัมพันธ์ระหว่างการขัดเกลาทางสังคมกับจิตสำนึกโพธิสัตว์ในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของประชาชน โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า การขัดเกลาทางสังคมมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกโพธิสัตว์ในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับปานกลาง (r = .346) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวมทุกด้าน (ดังตารางที่ 4.3 4)

ตารางที่ 4.34 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างจิตสำนึกโพธิสัตว์ของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันกับปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยภายนอกตัวบุคคล	จิตสำนึกโพธิสัตว์	(1)	(2)	(3)
การอบรมเลี้ยงดู	-.187**	-.210**	-.147**	-.115*
สถานการณ์ทางสังคม	.684**	.686**	.447**	.617**
แบบอย่างจากบุคคลอื่น	.494**	.492**	.356**	.412**
การขัดเกลาทางสังคม	.346**	.285**	.282**	.314**

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

(1) เข้าร่วมการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันโดยถือว่าเป็นการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์โดยไม่แบ่งแยกเชื้อชาติ ศาสนา หรือเผ่าพันธุ์ใด

(2) หลักธรรมคำสอนทางศาสนาทำให้ท่านตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน

(3) การคอร์รัปชันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

ภาพรวม

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของประชาชน โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า การอบรมเลี้ยงดูมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับต่ำ (r = .019) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวม เฉพาะด้านจิตสำนึกวีรชน โดยการอบรมเลี้ยงดูมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกวีรชนในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันในระดับต่ำ (r = -.084) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสถานการณ์ทางสังคมกับจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของประชาชน โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า สถานการณ์ทางสังคมมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับสูง (r = .684) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวมทุกด้าน

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างแบบอย่างจากบุคคลอื่นกับจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของประชาชน โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า แบบอย่างจากบุคคลอื่นมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับปานกลาง (r = .551) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวมทุกด้าน

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการขัดเกลาทางสังคมกับจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของประชาชน โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า การขัดเกลาทางสังคมมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอยู่ในระดับปานกลาง (r = .302) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบผลที่สอดคล้องกับภาพรวม ยกเว้นด้านจิตสำนึกพึ่งตนเองโดยการขัดเกลาทางสังคมมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกพึ่งตนเองในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันในระดับต่ำ (r = .013) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 (ดังตารางที่ 4.35)

ตารางที่ 4.35 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างจิตสำนึกของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันกับปัจจัยทุกด้าน

ปัจจัยภายนอกตัวบุคคล	จิตสำนึกของประชาชน	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
การอบรมเลี้ยงดู	.019	.198**	.122*	.107*	-.084	-.187**
สถานการณ์ทางสังคม	.684**	.354**	.543**	.483**	.453**	.684**
แบบอย่างจากบุคคลอื่น	.551**	.216**	.461**	.441**	.399**	.494**
การขัดเกลาทางสังคม	.302**	.013	.259**	.173**	.273**	.346**

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

(1) จิตสำนึกพึ่งตนเอง

(2) จิตสำนึกสาธารณะ

(3) จิตสำนึกอาสาสมัคร

(4) จิตสำนึกวีรชน

(5) จิตสำนึกโพธิสัตว์

สมมติฐานที่ 4 ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยภายในตัวบุคคล และปัจจัยภายนอกตัวบุคคลสามารถร่วมกันทำนายจิตสำนึกของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันได้

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุแบบ Stepwise เพื่อคัดเลือกตัวแปรอิสระที่สามารถอธิบายความผันแปรของจิตสำนึกของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน โดยตัวแปรอิสระจำนวน 13 ตัวแปรของ 3 ปัจจัย คือ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ ปัจจัยภายในตัวบุคคล ได้แก่ อุดมการณ์ ความต้องการการแก้ไขปัญหาในสังคม ความเชื่ออำนาจภายในตน เหตุผลเชิงจริยธรรม และปัจจัยภายนอกตัวบุคคล ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดู สถานการณ์ทางสังคม แบบอย่างจากบุคคลอื่น การขัดเกลาทางสังคม ซึ่งพบผลการวิเคราะห์ดังนี้

1. ผลการทำนายจิตสำนึกของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันโดยรวม

ตัวแปรอิสระที่สามารถอธิบายความผันแปรของจิตสำนึกของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน ได้แก่ การศึกษา อุดมการณ์ ความต้องการการแก้ไขปัญหาในสังคม ความเชื่ออำนาจภายในตน เหตุผลเชิงจริยธรรม สถานการณ์ทางสังคม และแบบอย่างจากบุคคลอื่น

ซึ่งสามารถร่วมกันอธิบายความผันแปรในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันได้ ร้อยละ 63.7 (R^2 = 0.637) โดยการให้ความสำคัญกับสถานการณ์ทางสังคมสามารถอธิบายความผันแปรได้สูงสุด ร้อยละ 47.5 (R^2เพิ่ม = 0.475) รองลงมา ได้แก่ อุดมการณ์ (R^2เพิ่ม = 0.083) ความต้องการการแก้ไขปัญหาในสังคม (R^2เพิ่ม = 0.011) ความเชื่ออำนาจภายในตน (R^2เพิ่ม = 0.008) การศึกษา (R^2เพิ่ม = 0.005) แบบอย่างจากบุคคลอื่น (R^2เพิ่ม = 0.004) เหตุผลเชิงจริยธรรม (R^2เพิ่ม = 0.001) และทั้ง 7 ตัวแปรมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันในระดับสูงมาก (R = .798) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบตัวแปรอิสระที่มีความสำคัญกับการมีจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน พบว่า ตัวแปรอิสระที่มีสัมประสิทธิ์การทำนายจิตจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน มี 7 ตัวแปร ได้แก่ การศึกษา อุดมการณ์ ความต้องการการแก้ไขปัญหาในสังคม ความเชื่ออำนาจภายในตน เหตุผลเชิงจริยธรรม สถานการณ์ทางสังคม และแบบอย่างจากบุคคลอื่น (beta = .337, .186, .145, .114, -.076, .198 และ .198 ตามลำดับ) หมายความว่า ตัวแปรอิสระกลุ่มนี้ดีขึ้นมีผลทำให้จิตสำนึกของประชาชนต่อการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันดีขึ้น (ตารางที่ 4.36)

ตารางที่ 4.36 แสดงผลวิเคราะห์ถดถอยพหุระหว่างจิตสำนึกกับปัจจัยทุกด้าน

ปัจจัย	B	Beta	T	R^2เพิ่ม	ลำดับ
ปัจจัยส่วนบุคคล					
การศึกษา	-.048	-.076	-2.249	.005	5
ปัจจัยภายในตัวบุคคล					
อุดมการณ์	.185	.186	4.596	.083	2
ความต้องการการแก้ไขปัญหาในสังคม	.134	.145	3.441	.011	3
ความเชื่ออำนาจภายในตน	.106	.114	2.758	.008	4
เหตุผลเชิงจริยธรรม	.131	.198	4.989	.001	7
ปัจจัยภายนอกตัวบุคคล					
สถานการณ์ทางสังคม	.249	.337	7.283	.475	1
แบบอย่างจากบุคคลอื่น	.131	.198	4.989	.004	6

R = 0.798**	R^2 = 0.637	F = 86.781**
Adjusted R^2 = 0.630	SE_e = 0.26302	

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

2. ผลการทำนายด้านจิตสำนึกพึ่งตนเองกับปัจจัยทุกด้าน

ตัวแปรอิสระที่สามารถอธิบายความผันแปรของจิตสำนึกพึ่งตนเองของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน ได้แก่ เพศ อาชีพ เหตุผลเชิงจริยธรรม และสถานการณ์ทางสังคม ซึ่งสามารถร่วมกันอธิบายความผันแปรในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันได้ ร้อยละ 31.0 (R^2 = 0.310) โดยการให้ความสำคัญกับเหตุผลเชิงจริยธรรมสามารถอธิบายความผันแปรได้สูงสุด ร้อยละ 23.7 (R^2เพิ่ม = 0.237) รองลงมา ได้แก่ สถานการณ์ทางสังคม (R^2เพิ่ม = 0.043) อาชีพ (R^2เพิ่ม = 0.019) เพศ (R^2เพิ่ม = 0.011) และทั้ง 4 ตัวแปรมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกพึ่งตนเองในระดับปานกลาง (R = .556) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบตัวแปรอิสระที่มีความสำคัญกับการมีจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน พบว่า ตัวแปรอิสระที่มีสัมประสิทธิ์การทำนายจิตสำนึกพึ่งตนเอง มี 4 ตัวแปร ได้แก่ เพศ อาชีพ เหตุผลเชิงจริยธรรม และสถานการณ์ทางสังคม (beta = .387, .220, -.125 และ .111 ตามลำดับ) หมายความว่า ตัวแปรอิสระกลุ่มนี้ดีขึ้นมีผลทำให้จิตสำนึกพึ่งตนเองของประชาชนต่อการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันดีขึ้น (ตารางที่ 4.37)

ตารางที่ 4.37 แสดงผลวิเคราะห์ถดถอยพหุระหว่างจิตสำนึกพึ่งตนเองกับปัจจัยทุกด้าน

ปัจจัย	B	Beta	T	R^2เพิ่ม	ลำดับ
ปัจจัยส่วนบุคคล					
เพศ	0.106	0.111	2.398*	.011	4
อาชีพ	-0.028	-0.125	- 2.778**	.019	3
ปัจจัยภายในตัวบุคคล					
เหตุผลเชิงจริยธรรม	.353	.387	7.979**	.237	1
ปัจจัยภายนอกตัวบุคคล					
สถานการณ์ทางสังคม	.175	.220	4.666**	.043	2
R = .556	R^2 = .310		F = 39.135**		
Adjusted R^2 = .302	SE_e = .38999				

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

3. ผลการทำนายด้านจิตสำนึกสาธารณะกับปัจจัยทุกด้าน

ตัวแปรอิสระที่สามารถอธิบายความผันแปรของจิตสำนึกสาธารณะของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน ได้แก่ อาชีพ อุดมการณ์ ความต้องการการแก้ไขปัญหาในสังคม แบบอย่างจากบุคคลอื่น และการขัดเกลาทางสังคม ซึ่งสามารถร่วมกันอธิบายความผันแปรในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันได้ ร้อยละ 51.8 (R^2 = 0.518) โดยการให้ความสำคัญกับแบบอย่างจากบุคคลอื่นสามารถอธิบายความผันแปรได้สูงสุด ร้อยละ 28.5 (R^2เพิ่ม = 0.285) รองลงมา ได้แก่ เหตุผลเชิงจริยธรรม (R^2เพิ่ม = 0.093) อุดมการณ์ (R^2เพิ่ม = 0.074) การขัดเกลาทางสังคม (R^2เพิ่ม = 0.046) และทั้ง 6 ตัวแปรมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกสาธารณะในระดับสูง (R = .719) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบตัวแปรอิสระที่มีความสำคัญกับการมีจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน พบว่า ตัวแปรอิสระที่มีสัมประสิทธิ์การทำนายจิตสำนึกสาธารณะ มี 6 ตัวแปร ได้แก่ อาชีพ อุดมการณ์ ความต้องการการแก้ไขปัญหาในสังคม แบบอย่างจากบุคคลอื่น และการขัดเกลาทางสังคม (beta = .161, .352, .194, .223, .131, และ -.094 ตามลำดับ) หมายความว่า ตัวแปรอิสระกลุ่มนี้ดีขึ้นมีผลทำให้จิตสำนึกสาธารณะของประชาชนต่อการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันดีขึ้น (ตารางที่ 4.38)

ตารางที่ 4.38 แสดงผลวิเคราะห์ถดถอยพหุระหว่างจิตสำนึกสาธารณะกับปัจจัยทุกด้าน

ปัจจัย	B	Beta	T	R^2เพิ่ม	ลำดับ
ปัจจัยส่วนบุคคล					
อาชีพ	-.024	-.094	-2.377*	.008	6
ปัจจัยภายในตัวบุคคล					
อุดมการณ์	.236	.194	4.470**	.074	3
ความต้องการการแก้ไขปัญหาในสังคม	.147	.131	2.689**	.012	5
เหตุผลเชิงจริยธรรม	.363	.352	8.826**	.093	2
ปัจจัยภายนอกตัวบุคคล					
แบบอย่างจากบุคคลอื่น	.145	.161	3.095**	.285	1
การขัดเกลาทางสังคม	.181	.223	5.053**	.046	4
R = .719	R^2 = .518		F = 62.052**		
Adjusted R^2 = .509	SE_e = .37035				

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

4. ผลการทำนายด้านจิตสำนึกอาสาสมัครกับปัจจัยทุกด้าน

ตัวแปรอิสระที่สามารถอธิบายความผันแปรของจิตสำนึกอาสาสมัครของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน ได้แก่ อาชีพ ความต้องการการแก้ไขปัญหาในสังคม ความเชื่ออำนาจภายในตน เหตุผลเชิงจริยธรรม สถานการณ์ทางสังคม และแบบอย่างจากบุคคลอื่น ซึ่งสามารถร่วมกันอธิบายความผันแปรในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันได้ ร้อยละ 41.9 (R^2 = 0.419) โดยการให้ความสำคัญกับสถานการณ์ทางสังคมสามารถอธิบายความผันแปรได้สูงสุด ร้อยละ 25.5 (R^2เพิ่ม = 0.255) รองลงมา ได้แก่ ความเชื่ออำนาจภายในตน (R^2เพิ่ม = 0.071) แบบอย่างจากบุคคลอื่น (R^2เพิ่ม = 0.032) เหตุผลเชิงจริยธรรม (R^2เพิ่ม = 0.026) ความต้องการการแก้ไขปัญหาในสังคม (R^2เพิ่ม = 0.021) อาชีพ (R^2เพิ่ม = 0.014) และทั้ง 6 ตัวแปรมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกอาสาสมัครในระดับสูง (R = .647) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบตัวแปรอิสระที่มีความสำคัญกับการมีจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน พบว่า ตัวแปรอิสระที่มีสัมประสิทธิ์การทำนายจิตสำนึกอาสาสมัคร มี 6 ตัวแปร ได้แก่ อาชีพ ความต้องการการแก้ไขปัญหาในสังคม ความเชื่ออำนาจภายในตน เหตุผลเชิงจริยธรรม สถานการณ์ทางสังคม และแบบอย่างจากบุคคลอื่น (beta = .155, .298, .172, .185, .166,

และ -.122 ตามลำดับ) หมายความว่า ตัวแปรอิสระกลุ่มนี้ดีขึ้นมีผลทำให้จิตสำนึกอาสาสมัครของประชาชนต่อการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันดีขึ้น (ตารางที่ 4.39)

ตารางที่ 4.39 แสดงผลวิเคราะห์ถดถอยพหุระหว่างจิตสำนึกอาสาสมัครกับปัจจัยทุกด้าน

ปัจจัย	B	Beta	T	R^2เพิ่ม	ลำดับ
ปัจจัยส่วนบุคคล					
อาชีพ	-.034	-.122	-2.864	.014	6
ปัจจัยภายในตัวบุคคล					
ความต้องการการแก้ไขปัญหาในสังคม	.198	.166	3.161	.021	5
ความเชื่ออำนาจภายในตน	.298	.246	5.112	.071	2
เหตุผลเชิงจริยธรรม	.203	.185	4.166	.026	4
ปัจจัยภายนอกตัวบุคคล					
สถานการณ์ทางสังคม	.148	.155	2.619	.255	1
แบบอย่างจากบุคคลอื่น	.148	.172	3.555	.032	3
R = .647	R^2 = .419		F = 41.660*		
Adjusted R^2 = .409	SE_e = .43165				

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

5. ผลการทำนายด้านจิตสำนึกวีรชนกับปัจจัยทุกด้าน

ตัวแปรอิสระที่สามารถอธิบายความผันแปรของจิตสำนึกวีรชนของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน ได้แก่ การศึกษา อุดมการณ์ ความต้องการการแก้ไขปัญหาในสังคม ความเชื่ออำนาจภายในตน เหตุผลเชิงจริยธรรม และสถานการณ์ทางสังคม ซึ่งสามารถร่วมกันอธิบายความผันแปรในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันได้ ร้อยละ 47.8 (R^2 = 0.478) โดยการให้ความสำคัญกับความต้องการการแก้ไขปัญหาในสังคม สามารถอธิบายความผันแปรได้สูงสุด ร้อยละ 23.8 (R^2เพิ่ม = 0.238) รองลงมา ได้แก่ ความเชื่ออำนาจภายในตน (R^2เพิ่ม = 0.099) สถานการณ์ทางสังคม (R^2เพิ่ม = 0.057) เหตุผลเชิงจริยธรรม (R^2เพิ่ม = 0.037) อุดมการณ์ (R^2เพิ่ม = 0.030) การศึกษา (R^2เพิ่ม = 0.016) และทั้ง 6 ตัวแปรมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกอาสาสมัครในระดับสูง (R = .692) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบตัวแปรอิสระที่มีความสำคัญกับการมีจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน พบว่า ตัวแปรอิสระที่มีสัมประสิทธิ์การทำนายจิตสำนึกวีรชน มี 6 ตัวแปร

ได้แก่ การศึกษา อุดมการณ์ ความต้องการการแก้ไขปัญหาในสังคม ความเชื่ออำนาจภายในตน เหตุผลเชิงจริยธรรม และสถานการณ์ทางสังคม (beta = .179, .115, .321, -.281, .241, และ -.128 ตามลำดับ) หมายความว่า ตัวแปรอิสระกลุ่มนี้ดีขึ้นมีผลทำให้จิตสำนึกวีรชนของประชาชนต่อการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันดีขึ้น (ตารางที่ 4.40)

ตารางที่ 4.40 แสดงผลวิเคราะห์ถดถอยพหุระหว่างจิตสำนึกวีรชนกับปัจจัยทุกด้าน

ปัจจัย	B	Beta	T	R^2เพิ่ม	ลำดับ
ปัจจัยส่วนบุคคล					
การศึกษา	-.132	-.128	-3.263	.016	6
ปัจจัยภายในตัวบุคคล					
อุดมการณ์	.397	.241	4.992	.030	5
ความต้องการการแก้ไขปัญหาในสังคม	.272	.179	3.598	.238	1
ความเชื่ออำนาจภายในตน	.176	.115	2.324	.099	2
เหตุผลเชิงจริยธรรม	-.393	-.281	-6.603	.037	4
ปัจจัยภายนอกตัวบุคคล					
สถานการณ์ทางสังคม	.392	.321	5.5958	.057	3
R = .692	R^2 = .478		F = 53.041*		
Adjusted R^2 = .469	SE_e = .52048				

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

6. ผลการทำนายด้านจิตสำนึกโพธิสัตว์กับปัจจัยทุกด้าน

ตัวแปรอิสระที่สามารถอธิบายความผันแปรของจิตสำนึกโพธิสัตว์ของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน ได้แก่ อายุ การศึกษา อุดมการณ์ ความต้องการการแก้ไขปัญหาในสังคม เหตุผลเชิงจริยธรรม การอบรมเลี้ยงดู สถานการณ์ทางสังคมและแบบอย่างจากบุคคลอื่น ซึ่งสามารถร่วมกันอธิบายความผันแปรในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันได้ร้อยละ 58.9 (R^2 = 0.589) โดยการให้ความสำคัญกับสถานการณ์ทางสังคม สามารถอธิบายความผันแปรได้สูงสุด ร้อยละ 45.8 (R^2เพิ่ม = 0.458) รองลงมา ได้แก่ การศึกษา (R^2เพิ่ม = 0.049) แบบอย่างจากบุคคลอื่น (R^2เพิ่ม = 0.027) อายุ (R^2เพิ่ม = 0.019) ความต้องการแก้ไขปัญหาในสังคม (R^2เพิ่ม = 0.014) อุดมการณ์ (R^2เพิ่ม = 0.007) เหตุผลเชิงจริยธรรม (R^2เพิ่ม = 0.007) และทั้ง 8 ตัวแปรมี

ความสัมพันธ์กับจิตสำนึกอาสาสมัครในระดับสูงมาก (R = .768) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบตัวแปรอิสระที่มีความสำคัญกับการมีจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน พบว่า ตัวแปรอิสระที่มีสัมประสิทธิ์การทำนายจิตสำนึกวีรชน มี 8 ตัวแปร ได้แก่ อายุ การศึกษา อุดมการณ์ ความต้องการการแก้ไขปัญหาในสังคม เหตุผลเชิงจริยธรรม การอบรมเลี้ยงดู สถานการณ์ทางสังคมและแบบอย่างจากบุคคลอื่น (beta = .435, -.150, .107, -.005, .168 , .206 และ .126 ตามลำดับ) หมายความว่า ตัวแปรอิสระกลุ่มนี้ดีขึ้นมีผลทำให้จิตสำนึกโพธิสัตว์ของประชาชนต่อการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันดีขึ้น (ตารางที่ 4.42)

ตารางที่ 4.41 แสดงผลวิเคราะห์ถดถอยพหุระหว่างจิตสำนึกโพธิสัตว์กับปัจจัยทุกด้าน

ปัจจัย	B	Beta	T	R^2เพิ่ม	ลำดับ
ปัจจัยส่วนบุคคล					
อายุ	-.005	-.124	-.3420	.019	4
การศึกษา	-.150	-.169	-4.564	.049	2
ปัจจัยภายในตัวบุคคล					
อุดมการณ์	.206	.146	3.129	.007	6
ความต้องการการแก้ไขปัญหาในสังคม	.168	.129	2.795	.014	5
เหตุผลเชิงจริยธรรม	.126	.105	2.500	.007	7
ปัจจัยภายนอกตัวบุคคล					
การอบรมเลี้ยงดู	-.165	-.145	-3.343	.008	8
สถานการณ์ทางสังคม	.455	.435	9.0.9	.458	1
แบบอย่างจากบุคคลอื่น	.107	.114	2.679	.027	3
R = .768	R^2 = .589		F = 61.906*		
Adjusted R^2 = .580	SE_e = .39624				

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง จิตสำนึกของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน กรณีศึกษา ประชาชนที่อาสาสมัครเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษา จิตสำนึกของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน และ 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่สามารถทำนาย ระดับ จิตสำนึกของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน

โดยทำการศึกษาจาก กลุ่มตัวอย่าง ของประชาชนที่อาสาสมัครเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันทั่วประเทศ จากการสำรวจ พ.ศ. 2551 โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) จำนวน 400 คน ใช้ แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ วิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติพรรณนา ในเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ลักษณะเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง การหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม โดยวิเคราะห์สัมประสิทธิสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product-moment Correlation) และ สถิติการวิเคราะห์ค่าความถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบความสามารถในการทำนายของตัวแปรอิสระที่มีต่อตัวแปรตาม สามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

5.1.1 ปัจจัยส่วนบุคคล ของ ประชาชนที่ทำงานด้านการป้องกัน และปราบปรามการคอร์รัปชัน

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 62.5) มีช่วงอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 26.5) กลุ่มตัวอย่างกว่าครึ่ง (ร้อยละ 52.3) มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ประกอบธุรกิจส่วนตัว (ร้อยละ 27.0) มีรายได้ต่อเดือน 10,001-15,000 บาท (ร้อยละ 23.1)

กลุ่มตัวอย่างกว่าครึ่ง (ร้อยละ 52.5) ได้เข้าร่วมทำกิจกรรมในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันในรูปแบบองค์กร/กลุ่ม/ชมรม/เครือข่าย ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกองค์กร (ร้อยละ 41.0)

5.1.2 ปัจจัยภายในของประชาชนที่ทำงานด้านการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยภายในด้านอุดมการณ์โดยรวมของกลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4. 38) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความตั้งใจที่จะป้องกันและปราบปรามการ คอร์รัปชัน เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม โดยไม่หวังผลตอบแทน กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก ส่วนข้ออื่น ๆ กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก เช่นกัน ด้านความต้องการแก้ไขปัญหาสังคมโดยรวมกลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.38) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การแก้ปัญหาคอร์รัปชันจะช่วยลดปัญหาสังคม กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก ส่วนข้ออื่น ๆ กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก เช่นกัน ปัจจัยภายในด้านความเชื่ออำนาจภายในตนโดยรวมกลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3. 73) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เชื่อว่าตนเองมีส่วนสำคัญในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก ส่วนข้ออื่น ๆ กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยอยู่ในระดับ มากเช่นกัน ปัจจัยภายในด้านเหตุผลเชิงจริยธรรมโดยรวมกลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4. 43) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พร้อมสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันโดยไม่หวังผลตอบแทน กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยอยู่ในระดับ มาก ส่วนข้ออื่น ๆ กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยอยู่ในระดับมากเช่นกัน

5.1.3 ปัจจัยภายนอกของประชาชนที่ทำงานด้านการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยภายนอกด้านการอบรมเลี้ยงดูโดยรวมกลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4. 22) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ปฏิบัติตามค่านิยมในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตของครอบครัว กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก ส่วนข้ออื่น ๆ กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยอยู่ในระดับมากเช่นกัน ปัจจัยภายนอก ด้านสถานการณ์ทางสังคมโดยรวมกลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.24) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า รู้สึกวิตกกังวลต่อผลการจัดอันดับดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชันที่ประเทศไทยอยู่ในขั้นวิกฤต กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก ส่วนข้ออื่น ๆ กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก ปัจจัยภายนอก ด้านแบบอย่างจากบุคคลอื่นโดยรวมกลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4 .25) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ทำกิจกรรมป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันเพราะเห็นตัวอย่างจากเพื่อน กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยอยู่ในระดับมากเหมือนข้ออื่น ๆ และปัจจัยภายนอก ด้านการขัดเกลาทางสังคมโดยรวมกลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า องค์กรมีกิจกรรมที่สนับสนุนให้สมาชิกมีส่วนร่วมป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยอยู่ในระดับมากเหมือนกับข้ออื่น ๆ

5.1.4 ปัจจัยระดับจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีจิตสำนึกพึ่งตนเองโดยรวม กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วย อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.47)) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก จิตสำนึกสาธารณะโดยรวม กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วย อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4. 73) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก จิตสำนึกอาสาสมัครโดยรวม กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.57) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก จิตสำนึกวีรชนโดยรวม กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วย อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.14) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก จิตสำนึกของกลุ่มตัวอย่างด้านจิตโพธิสัตว์โดยรวมกลุ่ม ตัวอย่างเห็นด้วย อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4. 61 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก

5.1.5 ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน

ทดสอบสมมติฐานโดยวิธีการค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ การศึกษา และรายได้กับจิตสำนึกพึ่งตนเองในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน ผลการวิจัยสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ เพศ อายุ และอาชีพ มีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกพึ่งตนเองในการป้องกันและปรามปรามการคอร์รัปชัน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ส่วนการศึกษา และรายได้มีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกพึ่งตนเองในการป้องกันและปรามปรามการคอร์รัปชัน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

เพศ อายุ และอาชีพ มีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกสาธารณะในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ส่วนการศึกษา และรายได้มีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกสาธารณะในการป้องกันและปรามปรามการคอร์รัปชัน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

อาชีพ มีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกอาสาสมัครในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ส่วนเพศ อายุ การศึกษา และรายได้มีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกอาสาสมัครในการป้องกันและปรามปรามการคอร์รัปชัน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

เพศ และรายได้มีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกวีรชนในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน ผลการวิจัยที่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ส่วนอายุ การศึกษา

และอาชีพ มีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกวีรชนในการป้องกันและปรามปรามการคอร์รัปชัน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

อายุ อาชีพ และการศึกษามีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกโพธิสัตว์ในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ส่วนเพศ การศึกษา และรายได้มีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกโพธิสัตว์ในการป้องกันและปรามปรามการคอร์รัปชัน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

อาชีพ และการศึกษา มีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ส่วนเพศ อายุ การศึกษา และรายได้มีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกในการป้องกันและปรามปรามการคอร์รัปชัน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

สมมติฐานที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายในบุคคลกับจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน

ทดสอบสมมติฐานโดยวิธีการค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน เพื่อทดสอบมีความสัมพันธ์ปัจจัยภายในบุคคล ได้แก่ ด้านอุดมการณ์ ความต้องการแก้ไขปัญหาสังคม ความเชื่ออำนาจภายในตน และเหตุผลเชิงจริยธรรมกับจิตสำนึกพึ่งตนเองในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน ผลการวิจัยสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ ด้านอุดมการณ์ ความเชื่ออำนาจภายในตน และเหตุผลเชิงจริยธรรมมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกพึ่งตนเองในการป้องกันและปรามปรามการคอร์รัปชัน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ส่วนความต้องการแก้ไขปัญหาสังคม มีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกพึ่งตนเองในการป้องกันและปรามปรามการคอร์รัปชัน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

อุดมการณ์ และเหตุผลเชิงจริยธรรมมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกสาธารณะในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ส่วนความต้องการแก้ไขปัญหาสังคม และความเชื่ออำนาจภายในตนมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกสาธารณะในการป้องกันและปรามปรามการคอร์รัปชัน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

อุดมการณ์ ความเชื่ออำนาจภายในตน และเหตุผลเชิงจริยธรรมมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกอาสาสมัครในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ส่วนความต้องการแก้ไขปัญหาสังคมมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกอาสาสมัครในการป้องกันและปรามปรามการคอร์รัปชัน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

อุดมการณ์ ความต้องการแก้ไขปัญหาสังคม และความเชื่ออำนาจภายในตนมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกวีรชนในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ส่วนเหตุผลเชิงจริยธรรมมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกวีรชนในการป้องกันและปรามปรามการคอร์รัปชัน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

อุดมการณ์ ความต้องการแก้ไขปัญหาสังคม ความเชื่ออำนาจภายในตน และเหตุผลเชิงจริยธรรมกับมีความสัมพันธ์จิตสำนึกโพธิสัตว์ในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01

อุดมการณ์ ความต้องการแก้ไขปัญหาสังคม ความเชื่ออำนาจภายในตน และเหตุผลเชิงจริยธรรมมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01

สมมติฐานที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายนอกบุคคลกับจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน

ทดสอบสมมติฐานโดยวิธีการค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน เพื่อทดสอบมีความสัมพันธ์ปัจจัยภายในบุคคล ได้แก่ ด้านการอบรมเลี้ยงดู สถานการณ์ทางสังคม แบบอย่างจากบุคคลอื่น และการขัดเกลาทางสังคมกับจิตสำนึกพึ่งตนเองในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน ผลการวิจัยที่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ ด้าน การอบรมเลี้ยงดู สถานการณ์ทางสังคม และแบบอย่างจากบุคคลอื่น มีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกพึ่งตนเองในการป้องกันและปรามปรามการคอร์รัปชัน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ส่วน การขัดเกลาทางสังคม มีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกพึ่งตนเองในการป้องกันและปรามปรามการคอร์รัปชัน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

ด้าน สถานการณ์ทางสังคม และ แบบอย่างจากบุคคลอื่น มีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกสาธารณะในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ส่วนด้าน การอบรมเลี้ยงดู และการขัดเกลาทางสังคม มีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกสาธารณะในการป้องกันและปรามปรามการคอร์รัปชัน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

แบบอย่างจากบุคคลอื่น มีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกอาสาสมัครในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ส่วนด้าน การอบรมเลี้ยงดู สถานการณ์ทางสังคม และการขัดเกลาทางสังคมมีความสัมพันธ์มีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกอาสาสมัครในการป้องกันและปรามปรามการคอร์รัปชัน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

สถานการณ์ทางสังคม และแบบอย่างจากบุคคลอื่น มีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกวีรชนในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ส่วนด้านการอบรมเลี้ยงดู และการขัดเกลาทางสังคม มีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกวีรชนในการป้องกันและปรามปรามการคอร์รัปชัน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

ด้านการอบรมเลี้ยงดู สถานการณ์ทางสังคม แบบอย่างจากบุคคลอื่น และการขัดเกลาทางสังคมมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกโพธิสัตว์ในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ส่วนด้านอุดมการณ์ ความต้องการแก้ไขปัญหาสังคม

ความเชื่ออำนาจภายในตน และเหตุผลเชิงจริยธรรมมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกโพธิสัตว์ในการป้องกันและปรามปรามการคอร์รัปชัน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

ด้านการอบรมเลี้ยงดู สถานการณ์ทางสังคม แบบอย่างจากบุคคลอื่น และการขัดเกลาทางสังคมมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกโพธิสัตว์ในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01

สถานการณ์ทางสังคม และแบบอย่างจากบุคคลอื่น มีความสัมพันธ์กับการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ส่วนด้าน การอบรมและการขัดเกลาทางสังคมมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกในการป้องกันและปรามปรามการคอร์รัปชัน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

สมมติฐานที่ 4 ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยภายในตัวบุคคล และปัจจัยภายนอกตัวบุคคล สามารถร่วมกันทำนายจิตสำนึกของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันได้

1. ผลการทำนายจิตสำนึกของประชาชน ในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันโดยรวม

พบว่า การศึกษา อุดมการณ์ ความต้องการการแก้ไขปัญหาในสังคม ความเชื่ออำนาจภายในตน เหตุผลเชิงจริยธรรม สถานการณ์ทางสังคม และแบบอย่างจากบุคคลอื่น ซึ่งสามารถร่วมกันอธิบายความผันแปรจิตสำนึกของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันได้ ร้อยละ 63.7 โดยการให้ความสำคัญกับสถานการณ์ทางสังคมสามารถอธิบายความผันแปรได้สูงสุด รองลงมา ได้แก่ อุดมการณ์ ความต้องการการแก้ไขปัญหาในสังคม ความเชื่ออำนาจภายในตน และการศึกษา แบบอย่างจากบุคคลอื่น เหตุผลเชิงจริยธรรม ตามลำดับ นอกจากนี้ตัวแปรที่กล่าวมานั้นยังมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันในระดับสูงมาก ($r = .798$) นั่นคือ มีผลทำให้จิตสำนึกของประชาชนต่อการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันดีขึ้น

2. ผลการทำนายด้านจิตสำนึกพึ่งตนเองกับปัจจัยทุกด้าน

ตัวแปรอิสระที่สามารถอธิบายความผันแปรของจิตสำนึกพึ่งตนเองของประชาชน ในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน ได้แก่ เพศ อาชีพ เหตุผลเชิงจริยธรรม และสถานการณ์ทางสังคม ซึ่งสามารถร่วมกันอธิบายความผันแปรในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันได้ ร้อยละ 31.0 โดยการให้ความสำคัญกับเหตุผลเชิงจริยธรรมสามารถอธิบายความผันแปรได้สูงสุด รองลงมา ได้แก่ สถานการณ์ทางสังคม อาชีพ และเพศ นอกจากนี้ตัวแปรที่กล่าวมาแล้วนั้นมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกพึ่งตนเองในระดับปานกลาง ($R = .556$) นั่นคือ มีผลทำให้จิตสำนึกพึ่งตนเองของประชาชนต่อการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันดีขึ้น

3. ผลการทำนายด้านจิตสำนึกสาธารณะกับปัจจัยทุกด้าน

ตัวแปรอิสระที่สามารถอธิบายความผันแปรของจิตสำนึกสาธารณะของประชาชน ในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน ได้แก่ อาชีพ อุดมการณ์ ความต้องการการแก้ไขปัญหาในสังคม แบบอย่างจากบุคคลอื่น และการขัดเกลาทางสังคม ซึ่งสามารถร่วมกันอธิบายความผันแปรในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันได้ ร้อยละ 51.8 โดยการให้ความสำคัญกับแบบอย่างจากบุคคลอื่นสามารถอธิบายความผันแปรได้สูงสุด รองลงมา ได้แก่ เหตุผลเชิงจริยธรรม อุดมการณ์ และการขัดเกลาทางสังคม นอกจากนี้ตัวแปรดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกสาธารณะในระดับสูง (R = .719) นั่นคือ มีผลทำให้จิตสำนึกสาธารณะของประชาชนต่อการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันดีขึ้น

4. ผลการทำนายด้านจิตสำนึกอาสาสมัครกับปัจจัยทุกด้าน

ตัวแปรอิสระที่สามารถอธิบายความผันแปรของจิตสำนึกอาสาสมัครของประชาชน ในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน ได้แก่ อาชีพ ความต้องการการแก้ไขปัญหาในสังคม ความเชื่ออำนาจภายในตน เหตุผลเชิงจริยธรรม สถานการณ์ทางสังคม และแบบอย่างจากบุคคลอื่น ซึ่งสามารถร่วมกันอธิบายความผันแปรในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันได้ ร้อยละ 41.9 โดยการให้ความสำคัญกับสถานการณ์ทางสังคมสามารถอธิบายความผันแปรได้สูงสุด รองลงมา ได้แก่ ความเชื่ออำนาจภายในตน แบบอย่างจากบุคคลอื่น เหตุผลเชิงจริยธรรม ความต้องการการแก้ไขปัญหาในสังคม และอาชีพ นอกจากนี้ตัวแปรดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกอาสาสมัครในระดับสูง (R = .647) นั่นคือ มีผลทำให้จิตสำนึกอาสาสมัครของประชาชนต่อการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันดีขึ้น

5. ผลการทำนายด้านจิตสำนึกวีรชนกับปัจจัยทุกด้าน

ตัวแปรอิสระที่สามารถอธิบายความผันแปรของจิตสำนึกวีรชนของประชาชน ในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน ได้แก่ การศึกษา อุดมการณ์ ความต้องการการแก้ไขปัญหาในสังคม ความเชื่ออำนาจภายในตน เหตุผลเชิงจริยธรรม และสถานการณ์ทางสังคม ซึ่งสามารถร่วมกันอธิบายความผันแปรในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันได้ ร้อยละ 47.8 โดยการให้ความสำคัญกับความต้องการการแก้ไขปัญหาในสังคม สามารถอธิบายความผันแปรได้สูงสุด รองลงมา ได้แก่ ความเชื่ออำนาจภายในตน สถานการณ์ทางสังคม เหตุผลเชิงจริยธรรม อุดมการณ์ และการศึกษา นอกจากนี้ตัวแปรดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกอาสาสมัครในระดับสูง (R = .692) นั่นคือ มีผลทำให้จิตสำนึกวีรชนของประชาชนต่อการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันดีขึ้น

6. ผลการทำนายด้านจิตสำนึกโพธิสัตว์กับปัจจัยทุกด้าน

ตัวแปรอิสระที่สามารถอธิบายความผันแปรของจิตสำนึกโพธิสัตว์ของประชาชน ในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน ได้แก่ อายุ การศึกษา อุดมการณ์ ความต้องการการแก้ไขปัญหาในสังคม เหตุผลเชิงจริยธรรม การอบรมเลี้ยงดู สถานการณ์ทางสังคมและแบบอย่างจากบุคคลอื่น ซึ่งสามารถร่วมกันอธิบายความผันแปรในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันได้ร้อยละ 58.9 โดยการให้ความสำคัญกับสถานการณ์ทางสังคม สามารถอธิบายความผันแปรได้สูงสุดร้อยละ 45.8 รองลงมา ได้แก่ การศึกษา แบบอย่างจากบุคคลอื่น อายุ ความต้องการแก้ไขปัญหาในสังคม อุดมการณ์ และเหตุผลเชิงจริยธรรม นอกจากนี้ตัวแปรดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกอาสาสมัครในระดับสูงมาก (R = .768) นั่นคือ มีผลทำให้จิตสำนึกโพธิสัตว์ของประชาชนต่อการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันดีขึ้น

5.2 อภิปรายผลการศึกษา

ในการศึกษาเรื่อง "จิตสำนึกของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน กรณีศึกษา ประชาชนที่อาสาสมัครเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน " ผู้ศึกษานำเสนอ การอภิปรายผลการศึกษา ผู้ศึกษานำเสนอโดยเรียงตามลำดับวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังนี้

5.2.1 ระดับ จิตสำนึกของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน

จากผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยภายในตัวบุคคล ได้แก่ อุดมการณ์ ความต้องการแก้ไขปัญหาสังคม เหตุผลเชิงจริยธรรม ผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอ ร์รัปชันอยู่ในระดับ มาก จำแนกเป็นระดับจิตสำนึก ในการป้องกันและปราบปรามคอ ร์รัปชัน 5 ระดับ ได้แก่ จิตสำนึกพึ่งตนเอง จิตสำนึกสาธารณะ จิตสำนึกอาสาสมัคร จิตสำนึกวีรชน และจิตสำนึกโพธิสัตว์ อภิปรายได้ว่า

ประชาชนมีจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันระดับจิตสำนึกพึ่งตนเองปานกลาง อภิปรายได้ว่า ประชาชนที่อาสาสมัครเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน ที่มีระดับจิตสำนึกพึ่งตนเองปานกลางจะมี ความต้องการพึ่งศักยภาพของตนเอง ไม่รอหวังพึ่งบุคคลอื่น ไม่โทษปัจจัยภายนอก แต่มุ่งใช้สติปัญญาของตนสร้างความพอเพียงและมีภูมิคุ้มกันการคอร์รัปชันขึ้นมาด้วยตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดของพลเดช ปิ่นประทีป (2552)

ที่ว่า จิตสำนึกพึ่งตนเอง เป็นจิตสำนึกที่พบเห็นในบุคคลหรือชุมชน กลุ่ม องค์กร ที่มีความเข้มแข็ง โดยทั่วไปที่มีจิตสำนึกพึ่งตนเองเป็นรากฐาน ไม่รอพึ่งเทวดาฟ้าดิน ไม่โทษปัจจัยภายนอก แต่มุ่งใช้สติปัญญาของตนสร้างความพอเพียงและมีภูมิคุ้มกันขึ้นมาด้วยตนเอง และมักมีคุณลักษณะพิเศษคือมีขีดความสามารถในการปกป้องคุ้มครองตนเองจากภัยคุกคาม มีลักษณะเชิงต่อสู้ต้านทาน หรือมีบุคลิกที่ระแวดระวังและขีดวงตนเองเพื่อความอยู่รอด

ประชาชนมี จิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอ ร์รัปชัน ระดับจิตสำนึกสาธารณะมาก อภิปรายได้ว่า ประชาชนที่อาสาสมัครเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน ที่มีระดับจิตสำนึกสาธารณะมากจะมี ความใส่ใจต่อส่วนรวม ห่วงใยประโยชน์สาธารณะ งบประมาณแผ่นดิน โดยจะเฝ้าระวังมิให้ใครมาคอร์รัปชัน หรือเอื้อประโยชน์จากทรัพย์สินของส่วนรวมไปเป็นของพรรคพวก ญาติพี่น้อง สอดคล้องกับแนวคิดของพลเดช ปิ่นประทีป (2552) ที่ว่า จิตสำนึกสาธารณะ เป็นจิตสำนึกที่ใส่ใจต่อส่วนรวม ห่วงใยประโยชน์ และสมบัติสาธารณะ โดยจะเฝ้าระวังมิให้ใครมาทำลายหรือเอาสมบัติสาธารณะไปเป็นของตัว ซึ่งจิตสำนึกสาธารณะเป็นรากฐานความเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้น (Active Citizen) สังคมที่มีพลเมืองผู้กระตือรือร้นจำนวนมากย่อมเป็นสังคมที่มีความตื่นตัวตลอดเวลา ใครจะมาขโมยสมบัติสาธารณะหรือทำลายสิ่งแวดล้อมจะทำได้ยากขึ้น

ประชาชนมี จิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอ ร์รัปชัน ระดับจิตสำนึกอาสาสมัครมาก อภิปรายได้ว่า ประชาชนที่อาสาสมัครเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน ที่มีระดับจิตสำนึกอาสาสมัครมากจะมี ความพร้อมที่จะเสียสละสมบัติหรือประโยชน์ส่วนตัว โดยไม่หวังผลตอบแทน สอดคล้องกับ แนวคิดของพลเดช ปิ่นประทีป (2552) ที่ว่า จิตสำนึกอาสาสมัคร เป็นจิตสำนึกที่พร้อมจะเสียสละสมบัติหรือประโยชน์ส่วนตัวให้กับผู้อื่นหรือส่วนรวมโดยไม่หวังผลตอบแทน อาจเป็นการเสียสละเวลา แรงกายแรงใจ ความรู้ สติปัญญา หรือทรัพย์สินเงินทองก็ได้ คนและชุมชนที่มีจิตอาสามักเป็นผู้ที่สามารถพึ่งตนเองได้และมีจิตสำนึกสาธารณะเป็นทุนเดิม จึงมีความพร้อมที่จะเสียสละเพื่อคนอื่นได้ในระดับใดระดับหนึ่งอยู่ตลอดเวลา ซึ่งจิตอาสาเป็นรากฐานสำคัญของสังคมที่เข้มแข็งหรือประชาคม (Civil Society)

ประชาชนมี จิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอ ร์รัปชันระดับจิตสำนึกวีรชนมากอภิปรายได้ว่า ประชาชนที่อาสาสมัครเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน ที่มีระดับจิตสำนึกวีรชนมากจะมี ความเสียสละประโยชน์ส่วนตัว และมีความกล้าหาญในการต่อสู้หรือปฏิบัติหน้าที่เพื่อส่วนรวมแบบไม่กลัวยากไม่กลัวตาย เพื่อประเทศ อุดมการณ์

ความเชื่อ เป็นต้น สอดคล้องกับแนวคิดของพลเดช ปิ่นประทีป (2552) ที่ว่า จิตสำนึกวีรชน เป็นจิตอาสาที่ผนวกด้วยความกล้าหาญในการต่อสู้หรือปฏิบัติหน้าที่เพื่อส่วนรวมแบบไม่กลัวยากไม่กลัวตาย มีความพร้อมที่จะเสียสละทุกสิ่งทุกอย่างแม้กระทั่งชีวิตเพื่อหมู่คณะของตน ซึ่งอาจเป็นครอบครัว วงศ์ตระกูล ชุมชนท้องถิ่น องค์กร สถาบัน เชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ประเทศ อุดมการณ์ ลัทธิ ความเชื่อ ศาสนา เป็นต้น และจิตสำนึกวีรชนมักพัฒนาขึ้นมาโดยผ่านการต่อสู้ร่วมกันเป็นหมู่คณะ หล่อหลอมจากการขับเคี่ยวกับตัวเองอย่างต่อเนื่อง ผ่านบททดสอบตนเองครั้งแล้วครั้งเล่า และมักแสดงวีรกรรมให้ประจักษ์ต่อสายตาของผู้คนเมื่อมีเหตุการณ์คับขัน หรือไม่ก็ภายหลังจากการสละชีวิตร่างกาย

ประชาชนมีจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันระดับจิตสำนึกโพธิสัตว์มาก อภิปรายได้ว่า ประชาชนที่อาสาสมัครเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน ที่มีระดับจิตสำนึกโพธิสัตว์มากจะมีความรักและรับใช้เพื่อนมนุษย์โดยไม่เลือกหน้า ไม่เลือกว่าเป็นหมู่คณะหรือเผ่าพันธุ์ใด มีความเป็นสากล เป็นผู้ปฏิบัติธรรม หรือมีความศรัทธาในหลักศาสนา และมีวัตรปฏิบัติส่วนตนที่เข้มงวด มีวินัยสูง สอดคล้องกับ แนวคิดของพลเดช ปิ่นประทีป (2552) ที่ว่า จิตโพธิสัตว์ เป็นจิตสำนึกความรักและรับใช้เพื่อนมนุษย์โดยไม่เลือกหน้า ไม่เลือกว่าเป็นหมู่คณะหรือเผ่าพันธุ์ใด มีความเป็นสากล ซึ่งผู้ที่มีจิตสำนึกแบบนี้มักเป็นผู้ปฏิบัติธรรม หรือมีความศรัทธาในหลักศาสนา และมีวัตรปฏิบัติส่วนตนที่เข้มงวด มีวินัยสูง บางทีเคร่งยิ่งกว่าพระ

ระดับจิตสำนึกในตัวบุคคลจะส่งผลต่อพฤติกรรมในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน เช่น ประชาชนบางคนนิ่งเฉยต่อการคอร์รัปชัน ประชาชนบางคนอาสาเข้าไปมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันใน บทบาท ต่างๆ ตามความสามารถ ความสนใจ และประสบการณ์ เช่น เข้าไปมี บทบาท ในด้านวิชาการ ศึกษา วิจัย การเขียนบทความ การเข้าร่วมแลกเปลี่ยนแนวคิดกับกลุ่มต่างๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชน การใช้ความร่วมมือกับองค์กรต่างๆ เช่น เป็นที่ปรึกษาให้กับองค์กรภาครัฐ เข้าร่วมเป็นกรรมการในการตรวจสอบกรณีการคอร์รัปชัน ร่วมเป็นคณะทำงานต่างๆ การผลักดันกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น การร่วมรณรงค์เผยแพร่ค่านิยมที่ดีงามในเรื่องความซื่อสัตย์ และการรณรงค์เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต เพื่อให้ประชาชนได้ตระหนักถึงสิทธิหน้าที่ของตนเอง ร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เข้า อบรม ประชุมสัมมนา การเข้าไปมีส่วนร่วมใน การตรวจสอบการคอร์รัปชัน โดยการแจ้งเบาะแส หรือร้องเรียนการคอร์รัปชันสอดคล้องกับการศึกษาของ วีระ สมความคิด และพิศอำไพ คิดชอบ (2554: 50-59) พบว่า ประชาชนสามารถ ร้องเรียน การคอร์รัปชัน ไปยังหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย และติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ดังนี้ 1) แจ้งความต่อ ตำรวจในพื้นที่

2) นายอำเภอ และผู้ว่าราชการจังหวัด 3) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงที่เกี่ยวข้อง 4) นายกรัฐมนตรี 5) คณะกรรมาธิการศึกษา ตรวจสอบเรื่องการทุจริต และเสริมสร้างธรรมาภิบาล วุฒิสภา 6) คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) 7) คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) 8) สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ กระทรวงยุติธรรม (ป.ป.ท.) 9) คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ 10) ผู้ตรวจการแผ่นดิน 11) ศาลปกครอง

5.2.2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน

จากผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยภายในตัวบุคคล ได้แก่ อุดมการณ์ ความต้องการแก้ไขปัญหาสังคม และเหตุผลเชิงจริยธรรม ที่ผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันอยู่ในระดับมาก อภิปรายผลการศึกษาในแต่ละด้าน ได้ดังนี้

ด้านอุดมการณ์มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า ปัจจัยภายใน ตัวบุคคล ด้านอุดมการณ์มีระดับผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันอยู่ในระดับมาก แสดงว่า ประชาชนมีอุดมคติอันสูงสุดในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันที่นำไปปฏิบัติได้จริง และมีอิทธิพลต่อระบบคิด และกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายอันดีงามที่พึงปรารถนา สอดคล้องกับการศึกษาของกระมล ทองธรรมชาติ และพรศักดิ์ ผ่องแพ้ว (2547: 5-6) การจะบรรลุเป้าหมายขององค์กร ปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งคือ อุดมการณ์ของคนในองค์กร คือ เน้นผลประโยชน์ส่วนรวมของคนทั้งหมดหรือชนส่วนใหญ่มากกว่าผลประโยชน์ของบุคคลหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง และเน้นการประสานความร่วมมือ และความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กร

ด้านความต้องการแก้ไขปัญหาสังคมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า ปัจจัยภายในตัวบุคคล ด้านความต้องการแก้ไขปัญหาสังคม มีระดับผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันอยู่ในระดับปานกลางมีความมุ่งหวัง หรือเป้าหมายของบุคคลที่มีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน เพื่อผลักดันให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพสามารถควบคุมจัดการการคอร์รัปชันได้ ตลอดจนการเสริมสร้างให้พลเมืองในสังคมมีค่านิยมในเรื่องความซื่อสัตย์ สอดคล้องกับการศึกษาของอัจฉรา โฉมแฉล้ม (2544: 43, 64-71) พบว่า ปัจจัยที่เห็นว่าเป็นตัวผลักดันที่ทำให้เกิดจิตสำนึกในการรวมกลุ่มกิจกรรมเพื่อสังคมของนักศึกษา ปัจจัยสำคัญหนึ่งคือ ปัจจัยผลักดันจากสถานการณ์ภายนอก ได้แก่ ปัจจัยผลักดันจากสถานการณ์ทาง

สังคม ประกอบด้วย ปัญหาสังคมที่เพิ่มมากขึ้น การสนับสนุนจากมหาวิทยาลัย ค่าตอบแทน และความตื่นตัวของนักศึกษามหาวิทยาลัยอื่นๆ

ด้านความเชื่ออำนาจภายในตน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า ปัจจัยภายในตัวบุคคลด้านความเชื่ออำนาจภายในตนมีระดับผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันอยู่ในระดับปานกลาง ประชาชน ตระหนักรู้ และเชื่อในศักยภาพและความสามารถของตนเองในการแก้ไขปัญหาคอร์รัปชัน หรือกระทำสิ่งใดๆ ตามอุดมการณ์ของตน และมีแนวโน้มที่จะแสวงหาข้อมูล เพื่อแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง

ด้านเหตุผลเชิงจริยธรรม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า ปัจจัยภายใน ตัวบุคคลด้านเหตุผลเชิงจริยธรรมมีระดับผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันอยู่ในระดับมาก ประชาชนบุคคลใช้วิจารณญาณอันประกอบด้วยหลักธรรมทางศาสนา และคุณค่าของตนเองเป็นพื้นฐานในการเข้าร่วมป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน

ปัจจัยภายนอก ตัวบุคคล ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดู /ค่านิยมของครอบครัว สถานการณ์ทางสังคม แบบอย่างจากบุคคลอื่น และการขัดเกลาทางสังคม ที่ผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันอยู่ในระดับมาก อภิปรายผลการศึกษาในแต่ละด้าน ได้ดังนี้

ด้านการอบรมเลี้ยงดูมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า ปัจจัยภายนอก ตัวบุคคลด้านการอบรมเลี้ยงดู มีระดับ ผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอ ร์รัปชันอยู่ในระดับมาก การปฏิบัติของพ่อแม่ ผู้ปกครองในการดูแลเอาใจใส่ทั้งทางร่างกายและจิตใจ การแนะนำอบรม สั่งสอนและประพฤติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีในการเป็นพลเมืองที่ซื่อสัตย์ของสังคมตามค่านิยมอันดีงามของครอบครัว

ด้านสถานการณ์ทางสังคมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า ปัจจัยภายนอกตัวบุคคลด้านสถานการณ์ทางสังคมมีระดับผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปราม คอร์รัปชันอยู่ในระดับมาก สภาพความรุนแรงของปัญหาคอร์รัปชันที่เกิดขึ้นใน สังคมช่วงเวลาหนึ่ง ๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อบุคคล ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

ด้านแบบอย่างจากบุคคลอื่น มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า ปัจจัยภายนอก ตัวบุคคลด้านแบบอย่างจากบุคคลอื่น มีระดับ ผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันอยู่ในระดับมาก การรับเอาแนวคิด ค่านิยม วิถีปฏิบัติของบุคคลอื่น เช่น ผู้นำทางความคิด นักปราชญ์ เป็นต้น โดยบุคคลเหล่านี้ทีมีอิทธิพลต่อแนวทางในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน

การขัดเกลาทางสังคม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า ปัจจัยภายนอกตัวบุคคลด้านสถานการณ์ทางสังคมมีระดับผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามคอ ร์รัปชันอยู่

ในระดับมาก การเรียนรู้ทางสังคมตลอดชีวิตที่ได้รับมาจากครอบครัว สภาพแวดล้อม ระบบโครงสร้างทางประเพณี สังคม บรรทัดฐานของกลุ่มคน หล่อหลอมให้บุคคลเกิด จริยธรรม ทัศนคติ อุดมการณ์ และเป็นแนวทางในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน

ปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก มีอิทธิพลต่อ การสร้างจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน โดยประชาชนมีจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน สอดคล้องกับวิศัลย์ โฆษิตานนท์ (2540: 263) ศึกษาเรื่องการพัฒนาสำนึกสาธารณะของประชาชนในชุมชนเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะมี 2 ส่วนคือ ปัจจัยภายใน ได้แก่ ความต้องการส่วนบุคคล สถานภาพทางสังคม ความสามารถในการใช้วิจารณญาณและการตัดสินใจ และประสบการณ์และทัศนคติต่างๆ ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและการขัดเกลาทางสังคม การเรียนรู้และการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร โครงสร้างและสถาบันทางสังคม วัฒนธรรม ประเพณี กฎ ระเบียบในสังคม บทบาทของผู้นำ และการบริหารจัดการและจัดกิจกรรมในชุมชน เป็นไปในทิศทางเดียวกับของอัจฉรา โฉมแฉล้ม (2544 : 64-71) ศึกษาเรื่องจิตสำนึกของนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ต่อการรวมกลุ่มเพื่อกิจกรรมเพื่อสังคม พบว่า ปัจจัยว่าปัจจัยภายในและภายนอกผลักดันให้นักศึกษาเกิดจิตสำนึกในการรวมกลุ่มกิจกรรมเพื่อสังคม ได้แก่ 1) ปัจจัยผลักดันจากกลุ่มและสภาวะสังคม 2) ปัจจัยผลักดันจากสถานการณ์ภายนอก ได้แก่ ปัจจัยผลักดันจากสถานการณ์ทางสังคม 3) ปัจจัยผลักดันด้านความรักที่มีต่อผู้อื่น

จะเห็นได้ว่า ประชาชนที่มีอุดมการณ์มากจะผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันสูง นอกจากปัจจัยภายในข้างต้นแล้ว ปัจจัยภายนอกก็มีส่วนสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน ซึ่งจะเป็นตัวหนุนเสริมร่วมด้วยไม่ว่าจะเป็นสถานการณ์ทางสังคม แบบอย่างจากบุคคลอื่น การอบรมเลี้ยงดู/ค่านิยมของครอบครัว และด้านการขัดเกลาทางสังคม

เมื่อทั้งสองปัจจัยทำหน้าที่หนุนเสริมให้เกิดจิตสำนึกของประชาชนจะเป็นการ พัฒนาภายในของผู้คนให้ก้าวข้ามความเห็นแก่ตัว ซึ่งความเข้มข้นของอิทธิพลปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอกในตัวบุคคลเป็นผลให้แต่ละบุคคลมีระดับจิตต่างกันตั้งแต่ ระดับจิตสำนึกพึ่งตนเอง เป็นจิตสำนึกที่พบเห็นในบุคคลที่มีความเข้มแข็งโดยทั่วไปที่มีจิตสำนึกพึ่งตนเองเป็นรากฐาน ไม่โทษปัจจัยภายนอก มุ่งใช้สติปัญญาของตนสร้างความพอเพียงและมีภูมิคุ้มกันขึ้นมาด้วยตนเอง

ระดับจิตสำนึกสาธารณะ เป็นจิตสำนึกที่ใส่ใจต่อส่วนรวม ห่วงใยประโยชน์ และสมบัติสาธารณะ โดยจะเฝ้าระวังมิให้ใครมาทำลายหรือเอาสมบัติสาธารณะไปเป็นของตัว ซึ่งจิตสำนึกสาธารณะเป็นรากฐานความเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้น (Active Citizen)

ระดับจิตสำนึกอาสาสมัคร เป็นจิตสำนึกที่พร้อมจะเสียสละสมบัติหรือประโยชน์ส่วนตัวให้กับผู้อื่นหรือส่วนรวมโดยไม่หวังผลตอบแทน อาจเป็นการเสียสละเวลา แรงกายแรงใจ ความรู้

สติปัญญา หรือทรัพย์สินเงินทอง มีความพร้อมที่จะเสียสละเพื่อคนอื่น ซึ่งจิตอาสาเป็นรากฐานสำคัญของสังคมที่เข้มแข็งหรือประชาคม (Civil Society)

ระดับจิตสำนึกวีรชน เป็นจิตอาสาที่ผนวกด้วยความกล้าหาญในการต่อสู้หรือปฏิบัติหน้าที่เพื่อส่วนรวมแบบไม่กลัวยากไม่กลัวตาย มีความพร้อมที่จะเสียสละทุกสิ่งทุกอย่างแม้กระทั่งชีวิตเพื่อส่วนรวม และจิตสำนึกวีรชนมักพัฒนาขึ้นมาโดยผ่านการต่อสู้ร่วมกันเป็นหมู่คณะ หล่อหลอมจากการขับเคี่ยวกับตัวเองอย่างต่อเนื่อง

ระดับจิตโพธิสัตว์ เป็นจิตสำนึกความรักและรับใช้เพื่อนมนุษย์โดยไม่เลือกหน้า ไม่เลือกว่าเป็นหมู่คณะหรือเผ่าพันธุ์ใด มีความเป็นสากล ซึ่งผู้ที่มีจิตสำนึกแบบนี้มักเป็นผู้ปฏิบัติธรรม หรือมีความศรัทธาในหลักศาสนา และมีวัตรปฏิบัติส่วนตนที่เข้มงวด มีวินัยสูง

5.2.3 ปัจจัยที่สามารถทำนาย ระดับ จิตสำนึกของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยภายในที่เป็นสิ่งต่างๆ ในตัวบุคคลที่สั่งสมมาตั้งแต่เด็ก และติดตัวบุคคล โดยได้รับปลูกฝัง การอบรม ถ่ายทอดจากสถาบันทางสังคมที่สำคัญ เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา เป็นต้น ทำให้แฝงฝังอยู่ในสำนึกของของบุคคลหนึ่งๆ เป็นผลทำให้เกิดจิตสำนึกของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน โดยมีปัจจัยสำคัญคือ อุดมการณ์ ความต้องการแก้ไขปัญหาสังคม และเหตุผลเชิงจริยธรรม

ปัจจัยภายนอก เป็นสิ่งที่อยู่รอบตัวบุคคล หรือ สิ่งแวดล้อม สถานการณ์ต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการกระทำของบุคคล และบุคคลรับรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ หรือสิ่งที่อยู่รอบตัว นำมาตีความ และมีแนวโน้มแสดงพฤติกรรมจากการกระตุ้นจากสถานการณ์ หรือสิ่งที่อยู่รอบตัวนั้น เป็นผลทำให้เกิดจิตสำนึกของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน โดยมีปัจจัยสำคัญคือ แบบอย่างจากบุคคลอื่น การขัดเกลาทางสังคม สถานการณ์ทางสังคม

ค่าสัมประสิทธิ์ของการตัดสินใจ (R Square: R^2) ของการวิเคราะห์กลุ่มปัจจัยภายในกับจิตสำนึก มีค่าเท่ากับ 0.163 การวิเคราะห์กลุ่มปัจจัยภายนอกกับจิตสำนึก มีค่าเท่ากับ 0.268 การวิเคราะห์กลุ่มปัจจัยภายในและกลุ่มปัจจัยภายนอกต่อจิตสำนึก มีค่าเท่ากับ 0.410 จึงสามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยภายใน กับปัจจัยภายนอก และ ปัจจัยอื่น สามารถทำนาย จิตสำนึกของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันได้มากกว่าตัวแปรกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งตามลำพัง เป็นไปตามสมมติฐาน สอดคล้องกับการศึกษาของวิทยพัฒนท สีหา (2551 : 55, 67-69) ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับจิตสาธารณะของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ศึกษากลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พบว่า ตัวแปรที่สามารถพยากรณ์จิตสาธารณะของนิสิต

ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาสารคามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือ เหตุผลเชิงจริยธรรม อัตมโนทัศน์ ค่านิยมบุคคลทางครอบครัว ค่าสัมประสิทธ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ .302 ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R 2) เท่ากับ .091 ค่าสัมประสิทธ์การพยากรณ์ปรับปรุง (2adjR) เท่ากับ .088 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SEest) เท่ากับ .335 ตัวแปรทั้ง 3 ตัว สามารถทำนายได้ร้อยละ 8.80

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากผลการศึกษา พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่าง กลุ่มปัจจัยภายใน กลุ่มปัจจัยภายนอก มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับ จิตสำนึกของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน โดยเฉพาะกลุ่มปัจจัยภายในขึ้นอยู่กับอุดมการณ์ แบบอย่างจากบุคคลอื่น และการขัดเกลาทางสังคม ความเชื่อในอำนาจตน สถานการณ์ทางสังคมและกลุ่มปัจจัยภายนอก ขึ้นอยู่กับแบบอย่างจากบุคคลอื่น และการขัดเกลาทางสังคม สถานการณ์ทางสังคมผู้ศึกษาขอเสนอแนะแนวทางในการปฏิบัติไว้ดังนี้

5.3.1.1 สถาบันครอบครัว และสถาบันการศึกษา เป็นสถาบันที่สำคัญในการถ่ายทอดวัฒนธรรมที่ดีงาม และถ่ายทอดความรู้ให้แก่เด็ก เยาวชนทำหน้าที่อย่างเคร่งครัดในกล่อมเกลา ปลูกฝัง และสร้างจิตสำนึกที่ดีงามในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตด้วยการขัดเก ลามาตั้งแต่ระดับเยาว์วัย เช่น จากการอบรมปลูกฝังตั้งแต่ระดับสถาบันครอบครัว ชุมชน โรงเรียน สิ่งต่างๆ ในตัวบุคคลที่สั่งสมมาตั้งแต่เด็ก และติดตัวบุคคล โดยได้รับปลูกฝัง การอบรม ถ่ายทอดจากสถาบันทางสังคมที่สำคัญ เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา เป็นต้น ทำให้แฝงฝังอยู่ในสำนึกของของบุคคลหนึ่งๆ ได้แก่ การปลูกฝังอุดมการณ์ในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันที่นำไปปฏิบัติได้จริง และมีอิทธิพลต่อระบบคิด และกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายอันดีงามที่พึงปรารถนา**รป**ลูกฝังให้เกิดการตระหนักถึงปัญหา และต้องการแก้ไขปัญหาสังคม มุ่งหวังที่มีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน โดยสร้างเสริมความเชื่ออำนาจภายในตนให้ ตระหนักรู้ และเชื่อในศักยภาพและความสามารถของตนเองในการแก้ไขปัญหา คอร์รัปชัน หรือกระทำสิ่งใดๆ ตามอุดมการณ์ของตน และมีแนวโน้มที่ จะแสวงหาข้อมูล เพื่อแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันที่เกิดขึ้นด้วยตนเองอย่างมีเหตุผลเชิงจริยธรรมในการใช้วิจารณญาณอันประกอบด้วยหลักธรรมทางศาสนา และคุณค่าของตนเองเป็นพื้นฐานในการเข้าร่วมป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน

5.3.1.2 องค์กรทางสังคม ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันปกครอง สถาบันเศรษฐกิจ สถาบันการศึกษา สถาบันทางศาสนา ส่งเสริม สนับสนุน และกระตุ้นให้ประชาชนเกิดความรู้ ความเข้าใจ และกระตุ้นให้แสดงพฤติกรรมในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน เช่น สถาบันครอบครัวอบรมเลี้ยงดู เอาใจใส่ทั้งทางร่างกายและจิตใจ การแนะนำ อบรม สั่งสอน และประพฤติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีในการเป็นพลเมืองที่ซื่อสัตย์ของสังคมตามค่านิยมอันดีงามของครอบครัว สถาบันทางศาสนาทำหน้าที่ยกระดับจิตใจของประชาชนให้ละอายต่อบาป เป็นต้น สถาบันปกครองมีกฎหมายส่งเสริม และเอื้ออำนวยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันในทุกระดับอย่างจริงจัง และปลอดภัย มีมาตรการในการลงโทษผู้กระทำผิดที่มีผลบังคับใช้ได้จริง เป็นต้น นอกจากนี้แล้วองค์กรที่สำคัญที่ถือว่ามีอิทธิพลต่อกระบวนคิดและการเรียนรู้ทางสังคมมากองค์กรหนึ่งก็คือ องค์กรสื่อควรทำหน้าที่เผยแพร่ค่านิยมที่ดีงาม สร้างรูปแบบสื่อสารการต่อต้านคอร์รัปชันไปสู่ระดับท้องถิ่น การเผยแพร่ค่านิยมเคารพคนดีรังเกียจคนโกงอย่างสม่ำเสมอ เป็นต้น

5.3.1.3 ประชาชน และองค์กรภาคประชาชนผนึกกำลัง หรือการรวบรวมพลังของปัจเจกชนแต่ละคนเข้าไปเป็นกลุ่ม ชมรม หรือองค์กร เพื่อความเป็นหนึ่งเดียวโดยอาศัยกลยุทธ์การผนึกกำลังซึ่งมี่เทคนิค 1) การมีส่วนร่วม ควรยึดหลักการมีส่วนร่วมที่สำคัญ 3 ประการ 1.1) การมีส่วนร่วมนั้นต้องเกิดจากความเต็มใจและความเข้าใจที่จะเข้าร่วมเพราะจะทำให้เกิดความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรในการแก้ไขปัญหา 1.2) กระบวนการมีส่วนร่วมนั้นต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเสมอภาคและขีดความสามารถของแต่ละบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วม 1.3) การมีส่วนร่วมต้องมีพื้นฐานของเสรีภาพ อิสระที่จะตัดสินใจว่าจะเลือกในการมีส่วนร่วมหรือไม่ ต้องไม่เกิดจากการบังคับหรือขู่เข็ญ 2) ความเป็นหนึ่งเดียวที่จะแสดงพลังของประชาชนมาสู่การมีส่วนร่วม เช่น มีกิจกรรมร่วมกันในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน เป็นต้น ซึ่งจะทำให้เกิดความยั่งยืนของจิตสำนึก และเจริญขึ้นในจิตใจของประชาชนผู้มีส่วนร่วม ขับเคลื่อนก่อเป็นกระแสสังคม และขยายส่วนร่วมไปสู่ภาคส่วนอื่นๆ เพื่อมาร่วมแก้ปัญหา และขยายการพัฒนาให้เกิดความเหมาะสมยิ่งขึ้น

5.3.1.4 การผลิตจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันที่เกิดขึ้นมาแล้วซ้ำอยู่เสมอเพื่อป้องกันการเลือนหายหรือเปลี่ยนแปลง หรือเพื่อมีจิตสำนึกมีความคงทน โดยการเสริมแรงจากองค์กรทางสังคม เช่น การปลูกฝัง ขัดเก ลามาตั้งแต่ระดับเยาว์วัย (จากการอบรมปลูกฝังตั้งแต่ระดับสถาบันครอบครัว ชุมชน โรงเรียน) จนถึงปัจจุบัน เช่น คนไทยทุกคนต้องเป็นพลเมืองดี บำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่น และสังคม ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด เข้าร่วมกิจกรรมหรือร่วมองค์กรที่เกี่ยวข้องป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน เป็นต้น

5.3.2 ข้อเสนอแนะงานวิจัย

การศึกษาครั้งต่อไป ควรทำการปรับปรุงศึกษาเพิ่มเติม ดังต่อไปนี้

5.3.2.1 การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยการทำการสุ่มตัวอย่างโดยใช้ดุลพินิจของผู้วิจัยในการกำหนดกลุ่มตัวอย่างเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่เป็นองค์กร หรือบุคคลที่เป็นร่วมงาน หรือเคยร่วมงานด้านคอร์รัปชันกับผู้วิจัยเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งในการศึกษาครั้งต่อไป ควรจะทำการศึกษากับ ประชาชน และองค์กรประชาชนให้มีความอย่างแท้จริง

5.3.2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยโดยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลแบบอื่น ร่วมด้วยโดยเฉพาะการสัมภาษณ์ ประกอบกับการใช้แบบสอบถาม แบบเจาะลึก เพื่อจะช่วยให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์มากขึ้น และสามารถทำให้นำผลการศึกษาที่ได้รับไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้มากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

กรมบัญชีกลาง. 2548. **อีอ๊อคชั่น**. ค้นวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2554 จาก www.cgd.go.th/

กระทรวงยุติธรรม. 2552. **อาสาสมัครพิทักษ์ยุติธรรม**. ค้นวันที่ 20 ธันวาคม 2553 http://www.moj.go.th/th/index.php

กระมล ทองธรรมชาติ และพรศักดิ์ ผ่องแพ้ว. 2546. **ข้าราชการไทย ความสำนึกและอุดมการณ์.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กันตธี เนื่องศรี. **จิตสาธารณะ (Public Mind)**. ค้นวันที่ 20 ธันวาคม 2553 http://www.mhkarea1.com/index.php?option=com_content&view=section&id=13&layout=blog&Itemid=12

กัลยา วานิชย์บัญชา. 2545. **การวิเคราะห์สถิติ : สถิติสำหรับการบริหารและการวิจัย.** พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กัลยา วานิชย์บัญชา. 2549. **การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for Window**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: บริษัทธรรมสาร จำกัด.

กาญจนา แก้วเทพ. 2527. **จิตสำนึกชาวนา ทฤษฎีและแนวการวิเคราะห์แบบเศรษฐศาสตร์การเมือง.** กรุงเทพมหานคร: จ้าพระยาการพิมพ์.

กิตติพงษ์ แสงเสริมสิริ. 2551. **จิตสำนึกสาธารณะและตัวแบบสร้างจิตสำนึกสาธารณะระดับเยาวชนในสถาบันอุดมศึกษา. FEU ACADAMIC REVIEW** 2 (ธันวาคม – พฤษภาคม): 25.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศักดิ์. 2547. **กลเม็ดเด็ดปกคอร์รัปชั่น.** กรุงเทพมหานคร: ซัคเซสมีเดีย.

โกศล มีคุณ และณรงค์ เทียมเมฆ. 2545. **ผลของการฝึกใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่มีต่อจิตลักษณะและพฤติกรรมจริยธรรมของครู.** รายงานการวิจัย. โครงการวิจัยแม่บท: การวิจัยและพัฒนาระบบพฤติกรรมไทย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

โกศล มีความดี. 2547. **ปัจจัยทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการมีจิตสาธารณะของข้าราชการตำรวจ** วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

คณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาสอบสวนและศึกษาเรื่องเกี่ยวกับการทุจริต วุฒิสภา. 2549. **กระบวนการโกงชาติ**. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาสอบสวนและศึกษาเรื่องเกี่ยวกับการทุจริต วุฒิสภา.

คมนา วัชรธานินท์. 2546. **ปัจจัยเชิงเหตุและผลที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมอาสาสมัครพัฒนาของนักศึกษามหาวิทยาลัย**. ภาคนิพนธ์คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

จรัส สุวรรณมาลา. 2546. **จุดบอดบนทางสู่ธรรมาภิบาล : บทบาทของบอร์ดองค์การมหาชน** . กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ฉัตรทิพย์ นาคสุภา. 2515. **อุดมการณ์กับสังคมไทย.** รวมบทความและบันทึกการสัมมนา. 13-14 พฤศจิกายน 2515 สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ช้องนาง ชาสิงห์แก้ว. 2547. **พฤติกรรมการรักษาสมบัติสาธารณะและการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของชุมชนภูเวียง จังหวัดขอนแก่น**. ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ชัชวาล ทองดีเลิศ. 2543. **บันทึกลับ NGO กำเนิดและพัฒนาการขององค์กรพัฒนาเอกชนภาคเหนือ.** เชียงใหม่: บริษัท กลางเวียงพิมพ์ จำกัด.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช. 2515. **อุดมการณ์การเมือง** . เอกสารเสนอต่อคณะกรรมการส่งเสริมงานวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ลำดับที่ 296. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ .

ชาย โพธิสิตา และคณะ. 2540. **รายงานการศึกษาวิจัยเรื่อง จิตสำนึกต่อสาธารณะสมบัติ :ศึกษากรณีกรุงเทพมหานคร**. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

ไชยรัตน์ ศิรินคร. 2548. **ปัจจัยที่มีผลต่อจิตสำนึกสาธารณะด้านการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในชุมชนเขตเทศบาลนครพิษณุโลก.** วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2550. **รูปแบบทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism model) และแนวทางการตั้งสมมติฐาน ในการวิจัยสาขาจิตพฤติกรรมศาสตร์ในประเทศไทย** . พัฒนาสังคม. 9 (ตุลาคม): 85-117.

ทวี เชื้อสุวรรณทวี. 2549. **บทวิพากษ์จิตสำนึกและความหมายของ CER ด้วยปรากฏการณ์วิทยา.** วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ไทยเอ็นจีโอ. **เอ็นจีโอ.** ค้นวันที่ 20 ธันวาคม 2553 จาก http://www.thaingo.org/story/book_029.htm

ธเนศวร์ เจริญเมือง. 2551. **ทฤษฎีและแนวคิด: การปกครองท้องถิ่นกับการบริหารจัดการท้องถิ่น.** กรุงเทพมหานคร: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.

ธานินทร์ กรัยวิเชียร. 2510. **กฎหมายกับการฉ้อราษฎร์บังหลวง**. พระนคร: โรงพิมพ์สำนักนายกรัฐมนตรี.

นนทวัชร์ นวตระกูลพิสุทธิ์ และคณะ. 2555. **การวิจัยเพื่อศึกษารูปแบบการทุจริตเชิงนโยบาย**. สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. รายงานการวิจัย สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.

นวรินทร์ ตาก้อนทอง. มปป. **จิตสาธารณะ : คุณลักษณะของเด็กไทยที่พึงประสงค์.** ค้นวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2553 จาก http://www.atnnonline.com/index.php?option=com_content&view=article&id=8714:10---&catid=76:opinion&Itemid=70

นันทวัฒน์ ปรมานันท์. 2541. **แนวทางในการส่งเสริมการดำเนินการขององค์กรพัฒนาเอกชน: ศึกษาเฉพาะกรณีกฎหมายและระเบียบต่างๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา** มูลนิธิอาเซียและภาคีความร่วมมือเพื่อสนับสนุนการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพี เพรส จำกัด.

นิพนธ์ พัวพงศกร และคณะ. 2543. **ยุทธศาสตร์การต่อต้านคอรัปชั่นในประเทศไทย พ.ศ. 2543.** เอกสารเผยแพร่ของธนาคารโลก สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนและสำนักบริหารหนี้สาธารณะสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง.

บุศรา อินทฤทธิ์. 2551. **ผลของการคอร์รัปชันที่มีต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทย.** วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เบ็ญจมาศ ศิริภัทร. 2544. **ประชาคมรากหญ้า : ประสบการณ์จากชุมชนเข้มแข็งระดับตำบล 4 ภาค**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.

เบ็ญจมาศ ศิริภัทร และสุรพล มุละดา. 2545. **เอ็น จี โอ นักพัฒนาระดับรากหญ้า พันธุ์ที่สังคมขาด (ไม่)ได้?.** กรุงเทพมหานคร: อาทิตย์ โพรดักส์ กรุ๊ป.

ประเสริฐ ผลิตผลการพิมพ์. 2553. **บทสัมภาษณ์ส่งวารสารรากแก้ว.** ค้นวันที่ 20 ธันวาคม 2553 จาก http://community.momypedia.com/community/blog/my_blog_detail.aspx?bgrid=54664&blgid=13725

ปริญญา บัวยุคล. 2551. **จิตสำนึกสาธารณะทางการเมืองของผู้มีสิทธิเลือกตั้งครั้งแรกในตำบลทุ่งคา อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร**. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ปริญญาพร ขุขันธิน. 2534. **จิตสำนึกทางการเมืองของชาวนา : ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่ที่ 1 ตำบลสระแก้ว อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์.** วิทยานิพนธ์ปริญญาพัฒนบริหารศาสตรมหาสาขาพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ปิยนาถ สรวิสูตร. 2552. **ที่ศึกษาแรงจูงใจภายในของผู้นำเยาวชนที่มีจิตอาสาในการทำกิจกรรมเพื่อสังคม กรณีศึกษาสภาเยาวชนกรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว และคณะ. 2539. **องค์ความรู้ว่าด้วยการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการไทย.** สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต และประพฤติมิชอบในวงราชการ (ป.ป.ป.).

พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว. 2547. **ข้าราชการไทย ความสำนึกและอุดมการณ์.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พลเดช ปินประทีป. 2552. **จิตอาสา**. ค้นวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2554 จาก http://www.ldinet.org /2008/index.php?option=com_content&task=view&id=522&Itemid=40

พอเนตร พึ่งหลวง. 2544**ความขัดแย้งในแนวอุดมการณ์ทางการเมือง " เผด็จการรัฐนิยม' กับ "สังคมนิยมประชาธิปไตย" ในช่วง พ.ศ. 2475-2490** . วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม และสังคม สัญจร. 2543. **สำนึกไทยที่พึงปรารถนา.** กรุงเทพมหานคร: เดือนตุลา จำกัด.

ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม. 2552. **ป.ป.ช. จะแข็งแกร่งการเมืองภาคประชาชนต้องเข้มแข็ง**. สรุปการบรรยาย ณ โรงแรมแกรนด์ เมอร์เคียว ฟอร์จูน กรุงเทพมหานคร วันที่ 13 พฤษภาคม 2552 สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.

ไพบูลย์ รัชโพธิ์. 2551**กรณีศึกษาอุดมการณ์ชาตินิยมโดยรัฐผ่านแบบเรียนปฐมศึกษาไทย.** วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ภักดี โพธิศิริ. 2552. คอร์รัปชั่น...มะเร็งร้ายเศรษฐกิจ. ค้นวันที่ 20 ธันวาคม 2553 จาก http://www.moneychannel.co.th

ภาณินี กิจพ่อค้า และคณะ. 2550. **มาตรการคุ้มครองภาคประชาชนที่มีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน.** กระทรวงยุติธรรม และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ภูมิธรรม เวชยชัย 2527. **องค์กรพัฒนาเอกชนในประเทศไทย : สถานภาพ บทบาทและปัญหา.** พัฒนาสังคม. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการจัดงานสัปดาห์เผยแพร่งานพัฒนาเอกชน.

มัลลิกา มัติโก. 2541. **จิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดล.

ยศ สันตสมบัติ. 2530. **จากวานรถึงเทวดา มาร์กซิสต์และมานุษยวิทยามาร์กซิสต์.** กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และโครงการส่งเสริมการสร้างตำรา

รักษ์เกชา แฉ่ฉาย. 2553. **เอกสารประกอบการบรรยาย คปต.สัญจร.** สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน

รัตจณี รักษ์เพ็ชร. **จิตสำนึกสาธารณะ เครือข่ายไร้สายในการทำงาน.** ค้นวันที่ 20 ธันวาคม 2553 จาก http://www.tonprik.org/paper/1714

รื่นฤดี ชัยอำมาตย์. 2550. **จิตสำนึกของนักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่มีต่อแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง** . กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

รุ่งโรจน์ เพชรบูระณิน. 2546. **เครือข่ายภาคประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน : กรณีศึกษา เครือข่ายประชาชนต้านคอร์รัปชัน (คปต.)** . วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

โรงพยาบาลวชิระภูเก็ต. 2553. **จิตอาสาคืออะไร.** ค้นวันที่ 20 ธันวาคม 2553 จาก http://www.vachiraphuket.go.th/ www/volunteer/ ?name= knowledge&file= readknowledge&id=4

ลิขิต ธีรเวคิน. 2548. **คนไทยในอุดมคติ.** กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส เอ็ม เอ ธุรกิจและการพิมพ์ จำกัด.

วรากรณ์ สามโกเศศ. 2546. **คอร์รัปชั่น บ่อนเซาะสังคมอย่างไร.** เราคิดอะไร ฉบับที่ 153 เมษายน 2546 มูลนิธิธรรมสันติ เครือข่ายสันติอโศก.

วัชระ ดวงนภา. 2547. **มูลเหตุที่เป็นแนวโน้มไปสู่การใช้สิทธิตรวจสอบอำนาจรัฐของประชาชน ศึกษา ประชากรที่มาขอรับบริการที่สำนักงานที่ดินจังหวัดจันทบุรี สาขามะขาม.** วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.

วันชัย ศรีนวลนัด. 2544. **บทบาทของประชาสังคมกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต.** เอกสารส่วนบุคคล. สถาบันพระปกเกล้า.

วารินทร์ วงศ์หาญเชาว์. 2516. การวิเคราะห์การขัดแย้งกับการศึกษาเรื่องคอร์รัปชั่น. **วารสารสังคมศาสตร์** 10 (1) มกราคม: 6

วิกิพีเดีย. **องค์กรสาธารณะประโยชน์.** ค้นวันที่ 20 ธันวาคม 2553 จาก http://th.wikipedia.org/wiki/องค์กรสาธารณะประโยชน์

วิทย์ เที่ยงบูรณธรรม. 2551. **พจนานุกรมอังกฤษ–ไทย & ไทย–อังกฤษ โดย.** กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น

วิทยพัฒนท สีหา. 2551. **ปัจจัยที่สัมพันธ์กับจิตสาธารณะของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.** วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

วิทยากร เชียงกูล. 2549. **แนวทางปราบคอร์รัปชั่นอย่างได้ผล.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา.

วิทยากร เชียงกูล. 2551ก. **การแก้ไขปัญหาทุจริตคอร์รัปชันอย่างได้ผล**. ค้นวันที่ 30 มกราคม 2554 จาก http://witayakornclub.wordpress.com

วิทยากร เชียงกูล. 2551ข. **แนวทางการแก้ไขปัญหาทุจริตคอรัปชั่นในประเทศไทย**. ค้นวันที่ 30 มกราคม 2554 จาก http://witayakornclub.wordpress.com

วิทยากร เชียงกูล. 2551ค. **ปัจจัยที่จะช่วยป้องกันและลดการทุจริตคอรัปชั่น**. ค้นวันที่ 30 มกราคม 2554 จาก http://witayakornclub.wordpress.com

วิทยากร เชียงกูล. 2551ง. **มาตรการในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอรัปชั่นในประเทศไทย**. ค้นวันที่ 30 มกราคม 2554 จาก http://witayakornclub.wordpress.com

วิศัลย์ โฆษิตานนท์. 2550. **การพัฒนาสำนึกสาธารณะของประชาชนในชุมชนเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์.** ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร.

วีระ สมความคิด และพิศอำไพ คิดชอบ. 2552. **การสำรวจสถานภาพองค์กรภาคประชาชนด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันทั่วประเทศ พ.ศ. 2551**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.

วีระ สมความคิด และพิศอำไพ คิดชอบ. 2554. **องค์ความรู้ของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า

วีระ สมความคิด. 2550. **การตรวจสอบทุจริตคอร์รัปชันโดยภาคประชาชน ศึกษา กรณีเครือข่ายประชาชนต้านคอร์รัปชัน (คปต.)** . กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า .

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. 2549. **การวิจัยการตลาด.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมสาร.

ศุภชัย ยาวะประภาษ. 2544. **การคอร์รัปชันและการซื้อขายตำแหน่งในทัศนะข้าราชการ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.

ศุภรัตน์ รัตนมุขย์. 2548**.** อาสาสมัคร : การพัฒนาตนเองและสังคม**. วารสารสำนักบัณฑิตอาสาสมัคร** 1,2 (มกราคม – มิถุนายน): 1-14

สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2545. **โครงการองค์กรสาธารณประโยชน์ในประเทศไทย.** กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สภาทนายความร่วมกับ 45 องค์กรพันธมิตร. 2545. **ปัญหาและทางออกกฎหมายขาย 11 ฉบับ.** กรุงเทพมหานคร: สภาทนายความ.

สมพร เทพสิทธา. 2541. **ข้อคิดเกี่ยวกับเรื่องสังคม.** สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์. กรุงเทพมหานคร: หจก.จิรัชการพิมพ์.

สมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์. 2549. **คอร์รัปชั่น ธรรมาภิบาล และจริยธรรมในสังคมไทยเสรีภาพ อำนาจ จริยธรรมกับการเมืองไทย**. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ ครั้งที่ 7 สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ 28-29 พฤศจิกายน 2549.

สังคม คุณคณากรสกุล. 2542. **กระบวนการพัฒนาสังคมขององค์กรพัฒนาเอกชน : กรณีศึกษาองค์กรพัฒนาเอกชนในกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สังคม สัญจร และพีระ ลิ่วลม. 2548. **กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชาคมอินเตอร์เนท**. ค้นวันที่ 23 ธันวาคม 2553 จาก www.thaitopic.com

สังศิต พิริยะรังสรรค์. 2549. **คอร์รัปชันแบบเบ็ดเสร็จ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ร่วมด้วยช่วยกัน.

สังศิต พิริยะรังสรรค์. 2549. **ทฤษฎีคอร์รัปชัน**. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดีการพิมพ์.

สำนักงาน ป.ป.ช.. 2551. **ยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกัน และปราบปรามการทุจริต**. ค้นวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2553 จาก http://www.nacc.go.th/main.php?filename=index

สำนักงาน ป.ป.ช.. มปป. **เครือข่ายการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ค่ายเยาวชนสัมพันธ์ ป.ป.ช.** . ค้นวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2553 จาก http://www.nacc.go.th/main.php?filename=index

สำนักงานคณะกรรมการปราบปรามการฟอกเงิน. 2549. **กปช.ปปง.** ค้นวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2553 จาก http://www.amlo.go.th/

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ กระทรวงยุติธรรม. **บทบาท หน้าที่ ภารกิจ.** ค้นวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2553 จาก http://www.pacc.go.th/index.php?mod=about_duty

สุทธิรัตน์ อ่อนเที่ยง. 2544. **คอร์รัปชั่นในระบบราชการไทย : ศึกษากรณีกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง.** ภาคนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สุธาชัย ยิ้มประเสริฐ. 2551. **สายธารประวัติศาสตร์ประชาธิปไตยไทย.** กรุงเทพมหานคร: บริษัท พี. เพรส จำกัด.

สุนิตย์ เชรษฐา และวินย์ เมฆไตรภพ. 2548. **การศึกษาและประยุกต์บทเรียนงานอาสาสมัครจากต่างประเทศเพื่อการพัฒนาระบบอาสาสมัครในประเทศไทย.** สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) แผนพัฒนาจิตเพื่อสุขภาพ มูลนิธิสดศรีสฤษดิ์วงศ์.

สุพรรณี ไชยอำพร และศรินทิพย์ อรุณเรื่อ. 2549. รูปแบบและกระบวนการคอรัปชั่นในการก่อสร้างโครงการขนาดใหญ่ของรัฐ. **วารสารพัฒนาสังคม.** 1 (มีนาคม): 183-228

สุพัตรา เพชรมุนี และพวงเพชร สุรัตนกวีกุล. 2518. **ผลสืบเนื่องของฉ้อราษฎร์บังหลวงในอดีตที่มีต่อการคอรัปชั่นของข้าราชการไทยในปัจจุบัน.** กรุงเทพมหานคร: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์.

เสกสรร ประเสริฐกุล. 2547. **บทบาทของการเมืองภาคประชาชนในการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยไทย.** รายงานการวิจัย. ทุนปรีดี พนมยงค์ มูลนิธิ 50 ปี ธนาคารแห่งประเทศไทย.

เสาวนีย์ ไทยรุ่งเรือง และคณะ. 2553. **โครงการประเมินสถานการณ์ด้านการทุจริตในประเทศไทย.** รายการงานวิจัย. สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.).

แสวง บุญเฉลิมวิภาส และคณะ. 2551. **การศึกษาพันธกรณีและความพร้อมของประเทศไทยในการปฏิบัติตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003.** สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.).

หมอชาวบ้าน. 2549. **จิตอาสา..หนทางทำดีที่เป็นเรื่องกล้วยๆ**. ค้นวันที่ 20 ธันวาคม 2553 จาก http://www.doctor.or.th/node/2206

หฤทัย อาจปรุ. 2544. **ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ภาวะผู้นำ รูปแบบการดำเนินชีวิต และความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองกับการมีจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาของนักศึกษาพยาบาล เขตกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

องค์กรเพื่อความโปร่งใสในประเทศไทย. 2551. **ดรรชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชัน**. ค้นวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2553 จาก http://www.transparency.org

อัจฉรา โฉมแฉล้ม. 2544. **ศึกษาเรื่องจิตสำนึกของนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ต่อการรวมกลุ่มเพื่อกิจกรรมเพื่อสังคม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Chayan Vaddhanaphuti. 1984. **Cultural and Ideological Reproduction in Rural Northern Thai's Society**. Faculty of Economics, Thammasat University.

Gene, M. Lutz. 1983**. Understanding Social Statistics**. New York: Macmillan.

Mackay, Adrian. 2007. **Motivation Ability and Confidence Building in People**. Amsterdam : Oxford : Butterworth-Heinemann.

Nounla-or saengsook. **จิตสำนึกสาธารณะ.** ค้นวันที่ 20 ธันวาคม 2553 จาก http://nounlaor123.exteen.com/20090407/entry

Thaingo.org. **ขบวนการองค์กรพัฒนาเอกชนในประเทศไทย.** ค้นวันที่ 20 ธันวาคม 2553 จาก http://www.thaingo.org/story/info_003.htm

Yamane, Taro. 1970. **Statistics : An Introductory Analysis**. Tokyo: Harper International Edition.

ภาคผนวก

แบบสอบถาม

เรื่อง

"จิตสำนึกของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน

กรณีศึกษา ประชาชนที่อาสาสมัครเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน "

ส่วนที่ 1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล

<u>คำชี้แจง</u> โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ ข้าข้อความที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่าน และเติมข้อความลงในช่องว่างให้สมบูรณ์ โปรดตอบทุกข้อ

1. เพศ

☐ ชาย ☐ หญิง

2. อายุ (ระบุ) ..... ปี

3. การศึกษา

☐ ต่ำกว่าปริญญาตรี ☐ ปริญญาตรี ☐ ปริญญาตรีโท ☐ ปริญญาเอก

4. อาชีพ

☐ รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ ☐ พนักงานบริษัท

☐ นักเรียน/นักศึกษา ☐ อื่นๆ โปรดระบุ .....

5. รายได้ต่อเดือน (ระบุ) ..... บาท

6. ท่านเข้าร่วมทำกิจกรรมในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันในรูปแบบของร่วมกลุ่ม/องค์กร/ชมรม /เครือข่ายหรือไม่ (หากตอบไม่ใช่ให้ข้ามไปทำข้อ 8)

☐ ใช่ โปรดระบุชื่อกลุ่ม/องค์กร/ชมรม /เครือข่าย..... ☐ ไม่ใช่

7. ท่านมีตำแหน่งใดในกลุ่ม/องค์กร/ชมรม /เครือข่ายนั้น

☐ ประธาน ☐ รองประธาน ☐ กรรมการ

☐ เหรัญญิก ☐ สมาชิก ☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยภายในตัวบุคคลผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน

<u>คำชี้แจง</u> โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับความเป็นจริงมาก โปรดตอบทุกข้อ

ปัจจัยภายในตัวบุคคล	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
8. ฉันปฏิบัติตามแนวคิดเรื่องความซื่อสัตย์ที่ฉันยึดถืออย่างมุ่งมั่น					
9. แม้มีปัญหาอุปสรรคในการทำงานตามแนวคิดที่ฉันยึดถือ ฉันยังคงทำตามแนวคิดนั้นโดยไม่เปลี่ยนแปลง					
10. ฉันคิดว่า รางวัล ชื่อเสียง หรือเกียรติยศเป็นสิ่งที่แสดงให้ฉันรู้ว่าฉันประสบความสำเร็จในการทำงาน					
11. ฉันมีความตั้งใจที่จะป้องกันและปราบปราม การคอร์รัปชัน เพื่อประโยชน์ของส่วนรวมโดยไม่หวังผลตอบแทน					
12. ฉันอุทิศตนเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกของคนในชาติให้รังเกียจคอร์รัปชัน					
13. ฉันเชื่อว่าทุกคนมีส่วนช่วยให้ปัญหาคอร์รัปชันลดลงได้					
14. การแก้ปัญหาคอร์รัปชันจะช่วยลดปัญหาสังคม					
15. การแก้ปัญหาคอร์รัปชันไม่มีผลต่อการพัฒนาประเทศ					
16. เมื่อพบเห็นการคอร์รัปชันฉันจะนิ่งเฉย					

17. ฉันไม่เชื่อว่ากฎหมายจะบังคับใช้กับนักการเมืองระดับสูงที่คอร์รัปชันได้					
18. ฉันเชื่อว่าฉันมีส่วนสำคัญในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน					
19. เมื่อพบเห็นการคอร์รัปชันฉันแจ้งเบาะแสไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้วยตนเอง					
20. เมื่อถูกข่มขู่ ฉันพยายามหาใครซักคนที่จะช่วยแก้ปัญหา					
21. ฉันไม่มั่นใจว่าฉันจะชักชวนบุคคลอื่นมาร่วมกิจกรรมการต่อต้านคอร์รัปชัน					
22. ฉันลังเลใจที่จะแจ้งเบาะแสคอร์รัปชันของหัวหน้างานของฉัน					
23. ฉันตั้งใจจะทำหน้าที่พลเมืองดี จึงไม่คิดที่จะทำในสิ่งที่ละเมิดกฎหมายถึงแม้วาจะเห็นผู้อื่นทำ					
24. ฉันเข้าร่วมป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันเพราะถือว่าเป็นการทำบุญอย่างหนึ่ง					
25. ฉันคิดว่าการปกป้องรักษาผลประโยชน์ของชาติ และสมบัติของแผ่นดินไม่ใช่หน้าที่ของประชาชนทั่วไป					
26. ฉันพร้อมสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ เพื่อการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันโดยไม่หวังผลตอบแทน					

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยภายนอกตัวบุคคลผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน

<u>คำชี้แจง</u> โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับความเป็นจริงมาก โปรดตอบทุกข้อ

ปัจจัยภายนอกตัวบุคคล	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
27. ฉันปฏิบัติตามค่านิยมในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตของครอบครัว					
28. ผู้ปกครองเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตามกฎหมาย					
29. ฉันได้รับการอบรมจากผู้ปกครองในเรื่องผลของการทุจริต					
30. ครอบครัวของฉันเป็นศาสนิกชนที่ดี					
31. ผู้ปกครองไม่ตำหนิเมื่อฉันหยิบของของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต					
32. ฉันรู้สึกวิตกกังวลต่อผลการจัดอันดับดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชันที่ประเทศไทยอยู่ในขั้นวิกฤต					
33. การคอร์รัปชันในองค์กรสร้างความเสียหายต่อองค์กรเท่านั้น ไม่ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศ					
34. ฉันเข้าร่วมป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน เพราะมีการคอร์รัปชันโครงการขนาดใหญ่ของรัฐ					
35. ปัญหาคอร์รัปชันของชุมชนอื่นไม่เกี่ยวข้องกับฉัน					
36. ฉันยอมรับการบริหารงานที่มีผลงานแม้จะมีการคอร์รัปชันเล็กน้อย					
37. ผู้นำทางความคิดมีอิทธิพลต่อแนวคิดในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของฉัน					

38. ฉันทำกิจกรรมป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันเพราะเห็นตัวอย่างจากเพื่อน					
39. บุคคลที่ประสบความสำเร็จในการต่อต้านคอร์รัปชันในต่างประเทศทำให้ฉันมีความหวังที่จะแก้ไขการคอร์รัปชันในเมืองไทย					
40. องค์กรของฉันมีกิจกรรมที่สนับสนุนให้สมาชิกมีส่วนร่วมป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน					
41. ชุมชนของฉันไม่มีการรณรงค์เรื่องความซื่อสัตย์สุจริต					
42. การปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของศาสนาทำให้ฉันละอายต่อบาป					
43. ฉันรังเกียจคอร์รัปชันเพราะได้รับอิทธิพลจากสื่อรณรงค์ต่อต้านคอร์รัปชัน					

ส่วนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับจิตสำนึกของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน

<u>คำชี้แจง</u> โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับความเป็นจริงมาก โปรดตอบทุกข้อ

จิตสำนึกของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
44. ฉันเชื่อว่าการร่วมมือกันของคนในชุมชนจะช่วยลดปัญหาคอร์รัปชันได้					
45. ฉันพึ่งตนเองในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันโดยไม่รอให้เป็นหน้าที่ของรัฐฝ่ายเดียว					
46. ฉันคิดว่าการที่คอร์รัปชันเพิ่มมากขึ้นเป็นเพราะคนอื่นนิ่งเฉย					
47. ฉันเห็นว่างบประมาณแผ่นดินเป็นเรื่องที่ทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวัง ตรวจสอบการจัดสรรเพื่อประโยชน์ส่วนรวม					

48. ฉันส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการร่วมกันเฝ้าระวัง ตรวจสอบการใช้งบประมาณแผ่นดินให้โปร่งใสตรวจสอบได้					
49. ฉันร่วมรณรงค์ให้คนในสังคมรู้จักสิทธิหน้าที่พลเมืองในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน					
50. ฉันพร้อมสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ เพื่อการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันโดยไม่หวังผลตอบแทน					
51. ฉันเต็มใจและยินดีเป็นตัวแทนชุมชนในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน					
52. ฉันพร้อมที่จะเป็นอาสาสมัครในการเฝ้าระวังคอร์รัปชัน					
53. ฉันเสียสละประโยชน์ส่วนตัวอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น แรงกาย กำลังทรัพย์ เวลา ความรู้ความสามารถ เป็นต้น ในการเข้าร่วมการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน					
54. ฉันร้องเรียนการคอร์รัปชันไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง					
55. ฉันร่วมชุมนุมเพื่อให้เกิดการตรวจสอบคอร์รัปชัน					
56. ฉันเข้าร่วมการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันโดยถือว่าเป็นการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์โดยไม่แบ่งแยกเชื้อชาติ ศาสนา หรือเผ่าพันธุ์ใด					
57. หลักธรรมคำสอนทางศาสนาทำให้ท่านตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน					
58. การคอร์รัปชันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน					

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ – นามสกุล	พิศอำไพ สมความคิด
ประวัติการศึกษา	ศิลปศาสตรบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ สาขาวิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยพายัพ
ตำแหน่ง	กรรมการ และผู้จัดการสำนักงาน
สถานที่ทำงาน	กลุ่มพิทักษ์สิทธิเสรีภาพของประชาชน
ที่อยู่ปัจจุบัน	4 /88 ถ.เสรีไทย แขวงคลองกุ่ม เขตบึงกุ่ม กรุงเทพ 10240

ผลงานทางวิชาการ
- มาตรการการคุ้มครองผู้แจ้งเบาะแสคอร์รัปชัน
- การจัดการความรู้ในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน
- การวิจัยเชิงสืบสวนสอบสวนทุจริตในวงการการศึกษาไทย กรณี การทุจริตในแผนกอิเล็กทรอนิคส์วิทยาลัยเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมการต่อเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- การสำรวจสถานภาพองค์กรภาคประชาชนด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันทั่วประเทศ พ.ศ. 2551
- การจัดการปัญหาชุมชนด้วยองค์กรชุมชน กรณีศึกษากลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตำบลโพกรวม อำเภอเมือง จังหวัดสิงห์บุรี
- การตรวจสอบทุจริตคอร์รัปชันโดยภาคประชาชน ศึกษากรณีเครือข่ายประชาชนต้านคอร์รัปชัน (คปต.)